14 – 14. F. 16
44. 5. 21.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
22 B
19

44
d
21

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

LEGES PRVDENTIÆ SPIRITVALIS MORALIS, & CIVILIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

12 22 B 19

II

LEGES
PRVDENTIÆ
SPIRITVALIS, MORALIS, ET CIVILIS,
CENTVRIA TRIPLEX.

Authore
IOSEPHO MARIA MARAVIGLIA
Clericorum Regularium Prępoſito Generali.
Atque in Gymnaſio Patauino Philoſophiæ Moralis Publico Profeſſore.

Bibl. Sem. Coll. Rom. S. J.

ex leg. Card. Pallav.

VENETIIS, M DC. LXVII.
Apud Vaulaſenſem. *Sup. Perm.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LECTORI.

HABES hic (Lector beneuole) rediuiuos Sapientes veteres, qui varias Legum tabulas populis exhibebant, vt ad optimam viuendi rationem vnuſquiſq; formaretur, atque

omnigenæ pruden tiæ inſtitutione ſe ipſum, & Rempublicam ritè capeſſeret. Huc itidem collimat iſtius operis labor, nec fruſtrabitur euentu, ſi tuum aderit propendentis animi ſtudium. Vale.

LEGES
PRVDENTIÆ
SPIRITVALIS
Centvria Prima.

Addita ad ſingulas Leges quadam Carminum lucubratione.

A Pijſſimo vate Heremi Cultore Ordinis S. Romualdi.

VENETIIS, M. DC. LXVII.

Apud Valuaſenſem.

SVPERIORVM PERMISSV.

Legem pone mihi Domine viam iuſtificationum tuarum: & exquiram eam ſemper

Da mihi intellectum, & cuſtodiam legem tuam: & cuſtodiam illam in toto corde meo. Pſal. 118.

INDEX

LEGVM SPIRITVALIVM.

LEX 1. Spiritualis Vita non ſine directore inſtituenda.
Ad ſuperos ducens cum ſit via plena periclis,
Aegrè peruenies, dux niſi fidus erit.
LEX 2. Propria miſeria ante omnia præ oculis habenda.
Hoc mentis tibi præ occulis eſt ſemper habendum
Quàm miſer es, quantis ſubiaceas que malis.
LEX 3. Capienda vitæ ſpiritualis initia à cognitione ſui.
Per virtutis iter cupiens procedere rectè,
A vera incipias cognitione tui.
LEX 4. A vita ſpirituali æterna vita potiſſimum ſperanda.
Aeterna illiciat te ſpes tantummodò vitæ.
Ad quàm colliment omnia vota tua.
LEX 5. A vita ſpiritualia nulla tentatione recedendum.
Quæcunque eueniant, nunquam te tramite recto

Dæmonis abduci fraude, vel arte ſinas.

LEX 6. Tædium vitæ ſpiritualis omninò ablegandum.

Te non affligent rigidæ faſtidia vitæ,
Gaudia ſi reputes, quæ tibi prōpta polo.

LEX 7. A ſola vita ſpirituali ſperanda animi quies.

Fruſtra contendes alibi reperire quietē.
Nil iuuat ſtudijs vſque vacare pijs.

LEX 8. Stabiles in Spiritu exercitatione præſcribendæ.

Non alias, aliaſque iuuet diſcurrere velle,
Ad Cælum conſtās diſtribuenda via.

LEX 9. In rebus ſpiritualibus agendis non ſemper animo hęſitandum.

Ambiguus sēper ne ſis in rebus agēdis,
Prudenter teneas, quæ ſtabilita prius.

LEX 10. Nullo prætextu protrahenda vitæ ſanctioris Inſtitutio.

Quo te cumque trahit diuinus ſpiritus, ardens
Ni celeres, nocuas experiere moras.

LEX 11. Non in ſolo benè agendi deſiderio immorandum.

Eſt prius vellem, dū dicis, inania vota
Sunt ſine fruge, ſemel dic volo, & eſſe potes.

LEX 12. Perfectionis ſtimulo anima iugiter ad altiora concitanda.

Quod

*Quod benè geſſiſti, non eſt, cur mente re-
uoluas.*
Semper at aſpires, vt meliora geras.

LEX 13. In dies magis æſtimandum proprię vocationis inſtitutum.

Vſque magis Domini ſtudeas agnoſcere munus,
Dum fert te ad Cœlum per pietatis iter.

LEX 14. Moderamen in ſpiritu adhibendum.

Si maiora velis, quàm lex præſcribat honeſti,
Noxius exceſſus, torpor vt eſſe poteſt.

LEX 15. Tepor in ſpiritu excutiẽdus.

Nequicquam ſperas altum conſcendere Olympum,
Dum renuis torpens accelerare gradus.

LEX 16. Spiritus feruor ex aduerſis augendus.

Vſque adeo aduerſis cunctis immobilis obſta,
Virtutis maior fiat vt inde vigor.

LEX 17. Corporis macerationibus fouendus ſpiritus feruor.

Aſſueſcas ſenſum moderatis plectere pœnis,
Ne petulans pugnet cum ratione nimis.

LEX 18. Solius animę ſtudio iugiter vacandum.

Par eſt, vt libeat ſtudijs deſueſcere vanis,

Curaque præ cunctis ſit tua noſſe Deum.
LEX 19. In rebus ſpiritualibus nunquam intermittendus labor.
Nocte, die vigili nūquam deſiſte labori,
Ardua ſi ad Cælum vis ſuperare via.
LEX 20. At ſpirituali inſtituto abdicanda mentis curioſitas.
Quæ nata adCælū ne mēs pervanavagetur,
Atq; alieno, ſat eſt ſe vt ſciat, atq; Deū.
LEX 21. In magnis rebus magna humilitas exercenda.
Nil in te magnū reputes, nec magnus haberi,
Immò velis potiùs vilis amore Dei.
LEX 22. Diſcutienda in dies Conſcientia.
Quidquid agis, quidquid loqueris, vel corde volutas,
Diſcutias tecum, corrigitoq. neſas.
LEX 23. Summa cura de cogitationibus habenda.
A fædis, ſtolidiſq: animū diuertere curis
Aſſueſcas, ſiquidem cor temerare ſolēt.
LEX 24. Mentis puritas accuratè cuſtodienda.
Cum mentis valeat nil pulchrius eſſe nitore,
Summa curetùr ſedulitate nitor.
LEX 25. Neque minima ab anima ſpernenda.

Vllā vel minimā noli cōtemnere labem,
Ad magnas culpas tranſitus vnde breuis.

LEX 26. Leues culpæ potiùs cauendæ quam emendandę.

Quamque lenem caueas culpam conſultius eſſe
Non labi, labem quàm reparare putes

LEX 27. Nulla ex cauſa mendacium licèt leue proferendum.

Mentiri nulla ex cauſa fas eſſe putabis
Exoſum reputans hoc ſcelus eſſe Deo.

LEX 28, Etiam à verbis inutilibus lingua ſubmouenda.

A vanis etiā caueas tibi ſuadeo verbis,
Namq; pro eis etiā pœna ſtatuta reor.

LEX 29. Nulla cogitatio à Deo aliena admittenda.

Quæ cura à Domino mentem diuertere poſſunt.
Abijcere has prompta ſedulitate ſtude.

LEX 30. Nullum vitæ tempus inaniter tenendum.

Ne permitte, vlla vi perdatur inaniter hora,
Immò vitæ inſtans non ſine fruge fluat.

LEX 31. Deo ſeruiendum quomodocunque ipſi libuerit.

Te quocūq; modo iubeat ſeruire paratū
Exhibe, & in cunctis rite placere Deo.

Lex

LEX 32. Deo cum cordis hilaritate ſeruiendum.

Non modo prompto animo quicquid ſis iuſſus obibis,
Aſt etiam læto qualiacumq; geres.

LEX 33. Cordis hilaritas ex nobis ipſis excitanda.

Rebus in afflictis ex te ſolatia prompta
Semper habes, ſubdas ſi tua vota Deo.

LEX 34. Mundi illicia deridenda.

Delitias Mundi merito cēſebis amaras.
Et ridebis eas, ſi Dei amore cales.

LEX 35. Soluenda vincula, quæ à Dei dilectione retrahunt.

Omnes contendas vires, vt vincula ſoluas.
Quæ tibi cor retrahunt ſummi ab amore Dei.

LEX 36. Animus à mundo auertendus. Ad Deum conuertendus.

A mundi illicijs animū diuerte Deuſq;
Sit tua cura prior, ſit tuus vnus amor.

LEX 37. A mundo mente, & opere recedendum.

Vſq; adeo exoſus nobis ſit mundus oportet.
Vt ne dum mente, at re caueamus eum.

LEX 38. Anima ſolo Deo ſaturanda.

Quæ ſint quæ fuerint, & quæ ventura paroſſi.

Suf-

Sufficit vna ſibi mens ſaturata Deo.

LEX 39. Dei cognitione anima primùm erudienda.

Si prudenter aues animæ reparare decorem.

Erudienda prius cognitione Dei eſt.

LEX 40. Dei amore Anima in amorem excitanda.

Seriò ſi tecū Domini perpendis amorem:

Mirū; ni tanto prorſus ab igne flagres.

LEE 41. Potior Animæ ornatus a Dei amore petendus.

Non nudus cæleſtis Amor, terreſtris, vt ille

Fingitur; ornari, mens cupit: ergo roges.

LEX 42. Animi deliciæ Diuino amore condiendæ.

Siquæ te paſcūt epulæ videātur amaræ

Tollet amarorē vt cælicus afflet amor.

LEX 43. Omnis humanus amor erga Deum impendendus.

Impendas omnium fonti bonitatis amorem,

In terris quæ adamas nil bonitatis olēt.

LEX 44. Conatus amoris ad implenda Dei pręcepta dirigendi.

Omnis eò tendat noſtri conatus amoris.

Præcepta, vt ſeruet non violanda Dei.

LEX 45. Dei timor Dei amore perficiendus.

Tan

Par eſt, vt pauidus ſummum vereare Tonantem,
Perficiēdus hic eſt ſed Dei amore metus.

LEX 46. Nihil animæ ſcrutandum de ſua prædeſtinatione.

Quid Deus Omnipotens de te decreuerit, vnquam
Anxius haud quæras, nam tibi ſcire nocet.

LEX 47. Animæ ſalus quodam timore ſperanda.

In bonitate Dei tua ſit fiducia conſtans,
Iuſtitiæ ipſius non tamen abſq; metu.

LEX 48. Etiam ex malis ſperanda bona in animę prouentum.

Et plagas prodeſſe tuæ confide ſaluti:
Cumq. Deū metuas experiere Patrem.

LEX 49. Tota Anima ſoli Deo dicanda.

Qui ſibi ſe totum prompto donauit amore.
Mens vni meritò tota dicanda Deo.

LEX 50. Anima ſoli Deo addicenda.

Omnia cui debes, vni te trade libenter,
Qui recreare velit; teque beare queat.

LEX 51. Omnia pro Deo ab anima ſpernenda.

Omnia pro Chriſti contemne libenter amore,
A quo quicquid habes, quicquid habere cupis.

Sola.

LEX 52. Sola animæ pulchritudo quærenda.

Sola animæ ſpecies ſtudio quærenda perenni.
Vt ſponſo valeat ſponſa placere Deo.

LEX 53. Præ cæteris Virtutibus fidē anima quotidie excitanda.

Exercēda fides præ alijs virtutibus eſſet,
Qua ſine nemo Deo poſſe placere putet.

LEX 54. Proponenda amori amoris exempla.

Feruentes Chriſti aſſeclas imitare, coronam
Nam parem habent, quotquot ſunt in amore pares.

LEX 55. In æternitatem defigendus animæ obtutus.

Æterna aſpires votis ad gaudia ſemper,
Nec cælo natus, degenerare velis.

LEX 56. Nullo euentu animæ tranquillitas inperturbanda.

Succedant quæcūq; tuis contraria votis,
Tranquillo hæc animo ſer Dei amore libens.

LEX 57. Affectus animi quotidiana ſollicitudine corrigendi.

Errantes animi affectus virtute coerce
Corrige & aſſidua ſedulitate reos.

Lex 58. Ani-

LEX 58. Animi Pax diligenda ad ſalutem.

Cum carne, & mundo, & Satana certamina ſemper
Exerce, placeat cætera pacis amor.

LEX 59. Diuinis placitis exactè adhærendum.

Diuinis placitis exactè ſemper adhære,
A quibus abſcedens mille pericla ſubit.

LEX 60. Nemini de Deo conquerendum.

Abſit, vt in Superos auſis iactare querelas,
Te quaſi diſcrucient intoleranda flagra.

LEX 61. Animus ad omnia aduerſa diſponendus.

Sic diſpone animum, quæcumque aduerſa libenter
Vt toleret, meritum ſe grauiora, dolens.

LEX 62. Patienter ferendæ humanę vitæ calamitates.

Humanæ vitæ conſtanter obire memẽto
Aerumnas, nãq; his nemo carere ſolet.

LEX 63. Ad Dei miſericordiam referenda mala, quæ patimur.

Affligat quicquid grauius, pietatis id eſſe
Diuinæ munus credẽ, volẽnſq; feras.

LEX 64. Nulli Creaturæ deferendæ res nobis aduerſantes.

Nul-

Nulli hominum deſer, ſi quid patiare moleſtum.
Ni Deus ipſe ſinat, nemo nocere queat.

LEX 65. Animus in preſſuris leuandus cogitata iuſtorum tribulatione.

Dum iuſtos grauiora vides tolerare frequenter,
Qui leuior a reo ſit tolerare labor?

LEX 66. Ex aliorum exemplis bona tantùm decerpenda.

Quicquid agant alij, noli decerpere eorum
Exemplis animæ quæ nocitura tuæ.

LEx 67. Ex aliorum morte vita captanda.

Ex morbo alterius ſtudeas captare ſalutem,
Facque eius caſus eſſe pericla tua.

LEx 68. Charitas erga hoſtes præſertim exercenda.

Inſenſus quoties temerè tibi detrabit hoſtis
Parce libens, & ama, tenderis ille licet.

LEx 69. Vitia virtutibus oppoſitis oppugnanda.

Oppoſita ſemper vitio virtute repugna,
Et ſic proſternes ſingula, ſpero, breui.

LEx 70. Nullum vitium ſimulata virtute tegendum.

Non vllum vitiũ ficta virtute tegatur,
Hac

Hæc tibi nulla magis larua nocere poteſt.

LEX 71. Malæ conſuetudines relinquendæ.

Moribus, admoneo, ſtudeas diſſueſcere prauis,
Sitque tuus ſolers hos abolere labor.

LEX 72. Affectuum defectus in cunnabulis opprimendi.

Principijs obſta: Vitiorum adoleſcere nulla
Germina corde, de in vix reſecāda ſinas.

LEX 73. Seruandus iugiter animus imperturbatus.

Corporis, atque animæ credas conferre ſaluti
Imperturbatum ſi tibi pectus erit.

LEX 74. Abigendus omnium terrenorum metus.

Exturbare animo ſtolidos contende timores,
Mæſtitiæ barathro ni vltro perire velis.

LEX 75. Animæ dignitas conſideranda.

Si reputes animæ, quanta eſt præſtantia, unquam
Vilis mancipium corporis eſſe ſines.

LEX 76. Nulla de re ſuperbiendum.

Vilis homo, quonam titulo ſis, quæſo, ſuperbus,

Con-

Conſcius ex te nil eſſe, valere nihil?

LEX 77. Vitanda in bonis operibus iactantia.

O labes animæ verè probabilis eſſent
Ceu tua, ſi iactes, quæ mera dona Dei?

LEX 78. Cuncta ſumma humilitate peragenda.

Eſto humilis sẽper, certus diuinitus eſſe,
Seu bene quid peragas, ſeu patiare libẽs

LEX 79. Mundi contemptus contemnendi.

Cõtẽptus mũdi ridens cõtemne ſuperbus
Nec mihi, ſed verè ſic generoſus eris.

LEX 80. Ex acceptis beneficijs maior ſpes concipienda.

Qui tibi ſe dederit, quid credas poſſe negare
Spes hinc quãta tibi concipiẽda, putes

LEx 81. Omnis ſpes noſtra ad æterna transferenda.

Omnia vota tua, & ſpes ad cæleſtia transfer,
Nec bona vera, breuiq; peritura putes.

LEx 82. Nemini de propria ſalute deſperandum.

Aude, ſis quamuis æger, ſperare ſalutẽ.
Et veniã, pigeat dummodo te eſſe reus,

LEx 83. In pænitentia perſeuerandũ

Si prodeſſe cupis conceptũ corde dolorẽ.
Atque obitas pœnas, noli iterare nefas.

Lex 84. Vita

LEx 84. Vita ducenda, quæ ſit ſimilis morti.

Aſſimilē morti libeat tibi ducere uitā,
Immò tibi moriens viue deinde Deo.

LEx 85. Agenda ante mortem, quæ in morte acta peroptantur.

Illud agas, quod te moriens egiſſe volēti
Ex animo cuperes nec tibi velle moras.

LEx 86. A morte nunquam auocāda mentis cogitatio.

Sit tibi perpetua incerta meditatio mortis.
Vnde nihil metuas, cū te inopina ferit.

LEx 87. Ad Dèi nutum vita libenter cùm morte commutanda.

Ad Domini nutum mortem ſis promtus obire.
Nec pigeat, vita hac dum tot onuſta malis.

LEX 88. Ad vitandas culpas Purgatoriæ pœnæ adhibendæ.

Luſtralis flammas ignis perpende frequenter,
Ne culpas iteres inijcientque metum.

LEX 89. Ab Anima ſæpe recolenda Nouiſſima.

Non tantùm vt pariant recolas extrema timorem
Aſt etiā vt lāguēs pectore gliſcat amor:

LEX 90. Poſtulandum in omnibus gratiæ

gratiæ diuinæ auxilium.

Quicquid es acturus, sẽper cæleſte rogare,

Aſſueſce auxilium, quo ſine nil valeas.

LEX 91. Non ſcienda tantum, quæ agenda ſunt, ſed facienda.

Non tantùm, vt capias quid agendum, ducere oportet.

Aſt ea quæ diſcis, ſunt peragẽda quoq;

LEX 92. Non omnia ab omnibus ad animæ profectum adiſcenda.

Vna eadẽ cũctis nõ eſt doctrina ſalubris,

Apta eadẽ cunctis nec medicina malis.

LEX 93. Animæ eruditio ex ſpiritua li lectione capeſcenda.

Sacrarum rerum magis vt meditatio proſit,

Eſt adhibenda tibi lectio ſæpè ſacra.

LEX 94. Animæ egeſtates ſoli Deo in oratione exponendæ.

Cuiuſcumque rei grauiorte vexet, egeſtas

Subſidium à Domino, non aliunde roga.

LEX 95. Ad Animæ indigentiam aduocandũm orationis præſidium.

Si quicquam exoptas certò exorare calentes

Fas, eſt cũ lachymis fundere ſæpe preces.

LEX 96. Non ſemel orandum in die.

Cum tibi quotidie nonnulla occurrat egeſtas, Non

Non ſemel, aſt iterũ, terq; rogare decet.

LEX 97. A deo in oratione non niſi animæ bona petenda.

Congrua quæ videas animæ, repute ſuæ ſaluti.

Cætera nil curans, eſſe petenda putes.

LEX 98. Contemplationi etiam actio conſocianda.

Ne contemplandi ſtudio cæleſtia deſit

Actio, nam moles hac ſine baſe ruet.

LEX 99. Vitæ breuitas quotidie recolenda.

Mortalis vitæ breuitas recolenda ſubinde,

Illius æternæ cor vt amore flagret.

LEX 100. Vitæ diuturnitas non optanda.

Lõgius extendi cupias ne ſtamina vitæ.

Mole animãſcelerũ ne grauiore premas.

FINIS.

12-22-B-19-

LEX
PRIMA.
Spiritualis vita non ſine directore inſtituenda.

Ad Superos ducens cum ſit via plena periclis,
Aegrè peruenies, dux niſi fidus erit.

PRIMA lex à Deo indicta in ipſo orbis primordio primis parentibus fuit obedientia, qua ſola cogitauit homines natura labiles, mente cæcutientes benè dirigere. Lapſus eſt Adam illa collapſa lege, vt indè ediſceret Adamo ſufficienda ſoboles, nullum bonum, aut inſtitui poſſe,

aut permanere ſine obedientia, ſine directore. Mactanda eſt Deo, velut victima per obedientiam propria voluntas per directoris imperium, vt ſit accepta Deo; nam melior eſt obedientia, quam victimæ; ex qua ſola Abraham ipſe fuit acceptiſſimus Deo. Malè regitur anima, ſi proprio regatur imperio; ſibi namque bene imperare difficilius eſt, quam alijs. Cæca anima ſit vt alteri obediat; at benè videat, cuius imperio, & directioni ſe ſubijciat; nam cæcus cęcum ducens, ambo in foueam cadunt. Non ſeruili metu obediendum, ſed charitatis affectu; non timore pænæ, ſed amore iuſtitiæ. Quod vice Dei præcipit director, non ſecus accipiendum eſt, quam ſi præcipiat Deus. At caueat anima ex D. Hieron. quod præceptor peſſimus eſt præſumptio propria.

LEX SECVNDA.

Propria miſeria ante omnia præ oculis habenda.

Hoc mentis tibi præ oculis eſt ſemper habendum
Quàm miſer es, quantis ſub iacenſque malis.

INGENII acies eò præſertim quotidie dirigenda, vbi clarior emicat noſtræ miſeriæ intelligentia. Se ipſum, & Deum intimè alloquens Abraham, ſtatim confeſſus eſt ſe eſſe puluerem, & cinerem. Tunc perfectè, quæ ſcienda ſunt intelligimus, cum noſtræ miſerię intelligentiam aſſequimur; qua ſola itá in ſpiritu profi-

cimus, vt ſemper in melius reformemur. Hæc eſt ſcientia, quæ non inflat, ſed ſuperbientes animos deprimit, vt poſtmodum bonorum operum fructibus ad cælum erigantur. Miſera anima eſt, quamdiù miſerias ignorat, quibus leuamen non præſtet; Cognitio ipſa miſeriæ adhibetur in medelam, quatenus anima, dum ſe miſeram intueri exhorreſcit, parat remedia. Scientia ſui longè laudabilior eſt, quam ſyderum ſcientia, qua ſæpè ità halucinamur, vt & nos ipſos ignoremus, & viam, qua ad cælum ingrediamur. O vtinam anima ſaperet, intelligeret, ac nouiſſima præuideret; Saperet, quæ ſui, & Dei ſunt, intelligeret quæ mundi ſunt, prȩuideret, quæ propriè ſalutis ſunt. Repetenda eſt quotidie ab anima illa breuis quidem, ſed magna ſanctiſſimi viri oratio, Deus meus, nouerim te, nouerim me, & id ſatis.

LEX

LEX TERTIA.

Capienda vitæ ſpiritualis initia à cognitione ſui.

Per virtutis iter cupiens procedere rectè,
A vera incipias cognitione tui.

MVLTI multa ſciunt, at cum ſeipſos neſciant, nihil ſcire putantur. Pars non minima ſanctitatis ſui cognitio eſt; & anima, quæ hoc lumine deſtituitur, velut cæca pererrat; nec facile viam inuenit, qua ad ſpiritualia gradiatur. A te, ò anima (ait Bernardus) tua conſideratio inchoanda eſt; à

tui ipſius cognitione tuâ vita inſtituenda. Malè per exteriora quæritur Deus, difficillimè per aliena inuenitur, qui nobis interiùs gaudet immorari, qui ad noſtri cordis latebras ſemper anhelat. Adeunda ſunt animæ interiora, vt ad ſuperiora conſcendamus, vbi illud de anima cognoſcitur, vnde veniat, quò vadat, vnde ſit; & per cognitionem quid ſit; Sicque anima ſui aſcendat ad cognitionem Dei. Cognoſcitur Deus ab Anima, cum omni ſorde purgata, omni cohibito affectu, ſupra hæc terrena quodammodo ſuſtollitur, at hęc non aſſequitur, niſi cognoſcat anima, quibus modis cognoſcatur Deus. Initium omnis ſcientiæ, notitia ſui; initium omnis virtutis ſe ipſum agnoſcere ſine virtute. Nequit itineris labores ſuſcipere, qui non explorat idoneos. Nequit fortiter agere, qui neſcit an habeat vnde fortiter pugnet. Via ac vita ſpiritus laborioſa portendit, eſſetque inconſulta temeritas imparem viribus ſibi adornare prouinciam.

LEX

LEX QVARTA.

A vita ſpirituali æterna vita potiſſimum ſperanda.

Æternæ illiciat te ſpes tantummodò vitæ.
Ad quàm colliment omnia vota tua.

IN ſpe mundanæ multa vanitas eſſe ſolet, multus fallendi aditus fortunæ; In ſpe Diuina rerum omnium optabilium pondus concluſum eſt. Spem multiplicem multa deſtituunt; vna tantum gloria ſperanda, vna vita æterna, quæ ſperantes benè agentes non deludit. Vita ſpiritus æterna eſt, ideo ipſa ſola æternitati laborat; & qui

extra ſpiritum fertur agendo, incidit in caduca, & mortalia, quibus nihil æternum ineſt.Spe vitæ æternæ nil ſanctius, ſi otioſa, aut iners non ſit; ac ſpiritus tantum ille eſt, qui ideo viuit quia ſanctè agit,&operatur. Aeternam vitam ſperanti temporalis corrigenda eſt; at hæc non corrigitur,niſi vita,quæ ducitur ſpiritu. Inde ſolummodo ſperanda æterna vita, vndè ſperatur miſericordia; inde verò miſericordiam expectamus,vndè vitæ miſerijs nudamur. Hæc bona vitæ miſerias leuantia dat ſola ſpiritualis vita. Sperata mundi diademata anxium cor faciunt,infelicem vitam; ſperata cęli gloria quoddam affert etiam in hac vita beatitatis genus, quia ſpes vitæ reſpondet, quæ ex ſpiritu beata eſt; Beatus namque ille eſt, quem in ſpiritu erudierit Dominus.

LEX

LEX QVINTA.

A vita ſpirituali nulla tentatione recedendum.

Quæcunque eueniant, nunquam te tramite recto
Dæmonis abduci fraude, vel arte ſinas.

QVIBVS ſibi ſuadent boni oſores ſpiritualia ædificia diruere, ijs magis firmanda ſunt, atque ad immobilitatem munienda. Vrgeat Dæmon, blaterent Sannionum linguæ, ſtare debet rectæ vitæ benè cæpta moles, velut arx aduerſus ipſos oppugnatores inconcuſſa. Anima, quæ pro Dei famulatu, pro mundi contemptu exuitur

dignitatibus, gratiæ infulis induitur quæ ſunt amictus propè diuini. Si pro Deo exulet mundo, non exulabit cælo. Si excidat hominum beneuolentia, non amittet Angelorum obſequia. Si contempta pro Deo ſuo iaceat, ſi conuicijs proſcindatur, ſi criminationibus impetatur, cito exurget cælo, laudes comparabit cælo, in cæleſtium Ciuium album ſummo honore trãſcribetur. Cogitet anima iam Deo dicata, quod ſi retrocedat, Cæli iactura imminet a tergo, nam ſatis vulgatum eſt diuinum illud oraculum, nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt Regno Dei. Vrgeat Mundus, tentet Dęmon, terreat ſalebroſum iter ſpiritualis vitę, ſemper fortior eſt Deus, vt te hoſtibus, vel inuitis eripiat è conflictu, ad ſe trahat, te ſecum teneat. Quærit mundus, quærit Diabolus in te, quæ ſua ſunt; at tù ſolum Deum, quærere debes, qui tuus eſt, teque ſemper vocat ſemper allicit, vt ſua ſis. Semper validior eris, ſi cum forti ſemper eris, ſcilicet cum Deo.

LEX

LEX SEXTA.

Tædium vitæ ſpiritualis omninò ablegandum.

Te non affligent rigidæ faſtidia vitæ,
Gaudia ſi reputes, quæ tibi prompta polo.

VITÆ ſpiritualis tedia, quæ ijs frequentia eſſe ſolent, à quibus difficili negotio omnia peraguntur, ab incepto inſtituto omnino eliminanda ſunt. Nefas eſſet eos vitæ tędere, qui non morti viuũt, ſed immortalitati. Quæ ſenſibus abſona ſunt, atque laborioſa, dulcia rationi, leuia virtuti eſſe debent. Pingit æternitati, qui vitam delineat in ſpiritu, & caro, quæ concupiſcit aduerſus ſpiritum, vmbras affert, quibus egregiora præmicent

lineata virtutis ſimulacra. Propellenda ſpiritus tædia cogitationibus ſanctis, meditationibus ſuſcepto ſtatui congruis, mundi illecebrarum contemptu, rerum æternarum ſpe, atque eorum omninò fuga, ex quorum oblectatione ſæpè tędet animā vitæ ſuæ. Quæ ſpiritus ſunt, ſumma patientia, & longanimitate inuicta, ſunt pertractanda, ſic namque omnia ſpiritui aduerſantia duratione vincuntur. Retrocedit in ſpiritu, qui tædium ſpiritus admittit, & dum verſatur inter oneroſa, oblectationes illas amittit, quæ ſpiritus officia leuiſſima reddunt. Non tædio affectus eſt Deus, cum ſe totum occupauit, vt te ſolum diligeret creatione, redemptione & glorificatione; Igitur nec te anima tædere debet, cum tota in Dei famulatu occuparis.

LEX

LEX SEPTIMA.

A ſola vita ſpirituali ſperanda animi quies.

Fruſtra contendens alibi reperire quietem,
Ni libeat ſtudijs vſque vacare pijs.

SVNT nonnulli, quibus nihil gratius eſt, quam ante vitæ exitum animi quietem ſperare; at cum eam animi pacem à rebus terrenis expectent, illam nunquam conſequuntur. Inter ſpes irritas ſeneſcunt, qui ibi ſperant quieſcere, vbi motus; ibi pacem, vbi bellum. Nec vmbram quietis res humanæ præſeferunt, cum ex mobili aura, aut vento coaleſcant. Pugnant ſpes ac vota mortalium, cum ſtudijs illis quibus incumbunt, quibus mortales

les ipſi perpetuò motari, perpetuò rotari addiſcunt. Ibi quies, vbi nihil regitur orbium motu, nimirum in ſpiritu, quo cælo ipſi ſupereminēt. Quieſcit qui ſpiritu ducitur ad animi quietem. Pacem habet, qui habet, qui ſemper dimicat aduerſus carnem, mundum, & dœmonem. Nihil motum affert, nihil bellum infert animo, qui ex ſe ſolo quietem, & pacem ſperat. In cæteris magis bellum animi, laborque emitur, quam pax, vel requies. Anima extra ſpiritum adepta quod ſperauit, ſtatim rurſus ſpem in alia longinqua transmittit, quibus nouum ſuſcipiat iter, fugetq; quietem; Si vero ſpiritalibus hæreat, permanet immota, cum ab illis numquam digrediatur. Quies ergo non aliundè ſperanda, quam ex ſpiritu quærente animi bona.

LEX

LEX

OCTAVA.

Stabiles in Spiritu exercitationes præſcribendæ.

Non alias, aliaſque iuuet diſcurrere velle,
Ad Cælum conſtans diſtribuenda via.

MAXIMVM argumentum animi malè ſe habentis fluctuatio eſt, vt enim corpus ęgrum thoro ſępè voluitur, ſic æger animus varijs conſilijs agitatur, quibus difficilius votorum meta contingitur. Ad virtutem conſtans via inſtituen-

tuenda eſt; ad ſpiritus officia conſtans animus admouendus; idque non agitur niſi conſtanti vitæ tenore, quo ſpiritus nutritur, atque fouetur in magna ſuſcipienda. Spiritus inconſtans, ac varius totum vitæ tempus abſumit nihil agendo; ſecus, ſibi conſtet, grandia molitur, & agit. Iaciendæ in ſpiritu firmorum operum anchoræ ſunt, vt ſpiritus conquieſcat; ne fluctuet ſemper, ac tandem tempeſtate opprimatur. Quod varium eſt, ſemper malum eſt, cum bonum immutabile ſit, quatenus eſt diuini participatio boni. Varia itinera protrahunt metæ conſecutionem; imò ſæpè illam perdunt confuſa varietate contecta. Immutabilis Deus immutabili mente, immutabili propoſito immutabili opere gaudet; atque facilius ab illis inuenitur, qui magis ad ipſum per immutabilitatem accedunt. Omni motu exturbatur quies, omni mutatione ſpiritus forma deperditur. Igitur præſcribenda in ſpiritu conſtans agendi regula.

LEX

LEX NONA.

In rebus ſpiritualiter agendis non ſemper animo hæſitandum.

Ambiguus ſemper ne ſis in rebus agendis,
Prudenter teneas, quæ ſtabilita prius.

INTIMA animi diſcordia nullum peius bellum, ne ciuile quidem; illud enim ciuibus inter ſe, hoc homini ſecum eſt; Illud exterius geritur, hoc intus in anima, atque inter ipſas animæ partes. Dum hęſitat anima in ijs, quæ ſecundum Deum agenda ſunt

ſunt,ſibi ipſi litigium indicit, quo omnis exulat quies, omnis conſcientiæ tranquillitas exturbatur. Dum ſibi diſcordat animus, ſecum diuerſis affectibus pugnat, atque ex hac pugna, ex hoc bello nunquam animi pax. Vnum velle ſtatuendum eſt, vna vita inſtituenda, vna, ac tuta ſpiritus via capienda; his deinde firmiter adhærendum; & tunc compoſita erit, & immota animi pax, atque intimæ ſeditiones in vnum conuenient inſtitutum, in vnum perfectum Dei famulatum. Abijcienda eſt in vno ſpiritu ſpiritus diuerſitas, nam ſicut contrarij humores ſæpè febrim pariunt corporum, ſic contrariæ voluntates, atque hæſitantes affectus febrim pariunt animorum. Eligendum ſtatim ab animo ſine conflictu, quod bonum eſt, electum bonum iugiter tenendum, abſque fluctuante mentis cogitatione; Animus namque qui ſeciſus in partes, à ſeipſo diffidet, Deo conſentire non poteſt, qui odit in ſua perfecta veritate diſſidia. At eo magis cauendæ ab anima hæſitationes eiuſmodi, quod illis aſſiduè inuo-

luta

luta, nihil boni, quòd verè bonum ſit perficit, cum iugiter diſtractis illis, atque inanibus cogitationibus occupetur.

* * *

LEX

Digitized by Google

LEX
DECIMA.

Nullo prętextu protrahenda vitæ ſanctioris Inſtitutio.

Quo te cumque trahit diuinus ſpiritus, ardens
Ni celeres, nocuas experiere moras.

NON rarò anima ad ſanctioris vitæ inſtitutum interiùs excitata, cauſas quærit, & moras, quibus compedita in ſuo tepore conquieſcat. Sæpè etiam ſine labore ad cæleſtia anhelans petit à Deo, vt cælos ſuos inclinet, & deſcendat; Sed hæ torpentis vot ingenia quàm vacua ſint, & irrita, abundè vacui, & nugatorij commonſtrant

ſtrant

ſtrant euentus. Odit moras cæleſtis amor, & ipſe ſua præſtet vincula animæ diligenti, ſoluit vincula animæ torpenti. Non amat qui non currit ad Deum citatiſſimo greſſu. Ioãnes ad Chriſti ſepulchrũ præcucurrit citius Petro, quia feruentiùs amauit. Nullo impedimento, nulla excuſatione exacuendus eſt ad vitam ſanctiorem ſtimulus, cùm illum acuat Deus, qui nouit, quantum anima poteſt. Adeſt Deus volenti, quomodocumque velit; Debet, & volens anima adeſſet Deo abſque mora, atque impedimento. Nulla retrahitur Deus, cum melioris vitæ excitat impulſus in anima; & nulla re debet anima præpediri, vt Deum ipſum vitæ ſanctitate ſtrictiùs amplexetur. Non præſtolatur Deus tempora, non expectat opportunitates, vt animæ faueat, & animam foueat ad ſalutem. Neque fas eſt, ò Anima, vt tu expectes, quæ à te ipſa non expectat Deus. Trahit te Deus vbicumque ſis, ſui amoris magnete, trahit te, vt curras in odorem vnguentorum ſuorum, ſed tu ſemper inuita reluctaris, ne traharis, ne curras dum vitæ

ſan-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſanctiori moras ponis. Expergiſcere ergo cogita te ipſam & curre celeriter quo verſum quaſi violenter, traheris, raperis concitaris.

LEX

LEX
VNDECIMA.
Non in ſolo benè agendi deſiderio immorandum.

Eſſe prius vellem, dum dicis, inania vota
Sunt ſine fruge, ſemel dic volo, & eſſe potes.

MVLTI ſe id putant velle,quod nolunt, idq. nolle credunt quod verè volunt, licet incognita, mentis caligantis fraude. Fallitur quiſque dum ſe ſibi boni auidum perſuadet, ex eo, quòd tantum bonum optet,non agat. Mala,quæ feruenter cupimus facilè patramus; bona

verò, quæ repenter amamus nunquam aſſequimur. In rebus animæ non ſatis eſt velle; opere opus eſt, eoque non mutilo, ſed omnibus numeris abſoluto, non fouenda voluntas lenta, ſed ardens intentio actione complenda eſt. Ne dicas, vellem bonus eſſe, ſi poſſem, nam potes ſi vis. Omnia de virtute ſperare poſſunt, qui toto conatu in virtutem contendunt, quo nihil maius, nihil altius. Non ad tempus quærenda virtus, ſed toto vitæ curriculo, quod ipſi ſoi debetur; vita namque ob virtutem data eſt, quemadmodum viuerè ad benè viuere eſt deſtinatum. Reparandum bonis operibus tranſactum tempus, quod otio, vel rebus viliſſimis impenſum eſt. Intenſæ voluntatis inditium perſeuerantia eſt; eamque largitur Deus, non optantibus ſolùm, ſed agentibus. Quod ſtudio quæritur, repente non prouenit, & quocumque te verteris, vt capias bonum, perſeuerante opus eſt animo.

LEX

L E X
DVODECIMA.

Perfectionis ſtimulo anima iugiter ad altiora concitanda.

Quod benè geſſiſti, non eſt, cur mente reuoluas,
Semper at aſpires, vt meliora geras.

PROPRIVM perfectæ virtutis eſt, non quid actum, ſed quid agendũ ſit, non quid adſit, ſed quid deſit attendere. Non debet anima cęlſa petens virtutis faſtigia, in imo morari, ſed ſurſum ſemper conſcendere; non de quæſito gloriari, ſed quærendo eſſe ſollicita.

Fiat oportet anima quodammodo auara, vt eò quò votis contendit, etiam operibus intendat. Iugiter ſitire debet, quotidie inardeſcere, vt quò plus quæſierit, eò pauperior videatur; & quò plus habet, plus appetat. Nullus ſit deſiderij modus, vbi res optata eſt magna vitæ perfectio; nullus ſit ſatis meritorum cumulus, vbi maior ſanctitas, & gloria ſemper poteſt commereri. Non eſt perfecta virtus, quæ iam omnia ſe perfeciſſe arbitratur, error eſt potius perfectæ virtutis aduerſator. Quiſquis ad ſummum perueniſſe credit, in hoc primum fallitur, quòd vbi credit eſſe, non adeſt; deindè quod aberrando deſerit viam, ſine qua non tangitur itineris meta. Nihil animæ profectui tam aduerſum, quam perfectionis opinio, quia nemo ſtudet agere, quod peregiſſe ſe putat.

LEX TERTIA DECIMA.

In dies magis æſtimandum propriæ vocationis inſtitutum.

Vſque magis Domini ſtudeas agnoſcere munus,
Dum fert te ad Cælum per pietatis iter.

COGITANDVM animæ eſt ſine numero eos eſſe, qui extra Eccleſiæ gremium conſtituti ſuum plorant, vel plorabunt infortunium, quòd ad veritatis lucem non fuerint vocati, atque eiuſmodi vocationis beneficio in dies commemorato, ſatagat donorum optimo, aç ſupremo reſpondere. Habet ani-

ma, quo in æternum gaudeat, & glorietur, ſi gratiæ memor acceptæ anhelet ad gloriam. Nihil melius nihil maius tribui animæ poterat à Deo, quam quod poſſet eſſe diuinitatis conſors, & particeps. At noſſe Deum tanti beneficij datorem non eſt ſatis; id namque & Dæmones faciunt, & damnati, qui Deum oderunt. Vlterior quæritur cognitionis ſtimulus, qui eſt amor, quo Deo omnia pro omnibus, quæ accepit, ſtrenuè rependat, gratiæ agendę vitę datori, qui inter tot mortales, immò mortuos, nos dumtaxat in reſurrectionem gloriæ vocauit. At eò aguntur gratię Deo, quò Deo omni conatu famulamur, cum nos tàmen non vt famulos dumtaxat agnoſcat, & diligat, ſed vt filios, & ſocios.

L E X
QVARTA DECIMA.
Moderamen in ſpiritu adhibendum.

Si maiora velis, quàm lex præſcribat honeſti,
Noxius exceſſus, torpor vt eſſe poteſt.

SEMPER eadem debet anima eſſe in rectę vitę inſtituto, at eodem non ſemper modo in ſpiritu incedendum. Languor ſpiritus ardore reparandus, & nimius feruor moderatione temperandus. Media via tutiſſima ibit illa anima, quæ nihil nouit, niſi Deum. Cum languet, cogitet in languore ſuo Dei mœrorem, cuius voluntas non languida,

ſed ſemper efficax in reparandæ animæ miſeria. Mæreret Deus, ſi Deo fas eſſet, ad noſtros languores ob ingrati animi experimentum. Ignis conſumens, non languens dicitur Deus, cum erga animam flagrat amore, cum animæ ſalutem impendit, ideò etiam ab anima ſunt torpores, & languores excutiendi, vt ſentiat ſe flammis ſuis tanto igni reſpondere. Viceuerſa nimius ardor temperandus eſt, vt leges, & honeſti præſcripta non prætergrediatur. Quilibet exceſſus, licet virtus ſit, virtute vacuus eſt, cum non ſiſtat in medio. Quædam animæ ſunt, quæ vno oculi ictu totum iter in ſpiritu perfeciſſe vellent, quæ tamen ex hoc nimio æſtu nec bene initium complent. Frangitur in via, qui pondus geſtat curſu nimis, vel labore concitato. Ardor nimius exardentem abſumit, & citius deſinit vel in teporem, vel in frigus. Deſinit vita etiam ſpiritus ſi calor, aut exuperet, aut deficiat.

LEX

LEX QVINTADECIMA.

Tepor in ſpiritu excutiendus.

Nequicquam ſperas altum conſcendere Olympum,
Dum renuis torpens accelerare gradus.

VIRTVS omnis velut lenta tabe tepore conſumitur, ſi aduerſus teporem non dimices, & ſpiritus feruor, atque incenſus deuotionis affectus. Omnis ſanctitatis robur pedetentim emedullatur, ſi poſtremas animæ ruinas moliturus tepor ab anima ipſa non diſcutiatur. Nulli rei commodiùs animi lan-

guor,& tepiditas comparari poteſt, quàm blattis, & tineis interiora lignorum arradentibus, vt ſi moram feceris, nudum corticem ex leſa medulla reperies. Hoc malum in ſpiritu præſertim melancholicis cauendum eſt, qui nauſeabundo in omnibus ſtomacho; ad omnia vitæ inſtituta varij, & inconſtantes, ſibi ſemper alijſque graues, nulla morantur in lege, cuius obſeruãtia in culmen perfectionis facilè quirent peruenire; Solet in ipſis tepiditas ſpiritus inde prouenire, quòd modo frigidi nimis, modo nimium calentes vnum nunquam viuendi tenorem ſeruent; & ſanè ab ijs nihil eſt expectandum, niſi imperfectę quædam ſpiritus molitiones, quæ nunquam reducuntur ad frugem. Ardua ſunt vitæ ſpiritualis facinora, quapropter animus ad ea ſuſcipienda promotus omnem languorem, ac teporem propellere debet, cum æſtus amoris ille tantum ſit, qui ſemper ad excelſa contendit.

LEX

LEX
SEXTADECIMA.
Spiritus feruor ex aduerſis augendus.

Vſque adeo aduerſis cunctis immobilis obſta,
Virtutis maior fiat vt inde vigor.

NON infirmandum in aduerſis ſpiritus robur, ſed validiùs firmandum, vt ſit anima inter varias aduerſantes procellas, velut rupes immota. Proſternunt aduerſa corpus, at ſpiritum erudiunt ad palmam victricem deferendam. Ex aduerſis ſecunda naſcuntur in ſpiritu, quemadmodum ex ſecundis aduer-

ſa ſæpè experimur in corpore; Vtrorum ſemina dat Deus ad colligendam meliorem frugem. Lapidibus deſtinata Suſanna ſola eripitur ſui ſpiritus conſtantia; ſic Petrus carceribus, ſic fratres ignibus Babilonijs. Exploratur ſpiritus in aduerſis, velut aurum in fornace, & ſi mollitie quadam retrocedat, ibi deficit, vbi incrementa capere fas erat. Etiam naufragijs, tortoribus, calumnijs poteſt ſupereſſe ſalus illi, qui animo conſternato de ſalute non deſperat. Poſt inopiam ſæpè affluũt diuitiæ, poſt morbos valetudo, poſt mærores gaudia, poſt dolores ſolatia, poſt amara dulcia, poſt vniuerſum nauſeantis fortunæ vomitum læta, & glorioſa Spiritus in aduerſis meliorum ſpe paſcendus eſt, erigendus, augendus; ea quoque ſæpè repetita cogitatione, quòd anima ſoli Deo viuens in ſpiritu, eſt ſolo Deo minor, cæteris omnibus ſuperior, & eminentior; quod etiam Chriſti ſumma laus, & gloria à ſola paſſione capta eſt. Animæ ex amore Dei liquenti omnis durities tandẽ molleſcit, omnis aſperitas deaſperatur, & gratum illud omne eſt, licet ad-

uer-

uerſum, in quo fruitur Deo. Adeſt ſemper Deus animæ amanti, ac libenter aduerſa patienti, velut agonis præſes, ſolator ſimul, & cuſtos; Adeſt vt ſpiritum feſſum ſuo recreet ſpiritu, vt vires languidas, aut cadentes iterum ſarciat, ac robori reſtituat. Ingeminent hoſtes linguę plagas, eloquia Dei erunt animæ dulcia ſuper mel, & fauum; intentent minas, eas deludet propugnator Deus; acceſſant mortem ipſam, præſto erit gloria immortalis.

Roboretur ergo in aduerſis potiùs ſpiritus ſeruor, quàm minuatur.

L E X
DECIMA SEPTIMA.

Corporis macerationibus fouendus ſpiritus feruor.

Aſſueſcas ſenſum moderatis plectere pœnis.
Ne petulans pugnet cum ratione nimis.

ANIMÆ omnes cælo magnæ, atque cæleſtibus illuſtratæ fulgoribus in ſacci aſperitudine, in cineris horrore, in ieiunij maceratione victitaſſe deprehenduntur; quarum ſpiritus feruor ideo excreuit in incendium. Terræ, ac faccis incubandum eſt, lachrymis tundenda pectora, noctes inſomnes tra-

traducendæ illis omnibus ſunt, qui ad ſublimem ſanctitatis gradum magno ducente feruore contendũt. Panis cinere miſcendus, oculorum imbribus alluenda illis ſunt crimina, qui inter ſummos amicos ſummi Dei connumerari peroptant. Ingenti victus, & cultus caſtigatione plorat Dauid, & fit homo ſecundum cor Dei; Scindit veſtem, induit ſaccum Ezechias, atque ad celſiorem glorię gradum ipſi vita protrahitur. Moſes ſine cibo Deum contemplatur, & fit Deus Pharaonis. Tanta eſt apud Deum caſtigatio, vt Deum præſtet ipſis hominibus contubernalem. Edocentur Apoſtoli ipſi aduerſus diriora dæmonia ieiunijs, & oratione præliari, vt efficax crederetur orationis feruor, ſi ieiunio conſociaretur. Concupiſcit caro aduerſus ſpiritum, ideo maceratione edomanda, vt ipſi ſpiritus præſtent.

LEX

L E X
OCTODECIMA.
Solius animæ ſtudio iugiter vacandum.

Par eſt, vt libeat ſtudijs deſueſcere vanis,
Curaque præ cunctis ſit tua noſſe Deum.

BEATA illa anima eſt, cui pro libro, & calamo, crux Chriſti, & claui ſunt; pro charta, & atramento, ſudatus ſanguis, & lancea; pro docta ſcriptione, & lectione vulnera, & ſpinæ. Beata anima eſt, quæ in flagris, & cruce imitanda legit, quæ in vinculis, & alapis ſequenda meditatur; quæ in fellea ſpongia, & purpura propudioſa, delicias omnes, omnem ſæculi pur-

purpurã diſcit contemnere. Crux & Chriſti vulnera ſunt illa docta volumina, è quibus cæleſtem quãdã eruditionem haurire animæ datur, qua anima ipſa tota cæleſtis euadat. Diſce anima ex illis humilitatem frequentatis ſubmiſſionum conatibus, partam; diſce charitatem, qua nulla alia flagrantior, diſce obedientiam cæteris omnibus prõptiorem, Fulgebis ex illis doctrinis clarior in cœlo, quàm ſplendere poſſis in terris, alijs inanibus diſtenta ſtudijs. Apta eſt ad hanc cæleſtem inſtitutionem cuiuſque ingenij hebetudo, huius ſtudij capax quæcumque mens etiam indocilis. Quid tibi melius ſcire, quàm ſcire Deum, quàm ſcire animam tuam ſoli Deo natam. Fœliciſſima tibi erunt illa ſtudia, quæ te ad te ipſam reuocabunt, & quanto terris indocta, vel ignorata, tanto eris cælo docta, cœlo cognita. Nihil proderit ſcientiarum omnium lucrũ, ſi te ipſum ignores; ſi neſcias modum quo Deum tuum poſſidere valeas. Sit tibi anima tua, ſit Deus tuus tuarum ſcientiarum meta, tuorum ſtudiorum finis.

LEX.

LEX NONADECIMA.

In rebus ſpiritualibus nunquam intermittendus labor.

Nocte, die vigili numquam deſiſte labori,
Ardua ſi ad Cælum vis ſuperare viæ.

DEVS dicit de ſe ipſo, Pater meus vſque modo operatur, & ego operor; vt nobis protruderet exemplum ſemper agendi, præſertim in ſpiritu. Non hominem fecit Deus ab initio ſolo imperio, vti poterat, ſed præcipua quadam laborandi forma, qua non fecit reliquam mundi plebem. Quaſi figu-

Digitized by Google

figulus laborans fecit hominem faciens, vt ipſe diſcederet numquam in ſeipſo otiari, aut feriare. Dedit Deus præſertim in animæ donatione ſpecimen laboris, ſpirationem ingerens limo, tamquam præ labore anhelus reſpiraturus. Quaſi laborans animam fecit, vt originis ſuæ conditionem agnoſcens ex opere, nunquam in Dei dilectione otiaretur, aut torperet. Nunquam ſatis diſcendum in rebus ſpiritualibus, quæ ſemper vlteriorem operam impendendam expoſcunt. Vale dicit ſpiritui, qui dicit ſatis. Sanctiſſimus eſt Dei ſpiritus, quia ſemper amat, ex quo etiam æterno Pater, & Filius ſe diligunt amore. Æmulanda ſumma ſancti Spiritus ſanctitas, nulla in amore, nulla in opere intermiſſa deſidia. Sanctitas, quæ in rebus ſpiritualibus intenditur, gradus habet, quorum ſummus non tangitur, ſi temporis momentum præteruolet ſine labore. Totius vitæ labor vix ſanctitati comparandæ coæquatur, ac propterea numquam à labore in rebus ſpiritualibus feriandum.

LEX

LEX VIGESIMA.

At ſpirituali inſtituto abdicanda mentis curioſitas.

Quæ nata ad Cælum ne mens per vana vagetur,
Atque aliena,ſat eſt,ſe vt ſciat, atque Deum.

MENS Deo,& Cęlo nata, non eſt rerum inutilium curioſitate diſtrahenda, abeſt nimiũ ſpirituali inſtituto curioſitas mentis,quę dum per aliena vagatur, propria non quærit,intimas ſuarum cogita-

tionum fibras non perſcrutatur. Semper nocuit animæ ſcire, quæ non proſunt, nec aliò rerum ſcientia quærenda eſt, quam vt animæ proſit. Ille ſapit, qui nouit tempus redimere aſſidua ſui cognitione, idque ſcire honeſtum eſt, quo in virtute proficimus. Quid prodeſt aliena ſcire ad oblectamentum, ſi propria ignoramus ad detrimentum? Fomenta virtutis quærenda ſunt in dies, non ipſius virtutis diuerticula, nullaque res magis à virtute diuertit, quàm aliena vel opera, vel crimina per curioſitatem venari. Non iuuat ſcire facta ab alijs, & à nobis facienda ignorare.. Stultus ille putatur, qui conflagrante domo ſua, accurrit ad flammas alienas. Alia non vacat ſcire, & ſi vacet, diſce prius ſcire tua.

***

LEX VIGESIMA PRIMA.

In magnis rebus magna humilitas exercenda.

Nil in te magnum reputes, nec magnus haberi,
Immò velis potiùs vilis amore Dei.

SI te ad hęc ſæculi magna magna virtus, vel magna fortuna vocauerit, ſolius virtutis munera exequi debes, non ſtatus, vel fortunæ. Nihil in te vnquam magnum agnoſcas, aut æſtimatione dignum, & quo maior ab alijs æſtimaris, eò te humiliorem cogita, vt veram magnitudinem aſſequaris. Si grandia de te iactabis, illlico auuolabit

labit virtus, magnitudo tui euaneſcet, cum celſitudo ex imis cõſtruatur. Nihil ad veram celſitudinem celſa honorum, vel dignitatum faſtigia. Cùm celſior es, exibe te humiliorem omnibus, vt non ſolo gradu, ſed etiam præcellas exemplo. Cùm omnes dignitate, aut ſtatus conditione viceris, conare vt humilitate, ac comitate omnes vincas; nihil enim ex hac ſubmiſſione tibi decedet, ſed potius plurimum accedet A ſuperbis, ac faſtuoſis verbis ſemper abſtine, vt animum tuum interius ſuperbientem verba non referant; ſicque quoad intima, vel malè oleas, vel audientes lędas. Deus ſummè potens, ſummè magnus formam accepit ſerui, vt te erudiret in magnis. Diſce ergo ex magnitudine humilitatem.

LEX VIGESIMASECVNDA.

Diſcutienda in dies Conſcientia.

Quidquid agis, quidquid loqueris, vel corde volutas,
Diſcutias tecum, corrigitoq. nefas.

LOQVATVR tibi ſæpius in die cor tuum, vt ſuadeat, ita conſcientiam eſſe exactè rimandam, vt nihil ſordeſcens in ipſa relinquatur, quod Dei lædat aſpectũ. Ita introſpiciendæ ſunt in dies conſcientiæ latebræ, vt nihil remaneat occultum ad animæ perniciem, & Dei offenſionem. Quæ parua ſunt facilè latent; & hæc diligentiùs per conſcientiæ examen quærenda, &

eijcienda, ac alijs irrepentibus criminibus excreſcant in cumulum, & ſaltem aggeratione magna fiant. Cogita, dum tuam conſcientiam ſcrutaris, quòd nihil vnquam boni agis, quòd in te nihil rectum, nihil æquum, nihil ſanctum; quòd quotidie peccas, quotidie laberis, quotidie præceps in deterius vadis. Quòd elatio tua nunquam reſidet, ſuperbia tua nunquam deponitur, tumor & iactantia nunquam cohibetur: rapit te quoque furor, ita ſuccendit, commouet indignatio, ad æmulationem, inuidiam, concupiſcentiam, & cætera id genus crimina ſemper paratus. Statue denique te ipſum contra te per ſeuerum conſcientiæ examen, vt videas quomodo facilè defluis in mundi cupiditatibus, quomodo terrenorum flagres amore, quomodo ad res inanes anheles, quomodo nodis ſemper criminum inuolueris, obuolueris; vt tandem tibi ipſi meliorem formam moliaris, & ab omni iniquitate munderis.

LEX VIGESIMATERTIA.

Summa cura de cogitationibus habenda.

A fœdis, ſtolidiſque animum diuertere curis
Aſſueſcas, ſiquidem cor temerare ſolent.

DEUS non ſolum opera iudicat, ſed etiam mentis cogitationes examinat. Ideò à quocunque noxia cogitatione mẽs auertenda. Quoties mentem ſubit cogitatio à Deo, vel à recta ratione aliena, ſtatim animus, & ſine mora ab illa ſubducendus eſt, ne perſiſtens im-

immotus ſaltem ex mora rapiatur in malum. Quæcunque vellicans mentem cogitatio, vel ſenſum titillans, illicò reprimenda, ne induens tyrannidem conſenſum voluntatis extorqueat. Calcandum ſerpentis caput in prauæ ſuggeſtionis initio, ne virus effundat in animæ exitium; exturbata à mente cogitatio in ſuo exortu nunquam vires habet, vt erumpat in opus. Perit in cunabulis ſuis cogitatio vix nata, ſi deſit pabulum mentis, quo nullo tempore, nulla mora foueatur. Segnities in repellenda cogitatione maxima eſt ipſius cogitationis cenſura, quæ prouocat iudicium, & ſæpè etiam mortis ſupplicium. Aequè ab animo arcenda mala facta, & prauè cogitata, vt arceatur animi ruina.

LEX
VIGESIMA QVARTA.
Mentis puritas accuratè cuſtodienda.

Cum mentis valeat nil pulchrius eſſe nitore,
Summa curetur ſedulitate nitor.

NIHIL pulchriùs, nil pręclarius mentis nitore, qui radios ſuos etiam effundit in corpus. Magna res eſt corpus incontinētiæ illecebris minimè mancipatum, at excelſior longè eſt dignitas mentis, quæ nec leui cogitatione fœdatur. Ex hoc mente, & corpore virgines dicuntur Angelis Dei æquales,

les, penè Deo ipſi conſimilis intemeratæ mentis authori. Etiam leuis in mente labes reformidanda, quia citò excreſcit in crimen, totamque inficit animam. Virginitas quomodocumque labatur, nulla ratione reparatur. Nihil prodeſt carnis incorruptio, vbi non eſt integritas mentis, nihilque valet mundities in corpore, ſi ſerpat fæditas in mente. Mens quomodocumque ſordeſcat, Deum receptare non poteſt, qui eſt mundiſſimus à ſorde. Alta ſuſcipere non valet oculus mentis, ſi nube caliget impuritatis. Exiguus vapor ex imo ſublatus, paulatim excreſcens, ſolem ipſum obtenebrat, ſi permittatur aſcenſus.

LEX
VIGESIMA QVINTA.
Neque minima ab anima ſpernenda.

Vllam vel minimam noli contemnere labem,
Ad magnas culpas tranſitus vnde breuis.

VVLGATISSIMVM eſt illud ſcripturæ oraculum, qui ſpernit medica, paulatim decidet. A minimorum neglectu,& traſgreſſione itur ad maiora, & minima ipſa gradus ſunt ad ingentia præcipitia. Maxima quæque mala à tenuiſſimis profluxere principijs; & quæ ſæpè in rerum initijs neglecta ſunt, nulla poſtmodum arte re-

pa-

paranda attulere damna. Succreſcunt tenerrici fructices in arbores ingentes, quæ ſuperbo poſtmodum vertice de robore ſuo gloriantur in malum, ſcilicet in latiſſimas vmbras aruis exitiales. Eua in vno ſerpentis alloquio perit, perit Adam in Euæ. In vno mulieris aſpectu cadit Dauid, leones, vrſos, & Gygantes ſternere aſſuetus. Ex crine accumbit Philiſteorum terror, & ſic de reliquis. Tepeſcit minimorum negligentia paulatim Dei amor, tepeſcit perfectionis deſiderium, dum imperfectionibus conniuentia quadam immoramur. Non ſunt amantis ſigna graues dumtaxat amati offenſiones cauere; quiſquis enim amat, ſi verè amat, minimas etiam amati offenſiones deuitat.

LEX VIGESIMA SEXTA.

Leues culpæ potiùs cauendæ, quam emendandæ.

Quamque leuem caueas culpam, conſultius eſſe
Non labi, labem quàm reparare putes.

NVLLA culpa leuis exiſtimanda, cum quoquo modo tãgit Deum, qui sũmum eſt animæ bonum; adeo melius eſt cauere, quod lædit, quàm abolere, quod læſit. Leuis cogitatio ſępe ſepiùs delectationem parit, delectatio conſenſio-

ſionem, conſenſio actionem, actio conſuetudinem, conſuetudo peccandi neceſſitatem. Hinc anima ab initio leuibus irretita, tot poſtmodum vinculis implicatur, vt cætera vitiorum adſtricta nequeat euadere. Longè meliùs eſt non cadere, quàm caſus reparare, cum caſus quilibet ita animam contundat, vt iugiter habeat, quo doleat. Valenter reprimendum ab initio, quod nos inſolenter impugnat ad necem. Paruus error in principio, fit ſæpè maximus in fine, nec ſemper pro rebus maximis ſuppetunt animæ vires, quæ defecit in paruis. Studeat ergo anima culparum potiùs innocentiæ, quàm pænitentiæ. Quod ſi leuis culpa humana fragilitate ſubrepſerit, non eſt floccipendenda, ſed ſtatim tanquam res graui dolore,& confeſſione corrigenda. Tardius namque curatus vulnus,quod membro diù putreſcente curatur. Grauior fit morbus, qui ſupra morbum venit. & peccandi mora ſæpè ſceleris immanitatem facit,iuxtà illud Prophetæ. Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis; trahit enim ini-

quitatem leuem, vt funiculum; qui moram facit, vt eam lachrymis, & pæni-
tentia abſter-
gat.

LEX

LEX VIGESIMA SEPTIMA.

Nulla ex cauſa mendacium, licèt leue proferendum.

Mentiri nulla ex cauſa fas eſſe putabis
Exoſum reputans hoc ſcelus eſſe Deo.

SCRIPTVM eſt in ſacris literis: Os quod mentitur, occidit animam: & Perdes eos, qui loquuntur mendaciũ. Etiam leuioris culpæ mendacia cauenda ſunt, quia nos alienos faciunt à Deo, qui ſumma veritas eſt. Reddit Deo quæcumque falſitas hominem, etiam in veritate, ſuſpectum,

ac propterea mendacem nunquam Deus amplexatur, velut amicum. Neque falſitas veriloquio adiungenda eſt, licet inculpata remaneat mentis cogitatio; adhæret namque falſitati quomodocumque prolatæ, etiamſi veritas illæſa ſeruetur in mente, quædam fraudis ſpecies, quæ à loquendi ſimplicitate abſona eſt. Simplex eſt Deus, ſimplex Pater æternus, & ab æterno loquutus in Filio, ſimplex protulit Verbum. Nequius eſſet crimen mendacio adiurationem adnectere, adhibito Deo tamquam falſitatis teſte, qui ſolummodo inuocandus eſt vt ſummè verax. Iuratio in ſolius veri conteſtationem vſurpanda eſt, cum neceſſitas vrget. Non læditur Deus iuramento, ſed ſolo iurandi vſu, qui ſæpè vertitur in periurij crimen. Id tantùm in ore oportet eſſe, quo loqui ſolebant viri ſanctiſſimi, eſt, eſt, non, non. Si tamen in bonum iurare contingat, id non incautè agendum, & ſi malum incautè iuramento promittitur, iuramenti fides violanda eſt, ne lex Dei violetur, quæ declinat à malo.

LEX

LEX
VIGESIMA OCTAVA.
Etiam à verbis inutilibus lingua ſubmouenda.

A vanis etiam caueas tibi ſuadeo verbis,
Namque pro eis etiam pœna ſtatuta reor.

QVANTVS eſt labor benè loqui, benè fabulari, bona comere verba, bonas librare ſententias, quid & qualiter ſit dicendũ, ne in verbo offendamus. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir, teſtatur Apoſtolus. Satis prudens, & ſancta ea eſt loquendi concinnitas, quà nec rei inutilia medi-

tamur, nec futilia loquimur. Qui loqui neſcit, vt decet, taceat, ne ea, quæ dedecent, loquatur. Ad trutinam prius reuocanda ſunt verba, antequam proferantur, vt tentemus, an ſuum pondus habeant, an verò ſint prorſus inania. Plures ij ſemper fuere, qui lingua culpati ſunt, quam factis, ideo ea voce orandus Deus, Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labijs meis, ne declinem in verba malitiæ. Dicat ſæpè ſibi quiſque cum ſanctiſſimo viro, Cuſtodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Omni cuſtodia ſeruandum eſt cor, at vigilantiori labore lingua cuſtodienda, quæ ſæpè cor vulnerat dictis ſuis, quouis gladio acuto penetratioribus. Nihil peius dedit nobis natura, quam linguam, ſi omni dicendi licentia exſolutam liberè peruagari permittamus. Iuge frænum linguæ inijciendum, ne effrænem in reliquis malis animam reddat. Semper loquendum vt Deo placeamus, etiam ſi verba noſtra non placeant hominibus.

LEX

LEX
VIGESIMA NONA.

Nulla cogitatio à Deo aliena admittenda.

Quæ curæ à Domino mentem diuertere poſſunt
Abijcere has prompta ſedulitate ſtude.

BIPARTITA eſt peccandi malitia in opere, & cogitatione; ideò malum omne, quod opere completur, etiam à cogitatione eſt auertendum. Zelator cordis noſtri Deus nullam ſuſtinet mentis noſtrę iniuriam cogitatione irrogatam: Auferte (clamat per Eſaiam) malum cogitationum veſtrarum ab

oculis meis. Horrent oculi Dei tenebras mentis noſtræ, ex prauitate cogitationum ad horrores ingeſtas. Nec operibus, nec mente vult delinquentes, pro quibus ipſe, ac ſi deliquiſſet, in cruce paſſus eſt. Vulnerant Dei caput velut ſpinæ cogitationes noſtræ, ſi ſint à Deo alienæ. Vulneraſti cor meum in vno crine colli tui, loquitur ipſe ad ſponſam conquerendo, quòd vnam mentis cogitationem à ſponſo auertiſſet, quem fas erat ſemper meditari, iugiter diligere. Non eſt arbitrij ſurgentes in mente cogitationes nolle, at eas iam ortas, vel enecare, vel ad Deum dirigere, voluntatis eſt opus. Tota anima Dei ſui moritoris addecet eſſe, & ideò quidquid in anima eſt, etiam mentis cogitationes.

LEX

LEX
TRIGESIMA.

Nullum vitæ tempus inaniter tenendum.

Ne permitte, vlla vt perdatur inaniter hora;
Immò vitæ inſtans non ſine fruge fluat.

EO deſipiunt plures, optimum etiam vitæ genus inſtituentes, quod ſibi tempus ſuperfuturum credant, quo poſſint deficientia reficere, & imperfecta ad perfectionis culmen ſperata quadam laboris, & diligentiæ diuturnitate redigere. Eiuſmodi ſpes vana multa hominum millia fefellit, & fallet, cum omnis ætas, licet florida, labilis

ſit, & quod nunc floret cras aridum mittetur in clibanum. Metam vitæ ſtatuere non ſibi, ſed Deo incumbit. Onus tuum eſt res tuas omni tempore benè diſponere, vt poſt curſum bona tibi contingat laboris meta. Non eſt ſolis notis benè agendi fidendum, cum vt plurimum inania fiant, abrupto fine mora ipſius vitæ ſtamine. Feſtinandum opere, vbi ad procraſtinandum te trahit operis deſiderium. Nihil tibi proximius cogitandum, dùm benè voues, quàm mors, quæ etiã vota rapit. Agendũ vnoquoque temporis momento, ac ſi poſtremum eſſet. Sic conſumatus in breui, explebis tempora multa. Inter breuis vitæ ſpatium nihil eſt procul, nihil diſtat à puncto, quod tangit punctum. Cogita quòd vnum eſt temporis momentum, à quo pendet æternitas; ſic breui, ſed ſumma operum perfectione æternitatem conſequeris.

Digitized by Google

LEX
TRIGESIMA PRIMA.
Deo ſeruiendum quomodocunque ipſi libuerit.

Te quocumque modo iubeat ſeruire paratum
Exhibe, & in cunctis rite placere Deo.

ACCIPIENDVM ab Abrahã exemplum in omnibus, quæ placuerint Deo, Deo ipſi obtemperandi. Eodem animi iubilo filium acceperat, & dabat, vt Deo ſic imperanti pareret; nec ferro lætiori arietem occidit, quàm gratum mactaſſet, ſi Deo placuiſſet. Prima homi-

minis dignitas eſt, trahi ad ortum, vt ſeruus qui ſe tantum ad Deo ſeruiendum natum agnoſcat. Deo in ſuo ſeruo licere fas eſt, quod licet ruſticis in ſuis famulis, & ideò ipſe debet agere in nobis quidquid libet, nos verò velle, quidquid ipſe agit in nobis. Quidquid mittit Deus mella putare decet, nam diuinas manus aureas, & plenas Hyacinthis deſcribit Salomon; & ideò quid illis ceciderit, pretioſum reputandum, ſiue ſit precioſa paupertas, ſiue pretioſa ægritudo, ſiue pretioſus dolor, ſiue pretioſa hominum depretiatio. Non minus pretioſa manu verberat Deus, quàm locuplet oratoris flagellum. Exornat Deus ſui amoris ſupplicia, vt illa amemus vt dona, vel ſaltem donatoris agnoſcamus amorem. Mors, morbus, anguſtia, triſtitia, cor exhilarabit, ſi vt diuina illapſa manu, receptentur; omnis perpeſſio gratum erit Deo obſequium, ſi in ijs Deo Domino ſeruire putabis.

LEX

LEX
TRIGESIMA II.
Deo cum cordis hilaritate ſeruiendum.

Non modo prompto animo quicquid ſis iuſſus obibis,
Aſt etiam læto qualiacumq. geres.

CIVES Theſſalonicæ hortabatur ſanctus Paulus, vt ſemper gauderent, & ſine intermiſſione orarent, neque ad impoſſibilia dicitur eos adhortatus; quo dignoſceret anima, eſſe cum gaudio ſeruiendum Deo. Falluntur quidam ac maximè halucinantur, putantes negotium Dei eſſe mærorem, aut iugi cordis depreſſione pertractandum; Decipiuntur iſti errore pluſquam

Digitized by Google

quam palmari, cum illud ſatis vulgatum ſit, hilarem datorem diligit Deus. Seruite Domino in lætitia. Si inſurgant parentes, Mundus, Infernus, adhuc animæ Deo ſeruienti lætandum eſt, cùm nihil ſit, quod Deũ à nobis auferre queat, cum quo pax omnis, & lætitia eſt. Si erumpant in animæ conflictationem aduerſa omnia, quæ grauiora ſunt, hoc vno lætari anima poteſt, quod ſeruire Deo regnare eſt. Seruos ſuos vocauit Deus filios, atque ſibi ſimiles fecit, vt hoc ſaltem nomine ſemper gauderent. Patrimonio ſimilitudinis ſuæ donauit Deus Adam, quo iugiter exultaret in paradiſo. Manibus ſuis fecit Deus hominem, vt eſſet opificium gaudij, non mæroris, cum de Dei manibus illud iactatum ſit. Manus eius diſcutientes tenebras; Cur ergo anima mœres, dum Deo tuo famularis? Exulta, & iubila, vt huic ſeruiens lętabunda, etiam in cælis perpetuò læteris.

Digitized by Google

LEX
TRIGESIMA III.
Cordis hilaritas ex nobis ipſis excitanda.

Rebus in afflictis ex te ſolatia prom-pta
Semper habes, ſubdas ſi tua vota Deo.

INGENIO noſtro ſępè expiātur huius vitæ miſeriæ, & per mentem moleſta auertentem à corde eliminantur amara. Oritur cordis noſtri triſtitia ex rebus, quæ aut ex ſeipſis diuexant, aut tor-

Digitized by Google

torquent ex alienis. Vtrique malo per illarum contemptum parandum eſt ſuffragium, præſertim ſi cogitemus nihil eorum, quibus plerumque perperam anguſtamur, animum noſtrum longè ſublimiorem tangere poſſe. Claudantur in animo vota noſtra, & illico erumpet gaudium non habendi, quæ non optamus. Appetitus habendi in ijs dumtaxat priuatione gignitur, qui ſe priuatos credunt. Putemus nos omnia habere, ſi Deum habeamus, ſi conſcientiæ tranquillitatem experiamur, & nulla nobis priuatio obtrudetur, nullo infeſtabimur appetitu. Semper gaudet, & lætatur, qui ea omnia tenet, ad quæ poſſet anhelare votis. Fruitur in ſe ipſo omni bono, qui nullum extra ſe expetit bonum, atque ex fruitione oritur lætitia, excitatur gaudium. Siue te affligat morbus, ſiue conflictent aliæ vitæ miſeriæ, tuum non turbabitur gaudium, ſi nihil earum, quæ deſunt, pro Dei amore peroptes. Si fractus aduerſum te illabatur orbis, impauidum non ferient ruinæ Semper manet in angoribus ſemita lætitiæ, ſemper patet aditus gaudio,

Digitized by Google

dio, ſi lætitiæ corticem lætitiam non putes. Suos mærores afferunt quoque res iucundæ, quæ vt plurimum vertuntur in animæ faſtidium & perniciem.

***

Digitized by Google

LEX
TRIGESIMA IV
Mundi illicias deridenda.

Delitias Mundi merito cenſebis amaras,
Et ridebis eas, ſi Dei amore cales.

ANIMA, cuius amor ſurſum erigitur, vt inter cæleſtia, conquieſcat, omnia ridet mundana proleƈtamenta, quæ ad ſummum appetitum irritare queũt, non ſaturare. Diuinorum prædita cognitione ijs ſe commoueri non ſinit, quæ ſolum ſuſcitant in animo mo-

Digitized by Google

motum, interdicentia quietem. Conſcia debet anima eſſe nihil boni in mundanis illecebris inueniri præter vſum, quo reducantur ad diuina. Scire animam decet, bona à ſolo Deo velut à fonte corriuare, & ad fontem ſuum tandem remeare. Qui conſpicatur cæleſtia, nauſeat abiectas voluptates, nec eas obtutu dignatur. Excellit omnia Deus cognitus, Deus dilectus. Dat cognitio Dei, dat Dei amor verum rebus pretium, & æſtimationem, auget iuſta rerum æſtimatio Dei cognitionem, & amorem; ideo præter Deum omnia deridenda, omnia ſpernenda, vel ad ſolum Deum per optimum vſum redigenda; idque D. Paulini monitum ſemper mente recolendum, quòd anima Deo opulenta erit, ſi nihil ſumat de mundi cenſu.

Digitized by Google

LEX
TRIGESIMA V.
Soluenda vincula, quæ à Dei dilectione retrahunt.

Omnes contendas vires, vt vincula ſoluas,
Quæ tibi cor retrahunt ſummi ab amore Dei.

SOlue vinculum colli tui, ſolue iugum, ò Anima, quæ Dei coniugium, & dilectionem affectas. Retrahunt mundi oblectamenta ab eo volatu, quo in Dei gratiam, & dilectionem conuolamus. Prouocat animã amor Dei tanquam dilectam Sponſam, ſed reuocat cupiditas ſæculi,

tanquam ſui amatoris adulteram. Mens mundi illecebris inuoluta, nauſeat cæli delitias,& quod cælum ſapit,iugiter ſtomachatur. Qui dormitat in mundo,ita ſopore ſomnide primitur,vt nunquam aſſurgat,licet exurgere conetur; tenent namq. illecebrarum compedes, atque mundi voluptates irretiunt; quo fit,vt à Dei amore ſecreti cum mundi amatoribus pereant. Diſcutienda ergo ceruix tua, vt iugum excutiat, vt vincula ſoluat, nec ſemper more mancipij agatur in triumphum.

Digitized by Google

LEX TRIGESIMA VI.

Animus à mundo auertendus. Ad Deum conuertendus.

A mundi illicijs animum diuerte, Deuſque
Sit tua cura prior, ſit tuus vnus amor.

MVNDI amatores ex eo miſeri ſunt, quod infima pro ſummis appetunt, quòd graui labore ad peritura pertingunt. Grauius torquetur amator mundi, cùm læta venatur, quàm iuſtus, cum ærumnoſa amplexatur. Dilector mundi, velit, nolit, timoris, & doloris pænæ ſuccumbit; ipſique maiorem affe-

runt

runt dolorem res iacturæ ſubiectæ, quàm parturiant amorem poſſeſſæ, & ſemper grauiori dolore amittuntur, quę feruidiori poſſidentur amore; minuſque cauendo dolemus, quæ minus poſſidendo diligimus. Sciant mundi ſectatores, quàm vana ſint, uæ ſequuntur; quam nutantia, quibus ita firmiter adhærent; & inde diſcant reſipiſcendo, ad ſolum Deum amorem omnem retorquere. Agnoſcant mundum cum omnibus rebus ſuis, Deum ſemper viuere cum ſua æternitate.

* * *

L E X
TRIGESIMA VII.
A mundo mente, & opere recedendum.

Vſque adeo exoſus nobis ſit mundus oportet,
Vt ne dum mente, at re caueamus eum.

EA, quæ ſæculi amatoribus chara ſunt, mundi contemptoribus fiunt exoſa. Debent vitam ſpiritalem inſtituentes mūdum odiſſe cum ſectatoribus ſuis, vt feliciùs recipiantur in cælo. Dum mundi ſiue fauſta, ſiue luctuoſa contemnuntur, cæleſtia deſideria ardentiùs excitantur, quibus ad Deum celeriùs

riùs conuolatur. Reprehenditur Petrus, quòd tabernaculum in monte fieri cogitauit, quaſi quòd mundo detineretur, patriamque, ac domum cæleſtem, neque cogitatione conueniret. Eò mente, & opere ab homine contendendum, vnde deſluxit; cuncta namque temporalia velut herbæ virentes facilè inareſcunt. Nihil ſanè in hac vita laborioſiùs, quàm terrenis deſiderijs æſtuare, quæ nullo conatu metam aſſequi poſſunt. Ille ergo perfectus erit, qui ab hoc ſæculo, & corpore, & corde diſſuctus erit.

LEX
TRIGESIMA VIII.
Anima ſolo Deo ſaturanda.

Quæ ſint quæ fuerint, & quæ ventura perosa,
Sufficit vna ſibi mens ſaturata Deo.

IAM ſufficere ſibi valet anima ſolo Deo ſaturata, vt ſola ſuperfluat cunctis, quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahātur. Anima Deum habens theſaurus diuinitatis eſt, nec adeſt, quo amplius egeat, quæ totum habet: Tunc ſe ſola contenta, cum Deo de beatitate contendit, quia Deus, & Anima æquè ſufficiunt ſibi. Habeat anima Deum, tollantur cætera, non ſolum ſufficit, ſed ſuperfluit ſibi. Proſcin-

ſcindatur manus, amputetur pes, reſecetur brachium, eruantur oculi, demantur reliqua, anima cum Deo de ſe poterit gaudere, retinere quietem ſui. Quidquid nobis deeſſe poteſt, non poteſt animæ deeſſe, ſi ipſi adſit Deus, qui ait, Cælum, & terram ego impleo.

Digitized by Google

LEX
TRIGESIMA IX.

Dei cognitione anima primùm erudienda.

Si prudenter aues animæ reparare decorem,
Erudienda prius cognitione Dei eſt.

ANIMAE ſalus Dei cognitione conquirendâ, ad ipſum Deum ſola eiuſdem notitia poſſidendum ipſam animam debet extimulare. Diſijciet falſas rerum opiniones, quiſquis ſe cogitabit exemplari Deo factum, & Deum ſine diuitiis felicem, ſine voluptatibus beatum, ſine faſtu honorabilem, ſe ſolo

con-

contentum contemplabitur. Si Deũ anima noueris, vt in ſe eſt, cętera bona, quibus mali abundant, & miſeri ſunt, vertet in faſtidium. Sine Dei lumine, ac notitia ſemper miſerias in mundo venaberis, quia cæca inter tenebras proficiſceris. In via errare non poteſt, qui ſolum Deum ducem quærit, vbique veri luminis, & veri boni datorem. Qui cognoſcit Deum, vt aliquid conſiſtens, æternum, ſemper idem, ad eius exemplum colligit bona ſua, eligit ſtantia, atque perpetua, quæ perire, quæ labi, quæ rapi non poſſunt. Qui noſcit Deum, ſapit; qui ſapit, ridet mortalium nugas, quas opinio intruſit. At contemplari Diuina anima illa nequit, quæ contempto corpore ad Deum non aſſurgit. Nullus de mundo ſumendus eſt cenſus (ait D. Paulinus) ſi mens de Deo opulenta vult eſſe.

LEX
QVADRAGESIMA.
Dei amore Anima in amorem excitanda.

Seriò ſi tecum Domini perpendis amorem,
Mirum, ni tanto prorſus ab igne flagres.

QVANTVS eſt, quàm effuſus, quàm ſolers diuinus amor? & tamen amantem redamare non cogit? Diſce anima ex bonitate tanti amoris genetrice amare quem debes, diſce ex amatorijs Dei viſceribus ſuam bonitatem, ex beneficijs amorem, ex amore be-

neuolentiam. Quomodo tantus te ad amandū non ſuadet amor? Audētior benefactoris charitas eſt, quam beneficio vtentis, etiam gratiſſimi. Quantus amor tanti benefactoris, qui dedit quantum habuit, qui plus quod daret, non habuit. Semper magis incenſus erga te eſt Dei amor, ſemper magis acer, viuax, & vegetus, & è lapide cordis tui ſcintillas amoris non extundit. Si te amas, ama Deum te amantem; Deum ipſum ama, qui te amat, licèt non ſis amoris obiectum, cùm ſis potius mala, quam bona. Si non vis Deum amare, quòd ſua ſis, ama ſaltem quod tuus ille ſit; nam magis Deus tuus eſt, quam tui ſis tu ipſa. Tu partim mundi es, partim fortunæ, partim ſanguinis, partim rerum illarum, quæ meliorem tui obtinent partem; at Deus totus tuus eſt, nihilque vſque ab æternitate magis cogitauit, quàm de te. Ergo tantum amatorem non redamare erubeſce.

Digitized by Google

LEX
QVADRAGESIMA I.

Potior Animæ ornatus à Dei amore petendus.

Non nudus cæleſtis Amor, terreſtris vt ille
Tingitur, ornari, mens, cupis? ergo roges.

NON eſt nudus cæleſtis amor, vt fingitur terreſtris, cũ pretioſiſſima animæ indumenta præſtet. Diuinus amor animam decorat, animam veſtit nobili integumento, & ipſe omni gratiarum ami-

ctu

ctu ſuperindutus incedit. Veſtis animæ gratia eſt, & veſtis amo ris diuini omnia gratuita dona. Amor redintegrat animæ innocentiam, ſed tegumento non nuditate, ideo ab amore petenda animæ indumenta, quibus poſſit ter maximum Cæli numen in amorem prouocare. Vt nouis ſemper augmentis creſcat amor tuus cingere veſtibus, quæ ſint illicia diuini am oris. Induere ſanctitatis byſſino, probitatis ſerico, pudicitiæ purpura, ſubmiſſionis coccino, pietatis Tyrio, vt hiſce nitoris adminiculis in fidam cæleſtis amoris ſtationem ſubducaris. Odio mūdi, amore Dei diſcuteomnes laciniosas corporis illecebras, vt ſollicitiori cura ſolam animam exornes, & ſic ornatior in oculis Dei amatoris tui obuerſeris.

LEX
QVADRAGESIMA II.

Animi deliciæ Diuino amore condiendæ.

Si quæ te paſcunt epulæ videantur amaræ:
Tollet amarorem, vt cælicus afflet amor.

Nauſeat ſæpè epulas ſuas anima, quibus nutritur, velut deſipientes, & inconditas, quia recoctor earum deficit diuinus amor. Nutritur anima velut epulis ſuis orationibus, diſciplinis, ſenſuum caſtigationibus, cęteris virtutum operibus, at eas vt ſuaues non deguſtat, quoniam non tollit amaritudinem amor. Omnia, quæ agit

agit anima pro Deo, Dei amore condienda ſunt, vt animæ, & Deo placeant. Occupandum eſt palatum amore, vt omnia dulcedinem ſapiant; ſic inſipidiſſima quæque in ſapidiſſima tranſmutabūtur addiecto amoris temperamento. Mera tribulationum, atque anguſtiarum fella mella erunt manibus amoris temperata. Si quid aridum nimis experiris anima, ſolo amoris imbre poteſt madefieri. Non mentem modo, ſed corpus ipſum delicijs afflat, & replet diuinus Amor, vt ſolo iam dilecto paſcatur dilectrix anima. Moyſes ſupra humanæ naturæ facultatem quadraginta diebus, totidemque noctibus ieiunium perennauit, ſolo amore paſtus. Paſcitur anima melius amore interius, quam omni cibo corpus exterius. Concedat hoc tibi anima diuinus amor, cuius deliciæ eſſe cum filijs hominum.

LEX

LEX QVADRAGESIMA III.

Omnis humanus amor erga Deum impendendus.

Impendas omnium fonti bonitatis amorem,
In terris quæ adamas nil bonitatis olent.

PRETIOSISSIMA res amor eſt, ac propterea in ſolum Deum omne exuperantem pretium impendendus. Capaciſſima res amor eſt, ideo non niſi ab immenſo explendus Deo. Fæliciſſima res eſt amor, aut certè felicitatis complementum, igitur in ſolo Deo, qui

qui res pulcherrima eſt collocandus. Deludunt cætera amores noſtros, quia vanida, quia fluxa; deſerunt nos, quia temporanea; decipiunt nos, quia mutabilia, quia fraudolenta; igitur ab eiuſmodi volaciſſimis amoribus abſcedendum, vt ſolum amemus Deum. Quærendum eſt ab anima vbi paſcat, vbi cubet verus amor, ne ignara conſilij vagari incipiat poſt greges terrenorum amatores. Solus Deus amandus eſt, quia ipſe nos ſolos inter reliquas creaturas vſque ad ſanguinem amauit, vſque ad aram crucis. Tam nobilis animæ proles, qualis eſt amor, in hæc ima, & anguſta deijcienda non eſt. Non interuellendæ noſtro amori alæ, quæ ad euolandum datæ ſunt in æthereas partes, non adimenda amori noſtro illa ſe erigendi facultas, qua ad cæleſte rapi ſolet domicilium. Quæ hic amamus, bonitatis olent penè nihil, & ſi amamus, iniuriam Deo irrogamus, qui debet ſolus amari.

LEX

QVADRAGESIMA IV.

Conatus amoris ad implenda Dei præcepta dirigendi.

Omnis eò tendat noſtri conatus amoris,
Præcepta vt ſeruet, non violanda Dei.

PRIMA præcepta, quæ tulit diuinus legiſlator amoris fuere, vt primi noſtri conatus in eius amorem cõtenderent, præcipitur diligẽdus Deus toto corde, & tota mente, ne aliqua animæ pars ab amore diuino ſubtracta, ad ſordes terreni amoris diuagetur. Vt Deum ſolum amet, totum cor tuum totam mentem tuam amat Deus, ar-

atque vt amoris leges impleas, amore te replet ſuo, permittit cordi Deus, vt etiam in alienos proclinet amores, eo tamen ęternę mentis ſtatuto, vt amores omnes redigat ad primum amantem. Mente vult amari Deus, vt mēs ſolum Deum cognoſcat amabilem, ſicque etiam inferiorem ſenſuum partem trahat in amorem. Dilecta ſunt tabernacula Dei virtutum, & menti, & ſenſibus, ideo dicitur cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum verum. Tabernacula Dei (ait D. Hieron.) ſunt ipſius diuini amoris præcepta, quibus nititur Deus totam animam, ſcilicet ſentientem, & rationalem ſibi per amorem conſociare. In id collimant omnes diuini conatus, & eò quoque nobis toto labore connitendum, vt ſit de nobis ſatis amori, amatori ſatis. Probatio dilectionis in anima exhibitio eſt operis, neque aliud poteſt amanti exhibere, quàm impletionem voluntatis leges, & præcepta ferentis. Satis amat, qui nulla in re amanti volenti, vel imperanti reluctatur.

LEX

LEX
QVADRAGESIMA V.
Dei timor Dei amore perficiendus.

Par eſt, vt pauidus ſummum vereare Tonantem,
Perficiendus hic eſt ſed Dei amore metus.

CONVERSIONIS ad Deum exordium à timore auſpicãdum eſt, vt timor poſtea deſinat in amorem. Quia timor ipſe quoquomodo in ſuis initijs condiendus amore eſt, vt potiùs dulceſcat, quàm amareſcat animæ palato. Optimum eſt animam ab initio timore comprimere, vt poſtmodum amore excitata tangat metam ſine laſſitudine. Amor tamen iugiter timore tempe-

Digitized by Google

randus, & timor amore, vt tutiùs curramus ad vitam his duobus, velut alis æque librati. Perfecta Charitas foras mittit timorem, teſtis eſt Paulus; ſed id potius agendum in patria, quàm in via; neceſſe eſt namque animam ad charitatem Dei conſurgere tamquam filiam, ne ſemper ſub timore iaceat tamquam ſerua. Hic ſemper à nobis Deus vt Pater diligendus, ſed etiam vt Dominus formidandus. Primordia tamen timoris blandis refouenda ſunt modis amoris, ne anima ab initio aſperitatis exterrita deperdat amorem, ad quem ex ipſo timore erit prouocanda.

LEX QVADRAGESIMA VI.

Nihil animæ ſcrutandum de ſua prædeſtinatione.

Quid Deus Omnipotens de te decreuerit, vnquam
Anxius haud quæras, nam tibi ſcire nocet.

EA, quæ diuino, atque imperſcrutabili geruntur conſilio, nefas eſt, humanam mentem velle ſcrutari. In luce, & in tenebris æquè inueniuntur errores, ſi cęcus per vtrumque inambulet locum. Soli Deo patent prædeſtinationis arcana, & decet homines ſemper latere,

di-

diuina myſteria. Nunquam in hominis captum deducetur miranda illa rerum diſpoſitio, per quam iuſti magis iuſtificantur, impij magis impiantur, per quam malus quandoque ad bonum conuertitur, quandoque bonus in malum commutatur. Videtur quis bonitatem velle, quam non aſſequitur, alter interitum appetere, quem tamen declinat. Datur alteri, quod ſit malus, qui vellet bonus eſſe, alteri quòd ſit bonus, cum ſponte à bonitate deflectit. Naſcitur quis, & moritur in peccato, alter in bono, quod cæpit, vſque in finem perducit. Quis hæc quæſo tam abdita, tam retruſa percipiat? Inſcrutabilis homini diuinæ prædeſtinationis ordo, & ideo animæ cogitatio ab illa, quantum poteſt, recedere debet. Dicat anima, Dei ſum, quomodocumque ſim, & hoc tantum ſcire licet, & ex hac ſcientia Deum amare conditorem.

E LEX

LEX
QVADRAGESIMA VII.
Animæ ſalus quodam timore ſperanda.

In bonitate Dei tua ſit fiducia conſtans,
Iuſtitię ipſius non tamen abſq.metu.

NON eſt vana ſpe noſtrorum criminum venia à Dei pietatè requirenda,nec prius de bono ſperandum, quàm à malo recedendum Metuendum animæ eſt,vt neque per ſpem indulgentiæ, quam Deus promittit, perſeueranter peccet;neque vt veniam omninò deſperet ab eo, qui iuſtè peccata diſtringit; Vtraque extrema ſperanti,& timenti animæ cauenda.Spe,& formidine incedendum in via ſalutis; vt cer-

certò ſalutem conſequamur. Quæ tamen ſperantur, à ſolo Deo per gratiam opitulante ſperanda veniunt. Sperauit à Chriſto veniam cum metu latro in cruce, & obtinuit; deſperauit alter, & reiectus eſt. Perit ſemper homo proprio demerito, ſaluatur diuino auxilio; at hoc auxilium, & ſpe petendum, & metu retinendum, ne iterum auferatur ex delicto.

* *
*

Digitized by Google

LEX
QVADRAGESIMA VIII

Etiam ex malis ſperanda bona in animæ prouentum.

Et plagas prodeſſe tuæ confide ſaluti
Cumque Deum metuas experiere Patrem.

SVMMA ſupremi Numinis indulgentia ita cuicumque animæ benè conſuluit, vt ſi quæ mala in noxam viderentur cõtingere, hæc eadem in bona præpedirentur, atque ſaluti prodeſſent. Opti-

ma

Digitized by Google

ma animæ conditio eſt, vt illi per miſeriam ſtatuta ſit vita beata. Horridā funeſta ſpeciem obijciunt, & larua detracta fugantur infeſta, ſolamen animus captat. Etiam parentes, vt ludant cum dilectis infantibus perſonam ſumunt alienam, & deformem. Terrentur paruuli, ſed ſtatim reiecta larua inueniunt patrem, matremue fuiſſe, atque in amplexus aſſultant. Quem non terrerent malorum vis Iob Sanctiſſimum inuadens? Squallenti vultu poſt liberorum, & ſubſtantiæ iacturam totus exulceratus iacet in ſterquilinio; exundat ſanie à planta pedis, vſque ad verticem capitis; ſcatet vermibus, impetitur maledictis, contemnitur ſanguine, & tamen in tam malo malorum ſpecie hilaris, & ludibunda facies exultat. Vndè hoc mirum? Detracta eſt perſona bonis, quæ ſpecie malorum irruerant, & ſtatim ibi inuenit bona, vbi mala putauit, non enim tunc paternas curas, materna viſcera, germana obſequia deſiderauit, qui putredini dixit, pater meus es, mater mea, ſoror mea vermibus. Cortex ille ma-

lorum fuit bonorum nucleus, quo
animæ patienti indicaretur ex
malis eſſe ſperanda bona;
ex mundano interitu
æternam pro-
uenire ſa-
lutem.

LEX

Digitized by Google

LEX QVADRAGESIMA IX.

Tota Anima ſoli Deo dicanda.

Qui tibi ſe totum prompto donauit amore,
Mens vni merito tota dicanda Deo.

DEVS qui ſe totum fecit animæ pretium, ſuo iure totam animam repoſcit ab anima. Anima, quæ non mutilata creatoris bonitate condita eſt, quæ non dimidiata ſanguinis effuſione redempta eſt, quæ impartibili diuinæ eſſentiæ poſſeſſione glorificanda eſt, ſe totam Deo tradere debet, cùm

Digitized by Google

totum quod habet à Deo ipſo receperit. Illa omnipotens manus, quæ tuam humanam formationem ſua elaboratione perfecit, quæ te ad diuinam finxit imaginem, quæ te ſanctam ad ſuæ ſanctitatis exemplũ per gratiam conſtituit, id vnum expoſcit, vt te agnoſcas tantæ bonitatis opificium, ſiſque ſuorum donorum ſacrarium, ſoli donatori ſacratum. Pluſquam nefarium ſcelus eſſet Deo eripere, quod ſuum eſt, quod à Deo datum eſt, alteri adiudicare. Flagitium eſſet omni ſupplicio delendum, ſi anima, quæ eſt Dei opus prætioſius, cæno dedita, ſorde, ac fece vitæ diſtenta ſummam Dei dignitatem, alio quouis in conſortium aduocato, deturparet. Deus qui vnus, qui ſolus eſt, ſocium non admittit, cui litetur, vt Deo. Vnicè te dilexit delector ſummus, vt tu in vnum tantum liqueſceres amorem. Neſcit partes impartibilis Deus, & partes neſcire, fas eſt, impartibilis anima. Exeat ergo ab anima etiam impartibilis amor, vt tota per amorem transfundatur in Deum.

LEX

LEX QVINQVAGESIMA.

Anima ſoli Deo addicenda.

Omnia cui debes, vni te trade libenter
Qui recreare vnus; teque beare queat.

EA omnia proferenda ab anima ſunt, quæ à Deo cor animæ auertunt. Soli Deo addicenda anima eſt, ſoli Deo inſolubili nexu deuincenda. Neſcit ſocium Deus, dum animam amat, alienum conſortium neſcire debet anima, quæ facta eſt, vt ſit Dei conſors, & ſocia. Omnia ſoli Deo anima debet, & nefas eſſet, quæ Dei ſunt in alienum tranſferre dominium. Non eſt animæ ad

æquitatem compoſitæ aliena erogare. Fur eſſet, qui de alieno vellet eſſe alteri munificus; atque ſignum eſſet exuti pudoris cum conſcientia. Nullus villicus agrum Domini arrogat ſibi, ſed rationem reddit rei commiſſæ. Nil tibi arroges anima, niſi Deum, qui tuus eſt, & cùm tu quoque ſis ſolius Dei, ſoli & redde Deo. Linque omnes famulatus alienos, auuerſare Aegypti allas, ollia, & cæpas, ſi vis promiſſam aſſequi beatitatis regionem. Redde pretium Deo, quod pro te pendit, quo ſe emit: & ſcito Chriſtum non ante immortalitatis corona donatum, quàm in Pilati prætorio ſpinis prius fuerit coronatus.

Digitized by Google

LEX QVINQVAGESIMA I.

Omnia pro Deo ab anima ſpernenda.

Omnia pro Chriſti contemne libenter amore,
A quo quicquid habes, quicquid habere cupis.

MALVM animæ eſt, ſi dura alicuius rei ſeruituteſe in hoc mundo obſtringat. Qui animam condidit, ſibi ſoli condidit, non auro, non opibus, non honoribus, non filijs, non conſanguineis, non amicis.

Digitized by Google

illi ſoli famulandum, à quo quidquid habemus, poſſidemus; nec deerunt nobis theſauri non deficientes in Cælis, quò fur non appropriat, neque tinea corrumpit. Nullus terreſtrium amor debito cæleſtium amori componendus eſt per quem anima debet liqueſcere conditori ſuo. Cælo digna voluptas, cum ſaucia procumbit anima, confixa iaculis amoris, manu non iam ſua, ſed vulneratoris ſui, vt inclamare poſſit; vulneraſti cor meum, vulneraſti cor meum. Diſtant hæc amantis animæ bona à cæteris bonis, quantum Deus ipſe diſtat à nihilo; cur ergo anima nihilum non ſpernis pro Deo, qui te totam pretio ſanguinis ſibi ſoli emit? Nihil habuit in pretio Deus, cum te redemit, non Patrem, non Matrem, non cælum, non diuinitatem; cur tu omnia non depretiaris, vbi de diuino agitur pretio? Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire. Habes anima Deum æmulantem, qui non fert riualem; habes Deum zelantem, qui omnem alium amatorem auerſatur; neq; amore, neq; obſequio vult dimidiari Deus. Hæc cogita, & te totam conſecra Deo.

Digitized by Google

LEX QVINQVAGESIMA II.

Sola animæ pulchritudo quærenda.

Sola animæ ſpecies ſtudio quærenda perenni,
Vt ſponſo valeat ſponſa placere Deo.

ANIMA, quæ ncorporis pigmecita quærit, quæ fa iem accurato lenoc nio perungit, nopoteſt Deo ſpōſo placere, cum placeat mundo amatori adultero. Hilarandus eſt vultus noua pulchritudinis ſcæna, nouo purpurino ſpargendæ genæ, nouo capillitio regendę comæ, nouo denique nitoris diſpendio e-

mollienda ſupercilia, quo nimirum anima pulchra euadat in oculis Dei. Faciat luxus vitæ omnes inſeruire pudori, ſanctitati cohærere, & illicò fiet pulcherrima. Sola ſanctitate, ſolo illecebrarum contemptu decorata progreditur anima ad pulchritudinis triumphum. Ex hoc Iudithæ ſanctitas, etiam inter impudica pericula pudorem ſpirabat, ex hoc venuſta ornamentorum pompa animam magis quàm corpus exornabat, & dum per diem formoſa veſtiretur morte animam omni forma, omni vitiorum amictu denudabat, vt formoſior appareret. Sic tibi agendum, ò Anima, quæ ſæpè ornatus vanitati manciparis. Studium impende, quomodo omnis ornatus tuus in ſolius animæ pulchritudinem cædat, nam pulchram animam magis diligit Deus, quàm Holofernes pulchram dilexit Iuditham.

LEX
QVINQVAGESIMA III.
Præ cæteris Virtutibus fides in anima quotidie excitanda.

Exercenda fides præ alijs virtutibus eſſet,
Qua ſine nemo Deo poſſe placere putet.

BASIS eſt omnium virtutum fides, fidele, omnium operum inſtrumentum Sine fide Deo placere omninò impoſſibile eſt, quare anima, vt Deo placeat per fidem, ſibi ipſi debet diſplicere per hæſitationem. Horreat ſeipſam vt mon-

ſtrum

ſtrum infidelitatis anima quæ hæſitat,& ſi hæſitat, quia non videt, ſe omninò cæcutientem agnoſcat, quia non agnoſcit, quid ſit fides, ſcilicet argumentum non apparentium, & ſubſtantia ſperandarum rerum. Cogitet in hac vita ſpem non poſſe in gaudium tranſire, deſiderium in poſſeſſionem, fidem in intuitum, cum hæc ſint patriæ, non viæ reſeruata, vbi etiam religio tranſilit in amplexum, & charitas in incendium. Excitatur magna fides ſi velit voluntas ſui intellectus fidem etiam in ipſa rei præſentia perſeuerare. Miraculum fidei eſt, quòd etiam vbi non poteſt credere, velit credere ex fidei affectu. Anima, quæ benè credit, meliùs ſperat, optimè diligit, & omnium virtutum poſſeſſione Deum ipſum poſſidet.

LEX

Digitized by Google

LEX
QVINQVAGESIMA IV
Proponenda amori amoris exempla.

Feruentes Chriſti aſſeclas imitare, coronam
Nam parem habent, quotquot ſunt in amore pares.

ANIMAM Dei fuſam in amorem non pigeat imitari, quorum agones pro Deo amatore ſuſceptos non deſinit admirari, & celebrare. Cogitet pares præmio futuros, qui amatorij certaminibus pares ſunt, pares corona, pa-
res

Digitized by Google

res victoria, qui ſunt in amore pares. Ex amore ſudarunt, vulnera tulerunt, ſanguinem ſuderunt animę innocentiſſimæ, igitur ex amore etiam animæ nocenti æterna meſſis eſt colligenda. Ad præmia currendum inter amores, & qui non amat non currat, vt coronam accipiat. Proponat ſibi anima exemplum Ducis ſui, qui Chriſtus eſt, & vt amantem, redamet, conſideret, quod ille prior irruit in hoſtes noſtros; quod ipſe prior vltronea excepit vulnera; quod prior ſanguinem prodegit, & vbicumque repererit magni Ducis ſanguine ſignata veſtigia, ſciat ſe toties aberraſſe, quoties veſtigiis illis non hæſit, amatorem tanto exemplo præeuntem non redamando. Ignauus eſt ille miles, qui à Ducis itinere deflectit, vel eum ſequitur ſine amore. Ad magna te vocat exemplo, qui te magno condidit amore, magna ſpondet, magna oſtentat; tu quoque magnos animos gere, vt vocantem ſequaris, vt exemplo prouocantem amore proſequaris.

Digitized by Google

LEX QVINQVAGESIMA V.

In æternitatem defigendus animæ obtutus.

Æterna aſpires votis ad gaudia ſemper,
Nec cælo natus, degenerare velis.

IN æternitatem cui nata eſt, coijcienda iugiter animę mens eſt, vt omnes cogitationes ſuas, omnia ſtudia, & ſudores æternitati impendat. Res ipſæ æternæ animam ſuadere debent, ne perituris immoretur, ne immobilia fluxis, & præ-

Digitized by Google

prætereuntibus anteferat. Quòd animæ de æternitate ſentiendum ſit, edocuit ſatis Dominus Ieſus vita,& præceptis, quibus non aliud, quam æternitatem ipſam videtur meditatus. Quod ſperare, quod æternitate metuere edicunt nobis clarè, Lazari, & Epulonis exempla, quibus exigui temporis fælicitas, vel infęlicitas obtruditur nobis æterna fælicitate, vel infælicitate donata. Nil aliud ab anima cogitandum iugi meditatione quàm æternitas, ne in breuitate vitæ decipiatur doloſo raptu, aut corrupta rerum pereuntium lenocinio. Nulli ſuaue eſſe poteſt ignibus ardere æternis, nemini dulce gaudijs excludi æternis, & in vtramque ſæpe ad igitur pænam, qui de æternitate non cogitat. Duratio rerum perfectiſſima æternitas eſt, quæ proinde ab anima opera extorquet perfectiſſima, ſi in agenda ſit menti propoſita.

LEX

LEX
QVINQVAGESIMA VI.
Nullo euentu animæ tranquillitas interturbanda.

Succedant quæcumque tuis contraria votis,
Tranquillo hæc animo fer Dei amore libens.

AD exemplum egregium felicitatis tranquillo animo lætoque ferendæ poſitus eſt Iob, vtriuſque fortunæ doctor. Aequè prudenter, & timidè bona tulit, quam patienter, & animosè mala. Nouit cauere in illa, audere in iſta; & cùm nulla mutandę ſortis ſuſpicio erat, expectabat omnia ad-

Digitized by Google

uerſa ad patientiam ſe adornans, ne vllo rerum euentu turbaretur animi quies. Proponitur tibi, ò anima in Sanctiſſimo viro ſpectandum tranquillitatis exemplar, vt ad omnia ſis parata, cum Deo ex corde famularis. Diſce à Sanctiſſimo viro pluris animum tuum habere, quàm pecora, pluris tranquillitatem tuam, quàm famulorum turbam; pluris rationem tuam, quàm armenta, pluris denique vitę ſpiritualis quietem, quàm omnium terrenorum laborem. Victrix vbique compeſcens aduerſantes fortunas, ſi te viceris per omnem fortunæ contemptionem. Nihil animo precioſius, cætera pro animi tranquillitate flocipendenda.

LEX

LEX QVADRAGES. VII.

Affectus animi quotidiana ſollicitudine corrigendi.

Errantes animi affectus virtute coerce
Corrige & aſſidua ſedulitate reos.

INFAMIÆ nota notantur illi, qui affectus humanos, tamquam malos infamāt, bona eſt affectuum turba ſi diſciplina regatur. Supellex naturæ mala eſſe, non poteſt, aut ſuperuacua. Non feſtinaret animus ad virtutem ſi virtutis voto careret, ſi ſpe poſſeſſionis deſtitueretur, ſi in exitus gaudia non procederent. Cupiditas, & amor effe-

ſectus concitatiſſimi boni ſunt, ſi Dei fiant, & virtutis; mali tantum euadunt, ſi verſus terreſtria flectantur; ideò eorum error corrigendus, non obliteranda ſubſtantia. Reliqui tam parui, quàm magni affectus boni ſunt, ſi eos gubernet virtus, & ſtatuat in via recta. Quin virtutum fulcimenta affectus ſunt; languere, namque animi fortitudo ſine ira, prudentia ſine metu, temperantia ſine modo. Dandus eſt modus affectibus, & facile non tantum virtutum inſtrumenta, ſed virtutes euadant, Mali fiunt affectus noſtri incuria noſtra, quemadmodum coloni ignauia ſilueſcunt plantę; neque ideo fundus malus eſt, quòd incultus tribulos ferat. Affectus igitur nón eradicandi, aut funditus conuellendi, ſed dirigendi vt bonam deducantur in frugem, & ex illis pulcherrima virtutum ſoboles erumpat.

LEX

LEX

QVINQVACES. VIII.

Animi Pax diligenda ad ſalutem.

Cum carne, & mundo, & Satana certamina ſemper
Exerce, placeat cætera pacis amor.

SIGNVM animæ Cælo, & Deo dicatæ ſemper intima pax fuit, fuit pacis votum fomentum pacis. Non ſapiunt Deum paci natum, paciſque æternæ datorem armorum ſtrepitus, & fragores, qui animum ad bella mouent. In beata illa æternitate nulla bella, ſed æterna pax eſt; nulla odia, æternus amor, nullum ferum, æterna quies, nullæ

iræ

Digitized by Google

iræ, eterna mititas. Incitetur anima æterna, ſi in temporaneis optat à meta non aberrare. Aeternæ componenda eſt hæc vita breuis, vt quiete non interitura perficiatur. Animi pax virtutis præmium eſt, pietatis, & probitatis merces. Bella ab anima hoſtibus tantum ſuis indicenda ſunt, nempè Carni, Mundo, & Dęmoni, cum quibus nulla irarum, nulla armorum ceſſatio debet eſſe. Nullum ſit tibi cum proximo tuo luctamen, nulla concertatio; nulla ira, aut indignatio. Amat cor pacificum Deus noſter princeps pacis, pater futuri ſæculi. De ſola æternitate, certandum cum proximo tuo, in cęteris imperturbata animi pax ſeruanda.

Digitized by Google

LEX QVINQVAGESIMA IX.

Diuinis placitis exactè adhærendum.

Diuinis placitis exactè ſemper adhære,
A quibus abſcedens mille pericla ſubit.

PERICLITATVR, vt plurimùm anima illa, quæ à diuinis abſcedit placitis, etiam dum cupit Deo inſeruire. Ad placitum naucleri nauigandum eſt in hoc mari magno, æquè fluctibus, & procellis ſpatioſo. Naufragia dabit aſſidentis clauo non impleta voluntas. Inſtituenda in omnibus vita eſt ad

Digitized by Google

nutum iſtius inſtitutoris, inſtruenda bonorum operum acies ad regimen tanti Ducis, vt triumphi parentur, & victoriæ. Si diuina abſit voluntas à rebus, quas tu vis, omne bonum abeſt. Quæ Dei ſunt tibi cogitanda, & implenda, non quæ tua. Optimas edictat amoris leges ſumma bonitas amans; ideò in illis redamanda; neque aliud bonum velle poſſumus amanti Deo, quàm ſuorum præceptorum exactam impletionem. Qui diſcedit à lege, elongatur à Deo, & rumpitur ſtatim amoris vinculum, quod animam tenebat ne caderet. Si nota ſint Dei placita, ſemper implenda; ſi ignota, quærenda, vt cognoſcantur, & impleantur.

LEX
SEXAGESIMA.
Nemini de Deo conquerendum.

Abſit, vt in Superos auſis iactare querelas,
Te quaſi diſcrucient intoleranda flagra.

IACTANTVR ſæpe in Deum querelæ, quòd hic nos vltra meritum puniat, ac nulla à nobis irrogata iniuria, quæ grauis ſit, aſſidua flagellatione caſtiget; & ineptæ nimis eiuſmodi quærimoniæ ſunt, cum id agat miſeratio Dei, vel vt nos per flagella à reatibus expiet, vel vt incæpto bono ſua dilectione confirmet. Electio Dei miſerijs vitæ vt plurimum hic aſſeruatur vt perfe-

ctionem vitæ lucrentur, cum ſemper temporanea flagella ad æterna gaudia proficiant. Ideò iuſtos in pœnis gaudere addecet, impios verò in rebus fauſtis pertimeſcere. Parcit Deus impijs in hac vita, at electis, & dilectis non parcit, vt ijs in æternum parcat. Proborum dolor ſemper eſt ad ſalutem, improborum ſecuritas ad interitum. Durius agitur à Deo cum electis in hac vita, vt dum acutioribus pœnarum ſtimulis hic feriuntur, citatiori curſu in patriam contendant, vbi in æuum quieſcant. Igitur viſitatio Dei à nullo in malum eſt accipienda, ſed in bonum: Quoſdam etiam Deus vidēs ex proprio voto nolle corrigi, tormentis tangit, vt corrigantur alieno, ſcilicet Dei. Alios præſciens multum poſſe peccare, in ſalutem flagellat, ne peccent, vt eis vtilius ſit frangi languoribus ad ſalutem, quàm incolumes manere ad damnationem. Diſcat igitur homo non conqueri, quòd mala patiatur, etiam ſi ignoret, cur illa patiatur. Deus ſcit omnia mala in bonum noſtrum dirigere, atque præordinare.

LEX

LEX
SEXAGESIMA I.

Animus ad omnia aduerſa diſponendus.

Sic diſpone animum, quæcumque aduerſa libenter
Vt toleret, meritum ſe grauiora, dolens.

NVLLVS ſit caſus, nihil aduerſum, quod animum tuum imparatum inueniat. Propone tibi nihil eſſe aduerſi, quod non poſſit accidere. Iugiter præmeditare fortuita, ne tibi incogitatæ ſuperueniant miſeriæ. Etiam in rebus ſecundis cogitandum, quomodo ſint aduerſa ferenda, ne animus proſperis tantum aſſuetus, concidat in ad-

Digitized by Google

uerſis. Sapientis eſt prænidere pericula, eiſque præcoqui maturitate conſulere, vt prçuiſa ſimul, ac prouiſa accedant leuiora; nam expectata mala tolerabilius feriunt, & iacula prçcognita minus ferire ſolent. Proſpecta res paruo, aut nullo impetu venit, aduenientes impetus præmeditata frangit futuras moleſtias prçcogitatio attenuat, prouiſio denique mala aſperiora lenit, ac demulcet. Acerba ſunt, quæ cognita non ſunt, & ſubita maris tempeſtas ea eſt, quæ mortis terrorem exſuſcitat. Omnia repentina grauiora veniunt. Aequè igitur bona, & mala in hac vita expectandi, æquè animus ad vtraque parandus.

LEX

LEX
SEXAGESIMA II.
Patienter ferendæ humanæ vitæ calamitates.

Humanæ vitæ conſtanter obire memento
Aerumnas, namque his nemo carere ſolet.

DVM anima in anguſtijs verſatur, dum æſtuat ſpiritus, & cor fluctuat penè in deſperationem actum ex malis, quæ patitur, id vnum contra temporales moleſtias ſumendum luctamen, vt cogitemus, omnino impoſſibile eſſe, vt homi-

mines ſimus,& anguſtias in hac vitæ non deguſtemus. Dolor, & triſtitia in hoc ſæculo, euentu ſimili ſuſtineantur;nemo eſt,qui in perpetuum ſit expers mali, qui numquam doleat,qui aliquando non ſuſpiret.Malis omnia plena ſunt, malis redundant omnes in ſuo ſtatu; adeò patienter ferendum, quod multis accidit tolerabile;& pœnæ huius vitæ ab anima cogitandæ ſunt: vt breues, & mortales,ſicut breuis,& mortalis eſt vita. Quod venit ſtare non poteſt, nihil tam longum, quod breui non finiatur, ſi æternitati comparetur. Habent ſub Cælo finem ſuum omnia. Oportet nos per multas tribulationes in regnum Dei introire; & non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Malorum acerbitas non occidit, ſed erudit; aduerſitas non deijcit,ſed extollit; tentatio corrigit,non vulnerat. Quantum in hoc ſæculo frangimur, tantum in perpetuum ſolidamur;quantum in præſenti affligimur, tantum in futuro gaudebimus. Si hic flagellis atterimur, purgati in iuditio inuenimur. In fornace probatur aurum,

rum,

rum, vt ſordibus careat; Sic anima tribulationis camino purgatur, vt purior appareat, vt omnium peccatorum ſordes deponat.

Semper Deus hic vulnerat, quos ad ſalutem perpetuam prædeſtinat.

* * *

Digitized by Google

LEX

SEXAGESIMA III.

Ad Dei miſericordiam referenda mala, quæ patimur.

Affligat quicquid grauiùs, pietatis id eſſe
Diuinæ munus crede, volenſque feras.

SI vis in pæna, qua citò te ipſum condemnat purgari, peccata deteſtare, & ſtatim lauaberis ab iniquitate, leuaberis à miſeria. Ad purgationem tuam proficiet, ad leuamen tuum proderit, ſi ea, quæ pateris, ad miſericordiam Dei retuleris; Si pro irrogata ca-

Digitized by Google

calamitate humilis Deum glorificaberis. Corripit te Deus flagellis, vt ſigno caſtigationis te dilectam animam oſtendat. Caſtigatus, ac correptus in mundo, dilectus eris, & emendatus in cælo. Parcendo, & vulnerando Deus ad ſe reuocat electos ſuos, qui in veſtigia peccatorum abierant; & qui temporali non corriguntur pæna, æterna damnantur. Flagella hic irruentia animam concutiunt, vt excitetur ad ſalutem, a peccatis abſoluatur, ad Deum conuertatur. A Dei miſericordia omnia mala proueniunt in animæ bonum, & ſicut pænæ Dei diligentis ſunt, ita pænarum cauſæ ſunt animæ peccantis. Caue à culpis, ſi pænas pati exhorreſcis.

Digitized by Google

LEX
SEXAGESIMA IV.
Nulli Creaturæ deferendæ res nobis aduerſan- tes.

Nulli hominum defer, ſi quid patiare moleſtum.
Ni Deus ipſe ſinat, nemo nocere queat.

SCITO anima nihil tibi aduerſari patuiſſe, niſi Deus voluiſſet, niſi aduerſandi poteſtatem dediſſet; nec vllus aduerſarius in te poteſtatem haberet, niſi Deus permitteret. Vniuerſa, quæ tibi accidunt, abſque Dei non veniunt voluntate. Iniquis etiam ſuper te poteſtas datur ex Dei licentia. Qui tibi aduerſantur, Dei conſi-
lium

lium faciunt; manus Dei te tradit, ſe erudit in pænas. Dilector Deus te affligere iuſſit, vt Deum redamares, creaturam relinqueres. Si corporis ægritudinibus frangeris, ſi animi morbis afficeris, ſi ſpiritualibus languoribus cruciaris, ſi mentis anguſtia torqueris; ſi ira vel furore graſſante agitaris, ſi denique cęteris perturbationibus quateris, hæc omnia tibi irrogat Deus, vt Deum agnoſcas ad medelam. Non ſunt alterius creaturæ arma, quæ contra te dimicant, ſed tua, ſagittis tuis confoderis, telis tuis vulneraris, quia peccaſti; per quæ enim peccamus, per hęc, & torquemur. Ipſa tibi fit cenſura ſupplicij, quæ fuit cauſa peccati; & vnde ad vitia corruiſti, inde luis tormenta.

Digitized by Google

LEX
SEXAGESIMA V.

Animus in preſſuris leuandus cogitata iuſtorum tribulatione.

Dum iuſtos grauiora vides tolerare frequenter,
Qui leuiora reo ſit tolerare labor?

AGNOSCE, ò Anima, te in aduerſis probari exemplo iuſtorum, qui etiam ſine peccato patiuntur aduerſa, quia iuſtos, & Dei ſeruos proſpera deijciunt, aduerſa erudiunt. Tunc magis ſunt Dei oculi ſuper inſtos, cum eos affligi paterna charitate, ac ſuperna prouidentia permittit, & tunc eis gaudia diſponuntur æterna, quando temporanea tribulatione probantur.

tur. Omnes huius vitæ preſſuræ aquis prætereuntibus comparantur, quæ ſtare non poſſunt, ſed velociter tranſeunt. At potiſſimum excogitanda ſunt viæ futuræ præmia, vt mala vitæ præſentis æquanimiter portentur; ex illius dulcedine huius amaritudo temperatur, atque ex illius æternitate, huius breuitas deſpicitur tranſitoria. Vtile tibi cenſendum præſentibus grauari malis, vt futura deuites, quę grauiora ſunt. Solum modo alterius vitæ deſperantes bona, mala præſentia præmunt; omnis namque dolor ſperata *in* æuum fauſtitate lenitur. Dicas Deo, hic vre, hic ſæca, vt in æternum parcas.

LEX

LEX
SEXAGESIMA VI.
Ex aliorum exemplis bona tantùm decerpenda.

Quicquid agant alij, noli decerpere eorum
Exemplis animæ quæ nocitura tuæ.

LICET mali aliorum mores ſint ab anima Deo dicata ægre ferendi, non proinde inceſſante cenſura carpendi. Ex malis aliorum propria bona, ſi quæ ſunt decerpenda, ſin minus eorum exempla prætermittenda. Cenſura, & charitate diligendus eſt proximus, illa ad emendationem, hac ad innocentiam. ſed vtraque in propriæ animæ prouentum adhibenda. Vita propria potius ad aliena exemplaria, ſi bona

ſint, componenda, quàm inuigilandum alienæ, ſi mala ſit. Oſtentum fuit philoſophiæ inſanum, quod alter è philoſophis alienos mores ſemper rideret, alter vero ploraret. Genuina philoſophia, eſt ſibi ſoli cauere, atque per exempla honeſtati ſe conformare. Nuſquam alibi, quam inter tenebras alienas propria lux; Nuſquam alibi clarior, quàm inter aliena vitia decerpitur virtus. Inuideat anima ſe ſibi, ſi proba eſt, ſi mala, ſe ipſam execretur in reformationem; habet enim ex ſe ſola quid ſemper agat, abſque eò quòd ad aliena diuertat. Si tamen ad alia diuertendum ſit, id fiat, non ad mala carpenda, ſed ad bona decerpenda.

Digitized by Google

LEX
SEXAGESIMA VII.

Ex aliorum morte vita captanda.

Ex morbo alterius ſtudeas captare ſalutem,
Facque eius caſus eſſe pericla tua.

ALienos caſus tua fac eſſe pericula, vt inde animæ ſalutem,& vitam aucuperis; ſit aliena mors, & perditio, cautio tua ad ſalutem,ne pereas impiorum interitu, ac pereuntium, & delinquentium pęna torquearis. Ex alienis malis ſunt nobis bona propria comparanda,& quæ hactenus mala acta ſunt, in bona deinceps conuertenda.Dum datur pęnitentiæ locus, ad pænitentiam,

tiam, ad luctum feſtinandum eſt, ne die poſtremo ſuperueniente mergamur in profundo, vbi nullus recurſus adeſt ad indulgentiam. Quos non ſuccendunt ad criminum dolorem alienæ flammæ, proprius comburet ignis cuiuſcumque reatibus deſtinatus. Alienis culpis deflectendum, ne aliena tormenta pertrahamur.

LEX

LEX
SEXAGESIMA VIII.
Charitas erga hoſtes præſertim exercenda.

Inſenſus quoties temerè tibi detrahit hoſtis
Parce libens, & ama, te oderis ille licet.

CVM tibi in aliqua re derogaretur ab hoſte, ſtatim parcendus eſt, ſtatim derogator amandus, quoniam ſic præcipit Deus, diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos. Non eſt maledicenti maledicendum, ſed benedicendum, vt Dei benedictio veniat ſuper nos, ſuper filios, & cognatos noſtros. Nil magis impellit Deum ad be-

benefaciendum nobis, quam ſi maleſacientibus, bene fecerimus. Opponenda ſunt beneficia inimicorum inſidijs, vt illæ detegantur, & ſine noſtro maleficio euaneſcant. Ferus hoſtis ſola patientia delinitur, furentis iracundia ſolo blanditio diſſoluitur, & ſæpe in amicum commutatur. Vincenda eſt hoſtium nequitia lenitate, vincenda malitia bonitate.

Inimici ſi fieri poteſt, ſemper beneuolentia placandi, numquam maleuolentia magis exaſperandi, aut irritandi.

LEX
SEXAGESIMA IX.
Vitia virtutibus oppoſitis oppugnanda.

Oppoſita ſemper vitio virtute repugna,
Et ſic proſternes ſingula, ſpero, breui.

FACILE à vitiorum colluuione detergimur, cum ſingulis vitijs virtutes ſingulas oppugnantes apponimus. Contraria contrarijs curanda ſunt. Luxuriam cordis, munditia proſternit, odium dilectio, iracundiam patientia, timo-

rem

rem fiducia, torporem ſeruor, triſtitia gaudium , accidiam fortitudo, auaritiam largitas, ſuperbiam humilitas . Sic ſingulæ virtutes irruentia contra ſe vitia reprimunt , atque incurſantes cupiditatum æſtus gratia Dei propulſant ; Libidinem namque abſtinentia domat, quia quantum corpus inedia frangitur , tantum mens ab illicitis appetitionibus reuocatur . Aduerſus iram tolerantia dimicat , & ſuſtinendo patientia victoriam portat . Triſtitiæ mærores fugat ſpes æterni gaudij, & quorum mens turbari interius ſolet,per ſpem futuræ dulcedinis ſumma tranquillitate lenitur . Cætera cæteris opponenda,vt certa vitiorum paretur victoria.Cum tamen difficilius ad virtutes conſurgamus, ad vitia verò ſine labore delabamur,prius vitia in nobis eradicanda ſunt,deinde virtutes inſerendæ,nam cohærere, & coniungi non poteſt veritas cum mendacio, pudor cum petulantia , fides cum perfidia,caſtitas cum luxuria. Hoc indicat Propheta , cum dicit. Quieſcite agere peruersè diſcite benefacere.

Digitized by Google

LEX

SEPTVAGESIMA.

Nullum vitium ſimulata virtute tegendum.

Non vllum vitium ficta virtute tegatur,
Hac tibi nulla magis larua nocere poteſt.

OBTENDITVR ſæpe vitijs quædam larua virtutum, vt vitia ipſa videantur virtutes, eoque perniciosius ſuos ſectatores decipiant, quo ſe ſub virtutum velamine tegãt. Vitia quæ ſtatim proprijs indumentis erumpunt, faciliùs emendantur, quam quæ latebras quærunt, & alie-

nos amictus. Non eſt crudelitas e-xercenda prætextu iuſtitiæ, non ſegnities vt manſuetudo, non teporis negligentia, indulgentia pietatis, non tenacitas vt virtus parcitatis, & ſic de reliquis. Latro eſt qui ex inſidijs prodit, non ſocius; ſic prodeunt vitia perſonata virtutibus, vt omne bonum rapiant; ex vſu virtutum cauendæ ſunt vitiorum inſidiæ, ne dum ſe virtutibus miſcent, virtutes ipſas vel enecent, vel in vitiorum conſortium tranſcribant. Nihil ab anima ſimulandum eſt, ſi vitæ ſpiritualis ſimplicitatem affectet.

Digitized by Google

LEX
SEPTVAGESIMA I.

Malæ conſuetudines relinquendæ.

Moribus, admoneo, ſtudeas diſſueſcere prauis,
Sitque tuus ſolers hos abolere labor.

ITa difficile eſt malas in agendo conſuetudines vincere, ac prauos vſus in noſtris actionibus abolere, vt facilius vertantur in naturam, quam vincantur; ideò in id potiſſimum conniti debent ſpiritualem captantes vitam, vt ab initio cuicumque conſuetudini, quæ à recta exorbitet ratione, reluctentur.

Non vnus actus malum habitum facit, non vna actio conſuetudinem malam; ex primis malis obſiſtendum actibus, ne alij ſuccedant in morem. Deuinctus animus malis habitibus, vix moueri poteſt, vt ſoluatur à vinculis, vix poteſt conatus impendere, vt in libertatem euadat. Principiis obſtandum, ne ſerò medicina paretur; quòd ſi ſerò iam facta conſuetudine paratur, nitendum in aliud medelæ genus, quod eſt prauæ conſuetudinis ablegatio. Radicitus vellitur conſuetudo mala per actus virtutis oppoſitos, maiori, qua fieri poteſt frequẽtatione adhibitos. Tollitur ad malum propenſio, voluntate ad bonum vi quadam preclinata per ipſius mali animaduerſionem. In hunc nixum roborandus eſt animus, vt ab aſſuetis malis abſcedat. Id tamen ſenſim agendum, ac paulatim tentandum, ne toto ſimul preſſus pondere, ſub ipſa concidat conſuetudine in malum premente. Nec bona, nec mala tota ſimul accedunt, ideò neque ſimul recedere poſſunt. Caue ne incipias male agere, vt ſemper agas benè.

LEX SEPTVAGESIMA II.

Affectuum defectus in cunabulis opprimendi.

Principijs obſta. Vitiorum adoleſcere nulla
Germina corde, dein vix reſecanda ſinas.

AFFECTVS animi, & in infantia, & in pubertate habent mala germina ſua, quorum pampinãtes defectus, aſſidua putatione, antequam adoleſcant ſarriendi ſunt. Natura in initijs ſuis omnia flectit, quolibet; in augumentis rerum vires ſuas

Digitized by Google

ſuas amittit, & vix ſufficit cæleſte auxilium. Opprimenda ſunt mala in ſuis cunabulis, ne creſcant in monſtra ruinæ. Adulti affectuum defectus vix reciduntur, vt germina iam arbores transfecta. Nauclerus ratem ſeruare poteſt, quandiù ſpirat lenis auræ flatus; Boreali verò erumpente adducitur in naufragij diſcrimen. Propellendi ſunt ſereno, ac facili cælo ingruentes affectuum nimbi, diſſipandæ ſunt in ipſa tranquillitate procellæ, ne fortius roboratæ ducant ad interitum. Adhuc tenereſcentes affectus in bonum erudiendi ſunt, ne excreſcant abſque rationis norma, & brutales euadant. Cain inuidia malitiæ tetigit apicem quia incorrecta procedebat in dies. In natali ſuo opprimendi ſunt illi ſpiritus, qui incremento eucheuntur ad ſuprema faſtigia. Id ab initio agas, & nullis affectibus ſubmergetur ratio, ſubmerſis affectuum defectibus.

LEX
SEPTVAGESIMA III.

Seruandus iugiter animus imperturbatus.

Corporis, atque animæ credas conſerre ſaluti,
Imperturbatum ſi tibi pectus erit.

AEQVE vitæ, valetudini, & virtuti conſulitur affectuum corrigendorum ſolertia. Salutaris hæc eſt animæ, & corpori, quæ certatim hoc pharmacum quærunt, vt benè valeant. Optimus virtutis habitus ita animum fulcit, vt nullo perturbetur affectu; imperturbatus verò animi ſtatus ad ſpiritua-

Digitized by Google

tualia, & cæleſtia quam maximè diſponit. Ex bono animo omnia corriuant bona ſpiritus æquè ac corporis, cum ſit ipſe ſublimis bonorum diſpenſator, quoties ad terrena non trahitur per affectus, aut perturbationes. Animus igitur ita muniendus, vt potius, affectibus exornetur, quam perturbetur; & inde prouenient vires etiam in ſpiritu, atque blandimenta ſalutaria. Plures animi iucunditas erudiuit in Deum, quam eiuſdem animi perturbatio exturbauit à ratione. Seſſitat diuinus amor, vbi ſedem amoris diuini non quatit in animo procellæ motus. Cor ſit aula Dei, cum deſinit eſſe ferarum, ſcilicet perturbationum caula.

Digitized by Google

LEX SEPTVAGESIMA IV.

Abigendus omnium terrenorum metus.

Exturbare animo ſtolidos contende timores;
Mæſtitiæ barathro ni vltro perire velis.

HVMANVS terrenorum timor ſæpè ſæpius trepida pectora in imaginaria diſcrimina ita deturbat, vt ipſo metu obrigentia, nunquam in Dei famulatum concaleſcant, ſemper animæ minas meditentur. Exturbanda ab anima eſt eiuſmodi timoris perturbatio, ne in pro-

Digitized by Google

profundum mæroris deijciat, quæ ſumma hilaritate debet Deo inſeruire. Anima quæ ſemper per timorem tremula verſatur in ancipiti, nunquam eligenda diſcernit, & otioſa potius, ac torpēs deliteſcit, quàm operoſa laboret. Anima, quę ſemper metuit, ſæpe præcipitia præuenit, quæ nondum ſubiere, & dum horret potius ad fundæ crepitum quàm ad lapidem, dum potius ad vmbram pauet, quam ad corpus, ſibi plerumque mala fingit, quibus in perpetuum affligitur extructa ſibi ſponte doloris officina, vbi imaginatio malleus, incus pectus, chalybs, in quo ictus germinantur, ludiorum eſt phantaſmatis opus. Non eſt ſtatus, & rerum ordo timore confundendus, non ſunt iugi phantaſmatum commotione miſcenda obiecta, non auribus videndum, non oculis audiendum, vt meticuloſis in ſpiritu contingit. Si anima vult timere, timeat Deum ſolum, paueat ad diuinas offenſas licet leues, & ex eo timore omnia lucrabitur bona, ob quorum fortaſſe iacturam tantum metuit terrena.

LEX
SEPTVAGESIMA V.
Animæ dignitas conſide-randa.

Si reputes, animæ quanta eſt præſtan-
tia, numquam
Vilis mancipium corporis eſſe ſines.

ANIMA quæ perituris immoratur, quæ rebus ſemper inanibus, aut paſcitur, aut diſtenditur, eo tantum obtutu ad cæleſtia reuocari poteſt, quo originis ſuæ conditionem examinet; quomodo ſcilicet ſit a Deo facta, & ſoli Cælo immortaliter nata. Maior eſt Anima, & ad maiora genita, quàm vt rerum corporearum mancipium ſit, quæ non aliter circumſpiciendæ, quàm vin-

vincula libertati circundata, quam compedes nobilitati iniectæ; quam carceres, & exilia ſupremæ dignitati deſtinata. Cælum, atque adeò ſeipſam intueatur iugiter anima, & ſciet quid ſit cui condita ſit, & quantum ſuo conditori debeat. Pars magna magni conditoris eſt anima, ac ideò in ſui æſtimationem tota debet procumbere, vt agnoſcat ſe non ſeruitio ſed dominatu, non paupertate, ſed purpura, diademate ſceptro fuiſſe donatam. Rex Pater Deus filiam fecit, tantæ dignitati parem purpuram deſtinauit, ne vili tegeretur ſago, ad regna, & imperia vocauit, vt mundi piſtrina aduerſaretur, & fugeret; Filiam quidem animam fecit, ac fecit & ſeruam, vt ſoli Deo ſeruiret, cui ſeruire regnare eſt, cui famulari, eſt imperare, cùm reliqua omnis ſeruitus ſit infra animæ genus, ſit infra Animæ nobilitatem, ac dignitatem.

LEX

LEX
SEPTVAGESIMA VI.
Nulla de re ſuperbiendum.

Vilis homo, quonam titulo ſis, quæſo, ſuperbus,
Conſcius ex te nil eſſe, valere nihil?

CVM alæ ſuperbiæ expenduntur ad faſtum, cum electionis pænæ eriguntur ad iactantiam, cogita ſtatim te nihil boni habere, quod tuum ſit. Dicas tibi, quid habes, quod non accepiſti, & ſi accepiſti cur glorieris quaſi non acceperis. Quæ aliena ſunt, alienam magnitudinem commendant, propriam propa-

Digitized by Google

palā̄t paupertatem,& miſeriam, neque de miſeria, quæ ſola noſtra eſt; inſoleſcendum. Qui ſine proprijs attollitur,humiliatur,qui alienis extollitur,deijcitur,qui per extraneas inflatur aduentantes auras,earum defectu facilè alliditur.De excelſo grauior eſt caſus, de alto maior eſt ruina; humilitas autem caſum neſcit, lapſum non nouit, præceps non agitur. Agnoſcat anima, Deum ſerui formam ſuſcepiſſe, vt humilitati noſtræ, non tumori inſeruiret. Diſcat Deum imitari, qui cum ſuperbis neque in Cælo, neque in terris voluit conuerſare, à cælo eiectis Angelis, à terra Pharaonibus eliminatis, atque per aquas ſubmerſis. Qui tibi vilis fuerit, ante Deum magnus erit.

Digitized by Google

LEX
SEPTVAGESIMA VII.
Vitanda in bonis operibus iactantia.

O labes animæ verè plorabilis! eſſent
Ceu tua, ſi iactes, quæ mera dona Dei?

PLORANDA eſt illa animæ ruina ex bonis operibus, quæ ſibi magis, quàm Deo placere ſtudet, captata eorum, quæ agit, ab hominibus laude. Non ea iactanda ſunt velut hominis opificia, quæ ſunt ſummi opificis emolumenta ad hominis ſalutem deſtinata; Non ex ijs capienda laus, in quibus nemo ſe ipſum ſine Deo laudare poteſt. Nihil

hil ab homine ſibi arrogandum præter peccatum; omne datum optimũ, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum. In Domino laudabitur anima mea, aiebat Sanctiſſimus vates. Auferuntur omnes bonis fructus per ſtudium vanæ iactantiæ, & deprædari deſiderat, qui theſaurum publicè portat. Optima tantum eſt illa ſpiritus diſcretio, qua bona opera nota fiunt ad augendam Dei gloriam, à quo eſt omne bonum. Non eſt boni operis inchoatio hominum oculis ſtatim exponenda, etiam ſi id fiat in proximi ædificationem. Inaneſcit opus, licet ſit ſummæ perfectionis, humanis oculis immaturè reſeratum, nam ante maturitatis tempus meſſes florentes pereunt, & germina fiunt inutilia. Deſeruntur à Deo bonorum operum iactatores, vt ſuæ infirmitatis, ac criminum conſcij, ſtatim redeant ad humilitatem.

Digitized by Google

LEX
SEPTVAGESIMA VIII.

Cuncta ſumma humilitate peragenda.

Eſto humilis ſemper, certus diuinitus eſſe,
Seu bene quid peragas, ſeu patiare, libens.

SVMMA virtus humilitas eſt, ſummum vitium ſuperbia. Tunc ſe quiſque tantum non male agere poteſt iudicare, cum ſe minimum exiſtimauerit, etiam ſi maiora virtutum opera geſſerit. Qui virtutes, quæ in excelſo ſunt, ſine humilitate ſequuntur, grauius corruunt; ipſius iactantiæ, vel ſuperbiæ pondere in præceps acti.

Digitized by Google

acti. Nullo proprio merito extollen-
dus eſt Dei ſeruus, qui tantum p̄
humilitatem ſe debet agnoſcere
malè merentem. Neque benè agenti
ex ipſa humilitate ſuperbiendum,
ne quod erat bonum conuerta-
tur in malum. Omnia bo-
na in Deum referen-
da totius boni-
tatis dato-
rem;
omnia mala vt noſtrę pra-
uitatis germina a-
gnoſcenda, &
reciden-
da.

L E X
SEPTVAGESIMA IX.
Mundi contemptus contemnendi.

Contemptus mundi ridens contemne ſuperbus
Nec mihi, ſed verè ſic generoſus eris.

SI tibi occurrant infeſtantes mũdi cõtemptus, curam impende, vt eos omnino contemnas, nec ſinas tuam interturbare quietem, quo nihil in mundo pretioſius, nihil dulcius in vita. Siue feriant honorem maledicta; ſiue mores tuos exprobrent probra, ſiue contumelias, irriſiones, deriſiones inferat malignan-

lignantium perfidia, æquo animo eſto, vt conſtantiam tuam in perpetiendo intueatur Deus, ac muneretur. Patientiæ clypeo infigendæ ſunt inimicorum ſagittæ, ne animum quotidie vulnerent, vel aliqua ratione lædant. Deus ipſe iniurijs, ac contumelijs imperitus bona pro malis rependit; pro affligentibus, & perſecutoribus orauit. Nullus dulcior patientiæ fructus, quàm frequenter dicere, hæc libenter tuli pro Deo, qui pro me libentiſſimè paſſus eſt omnia. Silendum ſemper, tacendum, diſſimulandum, quamuis aduerſantes te irritent ad indignationem, te irritent ad vltionem, te laceſſant ad conuicium, te exaſperent ad diritatem, te prouocent ad certamen, te inſultent ad interitum. Nunquam mala, quibus vexamur in ipſos diuexantes ſunt retorquenda, ne illa retorqueamus in Deum, qui malis vtitur in bonorum prouentum. Deus ipſe palmis percuſsus, flagellis cæſus, ſputis deriſus, clauis confixus, ſpinis coronatus, cruci damnatus conticuit ſine querimonijs. Erit magnum meritum virtus eximia, ſi non læſeris à qui-

bus læderis. Erit fortitudo magna ſi læſus remiſeris. Erit gloria maxima, ſi cui potuiſti nocere, peperciſti.

LEX

OCTOGESIMA.

Ex acceptis beneficijs maior ſpes concipienda.

Qui tibi ſe dederit, quid credas poſſe negare?
Spes hinc quanta tibi concipienda, putes.

MISERIA conditionis humanæ magna quidem, ac multiplex eſt; at ſi ex malis delibanda ſunt bona, etiam inter miſerias agnoſcenda ſunt beneficia, ex beneficijs augenda fiducia. Imago Dei nobis in ortu collata magnes Diuinæ bene-

neficentiæ eſt,per quam putat Deus homini benefaciens, ſibi quodammodo benefacere. At non eſt criminibus deturpanda ſimilitudo, quæ Deum allicit pulchritudine, vt aliquid ſui intaminatum ſerues, quod Dei eſt, aliud ſtatim conferret, quo magis exorneris. Ex te incrementum beneficiorum expectandum: Ad operis,& fiduciæ menſuram tecum aget benefactor Deus,& quo maiora ſperabis, maiora accipies. Qui dedit, iterum dabit, ſi datis benè reſpondebis. Non habet fines ſummi largitoris immenſitas,neque per data, vel accepta exauſtus eſt Dei amor interminus. Qui factus eſt homo, vt hominem Deum faceret, cum Deo potius, quam homini beneficia collata comparauit, conferenda comparabit. Igitur fiduciam auge, & augeſcent tibi beneficia.

Digitized by Google

LEX

OCTOGESIMA I.

Omnis ſpes noſtra ad æterna transferenda.

Omnia vota tua, & ſpes ad cæleſtia transfer,
Nec bona vera, breui quæ peritura, putes.

INANIS prorſus ſpes illa, quæ ſibi periturum in hac vita parat domicilium. Cadit antequã impleatur mundana ſpes, collabentibus vndique rebus, quæ ſperantur in mundo. Nos quotidiè mundus fallit, nos deſerit omni temporis momento, & quomodo nos ipſos mundanæ committimus ſpei? Euolet in Deum omnis ſpes noſtra, & ibi fidas,

nec deſituras inueniemus ſtationes. A Deo tantum ſperandum nobis eſt, quod nulla deleat ætas, nulla poſteritas minuat, nulla potentia infringat, vis nulla nobis eripiat. Teſtatiſſima inſaniæ nota, ac ſignatio eſt à perituris ſtabilem ſperare poſſeſſionem, cum hęc dũtaxat habeatur ab æternis. Ad æterna te vocant vota tua, ſi permanſura ſperas, non ad temporanea, in quibus tantum ludentia bona ſunt, fallentes ludi. Nil niſi æternum anima dignum eſſe poteſt, quæ Deo parente digna facta eſt. Agnoſcendus Deus velut ęternus pater, qui vult filios æterna tantum hęreditate potiri. Ideò reliqua, quæ æternitatem non ſapiunt ab anima deſpicienda. Si quid optandum maxima optanda ſunt, igitur etiam ſumma ſperes, niſi quædam ſperare vis.

LEX
OCTOGESIMA II.

Nemini de propria ſalute deſperandum.

Aude ſis quamuis æger, ſperare ſalutem,
Et veniam, pigeat dummodo te eſſe reus.

HABENDA tibi vſq. ad extremum vitæ fiducia, dummodo cogites te ad meliora conuertere. Nulli quantumuis peccatori de Dei miſericordia hæſitandum, nemini de culparum remiſſione deſperandum, ſi tandem pęniteat, ſi in animo ex malè actis conteratur. Omnis ſpes ſalutis in contritione, vel confeſſione

delictorum poſita eſt, ibi ſemper miſericordiæ locus. Qui de peccato deſperat, plus ſe de deſperatione, quam de commiſſo ſcelere damnat, cum deſperatio, & augeat peccatum, & omni peccato ſit peior. Nulla tam grandis culpa eſt, quæ non habeat veniam apud veniæ datorem in cruce. Pænitentibus quantumuis criminibus onuſtis, omni torpore Paradiſus reſeratur, etiam in extremo; quod tamen difficilius eſt, dum mors moratur. Quæ prauè geſſiſti, fletibus dele, ablue lachrymis, quæ illicitè commiſiſti, & inde certiſſimam ſpera veniam.

LEX
OCTOGESIMA III.
In pænitentia perſeuerandum.

Si prodeſſe cupis conceptum corde dolorem,
Atque obitas pænas, noli iterare nefas.

NON eſt ſatis culpas, & flagitia lugere, deteſtari, exhorreſcere, ni etiam ſtatuatur crimina in poſterum omni conatu deuitare; atque in conquiſita per luctum innocentia perſeuerare. Egregium pænitentiæ opus eſt à peccatis auerti, ad Deum conuerti; at longè egregius.

gius eſt in auerſione ex conuerſione permanere. Certam animæ ſalutem capeſcenti, neque iterandæ culpæ; neque mala tranſacta repetenda; nam quis ſcit, ſi poſt nouos in crimina lapſus ignoſcat Deus? Non eſt pro culpa venia iam impetrata a Deo temere iterum præſumenda. Inanis euadit illa pænitentia, quam ſequens coinquinat culpa; & vulnus iteratum, incertiùs, vel ſaltem tardiùs ſanatur. Parum proſunt dolentis conſcientiæ tormenta, ad leuamen concepta, ſi vulnera replicentur. Vita bona in dolore præteritorum eſt confirmanda; erit perfecta pænitentia, ſi vſque in finem durauerit; nam ſalus perſeuerantibus promittitur, & præmium perſeuerantibus datur.

Digitized by Google

L E X
OCTOGESIMA IV.
Vita traducenda, quæ ſit ſimilis morti.

Aſſimilem morti libeat tibi ducere vitam.
Immò tibi moriens, viue ſimilis Deo.

QVOD exemplar bonitatis eſt, malum eſſe non poteſt. Mors eſt optima cuique vitæ idea, & norma, & ille dūtaxat optimam agit vitam, qui per vitam ipſam redditur mortuis ſimilis. Commendat eximiè vitam iſtorum mortis aſſimilatio, cùm illi in vita laudabiles ſint, qui mentem eximunt corpore, & corporeis, qui è carnis contubernio ſe abſtrahunt, qui ſeiungunt animam,

mam ſenſibus, qui velut in morte, animam diuinitati coniungunt. Diuina dormientibus vt plurimum intimantur oracula, quoniam Deo placet in vita mortis ſimilitudo, qua mens ſenſibus feriata idoneè magis diuina excipiat. Acrior animus eſt vacante corpore, ſopitis affectibus. Ex hoc philoſophia quædam dicta eſt mortis meditatio, cuius fructus virtus eſt, atque perfecta viuendi forma, cùm mors nil aliud ſit, quàm ipſius vitæ eruditio ad probitatem capeſſendam; idque eſt artificium philoſophiæ, quod vitam tradncere faciat imitatione mortis, & mortem conformitate vitæ. Totum itaque animæ ſtudium ſit, vt anima ipſa etiam in vita ſeparetur à corpore, extricetur à ſenſibus, quo hic iugiter moriens in æternum viuat ſibi, viuat Deo.

Digitized by Google

LEX
OCTOGESIMA V.

Agenda ante mortem, quæ in morte acta peroptantur.

Illud agas, quod te moriens egiſſe volentis
Ex animo cuperes, nec tibi necte moras.

DVM facultas, & tempus à Deo datur poſtremi periculi reparandi cōſultiſſimum eſt, ea ſtatim aggredi, quæ non tunc non iam facta eſſe vellemus. Acerbiſſime moribundos diſcruciare ſolet præte-

Digitized by Google

L E X
OCTOGESIMA VI.

A morte numquam auocanda mentis cogitatio.

Sit tibi perpetua incerta meditatio mortis,
Vnde nihil metuas, cum te inopina ferit.

DIVINVM inuentum mors fuit, immò ſapientiſſimum diuinę politiæ inſtrumentũ, quo Deus ita prouidit, & vt leuior laborantibus eſſet virtutis labor, & breuius peccandi ſpatium in ſuo principio, & fine morti conterminum. Ex co etiam Clauus diuinæ prouidentiæ

Digitized by Google

potior mors dicta erat, quod ad homines bene regendos nihil aptius, vel efficacius eſſet. Ex hoc numquam ſine morte rerum humanarum gubernacula geſſit, & adhuc cum mortales eramus per mortem tueri voluit noſtram immortalitatem; promulgauit ſiquidem Adamo primogenitam ieiunij legem cum interminatione moriendi; deindè mortis artificio continuit, ne miſeriæ fuiſſent æternæ, ne ſcelera eſſent libera. Lapſum etiam patientia mortis erexit, ac reſtitutis cum cumulo antiquis honoribus, reparatis originis damnis, recreata vita, repromiſſa immortalitate etiam corporis; omnia animæ bona dicitur tandem per mortem inuexiſſe. Hoc diuino mortis conſulto monita anima id ita eſſe, vt à mortis memoria omnia bona expectet ſua, vt mortem ipſam quotidie præſtoletur, quia cupiat diſſolui, & eſſe cum Chriſto in æuum regnatura.

L E X
OCTOGESIMA VII.
Ad Dei nutum vita libenter cum morte commutanda.

Ad Domini nutum mortem ſis promptus obire;
Nec pigeat; vita hæc dum tot onuſta malis.

VULGUS bonorum maximum vitam putat, mortem malorum potiſſimum. Fallitur non minimè, & maximè aberrat à vero; nam potius vita maximum malorũ eſt, ſi non benè viuis; & mors bonorum maximum, ſi non malè moriaris; nec malè quis moritur, niſi malè vixerit. Vita non bona ſpatium laxat ma-

malis, mors non mala finem impoſuit malis; Igitur ad omne Dei placitum libenti animo ſuſcipienda mors eſt, quę non eſt mala, niſi illis, qui malam faciunt; vita mala, quemadmodum Ictericus ob amarum humorem, quo afficitur, amarum facit etiā mel dulciſſimum. Vita inſtituenda eſt iugi mortis contemptu, vt vitam contemnamus vndique onuſtam malis, vndique criminibus irretitam. Nullus ſufficiens titulus odio mortis eſt, cum ſemper ſit bona, quæ auſert mala, & licet eſſet mala, eius malitia non compenſat bona, quæ confert, non exequat mala, quæ auſert. Nihil habet egregium vita, ſicut habet mors, cuius finis eſt vita, & vitæ finis eſt mors. Stude ergò Anima, vt libenter vitam cum morte commutes.

LEX
OCTOGESIMA VIII.

Ad vitandas culpas Purgatoriæ pœnæ adhibendæ.

Luſtralis flammas ignis perpende frequenter,
Ne culpas iteres, inijcientque metum.

NEMINI aditus in cęlum patet, qui aliqua labe infectus ſit. Ideò à Deo purgatorius inſtitutus eſt locus, vbi eluunt animæ leuiorum culparum næuos, & relicta poſt condonationem debita grauiorum criminum acribus ſupplicijs compenſant. Huius loci ton-

ror toties ab anima mente recolendus, quoties labitur in offenſas, & antequam labatur. Intueatur animas eo carcere concluſas tanto acerbius torqueri quanto ibi perfectius diuini conſpectus iucunditatem intelligunt. Expendat pænarum grauitatem, quæ licet temporis diſcrimine differant ab inferni cruciatibus, non differunt tamen tormentorum atrocitate. Inſanum eſt ex leui huius vitæ negotio tantum penarum pondus inire. Excors eſſet illa anima, quæ ſarmenta & ligna, quibus ipſa exurenda eſſet, magno labore colligeret, & colligaret. Expientur multorum annorum incendia per flammas diuini amoris, cuius tantum ductu etiam leuia vitare valemus. Nec leuiter lædit Deum, qui Dei flagrat amore. Flammas igitur flammis tempera, idque aſſidua purgatorij cogitatione aſſequeris.

Digitized by Google

LEX
OCTOGESIMA IX.
Ab Anima ſæpe recolenda Nouiſſima.

Non tantùm vt pariant, recolas extrema, timorem:
Aſt etiam vt languens pectore gliſcat amor.

MEMORANDA quotidie ſunt animæ nouiſſima, nõ tamquam terribilia ad terrorem, ſed tamquã dulciſſima ad amorem. Metuenda nouiſſima ab ijs, qui vitam protrahunt in ſcelere, non animæ, quæ viuit, vt ſit in dies perfectior in Dei amo-

Digitized by Google

amore. Amat terminos viæ, qui ad metam anhelat, vt quiete fruatur. Limites ſunt viatorum nouiſſima, ideo ab anima iuſta potius amanda, potius expectanda, quam refugienda. Amet nunc feruentius Deum, quæ vellet in nouiſſimis feruentiùs amaſſe. Timeat exactius mala, quæ vellet in nouiſſimis non niſi bona egiſſe. Sic calcat amoris terminus amandi, vbi debitum eſt amoris ſine termino. Mors amorem non ſuſcipit, ſed perficit in ſtatu immortalitatis, ideo exoptanda eſt, cum per ipſam perfectius amemus. Iudicium amorem noſtrum iudicabit, ideò appetendum vt iudicet fuiſſe magnum. Infernus, qui odia dumtaxat recipit, noſtrum roborat amorem, vt tanto longius aberret. Purgatur amor noſter ſolo purgatorij ignis obiectu, vt etiam terrenorum nexu ſoluatur, ac totus tranſmittatur in Deum. Ad hæc nouiſſima ſunt animæ cogitanda, non vt metuat, cùm extra metum viuere debeat, ſed vt fortius amet.

LEX

LEX
NONAGESIMA.
Poſtulandum in omnibus gratiæ diuinæ auxilium.

Quicquid es acturus, ſemper cæleſte rogare
Aſſueſce auxilium, quo ſine nil valeas.

OPtimam animę fortunam, optimo iure appellauit Nyſſenus diuinam gratiam, ſine qua nihil fauſtum, nihil felix, nihil propitium animæ contingit. Omnis honeſta actio, omne opus bonum, omnis cogitatio bona, ſunt gratiæ diuinæ opificia; ait tamen Hildebertus, officioſiſſimam eſſe hominibus gratiam Dei, in eorum ſemper iuratam obſe-

quium,

Digitized by Google

quium, & adiumentum. Nihil ſine Deo bonum, cum omni bono minimo ſummum præſit bonum. Omnes noſtri conatus irriti putandi ſunt, niſi adſit Deus opitulator porrigens gratiam. E cælo venit omnis res, quæ cælum ſapit; omnia debemus cælo. Ineſt Deus nobis per gratiam, quia nos ipſi deſumus nobis per naturam Adeſt tamen Deus ijs, qui à ſeipſis non abſunt, nam gratiæ iungendum eſt etiam naturæ opus, nobiſque pro viribus gratiæ diuinæ coagendum.

Digitized by Google

LEX NONAGESIMA I.

Non ſcienda tantum, quæ agenda ſunt, ſed facienda.

Non tantùm, vt capias quid agendum, diſcere oportet,
Aſt ea quæ diſcis, ſunt peragenda, quoque.

DOctrina ſine vita arrogantem reddit, vita ſine doctrina inutilem facit. Opera doctrinæ confirmanda ſunt, vt quæ mente intelligimus, bonis operibus compleamus, nam nihil turpius eſt, quam bonum intelligere, & opere non explere. In-

telligentiæ, & actionis æquale ſtudium habẽdum eſt, nam alterum ſine altero, neminem perfectum facit. Debet vnuſquiſque ita clarere intelligentia, vt non minus bonis operibus, & merito clareſcat; interdum enim intelligentis vitio, etiam opus vileſcit agentis. Quæ diuina ſunt, non ſola mente retinenda ſunt, ſed in bona opera perducenda; ne Balaam imitemur, qui diuinæ doctrinę fulgore ſplendeſcens, operum fœditate iacebat in tenebris. Qui benè intelligit, & malè viuit, fit velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens, alijs ſonorum, & loquax, ſibi ipſi mutum, & improficuum. Cæco etiam coæquatur, qui dum mentis lumine alijs præſtat in lumine ſuo perit, extinguitur, & lucem tenebris commiſcet.

LEX
NONAGESIMA II.
Non omnia ab omnibus ad animę profectum addiſcenda.

Vna eadem cunctis non eſt doctrina ſalubris,
Apta eadem cunctis nec medicina malis,

NON omnibus vna, eademque doctrina ad augẽdas ſpirituales vires eſt adhibeuda. Diuerſa pabula pro diuerſa vitæ, ac ſpiritus qualitate quærenda ſunt, ne quod vni prodeſt ad vitam, alteri noceat ad interitum. Obtruduntur

etiam

etiam à Medicis varijs languoribus medicamenta varia, vt multiplici via tutior paretur ſalus. Non omnibus aperienda in ſpiritu, quæ ipſis clauſa oportet eſſe. Non ſunt rudibus ingenijs ardua proponenda, quibus potius captus imbecillitate opprimantur, quam erudiantur. Singulorum intelligentiæ ſpiritus inſtitutiones adaptandæ ſunt, nec fas ingenij rudes ſublimiora pertentare. Paulus ipſe Apoſtolus ait: Tanquam paruulis in Chriſto lac vobis, potum dedi, non eſcam. Carnalibus quippe animis alta nimis ſpiritualioribus parata, non ſunt exponenda. At præſertim non ſunt æquè omnibus profundiora intelligentiæ ſpiritualis aperienda myſteria, ne dum audita, non capiunt, ea potiùs contemnant, quam venerentur, vt ſæpè contingit.

Digitized by Google

LEX
NONAGESIMA III.
Animæ eruditio ex ſpirituali lectione capeſſenda.

Sacrarum rerum magis vt meditatio proſit,
Eſt adhibenda ibi lectio ſæpe ſacra.

ORATIONIBVS ad Dei amorem incendimur; lectionibus verò ſpiritualibus erudimur. Anima, quæ ſatagit cum Deo ſemper eſſe, frequenter debet orare, frequenter & legere, nam cum oramus ipſi cum Deo loquimur, cum legimus Deus nobiſcum loquitur, & omnis animæ profectus ex lectione, &

Digitized by Google

meditatione procedit. Quæ neſcimus, lectione diſcimus, & quæ didicimus, meditatione conſeruamus. Meditationem iuuat ſummoperè ſpiritualis lectionis ſtudium, ſine qua vix meditatio ipſa haberi poteſt; ſed ita legendum, vt ex ipſa lectione, & à mundo abſtrahamur, & in Dei amorem quotidie magis ſuccendamur. Quantò quiſque magis in ſacris eloquijs aſſiduus erit, tantò ex eis vberiorem fructum in animam reportabit, ſicut terra, quæ quantò amplius excolitur, tantò abundantius fructus emittit. Etiam ingenium hebes, per aſſiduam lectionem eruditur, vt feruidiori conatu Deum quærat, Deum intelligat. Ita tamen etiam doctis legendum, vt intelligant ſe poſſe ad vlteriora condoce fieri, ad ſublimiora erudiri. Non eſt quotidiè legentibus ideò ſuperbè ſapiendum, quod legant, neque ſunt aſſidua lectione extollendi, ſi quotidie per defectus ad ima deſcendunt, legendum eſt, vt meliora, non vt maiora ſciantur.

LEX

Digitized by Google

LEX NONAGESIMA IV.

Animæ egeſtates ſoli Deo in oratione exponendæ.

Cuiuſcumque rei grauior te vexet, egeſtas
Subſidium à Domino, non aliunde roga.

ANIMA ſupernæ indiga opis non aliò confugere debet, quam ad Deum, qui ſolus auxiliator eſſe poteſt. Cum ſe miſerijs, & egeſtatibus vndique circumuentam agnoſcit, arma orationis capiat, ſeque velut in prælium aduerſus hoſtes vincendos cohortans prodeat quidem ante Deum ſuum

Digitized by Google

egena,ſed etiam patiens,atque optimè Diuinæ voluntati conformata. Expectet in triſtitijs ſolamen, in ſuis angoribus leuamen, ſi bene oret, ſi feruidè precetur,ſi efficaciter diuinā gratiam imploret;ope namque nunc ſolummodo deſtituitur anima, cum opem non petit,cum non fiducialiter præſtolatur. A Deo ſi ſibi non fidat, ſperet ex oratione prouentum; at nō ita vt vix emiſſa prece alatos venturos ſibi ſperet de cælo angelos. Audit quidem illicò Deus preces noſtras, at non ſemper ſtatim exaudit, quò fortiùs precemur, quò exactius miſerias noſtras agnoſcamus. Dicat anima Deo, cum orat, in te ſolo tota die ſperaui, quia ſalus mea tu ſolus es.Nihil à ſeipſa,nihil ab alio ſperet, vt Deus ſolus exoratus,ſola ſpei meta ad ferendam opem ocyus accurrat.Ad ſolum patrem oranti Chriſto adfuit ſolator angelus ſine mora, cum tamen ſibi poſſet ſolamen afferre. Placet Deo eiuſmodi animæ deſtitutio, cum orat, vt promptius, quod petit accipiat.

LEX NONAGESIMA V.

Ad Animæ indigentiam aduocandum orationis præſidium.

Si quicquam exoptas certò exorare calentes
Fas eſt, cum lachrymis fundere ſæpè preces.

TOTIES animæ ad orationem confugiendum eſt; quoties, vel tentationum patitur impugnationes, vel impetu perturbationum exęſtuat; at inter orandum non debent rerum mundanarum fragores obſtrepere; ſi id volumus impetrare, quod petimus. Nefas eſt ſanctum ad ſe ſpiritum orandum aduo-

care, & cogitationes in mundana protrudere, quæ cum carnalia ſunt, ſpiri tui nullo modo cohærent. Oratio fulcrum mentis, & cordis eſt, irruente carnis miſeria; quæ tamen non reparatur, niſi tota anima per orationem in Deum transfundatur. Nunqnam eſt ſine propriæ miſeriæ cognitione orandum; ſi ea autem leuare, aut cũ fructu ſuſtinere peroptamus,& mens noſtra qualem ſe obtulit in oratione, talis ab oratione recedat; nam nihil proficit oratio,ſi denuo perpetretur, vnde iam iterum venia poſtulatur.Quod orando, & dolendo abluitur, non eſt iterandum, delinquendo; ne poſtmodum ita terrenis curis, aut erroribus ſubmergamur, vt nos ipſos erigere non poſſimus. Talis,ac tantus ſit erga Deum orantis affectus, vt non deſperet ſuæ precis effectum, inaniter autem oramus, ſi ſpei fiduciam non habeamus. Petendum eſt (inquit Apoſtolus) abſque fidei hæſitatione,vt poſtulata conſequamur. At ſi interdum non audimur in prece,ideò fit, vt fortius oremus, & maioribus bonis pro maiori temporis opportunitate cumulemur.

Digitized by Google

L E X
NONAGESIMA VI.
Non ſemel orandum in die.

Cum tibi quotidie nonnulla occurrat egeſtas,
Non ſemel, aſt iterum, terque rogare decet.

MVLTIPLEX in diem nobis occurrit egeſtas noſtra, ideò illius leuamen multiplici prece quęrendum à Deo. Si cor amaricatur in aliqua magna deſolatione, ſola oratione dulcorandum eſt. Ita ad orationem accedendum, quemadmodum accedit eſuriens, ac ieiunus ad paſtum, quemadmodum pauper ad diuitem, miſer ad miſericordem; ani-

Digitized by Google

ma namque dum orat, fiducia repleta, numquam vacua recedit. Omnibus malis præeſt, ac medetur oratio, ſi feruens precantis perſeueret intentio. Ad Orationem Deo inuitante accedendum eſt; Oratione ſalus noſtra operanda eſt; ſola Oratione animæ profectus parandus eſt. Pernoctabat in Oratione Dominus Ieſus, nō indigens precationis auxilio, ſed, vt ſtatueret nobis imitationis exemplum. Opportet ſemper orare, & nunquam deficere, vel mente, vel voce, vel opere. Omnia noſtra loquuntur Deo, Deum exorant, ſi recta ſint. Septies in die laudem dixi tibi, aiebat Propheta, vt oſtenderet nobis, non eſſe ſemel in die orandum ſed toties mente, voce, vel ſpiritu, quoties in anguſtijs, præſertim animæ verſamur.

LEX
NONAGESIMA VII.
A Deo in oratione non niſi anima bona petenda.

Congrua quæ videas animæ, reputesq; ſaluti,
Cætera nil curans, eſſe petenda putes.

FAVSTVS rerum occurſus, opinio popularis, opulentum patrimonium, dignitas publica; delicatus victus, bona valetudo, robur, elegantia, amici famulatus, & id genus cætera bona, quæ in vita optari poſſunt, numquam ſunt in oratione petenda. Orat anima Deum, non naturam, non fortunam; ideo bona, quæ propè diuina ſunt, dumtaxat petenda; hæc ſunt animæ bona,

Digitized by Google

non naturæ, vel fortunæ. Bona, quæ ſpectare debet orantis affectus, non licet eſſe ſeruilia; ſed libera; atque ex hoc non decet animam libertate donatam velle, vel nolle bona, quæ in aliena poſita ſunt poteſtate. Prius quam in noſtrum tranſmigrent cor bona, quę optamus diſcutienda ſunt, an ſint ſarcinæ fortunæ, vel naturæ, quę cùm non valeant implere, neque animam queunt erudire. Bona expetenda, atque in oratione petenda, ſunt dona virtutum, ſunt ſtudia bonitatis, ſunt prolectamenta ſanctitatis. Cætera nugæ ſunt ſine pondere, ſine animæ vtilitate. Petebant à Deo Sanctiſſimi viri ea tantum, quibus meliores euaderent in Dei famulitium; hæc eadem ab anima orante viuida prece petenda.

LEX

LEX
NONAGESIMA VIII.
Contemplationi etiam actio conſocianda.

Ne contemplandi ſtudio cæleſtia deſit
Actio, nam moles hæc ſine baſe ruet.

ACTIVA vita innocentia eſt operum bonorum, cõtemplatiua ſpeculatio ſupernorum. Illa communis multorum eſt, iſta paucorum. Qui prius in actiua proficere ſtudet, facilè ad ſublimia contemplanda conſcendit. Exaurienda prius ab animo ſunt vitia, antequam quis purgata mentis acie in Deum defigat obtutum. Etiam viri Sancti ſecreta contemplationis egreſſi per a-

ctiones ſtatim ad illa remeant, tanquam ad beatitatis domicilium. Animalia Ezechielis, quæ ibant, & non reuertebantur ſunt illi, qui in ſola vita actiua perſeuerant, ea verò quæ ibant, & reuertebantur, ad altiora tolluntur. Non ſola tamen contemplatione vita beata quærenda, nam ſine operibus eſſet velle ſine alis ſurſum eleuari; Sæpe quidem mens ad ſumma ab imis erigitur, ſed ſæpe etiam à ſummis ad infima pondere carnis inclinata reflectitur. Contemplationis faſtigio iungenda eſt actionis baſis, vt benè conſiſtat moles ſpiritu ædificante concepta.

Digitized by Google

LEX
NONAGESIMA IX.
Vitæ breuitas quotidie recolenda.

Mortalis vitæ breuitas recolenda ſubinde,
Illius æternæ cor vt amore flagret.

QVOTIDIE dies vltimus appropinquat, vitam noſtrã quotidie dies aufert, ad mortem quotidie properamus, momentis decurrentibus ad finem ſemper deducimur, & tamen non eſt, qui de vitæ breuitate recogitet, vt conſumatus in breui ſollicito conatu expleat tẽpora multa. Neſcimus quid hodie nobis contingat; ignoramus quid vi-

ta

tæ ſuperſit, & tamen non quærimus vitam in ſolis bonis operibus ſuperſtitem, morti ſupereſſe non cogitamus per vitę immortalitatem. Timeamus, ne dies inopina imparatis aduẽtet, ne mors improuidis improuiſa contingat. Vitæ conſulendum, vt morti conſulamus. Vitæ breuitas citata cogitatione excurrenda, ne diù moremur in morte. Pleroſque ad pœnam mortis improuiſus exitus rapit, quos diù vitæ culpa detinuit, atque repente ad æterna deducuntur ſupplicia, quos nulla tenuit parui temporis, breuiſque vitæ cura. Præ oculis habenda quotidie huius vitæ breuitas, vt æternam paremus. Ictu oculi ad inferna deſcendunt, qui breui ſuę vitæ momento ſuperna non ſcandunt. Malè viuere in vitæ breuitate, eſt malè mori in mortis æternitate.

LEX CENTESIMA.

Vitæ diuturnitas non optanda.

Longius extendi cupias ne ſtamina vitæ,
Mole animam ſcelerum ne grauiore premas.

BENE viuere, ac diù viuere, ſemper arduum fuit, ac perdifficile, cum diù viuere ſit à natura, quæ prona eſt in malum, benè viuere à virtute, quæ inter oppugnantes huius ſæculi hoſtes nequit diurnare. Vita præſens, quò longior eſt, eò magis ſuis deficit incrementis, eo magis ſuo perit in augmento. Vita, quæ in præteritis nocuit ad miſe-

riam,non poteſt in futuris proficere ad felicitatem,ideò non optanda diuturnitas vitæ, quæ cum ſit plena miſeriis,nunquam habet rationem optabilis boni. Quod diù in hac vita viuitur,non boni augmẽtum eſt, ſed detrimentum. De mora vitæ iſtius tædium patitur iuſtus,quod ad deſideratam patriam tardiùs perueniat, & vitæ præſentis ærumnam ſegnius amittat. Ea tantùm vita longa per optanda,quę eſt nobis à Deo in ęternitate parata, & diù vixiſſe ille creditur, qui ſęculo omnino moriens, ſoli Deo viuere oblectatur.

FINIS.

INDEX

INDEX

LEGVM.

LEX 1. *Spiritualis vita non ſine directore inſtituenda.*
Lex 2. *Propria miſeria ante omnia præ oculis habenda.*
Lex 3. *Capienda vitæ ſpiritualis initia cognitione ſui.*
Lex 4. *A vita ſpirituali æterna vita potiſſimum ſperanda.*
Lex 5. *A vita ſpirituali nulla tentatione recedendum.*
Lex 6. *Tædium vitæ ſpiritualis omnino ablegandum.*
Lex 7. *A ſola vita ſpirituali ſperanda animi quies.*
Lex 8. *Stabiles in Spiritu exercitationes præſcribendæ.*
Lex 9. *In rebus ſpiritualibus agende non*

non ſemper animo hæſitandum.
Lex 10. Nullo prætextu protrahenda vitæ ſanctioris inſtitutio.
Lex 11. Non in ſolo benè agendi deſiderio immorandum.
Lex 12. Perfectionis ſtimulo anima iugiter ad altiora concitanda.
Lex 13. In dies magis æſtimandum propriæ vocationis inſtitutum.
Lex 14. Moderamen in ſpiritu adhibendum.
Lex 15. Tepor in ſpiritu excutiendus.
Lex 16. Spiritus feruor ex aduerſis augendus.
Lex 17. Corporis macerationibus fouendus ſpiritualis feruor.
Lex 18. Animæ ſtudio iugiter vacandum.
Lex 19. In rebus ſpiritualibus nunquam intermittendus labor.
Lex 20. A ſpirituali inſtituto abdicanda mentis curioſitas.
Lex 21. In magnis rebus magna humilitas exercenda.
Lex 22. Diſcutienda in dies conſcientia.
Lex 23. Summa cura de cogitationibus habenda.
Lex 24. Mentis puritas accuratè cuſtodienda.

Digitized by Google

Lex 25. Neque minima ab anima ſpernenda.

Lex 26. Leues culpæ potiùs cauendæ, quàm emendandæ.

Lex 27. Nulla ex cauſa mendacium, licet leue, proferendum.

Lex 28. Etiam à verbis inutilibus lingua ſubmouenda.

Lex 29. Nulla cogitatio à Deo aliena admittenda.

Lex 30. Nullum vitæ tempus inaniter terendum.

Lex 31. Deo ſeruiendum quomodocunque ipſi libuerit.

Lex 32. Deo cum cordis hilaritate ſeruiendum.

Lex 33. Cordis hilaritas ex nobis ipſis concitanda.

Lex 34. Mundi illicia deridenda.

Lex 35. Soluenda vincula, quæ à Dei dilectione retrahunt.

Lex 36. Animus à mundo auertendus ad Deum conuertendus.

Lex 37. A mundo mente, & opere recedendum.

Lex 38. Anima ſolo Deo ſaturanda.

Lex 39. Dei cognitione anima primùm erudienda.

Lex 40. Dei amore anima in amorem excitanda.

Digitized by Google

Lex 41. Potior animæ ornatus à Dei amore petendus.
Lex 42. Animæ delitiæ diuino amore condiendæ.
Lex 43. Omnis humanus amor erga Deum impendendus.
Lex 44. Conatus amoris ad implenda Dei præcepta dirigendi.
Lex 45. Dei timor Dei amore perficiendus.
Lex 46. Nihil animæ ſcrutandum de ſua prædeſtinatione.
Lex 47. Animæ ſalus quodam timore ſperanda.
Lex 48. Etiam ex malis ſperanda bona in animæ prouentum.
Lex 49. Tota anima ſoli Deo dicanda.
Lex 50. Anima ſoli Deo addicenda.
Lex 51. Omnia pro Deo ab anima ſpernenda.
Lex 52. Sola animæ pulchritudo quærenda.
Lex 53. Præ cæteris virtutibus fides in anima quotidie excitanda.
Lex 54. Proponenda amori amoris exempla.
Lex 55. In æternitatem defigendus animæ obtutus.
Lex 56. Nullo euentu animę tranquillitas interturbanda.

Aſ-

Lex 57. *Affectus animi quotidiana ſollicitudine corrigendi.*

Lex 58. *Animi pax diligenda ad ſalutem.*

Lex 59. *Diuinis placitis exactè adhærendum.*

Lex 60. *Nemini de Deo conquerendum.*

Lex 61. *Animus ad omnia aduerſa diſponendus.*

Lex 62. *Patienter ferendæ humanæ vitæ calamitates.*

Lex 63. *Ad Dei miſericordiam referenda mala, quæ patimur.*

Lex 64. *Nulli Creaturæ deferendæ res nobis aduerſantes.*

Lex 65. *Animus in preßuris leuandus cogitata Iuſtorum tribulatione.*

Lex 66. *Ex aliorum exemplis bona tantum decerpenda.*

Lex 67. *Ex aliorum morte vita captanda.*

Lex 68. *Charitas erga hoſtes præſertim exercenda.*

Lex 69. *Vitia virtutibus oppoſitis oppugnanda.*

Lex 70. *Nullum vitium ſimulata virtute tegendum.*

Lex 71. *Malæ conſuetudines relinquendæ.*

Af-

Lex 72. *Affectuum defectus in cunabulis opprimendi.*
Lex 73. *Seruandus iugiter animus imperturbatus.*
Lex 74. *Abigendus omnium terrenorum metus.*
Lex 75. *Animæ dignitas conſideranda.*
Lex 76. *Nulla de re ſuperbiendum.*
Lex 77. *Vitandis in bonis operibus iactantia.*
Lex 78. *Cuncta ſumma humilitate peragenda.*
Lex 79. *Mundi contemptus contemnendi.*
Lex 80. *Ex acceptis beneficijs maior ſpes concipienda.*
Lex 81. *Omnis ſpes noſtra ad æterna transferenda.*
Lex 82. *Nemini de propria ſalute deſperandum.*
Lex 83. *In pœnitentia perſeuerandum.*
Lex 84. *Vita ducenda quæ ſit ſimilis morti.*
Lex 85. *Agenda ante mortem, quæ in morte acta peroptantur.*
Lex 86. *A morte numquam auocanda mentis cogitatio.*
Lex 87. *Ad Dei nutum vita libenter cum morte commutanda.*
Lex 88. *Ad vitandas culpas pœnæ pur-*

 212

urgatoriæ adhibendæ.

Lex 89. *Ab anima ſæpè recolenda nouiſſima.*

Lex 90. *Poſtulandum in omnibus gratiæ diuinæ auxilium.*

Lex 91. *Non ſcienda tantum, quæ agenda ſunt, ſed facienda.*

Lex 92. *Non omnia ab omnibus ad animæ profectum addiſcenda.*

Lex 93. *Animæ eruditio ex ſpirituali lectione capeſſenda.*

Lex 94. *Animæ egeſtates ſolo Deo in oratione exponendæ.*

Lex 95. *Ad animæ indigentiam aduocandum orationis præſidium.*

Lex 96. *Non ſemel orandam in die.*

Lex 97. *A Deo in oratione ſolius animæ bona petenda.*

Lex 98. *Contemplationi etiam actio conſocianda.*

Lex 99. *Vitæ breuitas quotidie recolenda.*

Lex 100. *Vitæ diuturnitas non optanda.*

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

LEGES

PRVDENTIÆ MORALIS

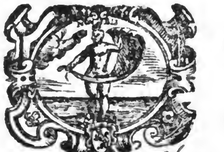
CENTVRIA SECVNDA.

Authore

IOSEPHO MARIA
MARAVIGLIA.

Præpoſito Generali Clericorum Regularium in Gymnaſio Patauino Moralis Philoſophiæ Publico Profeſſore.

Bibl: Secr: Coll: Rom:

Soc: Jesu

VENETIIS, M.DC.LXVII.

Apud Valuaſenſem.

SVPERIORVM PERMISSV.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

3 213
615

LEGES

PRVDENTIÆ MORALIS.

LEX PRIMA.

Religio omnibus Colenda.

PRÆSTANTISSIMA religionis vis eo præſertim attollitur, quod homines à Deo quaſi abiunctos, & ſecretos per cultum religat, vnde & Religio dicta eſt. Primum eſt, & maximum in quacũque Republica recta de Dijs opinio (aiebat Plutarchus aduerſus Colotẽ) faciliùs eſt columnam ſtare ſine baſi,

Digitized by Google

quam vrbem ſine Numinis cultu,facilius vrbem condi ſine ſolo, quam cultu diuini Numinis ſublato coire ciues, aut ciuitates conſtare. Hanc quoque fuiſſe primam naturæ legem ipſius purioris naturæ ſtatus decernit ſatis, in quo ſi fides adhibenda Theologis, homo licet purus Diuino cultui fuiſſet obſtrictus.

Omnium virtutum mater eſt religio, dux omnium vitiorum eſt a religione diſceſſio (erat ſapientiſſimi Hieroclis effatum) & ſicut homo ſine virtutibus nequit viuere, vt homo, ita neque ſine religione, aut ſolo vitiorum alimento. Atteruntur inſani ſuperſtitionum errores per veri Numinis cultum, ipſaque religione velluntur perfidiæ ſacrilegium, blaſphæmiæ virus, periurij malignitas, quibus ruit in præceps miſerandum genus humanum. Quid intereſt vtrū Deum neges, aut infames? vtrumque infame ſuperſtitionis genus (loquitur Seneca) infamat maximè Deum, qui pro libito factitia colit Numina, fictitia. Sibi fingit Idola; multiplicem ſiquidem Deum fingere, qui ſolus eſt, eadem eſt ignominiæ nota, ac ipſo ſupremo Numine igno-

Digitized by Google

 213 T.
rato diuinum nomen,& decus ad ſaxa transferre.

Ideò fortaſsè apud veteres vnica manu,quæ dextera eſſet,ad oſculum admota adorabatur Numen, ne falſa eſſet religio, aut Numen multiplex coleretur; atque in eorundem templis ſępe Numen velut vnus omnium pater rogabatur.

Optima da nobis, vel ſi pater, illa rogamus
Vel non ; at damnum cæco ſi errore petamus
Tu damnum à nobis præſens aduertito Ioua.

Colendus eſt Deus velut ſummus omnium pater,cuius amore vniuerſa cohærent,omniſque ſtat rerum in orbe compago. Colendus eſt (inquit Agatho) quia pater eſt Iuſtiſſimus, Fortiſſimus, Temperantiſſimus, & Sapientiſſimus; Iuſtiſſimus quia leges ſeruat legiſlator ſummus,quia redamandi præcepta colit, amat amantem,debita ſoluit amori; Iuſtæque dicuntur à Proclo Lycio huius diuini patris ſerientis ſagittæ, eo tantum pungentes,& vellicantes, vt reddatur, quod debetur amor amori, religionis cultus diuinæ homi-

numi æſtimationi; fortiſſimus quoque quia ſuperari nequit, neſcit vinci; ſcit omnes amatoria beneficentia vincere, ac deuincire; Temperantiſſimus denique, & ſapientiſſimus, quia primum bonum eſt, primum verum, & primum pulchrum, omnia auertens mala, omnia creans bona.

Anaxagoras gratulatus ſibi humana natalitia etiam cum rigida conditione fortunæ ſuſtinendæ omnium malorum compenſationem reputabat ſolem velut Numen colere poſſe; ſatis huic rei ſe natum dicit, quod ſolem, qui ſua pulchritudine, & ſplendore comit omnia, venerari potuiſſet; Cur nos nati Deo & videndo, & fruendo non liqueſcimus omnes tantum lumen, quale diuinum eſt, reuerentes, & colentes?

LEX

Digitized by Google

LEX SECVNDA.

Religionis Cultum maximè profiteantur Principes.

PRIMVS Magni Principis nitor pietas eſt, & religio. Prima hæc cura fuit Romulo iacta baſi Romanę molis auguſtæ. Falluntur Principes illi, qui humanis tantum induſtrijs, non diuinorum cultibus opinanturregnantium ædes ſplendide niteſcere. Principum maieſtas ſola pietate, & religione etiam exterorum captat obſequia. Duo ſunt egregijs exercenda principibus, aiebat Aurelius Victor in Traiano, nimirum Sanctitas domi in Caſtris fortitudo. Plato in ſuis legibus neminem eligi in principatū iubebat publicum, niſi qui prius pri-

uatis religionis ſtudijs nauaſſet operam. Fatetur Liuius ipſe principibus Deum colentibus cuncta ad extremum proſperè contingere, adue rsè, aſpernantibus. Error palmaris fuit Pſeudopolitici dictitantis, fidem, & religionem priuata quædam bona eſſe, Principes, nec Reges deuincire, ductus fortaſsè ex Atreo in Tragedijs.

Sanctitas, pietas, fides, pudor
Priuata bona ſunt, quà iuuat Reges eant.

at corrigitur à Seneca ipſo in Thyeſte.

— vbi non eſt pudor
Nec cura iuris, Sanctitas, pietas, fides
Inſtabile regnum eſt.

Nunquam regnum firmum erit, aut à vera religione ſecretum, aut ipſa religione neglecta, & prauè culta. A Deo Reges, à Deo Principes ſunt, & ſine Deo ſtare diù nequit Imperium; florent namque, & vigent imperia ſolo Diuino rore irrigante. Non eſt vllibi à ratione ſtatus ſeparanda religio, ſi nutantem horreſcimus dominatum. Non fauet veritati carmen illud Lucani.

Sce-

Digitized by Google

Sceptrorum vis tota perit, ſi Pondere Iuſta
Incipit.
Neque eſt idem (inquit Salluſtius in Iuguttha) quælibet impunè facere, abſque Numinis metu, & liberum Regem, aut Principem eſſe. Turpiſſimum fuit Iuliæ mendacium Antonino Caracallæ decantatum (ſi libet, licet) Et ſi rectè cenſebat Cyrus non conuenire cuiquam Imperium, qui non melior eſſet ijs, quibus imperaret; certè ea religionis ratio Regibus, ac Principibus habenda eſt, qua cœteris bonitate præſtent, Ariſtotele ad hanc rem affirmante, populos minus iniuſti aliquid ſperare ab eo Principe, quem præ cæteris religioſum, & Dei amantem vident; minuſque ei aduerſari, atq. inſidiari, quem à Diuino Numine protectum, defenſumque iri credunt.
—— nuſquam libertas gratior extat
Quam ſub Rege pio
Canit Claudianus in laudibus Stiliconis.

LEX
TERTIA.
Rectæ parendum Conſcientiæ.

QVI vitam beatam, & gaudium verum, perennem peroptat pacem, præcipuum curet opus, Conſcientiam rectam, Laus vera hæc eſt, cui perfecta ſubſcribit virtus, imperturbata ſuccedit quies. Nihil boni nobis, ſi mali nos ipſi conſcij ſumus. Nullus crudelior Tyrannus quam conſcientia, ſiue Sylla carcere, ſiuè Phalaris boue, ſiuè Sciron caute, ſiuè Faunus diuerſorio.

O mites Diomedis equi, Buſiridis aræ
Clementes; iam Cinapius, iam Spartace lenis.

Parricidium vindicaturi Peluſij pro flagitiæ dignitate nullum hactenus torturæ ingenium par duxerunt; non culeum, non viui comburium; ſæuius quid cogitarunt, piæ ſcilicet matris na-

naturæ ſerulam conſcientiam; ad ſummæ namque atrocitatis exemplum docti nouam ſæuitiam didicerunt, ſancientes parricidam triduo cogi ſpectare occiſi cadauer, vt ſic puniretur enormiſſimo omnium ſupplicio, nimirum admonitione facinoris per conſcientiam.

Ipſe Agrigentinus Tyrannus vltra taurum nouit ſæuire conſcientia, & ne tantum ingenio Perilli deberet crudelitatem; inuenit conſcij animi tormentum. Et prima parricidij pœna conſcientia fuit, qui enim mortem prius vidit, & fecit, dignus æſtimatur non minore ſupplicio, quam conſcientia facinoris. Atrocius morte malum eſt vitam conſcire malam ipſi mortis & generis noſtri primogenitores maiorem ipſa morte pœnam putarunt, quod viuerent rei mortis.

—— cuperent ſi forte pateret
Condere ſe barathro vſq. adeò conterminà pœnæ
Culpa ſuæ eſt.

Nemo Tyrannorum fuit, qui alicui non indulſerit, nemo quem aliquis non euaſerit, quem ſatelles nũquam fefellerit; Conſcientiæ ſolum

ſeueritatem,nec venia, nec fuga, nec fraus illudit. Peccaſſe ineluctabilis eſt Tyrannis animi. Alligatum nobis ſupplicium eſt poſt culpā, cuius cadauer reſtat pauor,pudor,&

Nocte dieq; ſuum geſtare in pectore teſtem.

parturit ſola recta conſcientia lætitiam, & ſerenum feſtinumque animum reddit. Nil glorioſius quam Theatrum inſontis conſcientiæ, vbi certant diſcurruntq. virtutes mundiſſimo velut in campo. Aura eſt illa Tiburtij ſententia (omnis vilis eſt pœna, vbi pura eſt comes conſcientia.)Naturale præmium conſcientia eſt bona;prima eſt virtutis palma, iuratum brauium, dulcis matris naturæ blandimentum,magnum mentis lucrum. Quæ libertas maior, quam nihil timere? Periander rogatus quid libertas eſſet,bona (inquit) Conſcientia.

Ea libertas eſt,quę pectus purum, & firmum generat.Contra vero ſeruiles,& lugubres animos ipſius pęnæ ſeruos creat culpa iuxta illud:

—— Mens ſibi conſcia facti
Præmetuens adhibet ſtimulos, terretque flagellis.

Num-

Numquam dimittendæ eſt rectæ cõſcientiæ tutela,eaq; vt inquit Auguſt.magis homini neceſſaria quam fama,hæc quam exterius intueatur; illa quam intus aſpiciat. Quid prodeſt ſi quempiam laudent omnes, quem conſcientia incuſet.Nil obeſt, vbi adeſt rectæ cõſcientiæ tutamen.

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet.Prima, & maxima peccantium eſt pœna peccaſſe,nec vllũ ſcelus, licet illud exornet fortuna muneribus ſuis, licet tueatur, & vendicet impunitum eſt,quoniam ſceleris *in* ſcelere ſupplicium eſt, inquit Seneca.

LEX QVARTA.

Ab hominis ditione non ſit extorris pęnitentia.

NON eſt Pænitentia ab humanæ naturæ finibus exterminanda, licet ſonitum huius vocis molles quidam, & blandi nouæ libertatis bucci-

cinatores non ſuſtineant audire. Viſum eſt Stoicis, pœnitentiam, quę eſt dę malefactis dolor, eſſe miſerum quemdam, & turbulentum affectum, quo homo ſibi iraſcitur ipſi, atque adeò inhoneſtum, & improbandum. Eſſe tamen virtutem intra choros virtutum recipiendam, ſapientiores omnes profitentur. Inſanabilem facit Ariſtoteles virum intemperantem, qui pœnitentia non tangitur. Gentiles ipſos, teſtatur Tertullianus, natura tenus pęnitentiam nouiſſe, quæ ab offenſo Numine prouenirct, aut à malefactis. Herculem, Vlyſſem, alioſque innumeros Heroes fertur pœnituiſſe. Inſigne præ cæteris eſt exemplum cuiuſdam adoleſcentis Ethnici, qui plenè reſipuit amica relicta, cui etiam interpellanti reſponſum eſt (ego non vltrà ſum ego.) Polemon quoque philoſophus quondam vnguentis delibutus, redimitus floribus, ſubnixus meretricibus aliorum philoſophorum diſputantium auditorium ingreſſus, errorum, quibus tenebatur, prius ſe corripuit, coronas ſenſim detraxit, vnguenta deterſit, ſcortis valedixit; tantus poſtmodum euaſit

per

per pęnitentiam, vt eſſet ſobrietatis exemplum, qui fuerat ebrietatis ludibrium. Additque Nazianzenus; ſcortum ipſum Polemonis ad turpitudinem aduocatum, conſpecta in atrio domus philoſophi imagine bonam mentem induiſſe. Id eſt Pęnitentiæ decus placantis Numen, hominemque aberrantem ad ſemitam reuocantis.

At ne obtendat, quis nolle hominis voluntatem fruſtra vexari in deteſtatione caſſa, atque inutili, quandoquidem quod ſemel factum eſt, infectum effici nulla vi queat; Numenque ijs à quibus iniuriam accepit, implacabiliter ſuccenſere, audiat Lactantium; Nemo deſperet, ſi aut cupiditate victus, aut libidine impulſus, aut errore deceptus, aut vi coactus lapſus ſit; poteſt reduci, & liberari, ſi eum actorum pœniteat, & Numini ſatisfaciat

Sæpe leuant pœnas ereptaque lumina reddunt
Dum bene peccati pęnituiſſe vident.

Etiam de Dijs ſuis canebat Ouidius. Et licet Plato incuſet Homerum, quod Deus exorabiles dixerit, atque reuertentes ad ipſos lætè ſuſcipere, id

id dictum eſſe haud quaquam ad pœnitentiam euertendam putandum eſt à Platone,ſed ad vulgi dumtaxat gratiam comparandam, vt ipſe Iuſtinus fatetur.

Quærenda igitur eſt pænitentia, velut propria hominis virtus, vt primævæ innocentiæ reparatrix, vt recens veſtis omnibus pœnè contexta virtutibus, quæ nimirum nente charitate, texente deuotione, perficiente pietate ad tranſacta vitæ tegenda crimina mirabilem præſtat opem, ſummumque iuuamen.

LEX QVINTA.

Ad imum potius quam ad ſublime vergendum.

EA eſt humilitatis honeſtas, vt apud ſapientiores omnes circumfertur, qua homo, & in rerum externarum deſpicientia verſatur: & immoderatam gloriæ

riæ appetitionem refugit, ac deuitat. Aſt gloriam, & honorem quoquo modo captare per legitimas virtutis actiones, etiam humili fas eſt, nec propterea à rithmo humilitatis deflectit. Lux humilitatis inde micat, vbi humilis homo figit obtutum, vt perſpiciat, quam ſit exiguum, quod habet in ſe virtutis, quamque modicum, & tenue, quod ipſe de ſuo contulit ad virtutis decus. Superbus perinde eſt, inquit Porphirius

Vt puer accumulans, multum per litus arenæ
Vnde ſibi fingit per multa, ſed omnia ſtatim
Confundit manibus ludens, pedibuſque repulſat.

Potior humilitatis laus ex notitia ſui fulgeſcit. Eo feruntur elogia frequentiſſima Delphicę epigraphes (Noſce te ipſum) De ſuperbo referunt Sapientes (non ſe nouit) Delphicam illam ſententiam, ex qua velut radice pullulat humilitas, è cælo delapſam, & Deo adſcriptam teſtatur Tullius; quia maius erat, quod ea continetur, quam vt ab homine traditam videretur.

No-

Nobile eſt humilitatis paradigma, quod confecit Seneca in Conſolatione ad Marciam, idque tradidit velut magnum ingentes ponendi animos incitamentum, Homo eſt quaſſum vas, & fragile, imbecillum corpus ſuapte natura inerme, alienæ opis indigens, ad omnem contumeliam proiectum. Quid ergo homo non potius vergit ad imum, quam ad ſublime?

Adiuncta eſt in formatione noſtra nobis ipſis ea naturæ abiectio ſupremi molitoris conſilio, vt ſi hinc efferimur, inde deprimamur. Admirando corpori humano ideò adiunguntur Næui, Soli Ecclypſis, Cœlo irrequietus motus. Ad faſtum hominis auuertendum, ex actu, & potentia, excelſo, & humili ipſum compegit. Anima ab incorporeis, puluis? terra eadem ratione deſumpta eſt, vt eſſet intima abiectionis memoria ſimulque miſeria. Planè ipſum voluiſſe videtur Sapientiſſimus Plaſtes, quod Agathoclem ex humilima ſorte Siciliæ Regem præſtitiſſe omnes norunt, miſcedis opibus & pauperie, humilitate, & celſitudine, vt canit Auſonius.

Adij-

Adijcienda appoſitis ea ſunt, quibus inaniter attollimur, & in quibus velut imperiti æſtimatores hallucinamur. Abiectione contrahenda ſunt vela feliciter radentibus æquor gloria, opibus, & potentia Achillem fingit Homerus arrogantiæ ſtimulis, velut alis, elatum, atque in ſummam leuitatem concitatum.

Huic verò factæ ſunt alæ, alteque leuarunt
Paſtorem populi

ne iiſdem alis nos pueriliter efferamur humilitate, & abiectione leuitas noſtra firmetur. Vt benè dicamus felicis amplitudinis exordia, ad ima vergamus, & in primigenia materia voluteamur.

Digitized by Google

LEX
SEXTA.
Non eſt in homine culpanda Natura.

CVLPA quorumdam fuit culpare naturam, quaſi homines non agnoſcat filios, ſed priuignos, quos ſi non odium, faſtidium nouercarum negligit; aiebant illi cętera animalia naturam diligentius curaſſe, & conſentaneam vnicuique ſuppellectilem ab ipſo ortu dediſſe

Armauitque manu, cornu, pede, dente veneno
Atque alijs quibus artis inops, animique minoris
Et ratione carens animal ſe protegat, & ſe
Seruet ab aduerſis rebus.

Solum hominem imbellem, nudum indignum, exhæredem ſolum fideicommiſſum fortunæ reliquiſſe. At hoc quodcumque ſit, fuit palmare in-

Digitized by Google

821

inſipientiæ crimen ſanæ mentis ratiocinatione obliterandum.

Non conſuluit homini natura diminutè aut auarè, nec vllum parentis officium deſeruit in filios. Erga alia animalia officia materna coluit erga hominem paterna. Quem viribus erudiri, ac ſapientiùs volebat, eo negligentiori vſa eſt in rebus extraneis affectu. Spartæ indumenta, & alimenta negabant filijs, vt neceſſitas extorqueret induſtriam, & efficax viuendi magiſtra ſapientia eſſet. Acuminat inopia ignauiam, erudit paupertas mentem, nec crimini datur prouida parentum crudelitas, qua ſapientia capeſſitur in filijs, & ſi omnia natura dediſſet, nil obtineret ratio, vel ſapiētia, quod dare poſſet.

Sapientia homo licet nudus, & inermis; dominus eſt naturæ, & fortunæ; Sicut Homine inſipiente negotiante bonum fit malum, ita operante ſapiente, velut Numine malum fit bonum. Natura Sapientiam homini ſuppeditauit, qua poſſit etiam turbida tempeſtate vti ad tranquillitatem. Hac præſtat homo inops animalibus locupletioribus, quibus ipſe egenus imperat, & ſibi ſeruire facit.

Digitized by Google

facit. Solo ingenio extructa in animo Capitolij arce, omnia benè protegit, cuncta regit, & dirigit in rectum. Vnum æquor ad portus columen docilibus ſcapulis geſtet nauem, quod rebellibus deprimit in profundum, ſolus fluctuum vſus, qui in homine regente, & docente diſcitur natura, diſcrimen eſt, omnia vincit hominis natura, ipſique imperanti ancillantur omnia, & melius poteſt gloriari homo quam triumphator ille de Sabinis, Samnitibus, & Pyrrho, qui plures triumphos habuit quam ſeruos. Non ſunt igitur hominis mala adſcribenda naturæ.

L E X
SEPTIMA.
Naturæ, & fortune bona in virtutem perducenda.

OPTIMO iure effæminatam, mollem incoſtantem, & fluxam Stoicorum Porticus illam felicitatem appellat, qua ſola conſti-

tuunt

tuunt naturæ, vel fortunæ bona ſine virtute. Sunt bona flocci pendenda niſi in virtutis exercitationem pertrahantur. Vt fortiter quis agat non ſat eſt corporis robur, at robur ipſum inflexo animo eſt exercendum. Diuitiæ, & opes hominem beare poſſunt, ſi ipſum reddant liberalitatis, & magnificentiæ virtute præclarum. Beatiſſima eſt (inquit Varro) illa hominis vita, in qua exteriora bona virtutis vſu clareſcunt.

Gratior, & pulchro veniens in corpore virtus dictum indè; & Thales interroganti quis felix eſſet? reſpondit, nec qui ſolo corpore ſanus, nec qui ſola locuples fortuna, ſed qui animo probus eſt, & bonis vtitur cum virtute. Neſtor ideò dicitur beatus apud Homerum

Cum caræ primùm matris prodiret ab aluo
Cuncta dedere Dij, & vitam tribuere beatam.
Conſilioque bonos natos, & fortibus armis
Spectabat.

Nugæ ſunt, & deliria quorundam qui externo ſolum bonorum apparatu beatitatem confingunt. Vitam quæ

quæ faciunt beatiorem (inquit vates) non eſt res dumtaxat haud parta labore, non ſolus haud ingratus ager, locuſque perennis, non ſolum ſalubre corpus, & vires ingenuæ, ſed mens quieta ſoluta curis, ſed

Quod ſi eſſe velis nihilque malis
Summumque nec metuas diem, nec optes.

Non eſt homini optanda felicitas bonorum, quæ extra virtutem ſunt, velut ægroto ſanitas, pauperi pecunia, ignaro doctrina. Felices illi (inquit Socrates) qui mentem bonam, & rationem poſſident; proinde ab eodem minimè dictus eſt felix Perſarum Rex, licet potentiſſimus, qui Iuſtitia aliiſque virtutibus deſtituebatur. Felix ille qui Deo, qua fieri poteſt, ſimilis eſt per virtutem

Non poſſidentem multa vocaueris
Rectè beatum; rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus ſapienter vti
Duramque callet pauperiem pati
Peiuſque letho flagitium timet.

Conſonat dictis Horatius. Totum fortunæ Regnum, nec facit, nec inficit beatitatem; Id ſolum bonum in quo virtus, cui nihil deeſt. Vlyſſis ſo-

Digitized by Google

cij non beantur bonis per Circem oblatis, ſola ſua virtute beatur Vlyſſes,

—— dicimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vita
Nec iactare iugum vitæ didicere magiſtra

Quidquid boni extra virtutem eſt, non hominis eſt, ſed belluæ, teſtabatur Iamblicus ſapientiſſimè.

LEX OCTAVA.

Nec auro, nec diuitijs, nec honoribus fidendum.

QVI auro, & opibus nimiũ fidunt, Euclionés, & Philargyri dicuntur, Plutonis execranda, & miſeranda mancipia. Plutonem ipſum effingunt Poetæ auri, & diuitiarum præſidem, ſed ſimul Deum quemdam monſtruoſum &

proditorem, nimirum velocem, & cæcum, ſimul etiam oculatum, & claudum. Cum ad viros improbos, vt eos opibus repleat, mittitur, velociſſimè, & cæco impetu fertur; cum ad bonos claudicat, adeoque raro venit. Aurum & opes Cræſum ad rogum, Midam ad extremam famem, Policratem ad crucem perduxerunt. Neminem gemmæ, & Indici maris conchæ beatum effecere. Nequeunt beatum facere, quæ ſunt terræ eiectamenta, & irritamenta malorum. Diues & beatus eſt, qui opibus non adijcit, ſed cupiditatibus detrahit; ſcribit egregiè Epicurus ad Pythocleam.

Alcibiadis faſtum compreſſit Socrates, cum ipſum coegit in tabula orbis ambitum complectente ſuam minimam in Attica regione poſſeſſionem aſpicere. Fiduciam nullam, aut ſuperbiam poteſt ingerere quòd fluxum eſt, incertum, & inſtabile.

Nempe dat, & quodcumque libet fortuna, rapitque,
Irus; & eſt ſubito qui modo Cræſus erat.

Minús æſtimanda honoris felicitas, quæ iugiter in curſu eſt, quæ ſta-

tio-

tionem non habet, quæ voluitur ad occaſum. Qui gaudet hodie ſummo honorum priuilegio, cras dolet ignominioſo eorundem ſpolio.

Regnabo, Regno, Regnaui, ſum ſine Regno, grammatico more mutationem eiuſmodi velut per inflexionem verſiculo complexus eſt quidam. Occidit tandem Cæſaris pompa, nec orbis regnator Alexander palmarem imperij ſui ſuſtinet ditionem.

Ima permutat leuis bona ſummis,
Quem dies vidit veniens Superbum,
Hunc dies vidit fugiens iacentem.

egregiè Seneca in Thyeſte. Dant pœnas qui in honorum ſublimitate poſiti ſunt. Ita loquitur Iocaſta ad Polynicem de Eteocle fratre

Ne metue, pœnas illa iam ſoluet graues,
Regnabit. Hæc eſt pœna.

Sceptra, & diademata tot inuoluuntur ærumnis,

Vt ſatius multò iam ſit parere quietum,
Quam regere imperio, res velle, & regna tenere.

proh numquam finienda pericula,

dicebat Pompeius, cum de auctis ſibi honoribus á Seneca certior fieret.

Sæpiùs ventis agitatur ingens
Pinus, & celſæ grauiore caſu
Decidunt turres, feriuntque ſummos
fulmina montes,

LEX
NONA.
Vitę quies diuitiarum contemptu paranda.

EX auri abdicatione, & deſpicientia opum, quibus velut ſarcina grauamur, aſſurgit homini vitæ tranquillitas, & quies. Ethnici quoque, paupere, ac nudo, philoſophantes naturæ lumine hanc veritatem agnouere. Apuleius reſpondens criminationibus quod pauper eſſet, his pauperiem ſuam vehebat ad ſydera. Paupertas phyloſophię vernacula, paruo potens, æmula laudis, habitu ſecura, cultu ſimplex, conſilio benè ſuadat, neminem ſuperbia inflat,

Digitized by Google

inflat, neminem impotentia deprauat, neminem tyrannide efferat. Priſca apud ſæcula omnium ciuitatum conditrix, omnium artium repertrix, omnium peccatorum inops, omnis gloriæ munifica. Apud Græcos in Ariſtide iuſta, in Socrate ſapiens, in Homero deſerta. Etiam Romanis Imperium à primordio fundauit.

Obiurgat Seneca amicum protrahentem ſtudia literarum, vt priùs vndè ſecutus in reliquam vitam eſſet a paupertate; nulla ſecuritas ſinè pauperie; etiam cum Claſſicum canit, ſecura eſt, & ſcit non ſe peti. Cupiditati nihil tutum, tranquillum nihil; paupertati omne. Pauperi nauiganti non perſtrepunt portus, non inquieta ſunt littera, non eſt infenſa turba ſeruorum; ſinè ſarcina, ſinè velo, ſinè remigum tranſtris præſidiaria naue inanitatis ſuæ æquora trahat, æthera ſinè plumis permeat, neq. pennis ventum ſubornat. Quid paupere felicius, cui non vehiculis; non nauibus, non ſplendidis opus eſt domicilijs; cui non decoctoris perfidia, non raptoris iniuria, non temporum iniquitas metuenda eſt; A-

liorum ſudoribus, atque vigilijs paſcitur pauper, ſuo quantum lubet otio obutitur, Rogat liberè, negat impunè, & omnem exſolutiorem viuendi licentiam ſibi vſurpat interritus. Nulla cenſoria veretur ſupercilia, vbique conſidet lætus, vbique hilaris agit quæcumque libuerint, maiori quam Reges, & Principes libertate. Duris temporibus, & ingruentibus rerum diſcriminibus, mæſti, & muti tabeſcunt diuites, pauper ſolus cantabit, ſaltabit. Malo regnante Principi alij diffugient, errabuntque exilio, pauper ſolus arcem Tyranni libenter inuiſet, & veluti tyrannidis profligator in tyrannum ipſum inſoleſcet.

—— ò quantum bonum eſt
Obſtare nulli, carpere ſecuras dapes,
Humi iacentem ſcelera non intrant Caſam:

appoſitè ſatis Seneca in Thyeſte, quibus congruunt ea quoque, quæ protulit in Hippolyto.

Iupiter alto vicina petit,
Non capit vnquam magnos motus
Humilis tecti plebeia domus,
Circa Regna tonat.

Non

Digitized by Google

Non vertitur vitio homini, quod pauper ſit, ſed potius virtuti, ſi ſpontè fiat pauper. Laudatur adhuc Fabritius, Scipio, Marius Curius, Attilius Regulus, Publicola, & Agricola. Non habuit tantam rem familiarem Philus quantam Lælius, nec Lælius quantam Scipio, nec Scipio quantam Craſſus, quorum nullus eo laudatur, quod eſſet opulentior, ſed quod nullo ſtrepitu, modico cultu ſpretis libentius facultatibus ageret. Democritus prædia ſua alienis pecoribus reliquit compaſcua, & fuit paupertate beatus. Diogenes paupertatis amore velut regni accola dolij.

* * *

LEX DECIMA.

Rerum vſus virtute corrigendus.

NOn eſt diues qui multum poſſidet, ſed qui poſſeſſis vtitur benè. Ad hoc Syracuſani ludum aperuere, quo pueri de recto ſolummodo rerum vſu imbuerentur. Proprium eſt proborum munus benè frui, improborum etiam acquirere; hoc cæca & impotens diſperſit fortuna, illud ratio, & ingenium;

—— proinde vt quiſque fortunæ
vtitur
Ità præcellit, atque exinde Sapere
eum omnes dicimus.

Ità Comicus in Pſeudolo. In vſu rerum tenere modum, ſeruare ordinem res difficillima, & pluſquam laborioſa eſt. In Midæ, Craſſi, Creſi ſinus velut fluentia opum flumina corriuarunt, at in vſu nontenuere mo-

modum, atque ea propter vulgatiſſimis obijciuntur probris. Vt benè hominibus ſit ad vitam tranſigendam datæ ſunt opes, & ad cultum vitæ honeſtæ, non ad contemptum

Viuitur exiguo melius, natura beatis
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognouerit vti.

Ità prodigo nimis ſuppellectilis ornatui nefas eſt indulgere. Non ſunt exornandæ ædes domeſticæ, vt vel primam intuentium rapiant admirationem, vel nimiam ſpirent opulentiam. Stat domus (inquit Seneca) etiam ſi columnæ deſint, ſtatuæ, picturæ; & quidquid ars vlla laborauit luxuriæ. Aulæa pulchra ſunt, licet in ipſis ſyluæ, feræ, arbores, volucres, venationes, & prælia non deprehendantur. Caius Aelius duo tantum argentea procula ad ſupremum vſque vitæ diem habuit, quibus ob virtutem emeritam deuicto Perſarum Rege à Lucio Paulo donatus eſt. Per magnam ſuppellectilis parſimoniam in Cæſaris Auguſti Palatio Suetonius deſcribit. Eadem laude inſignes memorantur Ptolemæus Lagi filius, Thebanus

Epaminondas,alij plerique, de quibus cecinit Tibullus.

Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu.
Stabat in exigua ligneus æde Deus.

Velleius Paterculus improbat ea, quæ Corintho euerſa, Romam euecta ſunt, ſigna nimirum, tabulæ, ſimulacra & omnis generis ſuppellex, nam hæc luxuriam cum ornatu inuexerunt;& Salluſtius corruptæ Romanæ Reipublicæ luxum, vel idcircò perſtringit, quod eſſent domus, & villæ in vrbium modum exornatæ.

Par cura adhibenda eſt in recto veſtium vſu & ornatu, non enim eſt animus veſtium mollitie diſſoluendus. Vitandæ quidem in veſtibus ſordes,non tamen admittendæ delitiæ;Illæ ſeruilis animi ſunt & abiecti hæ proſtituti,& ſordeſcentis. Malè diſpenſata veſtium libertas hoc tēpore in petulantiam, & arrogantiam erumpit,& quidquid adhuc eſt boni moris (inquit Seneca) extinguitur leuitate,& corporum politura. Idem Seneca fertur dixiſſe Neronis vxori, Indue te non propter te, ſed propter honorem Imperij. Ma-

gna

gna ingenia aliquem ſemper in veſte neglectum oſtendunt,& ideò laudatur Auguſtus apud Suetonium, quod veſte non alia quam domeſtica vteretur.

LEX VNDECIMA.

Nullâ animus vincendus preſſura.

VINCI poſſunt mala quæcunq. licet patientes grauiſſimè premant. Morbus impedimentum corporis,non animi eſt.

— *mens ægro in corpore ſana eſt, Quæ ſapit.*

Si graues ſunt corporis dolores, vel cruciatus, non diu feres (inquit Seneca) ſi leues,facilè;aut tu illos feres,aut illi te auferent. Non moleſtè ſed ea moleſtè ferre dolorem parit: Aerumnarum nocte: velut cæca fronte animus magis illuſtratur, non ſecus, ac occidente Sole cælum pluribus ſplendentibus aſtris ocel-

latur. Vera bona quæ animi ſunt, nemo poteſt auferre; mala quæ torquent, ſolus animus lenire poteſt, immo nec preſentire.

Ludit oſcellis fortuna; iactando nunc attollit, nunc deprimit; at ſemper ſubmittit; quæ nos videtur erigere felicitas.

Heù me lætitiæ deiectum culmine ab alto
Triſtitiæ excepit præceps, atque alta vorago

Homo per virtutem naſcitur cælo, at per fortunam patientiæ deuouetur. Semper aduerſa atque diuexantia pati neceſſe eſt (licet in ſinum totam vacuefaciat fortuna cornucopiam.) Pompeius, & Darius ſiti affecti ſunt, ſtillamque optauerunt, tot fluuiorum domini. Torpuit aliquando Alexander frigore, qui ferè fuit dominus ſolis. Beatum eſt (aiebat Diphilus) diſcere miſerias, vt ſuſtineas, & æquo animo feras. Salluſtius quidam, qui Symplicij ætate vixit accenſum carbonem nudo imponebat fæmori; & flatu ipſe ignem excitabat, periculum de ſe facturus, quouſque tolleraret, cruciatumque animo vinceret.

Con-

Digitized by Google

Conſtantia Spartana non deſperatio fuit, vt opinatus eſt ineptus Sybarita, ſed firmata patiendi virtus, qua talem obtinuere palmam, vt ipſum mortis ineluctabile fatum, ſpontè occumbendo, efficerent voluntarium. Gladiatores, & pugiles ſine geſtu plagas accipere malebāt, quam ignominiosè declinare. Compendio quodam ſe à labore, & ſupplicijs liberat, qui facilè tulit. Deſpectus non eſt, ſi deſpicientiam deſpicis, neque eſt hominis malum eſſe inhonorum, ſed inhoneſtum, cum nunquam tolerantiæ virtus honoris & gloriæ dignitate deſtituatur

—— patientia cunctos
Hos ſuperat caſus, longo reuireſcet in æuo
Gloria

fortaſsè cenſentur mala, carere potentia; at id bonum eſt cum ſit neceſſe multos timeat, quem multi timent; eſſe ſine dominatu, ac dominatus magna domino ſeruitus eſt; externam nec libare felicitatem, at fel habet in ipſo nomine optata felicitas. Vincat animus, & nullus erit malorum tortor, nulla quæ ipſum vincat animum preſſura.

LEX.

LEX DVODECIMA.

Fauſtã,& aduerſa ęqua lance libranda.

NVLLVM firmius, ſiuè fauſtis ſiuè aduerſis exundantibus repagulum cõſtituitur in hominis vitæ decurſu, quam æquanimitas. Bona & mala, quæ extranea ſunt, eo quod extranea vanida ſunt, & minimè curanda. Hac oratione Metrodorus ſororem ſuam amiſſo optimè indolis filio, dolore conſternatam conſolatur; nullibi perpetuum eſt, quod apùd omnes diuturnioris more pertæſum, tantillum immoratur, aliò citô migraturum. Miſer eſt homo, cum internis exturbatur bonis, quæ nulli externo incurſu patent, nequaquam miſer cum res patitur, aut ammittit, quæ aſſiduo reflatu huc illuc abire diſpiciuntur. Felicem

tunc

tunc homo ſe nouit, cum bona, & mala forinſecus aduentantia æquo animo ſuſcipit; noſſe etenim extraneis rebus pro libito frui,& abſtinere Socraticum eſt.

Vigens eſt, & ſanè conſtans animus ille,qui nihil trepidat, cum ſcit ſe eo deueniſſe, vbi

Luctus, & vltrices poſuere cubilia curæ,
Pollenteſque habitant morbi, triſtiſque ſenectus.

inuictiſſimus celebratur adhuc Agrippinus ille, quem tradit Epictetus talem fuiſſe virum, vt eius quod illi accideret mali ſcriberet encomium,cui cum iam pranſuro ſuperueniſſet, qui diceret (Nero te iam proſcripſit) mira tranquillitate reſpondit; Ergo in Aricia prandium ſumemus.

In hac vitæ fabula non laudatur qui hanc, illamuè honorificam exhibet perſonam, ſed qui quamcumque ſors dederit ſiuè abiectam, ac penè nudam inuictè ſuſtinuerit. Etiam inſolitum fortunæ fluctum ſuſpectum eſt;tunc magis de fortuna diffidendum, cum ſuauiorem eius reflatum experimur; etiam oſcula

for-

fortunæ velut tela feriunt, & in hu-manitatem graſſantur. Creſus, Amaſi, Policrates, alij quam plurimi teſtes ſunt. Philippus Macedo cum tres optatiſſimos nuncios accepiſſet; de nato Alexandro filio, de quadrigarum victoria in olympicis, de Dardanis per Parmenionem ducem ſubactis dixit; At tu fortuna leui nos affice malo. Deſipientis eſt in rebus perpetuò fluitantibus firmitantem ſibi polliceri, ſicut inſipientiæ cumulus eſt irrito conatu abeuntem ventum cohibere. Beneuola ridenſque fortuna alis ſuis citò præteruolat, vt citius luctum relinquat, nec diù proſperis fulcimur rebus, vbi aduerſorum tortores immaniter adſtant, vt torqueant. Hæc animus cogitet (inquit Seneca) ne fortunæ flectatur arbitrio, atque vt par Deo, nullis cedat, omnia vincat.

—— non vlla laborum,
O virgo, noua mi facies inopinauè ſurgit.
Omnia percepi, atque mecum animo ante peregi.

LEX

LEX
TERTIADECIMA.
Animus ad fortia iugiter excitandus.

A Rebus terribilibus, & præſertim à terribibilium extremo fortis animus ſua capeſſit palmas, & triumphos. Nihil omnino metuere debet animus ille, cuius tanta dignitas eſt, tam altus quaſi montis apex,& extra omnem hoſtilis fortunæ iactum emineat. Quæcumque extrinſecus minitantur, arcem obſident, nimirum corpus, famam, opes, reliqua expoſita iniurijs bona diripiunt; at niſi ſe animus dedat, inexpugnabilis eſt.

Achillem toto corpore inuulnerabilem præter exiguam pedis partem, & in ea ſauciatum à Paride, aiunt occubuiſſe. Timor pedem ni exponat in animo, animus ipſe impenetrabilis eſt. Circa animum fortis

tis tanquam æneo thoraci, aut adamantino ſcuto munitum repulſa, & irrita decidunt tela. Palmata veſte inſignis fortunarum triumphator inſignitur.

Quiſquis compoſito ſerenus æuo
Fatum ſub pedibus terit ſuperbum,
Ac tuto poſitus loco
Infra ſe videt omnia

excelſus, & fortis animus nulla re niſi à ſeipſo lædi poteſt; neque alios timere debet veluti aduerſantes manes, quàm ſemet, ſuaſque cupiditates, quarum nefarijs facibus perſæpè infernos ſibi ſuccendit ignes, & furentes Acherontis prouocat, & ob armat manus.

Quos ſibi fecit, vnuſquiſque ſuos patitur manes. Quem eiuſmodi interna mala non lædunt, is nil habet, quod doleat, quod exhorreſcat. Docent & ornant mala ipſa extranea fortem virum, & optima vitæ magiſtra malorum perpeſſio eſt; qua etiam ſęuam minitantis fortunæ tyrannidem videt, & quæcunque terriculamenta, licet grauioribus perſonata malis deridet, & illudit, velut vertex Olympi ſupra nubes euectus vbi. Serenati ſem-

per

per ridet aura diei.

Nec mors mala eſt forti, ſed eius opinio; ſi non putetur mala tractabilis eſt, & quæ miſeris eſt optabilis, fortibus eſt glorioſè quærenda. Fortium ſunt pabula mortis pericula, eaque generoſos ſpiritus creant in ſtadio, ſicut contra marceſcit in thalamo virtus, quę amat pernoctare ſub tecto.

Lampas cum extinguitur, clarius rutilat, ardoremque exaggerat, qui defendat à morte. Cutis obduratur Agricolæ, cum cæli æſtuante cane frontem retinet inter ſegetes. Sic fortis inter horrentes bellorum fragores, inter truces, ac minaces gladios, inter ipſa mortis veſtigia obambulat vegetior, & viridior animatur ad triumphum; ſcit namque non eſſe bonum viuere, ſed vel bene viuere, vel fortiter mori.

Ergo mori diſcas, vt rectè viuere diſce;
Vt diſcas rectè viuere, diſce mori.

LEX

Digitized by Google

LEX
QVARTA DECIMA.
Nunquam à bona ſpe recedendum.

VBI affulget optatæ rei indipiſcédæ credulitas, ibi aſſolet ſpes ex deſiderijs erumpere. Eò collimãs Speuſippus bonã ſpem dixit eſſe futuri boni expectationem. Plato dixit in Philebo, nil magè hominum vitæ proficuum quam benè ſperare, ſi enim ceſſet ſpei voluptas, vita illicò interit humana, quia pereunt agendi ſtudia.

Hac facit, vt viuat foſſor, atque compede vinctus,
Liberaque à ferro crura futura putet.

Stimulus dicitur cuiuſcunque boni ſpes bona, quo non impellente omnia in omnibus iacerent, languerent. Bona ſpe, & quidquid illuſtre

ſuſci-

Digitized by Google

ſuſcipitur,& glorioſi aſſumuntur labores,& mala ipſa in bona commutantur; diciturque ſpes bona Triptolemi illius imago,qui vectus alatis Draconibus fruges in vniuerſam diſperſit terram,glandiumque vſum & eſum mitioribus alimentis commutauit. Bona lucri ſpe negotiator per amplos aggreditur quæſtus; Nauclerus benè ſperans traijcit maria; Ambitioni deuotus ſpe bonorum accedit ad tractandam Rempublicam. Spe coronarum Athleta ſua ſubit certamina. Spe felicitatis ſtudio honeſtatis incumbimus omnes, vt iure dixerit Charidemus, ſpem bonam eſſe catenam qua totus vincitur genus humanum.

Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina, quæ magno fænore reddit ager.
Hæc laqueo volucres, hæc capta arundine piſces,
Cum tenues hamos abdidit ante cibus
Spes etiam valida ſolatur compede victum
Cruta ſonant ferro, ſed canit inter opus.

Digitized by Google

Superis ipſis ſacer eſt, & charus bonæ ſpei affectus ea ratione qua homines ab ipſis omnia bona expectant æquè, ac peroptant; ideòque dicta eſt ſpes à ſapientibus aurora gaudij, lucifer felicitatis, libatio lætitiæ, prægustus voluptatis, & quoddam Diuinorum experimentum. Etiam inter miſerias præualet bonæ ſpei feſtiuitas & panis miſerorum ſuaui expectatione conditur iuxta illud

Spes bona dat vires & gaudia.

Eaque fuit, quæ in Diocletiano, dum venaretur Aprum in Syluа, animum erexit ad culmen Imperij, anticipata ſoluens ſtipendia laboribus.

Non eſt tamen ità benè ſemper ſperandum, vt in bona ſpe omnis vacuetur timor. Qui ad mortem ducuntur, non metuunt, quia nihil de vita ſperant. (Deſines timere, ſi ſperare deſieris) elegans eſt Hecatonis dictum apud Senecam. Pendeat ſpe opus eſt metuentis animus, ſicut timore admittenda eſt, vt dicamur homines bonæ ſpei, à qua in omni humanæ vitæ euentu nefas eſt recedere.

LEX

LEX QVINTADECIMA.

A bene cæptis reſilire nefas.

NVLLA eſt operum corona, nullus cæptorum fructus ſi à benè cæptis retrò feramus pedem. Inchoantibus prę̨mium promittitur, at perſeuerantibus datur. Non eſt bonum, ſi bono firmitatem demas; ſicut ſi terræ immobilitatem Soli motum curſumque ſi tollas, eſſentiam tollis vtriuſque. Nequaquam pro tempore florere poteſt bonum, in laudem perſeuerantiæ ſplendido quodam elogio fatur maximus Tyrius. Aequè fœdum; ac turpe eſt à bene cæptis recedere, ac glorioſum & honeſtum ad ea acceſſiſſe.

Infeliciter operam locat in virtutem, (inquit Seneca) qui perſeuerare præ-

Digitized by Google

prætermittit. Certum partæ virtutis indicium eſt in voluntate concepta perſtare, nec omni vento rapi aut circumferri; Contra verò maximum malæ mentis indicium eſt fluctuatio in bono, & inter ſimulationem virtutum amoremque vitiorum aſſidua iactatio

—— habebat ſæpè ducentos,
Sæpè decem ſeruos; modo reges, atque Tetrarchas
Omnia magna loquens.

ſic minimè perſtantem, atque perſeuerantem deſcribit Horatius.

At magis pudendum quod in malo plerumque ſtabilitas eſt, non item in bono, cum tamen fluctuantis amor rei ſit quoddam miſeriæ robur. Amne deuolutus rapido inter fluctus totus pugnax, delabentis vndarum fluxu pariter fluens, ſi validam fixamque arborem offendat, illam apprehendit, vt in ſalute perſeueret, idem agendum homini in rerum humanarum decurſu; ſi quid ſtabile, & firmum ſit inter mobilia, erga id operoſius debet eſſe homo.

Bonum quod ſtabile offertur radicibus actis, bonum eſt cui non deſit

ſit perſeuerantia. Præteruolant omnia in hoc mundano alueo, noſque pari volutant, trahuntque ſuore.

Celeri vides rotatu,
Rapidas dies meare,
Fragiliſque membra mundi
Minui, perire, labi:
Fugit omne quod tenemus,
Neque fluxa habent recurſum,
Cupidaſque vana mentes
Spetie trahunt inani.

Venuſtè ſatis ad hanc rem D. Paulinus. Quis ergo turbine, & irrequieto procellæ fluctu iactatus, inſulam ſi videat, non appellet? Naufragamur omnes fluctuantibus rebus, inſula ſecuritatis eſt in bono perſeuerantia. Præter bonum in quo perſtamus

Omnia prætereunt, vt inanis in aere fumus.

Nihil in rebus humanis firmum eſt, niſi infirmitas, nec maior infirmitas eſt, quam quæ firmiter infirma eſt. In bono igitur quod cæptum eſt, firmiter perſtandum eſt, vt firma ſit operi corona.

LEX
DECIMASEXTA.
Inter probra non dimittendum animi robur.

Ex irrogatis iniurijs ſolet animus patiens ſibi coronam attexere, & triumphum occinere. Fuit id honoris meta philoſophantibus Stoicis, licet opinati ſint alij honeſtum eſſe ex philoſophiæ præſcripto iniuriam non tolerare, ſed rependere; at hos velut errore deceptos irridemus. Quo operoſior eſt inter iniurias patientia, eo illuſtrior decantatur, & ille qui dictus eſt.

Exemplum animi nimium patientis Vlyſſes

Iactatus viduo per duo luſtra mari.

clarior ſanè fuiſſet, ſi æquo tuliſſet animo iurgium ab eo illatum, à quo hoſpitio fuerat exceptus. Alexan-

236
xander Philippi filius, & Achilles Thetidis natus longè illuſtriores eſſent, ni facilè eſſent contumelijs commoti. Iniuriæ aſperitas miteſcit, roburque animi augetur, ſi nulla læſio cogitetur iniuria, nam pati iniuriam & ſi ſit pœnæ malum, vacat tamen culpa, quæ ſola eſt homini probroſa.

Solis vis, & lux (inquit Seneca) integra eſt etiam inter oppoſita, & id aduerſus virtutem poſſunt iniuriæ, quod nebula aduerſus Solem. *Vlcus* naturæ eſt, qui iniurias non excipit ea qua par eſt animi celſitudine. Non eſſent Phocion, Diogenes, & Cato, ſi ab hac lege per patientiam indicta aberraſſent. Non eſt magnus animus, quem incuruat iniuria. Contemptio contemptus regium planè eſt patientiæ ſubſidium, & ad honeſta vadenti contemnendus eſt iſte contemptus.

Plus eſt quam ignominia mors ignominioſa, & tamen Socrates eo vultu quo vicerat Tirannos, carcerem intrauit, ignominiam ipſi carceri inuicto, & honeſtiſſimo animo detracturus; Ideo iure vulgatum optimo, in ſapientem iniuriam non

Digitized by Google

cadere, vt tela à duro reſiliunt, cum dolore cædentis ſolida feriuntur, ità nulla magnum animum iniuria ad ſenſum ſui perducit. Animus patiens iurgantes æmulatores aut ſuperat, aut lucratur; Idque nouit Solon Athenienſis cum deſpuentem tolerans, ſe excuſaret (Piſcatores inquit) vt gobium vnum capiant, patiuntur ſe maris aqua conſpergi, & ego idem ferre non ſuſtinebo, vt hominem capiam? In homines valet patientia, in fortunam præualet, & facit vt ſeruiat, vel inuita virtuti; Neque honorarius dumtaxat patientis titulus, ſed ſuos habet permagnos ad virtutem quæſtus, etenim

Duris vt Ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in algido
Per damna per cædes ab ipſo
Ducit opes, animumque ferro.

verè feraciſſima fiunt iniuriarum tolerata damna, & ea qui patitur nouos patiendi ſpiritus ebibit, nouuſq; repueraſcit vigor ſuis paſſionibus irriguus, ita vt de Sapiente iniurias patiente aptè ſatis dictum ſit:

Non hydra ſecto corpore firmior.

LEX

LEX
DECIMASEPTIMA.
Nullum terribile metuendum.

FORTIVS humanæ imbecillitatis munimen in perpetua rerum iactatione conſtantia eſt, quæ animum in perpeſſione malorũ obdurat. Quod non turbine glomeratur, non nubilo liuet, id conſtantia eſt, & animi robur, aiebat Tertullianus.

Quod nulla in Republica inter clades, & exitia periclitatur, inter morbos non fatiſcit, in exilio non exulat, in cæteris erumnoſis euentibus non flectitur, id Conſtantia a Platone, & Plutarcho nominatur. Clypeus eſt hęc adamantinus, quem nulla, licet feriant, fodiunt ſpicula, vel penetrant. Beneficum Numen eſt, quod etiam ægreſcente corpo-

re, reliquis omnibus ſæuientibus preſſuris, reddit animum à doloribus immunem, immo corpus ipſum ſenſatione deſtitutum.

Ideò ex terribilibus nihil eſt conſtanti animo metuendum, immo omne conſtantia vincendum. Hac ignem Mutius, Crucem Regulus, Venenum Socrates, Exilium Rutilius, mortem ferro addactam Cato vincit interritè. Hac Epicurus cùm ægrotaret, nulla vnquam habuit de corporis affectione colloquia. Nihil eſt in rebus humanis, quod terribile ſit, niſi terribilium pauor; leue eſt omne quod conſtantia ferre poteſt.

Debilem facito manu
Debilem pede coxa,
Tuber adſtrue gibberum,
Lubricos quate dentes,
Vitam dum ſupereſt, bene eſt.
Hanc mihi vel acutam
Si das, ſuſtineo Crucem

Erat votum Mæcenatis apud Senecam. Quibus iure ſubduntur à Tyrio. Fac laborare, torqueri, corrumpi corpus, præſit illi vegeta anima, & robuſta, facilè contemnet mala, facilè malis aliquid maius erit.

In-

Inſanus eſt ille in ærumnis luctus, quem robur animi cohibere poteſt, inſanus dolor, cui mederi per conſtantiam ſuppetit. Damnatur Octauia apud Senecam ea propter, quod tanto luctu filium Marcellum ſit proſequuta, vt nullum per omne vitæ tempus flendi, ac gemendi finem faceret. Muliebris pompa eſt frequens dolendi apparatus, in quo legimus quamplures inſaniuiſſe, & Mænadum ritu vulſiſſe crinem, cruentaſſe carnes, & nudatis indecore membris medio forò volitaſſe; Nec facilè eſt inuenire Liuias, vel matres Lacenas, quæ aut filiorum funera moderatione proſequantur, aut mortem eorundem glorioſè ſuſceptam conſtanter excipiant de ſola mortis honeſtate ſollicitæ. Malum id quod terribilia metuenda facit, imbecillo ſolum pectori eſt adnectendum.

LEX DECIMAOCTAVA.

Per magna magnæ menti cogitatu voluenda.

EST quoddam naturæ inſitum decus, quod mens magna, & excelſa permagna moliatur. Alexander Mameæ filius Seuerus in ætate nondum adulta, Auguſtus à Senatu ſalutatus magnum ſe appellari noluit, cum nihil magni adhuc, aut egiſſet, aut cogitaſſet; magnanimi verò laudem admiſit Publius Scipio, Ciuis, Senator, Imperator Romanus Clariſſimus, quia grandia iugiter meditabatur; & agebat; Neque magnanimi nomen vſurpauit Hercules, cum Meonijs famularetur puellis, & monſtra vincenda exhorreſceret.

Sit magnanimus magnorum ſemper ſtudioſus, & cupidus ſciatque

ad ſe ſpectare quidquid preclari excellentis,& maximi in vitæ muneribus ineſt.

Stude hoſpes contemnere opes, & te quoque dignum
Finge Deo

ad magnanimum Æneam cccinebat ille. Res paruas deſpicere magnanimi animi ſemper fuit (aiebat Cæſar,) nihilque viliùs, ac cænoſius, quam in rebus exiguis magnum animum volutari. Ageſilaus Rex ideò regijs,& imperatorijs laudibus memoratur abundè clarus, quod quadam animi celſitudine ſemper excelſa moliretur.

Semperque magno conſtitit naſci Deum

dictum eſt Herculis apud Senecam.

At eſt etiam quoddam magnanimitatis genus, ſæuientis fortunæ ictus, & procellas videre, honores ipſos quandoque aſpernari, id maximo docente Fabio, qui honorem triumphi egregijs comparatum victorijs maiori ſe ipſo animo reſpuit. Nec fumo perire, nec fumum vendere magnanimum decet, nec viribus imparia capeſſere fas eſt, licet quæ ſuſcipiuntur permagna ſint, id

namque deſipientis potiùs quam viri magnanimi munus eſt
Magna petis Phaeton, & quæ non viribus iſtis
Munere conueniant.
prudentis eſt in filium obiurgatio patris. Quod magnanimus ſit prudens, & ſapiens, grauis non ſuperbus, mitis non ſæuus, de ſuo conferens, non alienum eripiens, tutator bonorum, hoſtis impiorum; Dotes ſunt animum humanum veræ magnanimitati copulantes. Quod Pado in Italia, Danubio in Germania, ingentibuſque pleriſque fluminibus vſu venit, vti complures ſimul amnes confluant ad eorum conſtituendam magnitudinem, vſu venit etiã conſtituendæ magnanimitati: beneficus Iuſtitiæ cultor, Temperantiæ, & fortitudinis ſectator, prudentiæ ſummopere ſtudioſus (ait Cicero) debet eſſe magnanimus vir, debetque ita magna moliri, vt omnium illuſtriorum virtutum partes aſſequatur.

LEX

L E X
DECIMANONA.
Magnificè agendum, ſimul & honeſtè.

POTIOREM magnanimitatis partem occupat magnificentia, qua licet in magnis preſertim ſolcat verſari ſumptibus, alia tamen opera animi magnitudini reſpondentia dicitur expoſtulare. Magnificè æque ac magnanimo viro ſtudendum, vt ea quæ peraguntur, viſentes in admirationem capiant, & pertrahant in ſtuporem.

Non eſt tamen eadem omnibus magnificè agendi regula, neque in omnibus honeſtas magnificentiæ copulatur. Ordo ſeruandus eſt, vt ſumptuoſa magnitudo cum dignitate iungatur, ita vt dignitas operis perſonæ dignitatem reſpiciat. Non tulit magnificentiæ laudem Licinius ille tonſor, qui ditiſſimus effe-

ctus regium ſibi conſtruxit ſepulchrum, cum nihil indignius ætas illa iudicarit, quam ignobiliſſimum hominem iacere tam regiè.

In marmoreo Licinius tumulo iacet, at Cato Paruo,
Pompeius nullo, Credimus eſſe Deos.

Soli Cæſari licet pontinam exſiccare paludem, ſoli Claudio Imperatori Fucinum lacum emmittere, triginta hominum millibus in eo opere adhibitis. Diruit Villam Iulius Cæſar, licet magnis ſumptibus exædificatam, quia non erat animo par, & Pericles Athenienſis plurimis, & excelſis ædificijs magnifici nomen inſcripſit. Ità res aptandæ perſonæ, quæ magnificentiam affectant, ipſarumque rerum ornatus, amplitudo, præſtantia, perennitas; quæ populos in admirationem vocent, & oblectent, magnificè agentem deprædicant. Aurelianus Auguſtus, cuius dictum peruulgatum circumfertur (populo Romano ſaturo nihil eſſe lætius) tunicas albas manicatas in magnificentiæ oſtentationem ipſi populo dedit ſpontè ad illas occurrenti. Alexander Macedo

cedo eadem de cauſa nouem millibus Macedonum ad conuiuium vocatis, ſingulos aurea phiala donauit

Nullum tamen ſanè dicitur magnificentiæ opus, quod ab honeſtate recedat; Propterea inhoneſtus potius quam magnificus dictus eſt Nero Domitius Auguſtus, qui impuriſſimum ſpectaculum comentus effodit lacum, triremeſque deduxit, quas nocturno tempore ad incenſos cereos remis agerent nudæ mulieres, fuit pretium potius fœdi animi dignum, quam magnificentiæ corona illa talenti, qua Alexander Macedo Promachum bibaciſſimum hominem donauit in vini certamine victorem. Liburnicæ naues gemmatis puppibus ornatæ; Rupes altiſſimæ duriſſimi ſilicis ſummis impendijs exciſæ; montes ad planum vſque ſubuerſi, campi terræ aggeſtione montium iugis æquati; moles iactæ profundo, & æſtuoſo mari, idque genus plurima ab honeſtatis metro aberrantia fuere magnificentiæ monſtra, & non opificia, vbi nulla fuit illuſtrans honeſtas.

LEX VIGESIMA.

Extra tecta animo apricandum.

IDEM eſt apud Pythagoreos extra tecta apricari animo, ac primogenio quodam ſimplicitatis ſenſu intimam cordis pandere nuditatem. Simplex eſt etiam apud metaphyſicos, quod compoſitione caret, quod ſcilicet plura non conſtituunt. Inde ducta etiam ſimplicitas morum, quæ nec commixtionem patitur, nec multiplicitatem.

Simplex vocatur quiſquis ad malum eſt piger;
Verſatus autem moribus quiſquis duplex.

Vir non effuſus in multa, is mentis candorem, operumque ſimplicitatem

tem oſtentat; ità ſimplicem deſcri bit Nazianzenus. Sine hoc hominum cætu non benè ſtat conuictus humanus: ſine ſimplicitatis virtute, ruunt velut amiſſa baſi virtutes cæteræ. Laudat Ennodius Barbaram quamdam; Romani florem ingenij, quæ teſtimonio vultus pateſaceret ſanguinis ſimul, & animi lucem, in qua inueniret omnes, & verecundam ſeueritatem, & ſermonem prudenti ſimplicitate conditum, ità nimirũ, vt nec duro lingua vigeſceret affatu, nec operis rigor ſuaue deuenuſtaret alloquium, ita vt in naturam tranſeunte omni honeſtatis, & veritatis lege, vel ſi mentiri vellet, non poſſet errare; ita denique, vt ſemper ſonaret pudicam linguæ dulcedinem, vt nunquam mentis nubilum tecto ſereni ſermonis operiretur, vt quod eſſet pectoris, ſemper eſſet etiam loquelæ.

Ideò ad hanc virtutem frequens erat Pythagoræorum ſuadela apud Antoninum, qui manè Cœlum Stellis ornatum iubebant aſpicere, vt aſtris nullum eſſe velamentum deprehendentes nudam, & in agendo, & in loquendo profiterentur ſim-

pli-

plicitatem. Animus ſe ipſum infæcat,& cõtumelia afficit turpi, dum aliquid fictè,& ſimulatè proponit; primuſque turpitudinis ictus primo parenti mendacij vulnere inflictus eſt, quo conuictum humanum vitioſa temerans ſimulatione, ſe ipſum primo violauit. Irrogatæ à ſe ipſo labis expers eſt, qui ſimplicitatis eſt tenax; idemque veritatis, & lucis dicitur filius; Niueis induta coloribus profertur veritas in imagine Amphiarai apud Philoſtratum,& candor, qui eſt ſimplex color,rei ſimplicis amictus eſt.

Ob id odium indicit adamanti veritatem ſimulata ſimplicitas, & honeſtatem violat implexæ loquutionis myſterium aptatum fraudi. Dicat aliquis (inquit Chryſoſtomus) nonne & prudentia,opus eſt? at quid aliud eſt prudentia, quam denudata ſimplicitas? Subdolus licet ſit verſatus, veræ tamen prudentiæ bona. Verſutia diſperdit. Implexa loquutio, fictumque opus rarò ſano mentis conſilio famulatur, cum deſit mentis candor qui facem prudentiæ præfert. In præceps abit, qui per tenebras pergit.

git ad lucem, malumque agit, qui ucem odit.

LEX
VIGESIMAPRIMA.
Lingua ſit Comis non aſſentatrix.

LINGVAE comitas quoddam Entrapeſię genus eſt quod inter congreſſiones, & cōuictus humanos ſolet obuerſari. Debetur maximè ſociali vitæ huius virtutis vſus, qui plurium vitiorum occinitur triumphus, atque huius comitatis charačteri ſinum illa Auſonij de Nepotiano Grammatico indicant.

Facete comis, animo iuuenalis Senex,
Cui ſelle nullo, melle multo mens madens
Aeuum per omne nil amari miſcuit.

Me-

Medela noſtri Nepotiane pectoris, &c.

Præcurrit hanc virtutem quædam animi hilaritas (inquit Sidonius) eſſetque barbariſmus morum ſermo iucundus, & animus afflictus. Rari ſunt, qui prementes altum corde dolorem, mollibus verbis ementiantur internum vulnus. Micat inde præſertim comitatis ſplendor, ſi iurgia, iræ inurbanitates declinetur. Vnum Verbum ex comitate prolatum pluris eſt, quam vniuerſum inter homines aurum (aiebat Deo) Nihil inſuauius, nihil oneroſius aſpero homine colloquente, aut conueniente.

Non laudatur tamen comitas illa loquendi, quæ ſolo placendi ſtudio diſtinetur. Non comitas eſt, non affabilitas, ſed aſſentatio, cuius natales ex animi puſillitate, atque ingenij ad nihil aſſurgentis emergunt. Aequæ aduerſantur huic virtuti, quæ miſcetur vtile dulci, ruſtica aſperitas, & nimis blanda loquutio. Vtrumque velut extremum medietatem tollit, in qua eſt virtus. Placere nimium, placere nihil ſunt vitia æquè declinanda; placendum quan-

quantum par eſt, nunquam diſplicendum.

Commendat Epictetus apud Arrianum Socratis comitatem, quæ nemini ablandiebatur immodicè, nemini etiam diſputãs excandeſcebat, nec vnquam malignum aliquid, aut iniurium proferebat; Immò conuiciatores etiam ſuſtinens, pugnantium lites graui quadam hilaritate dirimere conſueuerat, ſicut de mediatore ſapiente dictum eſt.

Hic citò certamen prudenti voce diremit.

Si quis nondum eò aſſurgere audet, vt rixoſos, aut iurgioſos comitate cohibeat, perdiſcat ſaltem illud numquam ſibi reuellendum canonem traditum in Epiſtola ad Zenam, & Serenum apud Iuſtinam, ridiculos fieri, odioque aliorum obnoxios, qui quotidianis clamoribus pugnant, vt aliquid euincant. Quo vitio laborauere priſci Sophiſtæ: ſuorum libidinem rixandi, & contradicendi pruriginem, vel ipſi reprehendebant Ethnici, qui ideò ſophiſtis animalium inſociabilium nomen indixere. Erat labes hominum; vel ſuperbia immodicè tumentium,

Digitized by Google

vel ruſticè enutritorum, eamque ſola obliterat loquendi comitas.

LEX VIGESIMASECVNDA.

Mens notitia ſui illuſtranda.

VT recta appetitus directio lucē mutuat à cognitione veri boni, ſic animum fortunat triumphis intelligentia ſui.

O fortunatos nimium bona ſi ſua Norint.

Planè maximum à Deo munus homini conceſſum, vt è malis ſibi demetat bona, mala ipſa cogat in bonum cedere,

Si ſibi fortunæ ſit faber ipſe ſuæ.

Sicque fiat, vt animi ſerenitas nec ſecundis, nec aduerſis interturbetur. Hac luce nunquam ęgreſcit animus ille, qui ſe ipſum nouit, immo virtutes omnes ex ſe ipſo cognitore, velut

lut ex ærario depromit, vt ſcelera vincat, & expugnet; obſident animum mala benè cognoſcentem, at non obtinent, & vbi animus per ſui notitiā ſe ad ſe receperit, ſtatim obfirmato impetu varia curarum examina depellit, inſolenti non agitur intemperie, non ſe effert, aut gloriatur, fugacia refugit, lædentia auuerſatur, exhorreſcit inexplentia, fallacia deridet, & iugis eſt fortunæ hoſtis etiam cum blanditur, & tandem in tutiſſimum, & tranquilliſſimum portum enatat, vbi

Miſeris ſtatio fidiſſima nautis.

Nil prodeſt homini ſcire ſtellarum vires, ſi poſtquam eas nouerit homo, ſeipſum ignoret. Notitia animi ſalus eſt, qua ſi fulciatur homo, non ſæuit cupiditas, non inſurgit ira, non in furias agitur furor; dumque benè ſe nouerit homo in præſentibus bonis nunquam geſtiet, ſed tremet, deprehendetque ſuas, & gaudia curas habere, gaudiorum extrema luctum occupare, & denique vitam hanc miſeram, quaſi volatum eſſe, eam vectantibus pennis ceratis, viſcatis, cæuo compactis.

Di-

Digitized by Google

Diſciteque ò miſeri, & cauſas co-
gnoſcere rerum,
Quid ſumus, aut quidnam victuri
gignimur, ordo
Quis datus aut metæ; quam mollis
flexus, & vnde,
Quis modus argento, quid fas opta-
re, quid aſper
Vtile munus habet patriæ clariſque
propinquis
Quantum elargiri deceat, quem te
Deus eſſe
Iuſſit.

Diſijcit falſas rerum opiniones quiſquis ſe cogitat exemplari Deo factum, & Deum ſine diuitijs felicem, ſine voluptatibus beatum, ſine faſtu honorabilem, ſe ſolo contentum, ſufficientem, lætum; & quemadmodum baubantes canes hærus increpitans cogit ſilere, ita importunas, atque impotentes animi ad petentias mentis tranquillitatem obturbantes cognitio recta facillimè ſedat, & virtutis ope, ac niſu ſtatim repullat.

LEX

LEX
VIGESIMATERTIA.
Non præſentia ſolum, ſed longinqua, & ventura proſpectanda.

HVMANAE prudentiæ ſubſidiaria quędã vis eſt prouidentia, viſque dicitur odora, qua etiam euentus longè remoti ſagaciter præſentiuntur. Vitio ſemper datum eſt, euentu ſubſecuto, qui proſpici poterat, excuſationem obtendere inſano illo dicto (non putaram.) Seneca cum Fabium retuliſſet affirmantem turpiſſimam eam eſſe Imperatori excuſationem (non putaui) ſubdit, non Imperatori dumtaxat, ſed homini cuicumque probroſum eſſe proſpicientiæ defectum. Magni ingenij eſt, pronunciat Tul-

Tullius, præcipere cogitatione futura, & præuia mentis indagine conſtituere, quid in vita contingere poſſit. Etiam aduerſa ventura ſi explorentur à longè, aut non aduentant, aut leuiora prouidentia facit.

Optimus ille, poteſt qui ex ſe cognoſcere cuncta.

Quales anteriorum temporum res geſtę cogitantur, tales fortaſſe erunt res gerendæ. Ante euentus rerum ictuſque fortunæ prouidentia eſt opus, vt facilius onera portemus. Turbat repentinum vulnus, occupat improuiſus dolor, nulla præuiſione mollitus. Hæc ſapientis teſſera, præmeditari cuncta. Fatorum præmeditatio Demetrium impulit, vt malorum opinionem poneret. Nil nouum, aut ſubitum putabat Anthiſtenes, quia ſapiens prouiſor. Thaletem prouiſio ditauit vbertatis. Dolores ipſos minus dolere pręuia meditatio cogit.

Anaxagoræ factum doctrinam probat, nuntiata filij morte, prouideram (inquit) me genuiſſe mortalem, nec ideo contraxit frontem, aut madefecit genas, eadem que proſpi-

cien-

cientia aduerſus liberorum fata loricauit Periclem. Præcox operis maturatio bonæ ſortis pignus eſt, fortunæ interpres, immo dominatrix.

At ad proſpectanda futura iuuat non modicè præteritorum memoria, qua mens itá illuſtratur, vt ex ante actis diſcat agenda. Id eſt in rerum cognitione maximopere ſalubre,& frugiferum, (inquit Liuius) quo exemplorum documenta in illuſtribus expoſita monumentis intueamur,vt inde nobis,& Reipublicæ,quod imitemur facilè capiamus, & quid de futuro ſit cogitandum, à præterito erudiamur. Ad hoc Leonem filium ſæpius hortatus eſt Baſilius Imperator pater. Hæcque eſt germana ratio cur Iuuenes, tametſi alijs dotibus plerumque ſuperent ſenes, prouidentia tamen eos non æquent. Canities, quam multæ experientiæ florem nominat Clemens Alexandrinus,nondum præſtitit Iuuenes præteritorum expertos, ac propterea minus futurorum prouidentes.

Seris venit vſus ab annis

Canit Ouidius.

LEX
VICESIMA QVARTA.

Innocentiæ via iugi terenda greſſu.

ANIMI affectio in nulla re nocens dicitur à Tullio hominis innocentia, corpus, famam, vitam pro viribus tueri, hiſque rebus illatam iniuriam propulſare, innocentiæ officium eſt. Hæc magnum eſt in ſingulis periculis, præſidium, ſęuum mare inuoluitur procellis ſpumante fluctuum impetu, latera nauigii diuelluntur, mortem prębent quæcumque temporis momenta, & tamen ibi tuta cernitur innocentia. Euagoras Rex Cyprius, Epaminondas Thebanus, Martæ maior Africanus Innocentiæ nomen vitæ geſtis illuſtrarunt.

At ad feſtiuam, & innocentem animi pacem magnum pondus rectæ actiones ſunt toto vitæ decurſu

prodeuntes; neque eſt omnis innocentiæ laus, aut ſine crimine eſſe, aut nihil pænitendum agere, ſed omni tempore bene agere erga omnes. Etiam exigua macula deturpat hanc Attalicam veſtem, & eadem vitæ candore prætioſa næuo vileſcit & fœdatur. Mus Armenius ſuæ pellis candorem ſeruat intemeratum, etiam cum diſcrimine vitæ. Opifex eſt excellens innocentia, qui ſatagit, vt formandum opus nullius pateat cenſuræ, aut obiurgationi. Ipſa illa omnipotens manus genitrix hominis elaboratione ſua humanam formationem honorans, ad imaginem Diuinam ſolum innocẽtem condidit, cui ſoli nec error, nec caſus fauet, quamdiu innocens perſeuerat. Phidias cum Piſæum ſimulacrum fabricaſſet, oleum circum pedes effundi iuſſit, vt ipſum immortale conſeruaret. Supremus opifex ab initio pedes imaginis ſuæ innocentia velut oleo ad æternitatem firmauit, vt factitius Deus euaderet miſellus homo per innocentiam; ex quo forte Pythagoras innocentiæ meritum, quo poteſt inſigniri homo Deificum appellauit, illiuſ-

que ſtudioſos dixit mortales Deos. Inde ortum duxit antiquus ille ardor primo coætaneus homini, cum voluit eſſe ſicut Deus. Errauit Adam in modo non in appetitu cum eſſet innocens. Eo patrimonio ſimilitudinis ſuæ donauerat Deus hominem, vt in Filium ipſius dexteræ Diuinæ adoptaretur.

O felix animal nimium cui dextra
Tonantis
Eſt pater.

Vt Chalybem magnes, ſic diuinitatem trahit innocentia. Veſtalis Virgo in adytis templi innocentiæ, Flammam ad incendium iuge denutriens dicta eſt diuinorum Sacrarium. Deo fænerat, nec funerat animum, qui innocens eſt, qui ſine crimine viuit, & nemo ſecurior incedit, quam qui viam innocentiæ terit.

LEX

Digitized by Google

LEX VIGESIMAQVINTA.

Affectandus in vita ſolus honeſtatis ſplendor.

ARBOS diuinis irrigata fluentis, patulis comaſcẽs apricãtis glorię ramis dicitur honeſtas vitæ, cuius ſub vmbra neminem videas agentem prauè, vana, aut inutilia venantem neminem intuearis vitijs alimenta parantem, rapidis cupiditatum ventis iactatum, irrequieto curarum æſtu fluctuantem, fugaces honores inſolentia potiùs, & rapina, quam merito præripientem; vbi ſanè de hominibus ab honeſtate deſciſcentibus non occineret Lucretius.

O miſeras hominum mentes, ò pectora cæca

Qualibus in tenebris vitæ, quantiſque periclis
Degitur, &c.

Mira arbos honeſtas eſt, (inquit Philo doctiſſimus) quæ non reliquarum more plantarum rugoſo trunco, frondoſis brachijs, odoris floribus, veſcis fructibus interſtinguitur, & variatur, ſed ab internis radicum fibris quanta eſt, tota fructus eſt, eiuſque germina quæcunq. in animi vtilitatem, & vitæ fructum abeunt.

Crebra ſunt etiam aliorum ſapientum prꝗconia, quibus attollitur honeſtas vitæ. Antipater Stoicus in teſtem vocato Clemente Alexandrino eam pulchritudinem dicit totum hominem expolientem, & facilè beantem. Seneca egregius morum cenſor ea protulit in laudem honeſtatis: etiam poſt mortem ſuperſtes eſt viri probi claritas nuſquam intermorientibus exemplis, quæ viuens ediderit; Ereptus oculis licet ſi honeſtus vir, tamen

—— multa viri virtus, multuſque recurſat
Gentis honos.

Quod etiam Homerus deſcribit in

in Vlyſſe è naufragio enatante.

Contrà vitioſorũ nomẽ citò putreſcit,& cita,ac ęterna obruit obliuio,nec eorum manent pręconia(vt inquit Tacitus in Agricolæ vita) in forma menti s æterna, perennante in animis hominum, in temporum æternitate. Elegantiſſima illa ſpecies eſt honeſtas vitæ,quę viua ſemper,& florens,nullo ſitu,nullis rugis nullo ſæculorum lapſu temeratur, quæ nos pares quodammodo Deo facit,Heraclito ipſo annuente,dum ait, Hominem, cui cohabitat honeſtas, Deo perſimilem eſſe, hominesque per honeſtatem Deos fieri. Nec vtcunque tantum aſſimilari, ſed diuinæ etiam pretia genituræ capeſſere docent illa Diogenis ad Alexãdrum Ioue patre glориantem,ſi fueris modeſtus, & fortis, Iouiſque regiam didiceris artem, nil prohibet te Iouis eſſe filium. A Dijs nitela hæc atque ſupremus ſplendor accerſitur; Idque ait Epictetus, quoniam Dij natura puri, & ſine labe viuendi.

Non ſit igitur vllus, qui honeſtatem proſequi deſinat in vita. Omnes, vtcumque honeſtatis ſplendo-

rèm proſpectantes, accurrant illò, nec confragoſum iter, licet ſentibus obſitum Herculis imitatione aſſumere pertimeſcant.

LEX VIGESIMASEXTA.

Non aegrè parendum vbi iure imperatur.

NON eſt ductum obedientiæ nomen à ſeruiendo, ſeu à ſeruitute. Antiquior eſt obedientia, etiam primis parentibus ad dominatum conditis indicta; qui eò ſerui facti ſunt, quod legi non parentes, ſupremi dominantis iugum detractarunt, Saturno Rege nemo ſeruiebat in Latio non nemo erat, qui non obediret. Hodie quoque neque in Emilia, neque in Tranſpadanis ſeruum inuenies, ſed plures alienis obtemperantes manda-

datis. Non lęditur libertas humana, quod alteri pareat, & ſubdatur; tametſi liberi nati ſimus, & excellentioribus cum libertate paremus, & libertatis munere tum maximè fruitur homo, quum maximè paret (eſt ſententia Senecæ in libro de Clementia.) Id natura comparatum eſt, vt in omni multitudine, quæ in vnum corpus confluxit, ſit vnum aliquid, quod cunctis præſit, reliqua famulentur, & obediant vni. Ob id Romani, Athenienſes, & Thebani ab initio Reges habuere, quibus paruerunt; ſubdit Tullius reliquas etiam gentes omnes vni paruiſſe. Sic primum Imperantem deſcribit Virgilius

Primus ab æthereo venit Saturnus Olimpo.
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile, & diſperſum montibus altis
Compoſuit, legeſque dedit.

Legum, & Regum ſerui ſumus, vt liberi eſſe poſſimus, aiebat Sapiens ille Cretenſis; ſunt namque leges, & reges imperantes noſtræ libertatis propulſatores. Qui contemptis le-

gibus contra ius, faſque graſſatur, is ſeruilis habendus non libertatis poſſeſſor; tueri, & ſeruare iura vera libertas eſt; pax vera, & quies Reipublicæ;

Aureaque vt perhibent illo ſub Rege fuere
Sæcula, ſic placida populos in pace regebat.

Ampliſſima eſt obedientiæ virtus, eiuſque vis tanta, vt ſine ipſa nec ſtare hominum ſocietas, queat, aut coniunctio vlla. Natura ipſa iubet hominem cętus colere, in quibus ſit ordo infimi, & ſupremi, ne ſine fræno ſoluta erret, vt bellua. Elementorum compages, Cœli atque Stellarum inerrantium curſus, & motus varij, niſi ſuis pareant legibus, conſtare ſibi nequaquam poſſunt. Frequens eſt etiam apud Ethnicos obedientiæ laus non cunctantis, aut procraſtinantis, ſed promptæ, & expeditæ. Chryſantas apud Xenophontem, & apud Arrianum eò celebratur, quod exerto in hoſtem gladio, audiens tuba cani receptui, ſeſe continuerit, & inultus abire maluerit, quam mandatum Imperatoris tantiſper protelare.

Si-

Digitized by Google

Sine mora juſtè imperanti parendum.

LEX
VIGESIMA SEPTIMA.
Pietatis munera mutuo exercenda.

NEctuntur inuicem pietatis, & Religionis officia, hæc diuino dicata cultui, illa parentum, cognatorum, amicorum, & patriæ deuotioni. Pia auis apud Romanos dicta eſt Ciconia, quod Parentum reuerendorum mēbra non erubeſcat portare; eadem laude commendantur Pulli Aquilæ apud D. Paulinum carmine 13. ad Cytherium

Vt pullus Aquilæ dicitur repaſcere

Cura parentes mutua.

Siculos Iuuenes extollit Seneca, quod Ætna in vrbes, in agros, in magnam inſulæ partem incendia

effundente, parentes humeris aliò conuexerint. Vbique locorum, vbiuis gentium pietatis officijs parentibus litandum eſt, nec vllo admoto impietatis ariete, quo ſæpè quaſi labare ſolet infirmior liberorum natio, ab hac lege deflectendum, ab hoc munere declinandum. Ipſi quoque parentes pij ſint erga natos, neque nimium moroſi; difficilius enim eſt (inquit Socrates) quandoque parentis importuni moroſitatem ſuſtinere, quam ferri immanitatem.

Et tamen inditus à natura parẽtum principatus in prolem, illique principatui prolis reſponſura ſubiectio; quandoquidem proles eſt parentis opificium, & nihil naturæ congruentius eſt, quam vt opus opifici ſubiaceat. Nati à debito ſubiectionis erga parentes aberrantes indigniſſimi viuentes ſunt, (ait Lucretius) immo digniſſimi qui exitialibus agitentur furijs.

—— Numen qui violarint
Matris, & ingrati genitoribus inuenti ſunt,
Significare volunt indignos eſſe putandos.

Vi.

Viuam progeniem, qui in oras luminis edant.

Ad verticem totius impietatis progrediuntur, qui parentum neglectu ſe impiant, clamante Caſſiodoro voce Theodorici Regis in quemdam Romulum, qui patri manus inieciſſe dicebatur, vbi eſt illa naturæ vis, quæ amplexu copulæ deſtinatur ad poſteros? ferarum catuli ſequuntur parentes à ceſpite ſuo virgulta non diſcrepant; propago vitis propriæ ſeruit origini, & diſcrepat homo à ſuo fuſus initio? Meſſagetæ, Thebareni, Hircani, Caſpij Scythæ; & Bactriani ea inuruntur nota, quod in parentes, & cognatos carnifices ſint.

At his monſtruoſis in ſanguinem ſuum graſſatoribus prætermiſſis, ploranda nobis duntaxat eſt quotidiana noſtri generis infelicitas, qua experimur omnia pietatis officia inter parentes, & natos, cognatos & familiares omnino exulare. Caueant ab hac impietate (inquit Plutarchus) qui vitam volunt inter humana conſortia tranſigere.

LEX

Digitized by Google

LEX
VIGESIMA OCTAVA.
Fidelitatis iura ſeruanda.

FACTORVM veritas fidei nomine plerumque veniens fidelitas eſt multiplici Sapientiorum elogio concelebrata. Virum fidelem omni auro, & argento meliorem pronunciat Plato, aitque ſine omnium virtutum ſatellitio fidem perſtare non poſſe, præſertim ſi turbo ingruat, aut perfidiæ procella. Sanctiſſimum humani pectoris bonum fidelitatem appellat Seneca, quod nulla vi expugnari, nullo pretio corrumpi poteſt; cunctis laudibus prætioſior fides eſt humana, quam Diuina ipſa diligunt, & terreſtria venerantur, vt ſplendide ſatis Caſſiodorus teſtatur

Fœdera mortales ne ſæuo rumpite
ferro,
Sed caſtam ſeruate fidem, fulgenti-
bus oſtro
Hæc potior regnis.

Regium ſemper, & nobile habitum eſt à fide non deflectere, nec à promiſſis ſponte, aut ex æquitate erogatis. Ignobile contrà, fedum plebeium, nec tam virile, quam muliebre, & puerile à fide data recedere. Ludit in Normannos Petrus Bleſenſis epiſtola quadam, eoſque deludit, cum ait (eſtis ſicut Dominus Rex, habetis veſtrum dictum, & dedictum) Principem virum nil magis dedecere, quam datę fractionem fidei, fatentur Saniores politici. Princeps cæteris arctius adſtringitur ad ſeruandam fidem, ne in plebeium, ac vilem hominem degeneret.

Nunc in hominibus nec promittendi modus eſt, nec promiſſi frangendi pudor vllus, de ſuis temporibus loquebatur Petrarcha; ætate noſtra fides omnis confunditur.

— *At nunc qui fœdera rumpit*
Dicatur, qui ſeruat eget.

Æuo item ſuo Dio Chryſoſtomus de-

demiratus eſt ſummam hominum infidelitatem, quo ſatius eſſet cum nemine paciſci, quam alienis promiſſionibus fidere. Aureo orationis flumine fertur alter Chryſoſtomus in deteſtandam immanitatem Numeriani Imperatoris, qui pactus cum Principe Barbaro pacem, eius filio in amicitiæ obſidem accepto, crudeliſſimè fudit innocuum ſanguinem, vt rabiem ſuam expleret inimici ludibrio; Sceleſtiſſimum omninò ſcelus fuit contra fidem datam,& conſertas dextras pignus beneuolentiæ bono, & ſimplici animo commiſſum crudeliter perdere ſubdolo Sacramento;debebat illud belluinæ feritatis monſtrum agnoſcere id quod de Fabritio alia ex cauſa protulit Seneca, eſſe aliquid etiam in hoſtem nefas. Etiam hoſtibus datam fidem ſeruandam oſtendit ſingulare illud exemplum Marci Attilij Reguli, qui licet præſcius ſuppliciorum à Carthaginenſibus inferendorum,obligata ad reditum fide,redijt nihilominus, & fidem datam hoſtibus ipſa ſalute cariorẽ habuit.

Præcipuus fidelitatis decor is eſt, quo integra ſeruatur obligationis

ho-

honeſtas. Ex quo decore conſpicuam ſe præbet fœditas promiſſionis infractæ. Infractio datę fidei turpis eſt reuocatio iuris alieni, quam ideò profiteri ſummum nefas.

L E X
VIGESIMA NONA.
Probitatis exempla exhibenda, & excipienda.

EX conſilio qualibet ætate à Deo ſupremo molitore prouiſum eſt hominibus de vitę probitate, vt ad capeſſendam virtutem inſignia quædam exempla non deeſſent. Nulla res magis animos honeſtate induit, & in prauum declinantes reuocat ad rectum, quam boni viri conſortium, & exẽplum. Longum iter eſt per præcepta, breue & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expreſſiſſet, ſi eum tantummodo audiſſet, & vi-

& vitæ exempla non aduertiſſet.
Plato Ariſtoteles, & omnis in diuerſum itura Sapientum tuba plus è moribus, quam è verbis Socratis traxit. Metrodorum, Hermachum, & Polienum permagnos, & illuſtres viros, non ſcola Epicuri, ſed contubernium fecit.

Conſultiſſimum etiam fuit cuicunque Reipublicæ optimorum virorum exempla proponere vniuerſis ſpectanda. In Gymnicis certaminibus viſis Athletis coronatis plerique ſe exuerunt, vt olea, vel lauro coronarentur. Virtus neutiquam rectipes eſſet, adde claudicaret ſine rectitudine lineæ, ſuæ regulæ exemplaris. Ridendi ſunt qui, & vinum, & fæces ebibunt, amurcamque æquè, ac oleum de alienis factis imitatione exprimunt. Stultum eſt Ariſtotelis balbutiem imitari, Platonis gibboſitatem effingere; vitioſum in Alexandro Macedone colli obtorſionem æmulari. Non ſunt eiuſmodi exemplaria, aut exhibenda, aut excipienda, vt imitemur, ſed virtutum & morum; qui vitis probis attractu velut magnetico ad benè agendum impellunt.

In-

—— Inſueuit pater optimus hoc me,
Vt fugerem exemplis vitiorum quæque notando.

de ipſo canit Horatius. Vitijs mancipati hominem, quo cum agunt, luti quo ſordent aſperſione inficiunt, ità virtutum decore colluſtrati benè ſuadent viuere, facemque præferũt ad probitatem. Vna felicitas eſt bona vita aut in nobis, aut nobis exhibita in exemplum, quod perſequamur, atque prodeſt ſemper conſuetudo, quæ cum viris intercedit bonis, aut ab ipſis obtingit nobis.

Exemplum mali illicò malum facit, exemplum boni bonum, eo tamen diſcrimine inquit Iuuenalis

Sic natura iubet velocius citiùs nos
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cum ſubeant animos authoribus.

Digitized by Google

LEX
TRIGESIMA
Nemini obliteranda Beneficij memoria.

IVgis, & inoccidua debet eſſe in obſtricto beneficij memoratio, cum quædam iuſtitiæ lex ſit, reddere debitum obſtringēti. Nil magis præſtandum eſt homini bonis officijs cumulato, quam receptorum meminiſſe. Solus ab hac lege immunis Deus, qui gratus eſſe nemini poteſt. Gratitudo ſubiectio quædam alteri eſt, quæ nullatenus poteſt in Deum concidere. Quis glorietur ſe Deo beneficium contuliſſe, quod eſſet res indebita Deo? nemo ſanè; gratus igitur ſolus homo in Deum, & hominem eſſe poteſt. Modus eſt tantum loquendi, quo vnitur Virgilius cum Deos inuocat, & precatur, vt dignas benè merenti perſoluant grates.

Dij

Digitized by Google

Dij (ſi qua eſt cælo pietas quæ talia curet)
Perſoluant grates dignas, & præmia reddant
Debita.

Eſt turpis beneficij interitus inter homines pro virili non rependere. Socrates Perducæ quærenti, cur non ad ipſum veniret, reſpondit, ne turpiſſimo peream interitu, ne ſcilicet affectus beneficio, beneficium reddere non valeam. Plautus in Perſa, & in Trinummo, quamuis ſcurrilis homo, honeſtiſſimum tamen præceptum tradit; Beneficium qui ſcit ſumere, & reddere neſcit, improbus eſt. Arctat nos ad retributionem dati accepta largitio, & ſaltem ingrati animi labes aboletur ſi gratiarum actio ſit in promptu pro re accepta ſoluenda. Satis reddidit Furnius Auguſto Cæſari, cum venia impetrata dixiſ; effeciſti Cæſar, vt viuerem, & morerer ingratus.

Vitium eſt tumentibus animis admodum frequens penſa pro beneficijs quoquo modo non ſoluere, qui cum plumbeas iras gerant (vt ait Comicus) leuiorem tamen pluma gratiam non habent, quam red-

dant.

dant. Adeo tetrum eſt ingrati animi ſcelus vt nuſpiam (teſtante Seneca) ſit huic vitio pœna conſtituta, niſi apud Macedonas, & Perſas, probrum, & ſupplicium ſibi ipſi eſt ingratus homo.

Nil homine terra peius ingrato gerit,

dictum eſt Menandri apud Auſonium. Contra nil melius homine qui beneficiorum ſit memor. Bonum & pulchrum ſequuntur aut comitantur gratiæ, eaque de cauſa gratias ridentes facit Seneca, quia promerentium vultus hilares ſunt; Iuuenes, quia non debet beneficiorum memoria ſeneſcere, virgines quia incorruptæ, hoc eſt nulla adulterina excitatione temeratæ, aut temerandæ.

LEX

Digitized by Google

LEX TRIGESIMA PRIMA.

Fas & Æquum vbique tenendum.

AEquitatis intra ſeruare ſuum eſt vnicuique tribuere. Lex eſt omnibus indicenda, ſingulis amplectenda. Neque Heſperus, neque Lucifer adeo admirabilis eſt (inquit Ariſtoteles) vt Iuſtitia, quę virtutum præſtantiſſima, eſt poſſeſſio pretioſiſſima, vinculum ſine quo conſtare nequit hominum ſocietas. Plato eam dixit animam quamdam Ciuitatis & totius Reipublicæ; omnium virtutum complexionem apellarunt alij. Fortitudinis fungitur vice, cum in acie locum tenet, non aufugere, non arma abijcere iubens ex æquo. Temperantia fit, cum adulterium, cum ſtupri illationem vetat. Manſuetudo dicitur, cum non verberare, non maledicere imperat imperantibus,

&

& ſeruientibus imperio. Religio, pietas, obſeruantia, liberalitas, gratitudo partes Iuſtitiæ ſunt.

Ideo vult iuſtus ea tantum, quæ optima ſunt, aiebat Democritus. Idipſum eſt, quod præclarè de iuſto Philemon canit.

——— Iuſtus eſt, malum
Qui facere licet potis, non vult tamen.

Epicuræum eſt etiam à malo, atq; ab vtilitate iuſtitiæ originem recolere aut repetere. Non debent Iuſtitiæ iura, tam praua natalitia oſtentare nec debet eſſet vt canit Horatius.

Ipſa quoque vtilitas Iuſti prope mater, & æqui.

à rectorationis benè imperantis regimine orta eſt iuſtitia, nimirum à ſæculo illo, in quo natura inſons cuicumque legi & iuri dominabatur, quo homines

——— Vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumque colebant,
Pœna metuſque aberant.

Ouidium imitatur Seneca, primi (inquit) mortalium, quique ex his geniti naturam incorrupti ſequeban-

bantur, hanc ſolam virtutem habebant ducem & legem, qua

——nec vincla minacia collo
Aere ligabantur, nec ſupplex turba timebat.
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine Iudice tuti.

Nemo debet ſine Iuſtitia viuere (ait Tacitus) benè vt viuat, eſtetq; ſcelus pluſquam immane affectare bona poſthabita Iuſtitia lege. Suſpicatur iniuſtus atque iniquus homo de amicis, de inimicis de cõſanguineis, de filijs ipſis; indeque cædes innocẽtium, bonorum calumniæ, ſapientũ inſequutiones. Nec Iouis ſi iniuſtus eſſet, tutus, bonus, aut ſapiens eſſet, teſtis eſt Plautus.

LEX
TRIGESIMA II.
Præſertim Imperia Iuſtitia regenda.

NOn vi, aut metu ſolidãtur Reſpublicæ, ſed muneribus iuſtitię ſumma ęquitate peractis. Eadem firmantur Principũ Imperia aliundè collabentia, ſine qua nec Iouis ipſe (inquit Plutarchus) principatum tenere poſſet. Nec domus, nec Reſpublica ſtare poteſt, aiebat Cicero; ſi rectè factis præmia deſint ſupplicia peccatis.

—— Egregios inuitant præmia mores.

Crimina pœna tenes

Virtutis amata atq. aſpera eſt præmia ſi tollas, nimia nequitiæ licentia eſt ſi nullum ſit ſupplicium. Cæſar diuitem ſe putauit & iuſtum, cum multos fortes viros ob præmia col-

Digitized by Google

collata diuites reddidiſſet, ignauoſque quamplures ob delicta mulctaſſet.

Sint Mæcenates, non deerunt Flacce Marones. Petronius Arbiter hoc eodem in Satyrico ſuo protulit ſenſu non eſſe mirandum, ſi etiam in Principum aulis pictura defecerit, cum omnibus Dijs omnibuſque formoſior videatur auri maſſa, quam quidque Apelles, Phydias vè græculi delirantes fecere. Sidoniorum Reſpublica Regem petens ab Alexandro Macedone, abdolominium quemdam obtinuit, licet inopia detentum, virtutis tamen & meritis eximium, alijs indignis corona prætermiſſis, licet potentiores eſſent. Sic bene reges regunt imperia iuſtitiæ iura tuentes.

At potiſſimum incumbit Principi onus, vt ex legum præſcripto in ſe ipſo iuſtitiam ſeruet, nam longè aberrat à vero dictatum illud, Principem omnia poſſe; ſat eſſe ſi velit. Nequit eſſe probus cuſtos legis, qui viuit ſine lege, nec iuſtè in reliquos exercere iudicia poſſunt, qui à iuſtitiæ ſtatutis in ſeipſis deficiunt. Ideo Theodoſius Cæſar non dedignatus

ſibi cum priuatis ius eſſe commune. Sunt iuſtitię leges repagula quędam, quibus firmatur & Principis Maieſtas,& populorum ſubiectio. Id eſt quo monentur Principes prius iuſtitiæ leges profiteri in ſe ipſis, quam in cæteris, & vbi vaneſcit hic cultus, cuncta in malum abire, ipſumque Principem malè trahi.

Cuncta prius tentanda, immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pari ſincera trahatur.

LEX
TRIGESIMA III.
Amico nil prætioſius ducendum.

NIl in rebus humanis, quæ perpetuo voluuntur decurſu, firmius inuenitur, optabilius, & beatius amicitia vera, quæ virtus eſt; idque velut optimum inſito a na-

Digitized by Google

natura appetitu ſtudioſè conſecta-
mur omnes. Accedere ad Iouem ne-
mo poteſt (inquit Maximus Tyrius)
niſi id in Ioue imitetur, ex quo ſalus,
dilectio & paterna hominum cura
dimanat; quod eſt Amicitia. Sum-
ma iucunditas eſt, ſummeque ani-
mum oblectans mutuus, & fidelis
amor (aiebat Seneca) regiarumque
virtutum pulcherrima, & ſanctiſſima
poſſeſſio.

Ea propter dicitur amicitia ad ſo-
lum hominem eſſe, quod eſt ſanctius
cæteris animal atque perfectius; &
ſplendidum eſt Inſaniæ genus ideo
virtutem hanc ſanctam brutalis
amoris nomine temerare. Inſanus
Alexander, qui voluit Amicus equi
nuncupari, cui tumulum in ſignum
amoris erexit, vrbemque quam con-
diderat, eiuſdem equi nomine ap-
pellauit. Inſanus Caligula, qui Equũ
velociſſimum, vt ſibi ſupremum in
Republica Amicum, Romanum con-
ſulem deſignauit. Neque ab eadem
dementiæ nota abijt immunis Adria-
nus Imperator, cum inter venaticos
canes, velut inter amicos quotidie
protracta mora diuerſaretur.

Non eſt tantæ virtutis Deus ad

Digitized by Google

bruta pertrahendum, neq; ideò inter amicos fouendus brutalis amor. Citrà culpam amicitia ſola honeſtate roboratur, & vbi improbitas emerſerit, ſtatim vera obrumpitur neceſſitudo, ſilentque amicitiæ iura. Lapſi ſunt Tullius, & Theophraſtus qui pro amico, nec culpas eſſe refugiendas aſſeruere. Improborum amores vocat Plato animorum & Amicorum calamitates, atque eos tantum dicẽdos amicos (inquit Epictetus) qui iuſti & fideles ſunt. Inde adeo rara, & infrequens amicitia eſt, & à quo tempore ſol toties defecit terna tantum Amicorum paria inuenta eſſe teſtatur Dio Chryſoſtomus. Remeaſse verò in Cęlum amicitiam ea de cauſa ex Heſiodi Erigone fatetur Alciatus.

Is amicus eſt, qui conſtans in amore & perpetuus eſt.

omni tempore diligit Amicus (ait Salomon) & abſunt ab Amicis quam longiſſimè, qui fortunam ſecundam non homines diligunt.

Nomen amicitiæ ſi quatenus expedit, hæret,
Calculus in tabula mobile ducit opus;

Cum fortuna manet, vultum ſeruatis amici,
Cum cecidit turpi, vertitis ora fuga.

Eiuſmodi amicos Tineis ab Anaxilla collatos ſcribit Athenæus, quod Aſſideant homini, quamdiù aliquid exhibet, quo vexantur; tandiù enim tineæ frumento inſident. Suidas id genus amicitiæ vocat feruens; quod ferueat, quandiù feruet olla, viuit amicitia.

Hunc quem vina tibi, quem menſa parauit amicum
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Vinum amat, & Cyathos, & Sumina, & Oſtrea non te,
Sublato vino nullus amicus erit.

Amicus eſt qui bonum virtutis diligit in amico, eiuſdem ità ducitur ſtudio, vt nihil mali, aut vtilitatis affectet. Hoc amico nil prætioſius æſtimandum.

LEX TRIGESIMA IV.

Etiam cum hoſte beneuolè agendum.

Beneuolentię honeſtas præſertim erga hoſtes affulget, atq; ad eā homo ipſius naturæ lege ſatis obſtringitur. Alteri præſtes, quod tibi velis, vulgatiſſimum eſt naturæ præceptum; quod tantopere ſuſpexit Alexander Imperator, vt referente Lampridio illud quotidiè pronunciaret, atque in Palatio, & publicis operibus proſcribi iuberet. Nemo eſt qui non velit etiā ab hoſte diligi, & ideo etiam hoſtes diligendi. Lycurgus beneuolus perhibetur erga illum, qui ipſi oculum extuderat. Zeno inimico dicenti; Diſpereaın, ni malum tibi dedero, retulit,& ego diſperecam, ni te mihi conciliauero. Socratem tametſi admodum iracūdum,nec raro præ ira im-

impotem ſui ex beneuolentia ergà inimicos commẽdatum accepimus. magnus Antiſtenes ab audaci homine toto ore contuſus atq; cõminutus, in fronte quaſi in ſtatua percuſſoris nomen ſanguine inſcripſit.

Profert Liuius ſenſum in hac parte priſcorum Romanorum, qui primis lectiſternijs, quæ in vrbe per octo dies facta ſunt, cum inimicis quoque benignè, & comiter egiſſe referuntur, agnoſcentes id homini ab homine debitum, & fruſtra hominem à Numine medelam præſtolari, qui homini nocentem reſeruet iram. Pythagoræi ſi quando inimici facti eſſent, priuſquam Sol occumberet, mutua ſe ipſos excipiebant beneuolentia, dexteras amplexi, & exoſculati.

Si igitur etiam erga inimicos beneuoli adigimur eſſe, quantò potiùs ijs qui amici ſunt, & nullas vnquam ſimultates exercuere nobiſcum? fert id omnibus indita naturæ propenſio, vt erga omnes, præſertim erga amicos beneuolentiã impendamus. Themiſtius Valentiniano, & Valenti concordiam gratulans, ea occaſione oſtendit omnes homines fra-

& ſeruientibus imperio. Religio, pietas, obſeruantia, liberalitas, gratitudo partes Iuſtitiæ ſunt.

Ideo vult iuſtus ea tantum, quæ optima ſunt, aiebat Democritus. Idipſum eſt, quod præclarè de iuſto Philemon canit.

——— Iuſtus eſt, malum
Qui facere licet potis, non vult tamen.

Epicuræum eſt etiam à malo, atq; ab vtilitate iuſtitiæ originem recolere aut repetere. Non debent Iuſtitiæ iura, tam praua natalitia, oſtentare nec debet eſſet vt canit Horatius.

Ipſa quoque vtilitas Iuſti prope mater, & æqui.

à rectorationis benè imperantis regimine orta eſt iuſtitia, nimirum à ſæculo illo, in quo natura inſons cuicumque legi & iuri dominabatur, quo homines

——— Vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumque colebant,
Pœna metuſque aberant.

Ouidium imitatur Seneca, primi (inquit) mortalium, quique ex his geniti naturam incorrupti ſequeban-

bantur, hanc ſolam virtutem habebant ducem & legem, qua

——nec vincla minacia collo
Aere ligabantur, nec ſupplex turba timebat.
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine Iudice tuti.

Nemo debet ſine Iuſtitia viuere (ait Tacitus) benè vt viuat, eſtetq; ſcelus pluſquam immane affectare bona poſthabita Iuſtitia lege. Suſpicatur iniuſtus atque iniquus homo de amicis, de inimicis de cōſanguineis, de filijs ipſis; indeque cædes innocētium, bonorum calumniæ, ſapientū inſequutiones. Nec Iouis ſi iniuſtus eſſet, tutus, bonus, aut ſapiens eſſet, teſtis eſt Plautus.

L E X
TRIGESIMA II.
Præſertim Imperia Iuſtitia regenda.

NOn vi, aut metu ſolidātur Reſpublicæ, ſed muneribus iuſtitię ſumma ęquitate peractis. Eadem firmantur Principū Imperia aliundè collabentia, ſine qua nec Iouis ipſe (inquit Plutarchus) principatum tenere poſſet. Nec domus, nec Reſpublica ſtare poteſt, aiebat Cicero; ſi rectè factis præmia deſint ſupplicia peccatis.

—— *Egregios inuitant præmia mores.*

Crimina pæna tenes

Virtutis amata atq. aſpera eſt præmia ſi tollas, nimia nequitiæ licentia eſt ſi nullum ſit ſupplicium. Cæſar diuitem ſe putauit & iuſtum, cum multos fortes viros ob præmia col-

collata diuites reddidiſſet, ignauoſque quamplures ob delicta mulctaſſet.

Sint Mæcenates, non deerunt Flacce Marones. Petronius Arbiter hoc eodem in Satyrico ſuo protulit ſenſu non eſſe mirandum, ſi etiam in Principum aulis pictura defecerit, cum omnibus Dijs omnibuſque formoſior videatur auri maſſa, quam quidque Apelles, Phydias vè græculi delirantes fecere. Sidoniorum Reſpublica Regem petens ab Alexandro Macedone, abdolominium quemdam obtinuit, licet inopia detentum, virtutis tamen & meritis eximium, alijs indignis corona prætermiſſis, licet potentiores eſſent. Sic bene reges regunt imperia iuſtitiæ iura tuentes.

At potiſſimum incumbit Principi onus, vt ex legum præſcripto in ſe ipſo iuſtitiam ſeruet, nam longè aberrat à vero dictatum illud, Principem omnia poſſe; ſat eſſe ſi velit. Nequit eſſe probus cuſtos legis, qui viuit ſine lege, nec iuſtè in reliquos exercere iudicia poſſunt, qui à iuſtitiæ ſtatutis in ſeipſis deficiunt. Ideo Theodoſius Cæſar non dedignatus

Digitized by Google

ſibi cum priuatis ius eſſe commune. Sunt iuſtitię leges repagula quędam, quibus firmatur & Principis Maieſtas,& populorum ſubiectio. Id eſt quomonentur Principes prius iuſtitiæ leges profiteri in ſe ipſis, quam in cæteris, & vbi vaneſcit hic cultus, cuncta in malum abire, ipſumque Principem malè trahi.

Cuncta prius tentanda, immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pari ſincera trahatur.

LEX
TRIGESIMA III.
Amico nil prætioſius ducendum.

NIl in rebus humanis, quæ perpetuo voluuntur decurſu, firmius inuenitur, optabilius, & beatius amicitia vera, quæ virtus eſt; idque velut optimum inſito a na-

natura appetitu ſtudioſè conſecta-
mur omnes. Accedere ad Iouem nemo poteſt (inquit Maximus Tyrius) niſi id in Ioue imitetur, ex quo ſalus, dilectio & paterna hominum cura dimanat; quod eſt Amicitia. Summa iucunditas eſt, ſummeque animum oblectans mutuus, & fidelis amor (aiebat Seneca) regiarumque virtutum pulcherrima, & ſanctiſſima poſſeſſio.

Ea propter dicitur amicitia ad ſolum hominem eſſe, quod eſt ſanctius cæteris animal atque perfectius; & ſplendidum eſt Inſaniæ genus ideo virtutem hanc ſanctam brutalis amoris nomine temerare. Inſanus Alexander, qui voluit Amicus equi nuncupari, cui tumulum in ſignum amoris erexit, vrbemque quam condiderat, eiuſdem equi nomine appellauit. Inſanus Caligula, qui Equũ velociſſimum, vt ſibi ſupremum in Republica Amicum, Romanum conſulem deſignauit. Neque ab eadem dementiæ nota abijt immunis Adrianus Imperator, cum inter venaticos canes, velut inter amicos quotidie protracta mora diuerſaretur.

Non eſt tantæ virtutis Deus ad

bruta pertrahendum, neq; ideò inter amicos fouendus brutalis amor. Citrà culpam amicitia ſola honeſtate roboratur, & vbi improbitas emerſerit, ſtatim vera obrumpitur neceſſitudo, ſilentque amicitiæ iura. Lapſi ſunt Tullius, & Theophraſtus qui pro amico, nec culpas eſſe refugiendas aſseruere. Improborum amores vocat Plato animorum & Amicorum calamitates, atque eos tantum dicẽdos amicos (inquit Epictetus) qui iuſti & fideles ſunt. Inde adeo rara, & infrequens amicitia eſt, & à quo tempore ſol toties defecit terna tantum Amicorum paria inuenta eſſe teſtatur Dio Chryſoſtomus. Remeaſse verò in Cęlum amicitiam ea de cauſa ex Heſiodi Erigone fatetur Alciatus.

Is amicus eſt, qui conſtans in amore & perpetuus eſt.

omni tempore diligit Amicus (ait Salomon) & abſunt ab Amicis quam longiſſimè, qui fortunam ſecundam non homines diligunt.

Nomen amicitiæ ſi quatenus expedit, hæret,
Calculus in tabula mobile ducit opus;

Cum

Cum fortuna manet, vultum ſeruatis amici,
Cum cecidit turpi, vertitis ora fuga.

Eiuſmodi amicos Tineis ab Anaxilla collatos ſcribit Athenæus, quod Aſſideant homini, quamdiu aliquid exhibet, quo vexantur; tandiu enim tineæ frumento inſident. Suidas id genus amicitiæ vocat feruens, quod ferueat, quandiu feruet olla, viuit amicitia.

Hunc quem vina tibi, quem menſa parauit amicum
Eſſe putas fidæ pectus amicitiæ?
Vinum amat, & Cyathos, & Sumina, & Oſtrea non te,
Sublato vino nullus amicus erit.

Amicus eſt qui bonum virtutis diligit in amico, eiuſdem ità ducitur ſtudio, vt nihil mali, aut vtilitatis affectet. Hoc amico nil prætioſius æſtimandum.

Digitized by Google

impotem ſui ex beneuolentia ergà inimicos commẽdatum accepimus. magnus Antiſtenes ab audaci homine toto ore contuſus atq; cõminutus, in fronte quaſi in ſtatua percuſſoris nomen ſanguine inſcripſit.

Profert Liuius ſenſum in hac parte priſcorum Romanorum, qui primis lectiſternijs, quæ in vrbe per octo dies facta ſunt, cum inimicis quoque benignè, & comiter egiſſe referuntur, agnoſcentes id homini ab homine debitum, & fruſtra hominem à Numine medelam præſtolari, qui homini nocentem reſeruet iram. Pythagoræi ſi quando inimici facti eſſent, priuſquam Sol occumberet, mutua ſe ipſos excipiebant beneuolentia, dexteras amplexi, & exoſculati.

Si igitur etiam erga inimicos beneuoli adigimur eſſe, quantò potiùs ijs qui amici ſunt, & nullas vnquam ſimultates exercuere nobiſcum? fert id omnibus indita naturæ propenſio, vt erga omnes, præſertim erga amicos beneuolentiã impendamus. Themiſtius Valentiniano, & Valenti concordiam gratulans, ea occaſione oſtendit omnes homines fra-

tres eſſe, eumq. qui fratrum amans ſit, omnes homines beneuolentia proſequuturum. Omnes humanæ ſocietatis membra ſumus corporis magni (aiebat Seneca) & natura nos cognatos edidit ex iiſdem; & in eadem giguens.

Homo ſum; humani nihil à me alienum puto;

aiebat quidam cum ſuo hoſte beneuolus.

Non eſt tamen beneuolentia ſimulatione exhibenda; beneuolentiæ larua ſimulatio eſt non beneuoli amoris erogatio. Simulationem virus amoris appellat Galba apud Tacitum, dum enim beneuolentiam externa ſpecie ſtudioſè ementitur, odium & necem latenter inducit. Bonum amato beneuolentia quærit, ſicut malum ſemper cogitat, & machinatur ſimulatio. Beneuolus cum hoſte vir magnanimus eſt, ſimulator vir plebeius, & vilis vileq. naturæ furentis mancipium.

LEX

LEX
TRIGESIMA V.
Iræ furor manſuetudine cohibendus.

IRAE furorem breuem & temporariam inſaniam plerique dixere Sapientes, atque iratum ab inſano non niſi tempore diſtare inter cæteros pronunciauit Cato. Atquè ira, & inſania impotens ſui eſt:

Sanguineum quatiens dextra Bellona flagellum,
Aut ſciſſa gaudens vadit diſcordia Palla.

Dira per iram facies expingitur. Animus verò mitis monſtruoſam iræ feritatem non admittit. Magni animi atque ad excelſa ſe attollentis pretium eſt manſuetudo; deiecti & muliebris iræ furor. Socrates ex-

celſus inter iniurias, & contumelioſus neque mouebatur, neque exprobrantes audiebat, aut intuebatur libente aurium, & oculorum clauſura. Aiax minor Vlyſſe æſtimatur, dum ſuccenſet danti arma Achillis Vlyſſi.

—— *liquit decor omnis iratum.*

Nulli affectuum peior eſt vultus, nulla ſordidior nota quam iræ. Non ſic vento æquor turbante ſæuit, graueſque fluctuum impetus terræ, marique appellit, vt viri anima infræni ira laboram. Speculum irato fit ira ipſa, vt ſe noſcat (ait Sextius) & ſpeculo iratos curabat Zeno, ſicut ebrios Plato. Ira dum expletur, non ponitur, nec cum impetuoſiùs ardet exùſta materia detenuat incendium quo magis deflagrat, incrementa capeſſit; quaſi ſcintilla quæ fruticem ſyluæ leui priùs attactu guſtauit, ipſomet ſui animata feruore donec nemus combuſſerit, non miteſcit.

Ideo tepidior iræ flamma cum excitari percipitur, ſtatim eſt imbre lenitatis cohibenda, & extingnenda, ne poſt ſcintillam, totum euomat fornacis ardorem. Furor abſque fræno vires acquirit eundo, & qua pergit

git ſibi accumulat ſattellitium. Breuis furor ira dicitur, ſed tamen in breui ira furiatur iratus, vt dicatur per longum tempus inſanire. Craterus Antigoni Regis frater, & Phlegon prodiderunt hominem quendam ſeptennio dumtaxat natum, infantem, puerum, adoleſcentem, ſenem, maritum, patrem, defunctum, omnibus ſcilicet ſunctum officijs humanitatis. Gigantes vulgus iactat à nocte in mane natos, adultos, viros, & Deorum inimicos; ità ira ſubito creſcit, & gigantea euadit inſania, & inter vitia Titan æmulus cæli. Hominem non agnoſces, quem videbis iratum.

Ira tumens ſpumanti feruida rictu
Sanguinea intorquens ſuffuſo lumina felle.

ità eius furor occupat mentem, incendit oculos, mutat vultum, ligat linguam, tremulos quatit artus, pedibus ſupplodit, manus præmit, pectus tundit, labia mordet, vt hominem quem corripuit ira, nedum extra hominem eſſe, ſed arreptitium iudicares. Leniendus eſt igitur iræ furor manſuetudinem, & mititate.

Digitized by Google

L E X
TRIGESIMA VI.
Clementiæ potius, quam ſæuitiæ fauendum.

EO modo quo nitet manſuetudo in iræ repreſſione ad contumeliam, eodem prorſus fulgeſcit Clementia in remiſſione pœnæ ad flagitium. Vtrumque regium eſt (ait Seneca) ſed magis Clementiæ officium. Satius eſt Iouem Clementem imitari, quam manſuetum, aiebat Muſonius cum diſputaret, audiente Syriæ Rege. Hæc duo tamen æque in principe bono fæderanda; manſuetudinem ſcilicet, & Clementiam poteſtati commixtam animaduertit Chryſantas apud Xenofontem. Non oportet poteſtatem noxiam eſſe, ſed ad naturæ legem compoſitam; eaque ex rege apum petenda eſt. Eſt quidem cum res fert, infligenda pœna, ſed qua-

dam

dam ſæuientis animi moderatione, remiſſiùs enim imperanti, melius paretur. Qui per barbaram inhumanitatem ſupplicijs ſemper atrocioribus ſæuiunt, non ſolùm crudeles ſunt, ſed feri. Phalarides ſunt, aut Annibales, qui foſſas humano ſanguine plenas formoſa vocant ſpectacula. Peiores ſunt antiquis illis Perſis, qui Scaphiſmum exercebant; vt refert Ammianus.

Heu quanta ſunt homini ab homine mala ſine clementia. Acerbiſſima crudelitas eſt, quæ trahit pœnam, & miſericordię genus eſt occidere citò. Caligulæ ſunt, qui ita feriunt minutiſque ictibus torquent, vt quiſque ſentiat ſe mori. Id ſęuiendi genus iure execratur Lucanus.

Dirum Sæuitiæ pereuntis parcere morti.

Captiuorum millia, & millia exoculare vnico monoculo per ſingulas centurias ad relìquos ductandos relicto ſumma Porphirogeniti Baſilij ſæuitia fuit.

At non ſolùm ſæuitiæ extremum declinandum eſt, ſed etiam lenitas nimia cauenda; hæc enim apud Ariſtotelem res eſt ſummè ſeruilis; ...

tius

tius tamen remiſſione,& pietate, quam crudelitate peccatur. Tutius eſt medium tenere modum, at quia plerumque temperamentum difficile eſt, nam ſæpè

Exced:t medicina modum, nimiumque ſecuta eſt,
Quà morbi duxere manus.

vt de Scylla ſcribit Lucanus, idcircò quidquid æquo plus futurum eſt in partem humaniorem debet propendere.

Clementia igitur fauere magis quam ſæuitiæ proprium eſt iura cum poteſtate tenentium munus; Idque magis firmat Imperium, quam arces, turres, & montium latera.

Si ſis pius in primis, nam cum vincamur in omni.
Munere, ſola Deos æquat Clementia nobis.

præceptum eſt Honorio Imperatori indictum á Claudiano.

Digitized by Google

267

LEX
TRIGESIMA VII.
Non eſt ſine ope relinquenda miſeria.

ETHNICIS honorificum fuit opem indigenti negare, ſatiſq;vulgare eſt illud Plauti in Trinummo de mēdico, malè meretur, qui ei dat quod edat, aut quod bibat, nam & quod dat perdit,& miſero vitam producit ad miſeriam. Apud Manichæos idem fuit ſtipem mendico porrigere, & homicidium perpetrare. Plato ſeuerè indicit, ne quis ſit in orbe mēdicus, quæ lex Athenienſibus, & Maſſilienſibus fuit recepta. Vetitum eſt apud Lacedęmonios à Lycurgo, ne quis inopi ſuppeditaret.

At ſi Plautum excipiamus hominem de ſcena prodeuntem nullius probitatis virum: ſi Manichæos, quos D. Baſilius iure marcorem

Ec-

Digitized by Google

Eccleſiæ appellauit; vix puto fuiſſe, cui inhoneſtum videri potuerit alienam miſeriam ſubleuare. Cæteri vel ad induſtriam ægenorum acuẽdam, vel ad deſidiam & torporem excutiendum viſi ſunt miſericordiam abolere. A Platone damnata eſt mendicitas refuſa in Reipublicæ labem, quæ eſſet ex otioſitate parta. Etiam Cæſareo decreto iuſſa eſt iampridem ex Italiæ finibus excedere colluuies illa mendicorum (verius latronum,) quæ paſſim vagari etiam nunc ſinitur per Europam. Gratianus, Valentinianus, & Theodoſius Imperatores piiſſimi inertem quæſtuoſitatem acriter caſtigarunt.

Cæterorum miſericordiam veram eſſe virtutem, non eſt ambigendum. Deus ipſe miſericors eſt, licet ſine dolore & triſtitia, quæ cor miſerum facit. Veteres ipſi hanc velut virtutem egregiam exercebant Lacedæmonij, pauperibus peregrinis primas locabant Sedes. Qui corpore erant mutilo Athenis præuia Senatus approbatione binos obolos ex ærario quotidie accipiebant. Aegrotis in æde Æſculapij aſſigna-

ſignatam ſedem Suetonius prodit. Captiuorum redemptionem à Tullio commendatam trahit Lactantius.

Geruſios, in quibus homines victum ſibi parare ob affectam ætatem impares eſſent, publicè foueri ſolitos meminit Vitruuius. Munera reliqua alienæ ſubleuandæ miſeriæ exhibita maximè commendari accepimus apud plures.

Non ſunt miſericordiæ (inquit Caſſiodorus) venales quęrendæ moræ, vt ab ope egentiæ præſtandæ abſtineamus. Eſt egregium virtutis opus miſereri, ſed citò. Cædis reus pronunciatus eſt ab Apolline amicus ille, qui ſocio à latronibus tento cum Delphos peterent, citò non ſuccurrit. Iudiciumque Appollinis probarunt Epictetus, & Symplicius Sapientiſſimi Viri. Etiam in extremis miſeriæ officijs citò miſerendum, ne malum emorientibus ex mora contingat, & nobis idcircò pijs animabus, quæ culparum rubiginem detergunt ignibus emendatorijs, ociſſimè ſuffragia præſtanda ſunt, ne cum illo ſentiamus, quem memorat Statius, nullum miſericordiæ

cordiæ, aut veniæ locum admittentem poſt mortem.

Ad manes ignare fugis, nec flectere parcas,
Aut placare mane datur aſpera lumina lethes.

LEX
TRIGESIMA VIII.
Hoſpitalitatis munera obeunda.

IN aduenas, & peregrinos beneuolentiæ munera exercere apud veteres omnes probatiſſimum fuit. Eo nomine ſummis euectam laudibus apud Tullium, & Theophraſtum legimus hoſpitalitatem. Conſueuere Lacedæmonij hoſpitibus, ac peregrinis ad vmbram in ſpectaculis locare ſedes in ſignum honoris, dum ipſi interim Lacedæmonij quouis loco ſederent. Spartanis inhumanitas in

pe-

peregrinos velut ſummum probrum obiectum eſt. Affectio quædam eſt ipſo curatore Deo conciliata nobis vt peregrinos beneuolè ſuſcipiamus, atque inuiolabile præſcriptum eſt, vt nunquam violetur hoſpes.

Iulianus Imperator ſcripſit ad Arſatium Galliæ Pontificem vt ſatagere apud ſuos frequentem facere hoſpitalitatem, quod ab ipſa pendeat imperij ſalus. Malum ſupremum illi imperio portenditur in quo

Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite intus.

Damnatur Vlyſſes apud Homerum quia hoſpitis, & hoſpitij violator, ſtoliduſque & futilis ille ædibus exceptus qui cum hoſpite iurgia miſcet. Cōtra laudatur Eumenus hoſpitalitatis iura defendens. Feræ non expellunt feras, nec debet homo hominem ab hoſpitio ſecludere. Acriter carpit etiam D. Chryſoſtomus quoſdam peregrinorum Antiochiam aduentantium appulſum ægrè ferentes. Impietatis eſt nota errantes non colligere, & qui id agunt præcipuam pietatis diſcerpunt

punt coronam. Athenarum erat laus potior hoſpitalitas, ſummumque inter ſe hominum vinculum cenſebatur etiam ad optimum Reipublicę regimen. Iupiter inter ſuperos hoſpitale Numen appellatur à Poetis.

Iupiter hoſpitibus nam te dare iura loquuntur.

neque tantoperè laudaretur Telemachus apud Homerum, niſi Mineruam excepiſſet hoſpitio. Diuinum propè quid eſt hoſpitij iura tueri, & exercere diuinumque nomen, obtinuit ex eo Lucullus apud Romanos, & Cimon apud Athenienſes.

LEX

LEX
TRIGESIMA IX.
Nil inconcinn exterius agendum.

VBi haud ſordeſcit animus, ingeſtus extraneos motuſque corporis erumpit quidã modeſtiæ decor, qui ſpectatores allicit æquè ad amorem & admirationem. Inſigne eſt, qnod in Ægyptiorum ſapientibus & Sacerdotibus ex ipſo corporis ſtatu conſpiciebatur, quidam ſcilicet grauitatis ſplendor, inceſſus benè compoſitus, aſpectus ex propoſito conſtans. Riſus ſine effuſione adhibitus, & id genus alia. Lacones ipſi ea modeſtię laude tolluntur, vt manus intra pallium ſemper haberent, ſilentio incederent. humi defixos tenerent oculos non minus ſi lapidei aut ænei extitiſſent.

Sanctus quoque Ambroſius commendat in homine motum ex modeſtiæ præſcripto compoſitum, in

quo

Digitized by Google

quo ſit abſque fuco authoritatis ſpecies, grauitatis pondus, tranquillitatis veſtigium; ità tamen vt ſenſum ambulantes ſtatuas fere immobiles imitentur iuxta illud.

——*at tu*

Nil niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermæ

Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quam quod

Illi marmoreum caput eſt; tua viuit imago.

quod de Sexto quodam in Anthologia perhibetur, qui ob ſaxeam immobilitatem tam ſimilis imagini ſuæ fuiſſe dicitur, vt imago imaginis ſuæ diceretur.

Peiora tamen ſemper erunt immodeſtiæ probra; incompoſitum corpus index eſt mentis incompoſitæ, vitijſque deprauatæ. Inde Mecænatem arguit Seneca, quod ſolutis tunicis incederet; Tharſenſes obiurgat Dio Chryſoſtomus Rex Sicyniorum Cliſthenes, cum inter filiæ procos vnum inſpexiſſet Hippoclidem inconditis atque indecoris corporis motibus in aula verſantem ſtatuit ex eo Hippoclidi negare nuptias.

Im-

Digitized by Google

Impudicum inceſſus oſtendit (inquit Seneca) improbum riſus, inſanum vultus, habituſq; demonſtrant. Animus per corporis notas exit in apertum; nam humana facies indolis eſt theatrum, corporeus animus, ſpiritus detornatus in carnem, ſpectaculum mentis, cordis teſſera. In oris lineamentis vagatur genius; per hanc feneſtram ſe viſibilem dat ſpiritus, & rationalium ſcrimorum latebras pandit. In hanc ſcenam ſinè larua, ſinè perſona toto choro prorumpunt affectus, & tanquam ab ſpeculo repercuſſi, alienis oculis fidiſſimam produnt imaginem. Animæ pictor frons eſt, ſi eam adulteris coloribus imbuat meretrix, ſtatim luxurioſum ſcorti animum repreſentat.

Contrà vultus benè compoſitus ſpectantibus prodeſt & ipſi viro benè compoſito; cui adlaborandum eſt, ne modeſtia in extima tantum hæreat ſpecie, & initimè ſordeſcat animus velut honeſtatis cadauer.

L E X

QVADRAGESIMA.

Vitæ labor honeſta animi remiſſione leuandus.

QVietem quandam & honeſtam animi laxationem infirmitas expoſcit humana. Hyemẽ excipit ver, & exactę æſtati ſuccedit Autumnus, vt per viciſſitudinem temporum quieſcentia corpora noſtra neque frigore congelata rumpantur; neque caloris vehementia diſſoluantur.

——exue curis
Pectus, & aſſiduo temet ſurare labori.
Et ſontes operit pharetras, arcumque tetendit.
Parthus, & Eleis auriga laboribus actos.
Alpheo permulcet equos.

Om-

Omnium rerum interualla ſunt, ceſſat terra noualibus dicuntur interdum flumina reſiſtere, & ipſe dies noctibus aquieſcit; etiam muſici chordas quieti tradunt, paxillos circumagentes.

Eo conſilio dat nobis Deus aduerſa proſperis interpolata, vt per mutuam malorum, & bonorum viciſſitudinem alternãte requie liceat durare, quemadmodum ſcitè aduertit Damippus Pythagoreus. Dãda eſt animi remiſſio (monet Seneca) meliores, acrioreſque requieti ſurgent, Non in eadem intentione mens iugiter poteſt retineri, ideo quandoque ad iocos, & luſus eſt reuocanda. Cum pueris Socrates ludere non erubeſcebat, & Cato vino laxabat animum curis publicis fatigatum. Scipio quoque triumphale illud, & militare corpus mouebat ad numeros.

Vitam ſine feſtiuitatibus longam viam eſſe abſque diuerſorijs, dicebat Democritus. Auſonius ipſe canit.

—— Grato ſcola nomine dicta eſt,
Iuſta laboriferis tribuantur vt otia curis.

Molliſ quædam, & iucunda remiſſio quæ operiſ intermiſſione ſuſcipitur, ſummopere animum leuat,& cum ingenia habeamus aliquid perpetuo verſantia, reparatur maximè eorum labor, ſi oble&atio quietis obſtringat, quæ ipſum animum ab operoſiore conatu auocet, ac ſuauiter demulceat. Feſtæ mentis leuamina ſunt (ait Seneca) ameni quidam proſpectus, vſus, Cœli liberi, læta quædam ſtudia voluptuoſi quidam ioci ſiuè rebus, ſiuè verbis adhibiti. Plinius eiuſmodi animi laxamenta ad leuandas curas profitebatur, cum diceret; facio nonnunquam verſiculos ſeueros parum, facio comœdias, audio, & ſpecto mimos, & Lyricos lego, & Satyricos intelligo, aliquando rideo, iocor, & ludo; vtque omnia remiſſionis genera breuiter amplectar, homo ſum

Vtque ſacri fontes non ſola incendia ſiſtunt.
Sæpè etiam flores, vernaque prata iuuant.
Sic hominum ingenium flecti, ducique per artes,
Non rigidas docta mobilitate decet

ſunt

ſunt carmina ad hanc rem ab ipſo Plinio allata.

Declinanda tamen extrema ſunt etiam in animi remiſſione, vt cum honeſtate paretur. Nõ debent mortales voluptatis amena facie pellecti, cum leuandus eſt animus, in eas laxationes abduci, quæ rationis metam prætergrediuntur. Luſus, locique frequens vſus omne animi pondus, omnemque vim eripit, teſtatur Seneca.

LEX QVADRAGESIMA I.

Mens bona pudore fouenda.

Cunctis pudor datus eſt quaſi ſtimulus, & pedagogus ad mala vitanda, quo amiſſo ſceleribus omnibus aditus aperitur. Pudoris qui particeps non eſt, vti humanæ Societatis calamitas de medio tollendus eſt, ita iubeat legis-

lator Plato, cautè in hominum conuentibus cuſtodiendus, & retinendus, eſt nam ſemel amiſſus, ait Seneca in Agamenone, redire neſcit; & irreuocabilem Flaccus appellat in Argonautica.

——& non reuocabilis vnquam
Ceſſit ab ore pudor propior impleuit Erynnis.

Veſtiat ęque animum pudor, & corpus rubor opus eſt; Purpurea Chlamys eſt verecundia, quæ faciem, cui admouetur, tegit & honorat læthaleſque fugans caligines de ignominiæ lago in maieſtatis lumen deducit. Rubor virtutis eſt color, ideo nequit de venenato murice generari. Verecundus rubor ſani cordis imaginem prodit, & animum pandit omni virtute roboratum. Vitioſorum facies diuerſę ſunt, omnes ſine pudore, qui adiſcors eſt vitiorum ſodalitium & ſatellitium. Concors eſt virtutum concentus & chorus, ideo vna verecundis facies, quæ generoſam animę publicat honeſtatem. In ore ferunt homines verecundis virtutis excellentis inſignia, & ad corporis fores grandium facinorum, animique nobilem ſtirpem tan-

Digitized by Google

tãquã ſtemata in veſtibulo affigunt.

Effrontes iure ſemper deplorati. Illum periiſſe puto, cui periit verecundiam (aiebat Plautus) ingenuæ verecundiæ imago Archytas Tarentinus, qui cum aliquid obſcæni neceſſitate quadam eſſet proferendũ, ſilentio præteriens, ſcribebat in pariete. Inde meritò dictum ab Euripide in Hyppolito pudorem & verecundiam vel eſſe virtutem vel, ſaltem cum virtute eſſe coniunctam.

Sedem pudor in oculis habet, iuxta adagium, in oculis pudor, inde noctẽ pudore vacare dixit Ouidius, quod inter tenebras pudor non excitetur, Verecundi animi nota erubeſcentia eſt, quæ ſanguine obtinetur per faciem velut purpureo velo diffuſa. Natura ipſa ad velandam verecundantis faciem ſic egreditur, & pauci ſunt, qui contra hunc naturæ egreſſum per ruborem ſe muniant, vt agebat Domitianus.

In adoleſcentibus præſertim commendantur pudor, qui dum à crimine per ruborem prohibentur, ad virtutem incitantur.

Dum pudor incendit vires & conſcia virtus.

Probatur etiam in adultis & in ſenibus, qui ſemper id agere debent, cuius non ſit pænitendum, cuiuſque cauſa non ſit erubeſcendum.

LEX
QVADRAGESIMA II.
Cauenda impudicitiæ Probra.

PÆnè cœleſtes ſunt pudicitiæ ſuppetiæ; quibus aduerſus hoſtiles Veneris incurſus roboramur. Hæc prima ſenſuum moderatrix & cuſtos; Vetat iſta Venereos hoſtes per oculos tamquam per portas in arcem animæ irrumpere ideò pudicus, oculus, pupilla virgo, aſſolet nominari; ſic contrà dicebat Demoſthenes impudentem ſcorta in oculis habere non virgines. Pudicæ erant mulieres apud veteres, quæ abducto oculis velamine proce-

procedebant. Caius Sulpitius vxorem eum dimitteret, quod apertis oculis prodijſſet in publicum, eam reddidit rationem, Lex tibi meos tãtum præfiniuit oculos, quibus, & formã tuam approbres & placere desideres; vlterior tui conſpectus peruacua irritatione accerſitus in ſuſpicione & crimine hæreat neceſſe eſt.

De fœminis Arabijs teſtatur Tertullianus faciem totam ita texiſſe, vt vno oculo liberato, contentæ eſſent, dimidia potiùs frui luce, quam totam faciem impudicè proſtituere. Hanc conſtituit pudicitia armaturam pudoris, vt vallum verecundiæ circumdet, & murum cuicumque ſexui ſubſtruat; qui nec virginis emittat oculos; neq; admittat alienos; tam ſancti viri eſt rubore ſuffundi, ſi virginem viderit, quam Sanctæ Virginis ſi à viro viſa ſit. Claudit Sermonem ſuam Tertullianus.

Nedũ mulierũ aſpectibus, ſed earundẽ alloquijs exilium indicit pudicitiæ virtus, nam & oris decor, & motuum exquiſita mollities animũ mouere facilè poſſunt. Hoc ſenſu pronunciatum ſapientiſſimè à Sapiente (meliorem eſſe iniqui-

tatem viri quam mulierem benefacientem) ideſt, longè tutiùs eſſe cum viro obuerſari tametſi moribus inquinato; quam cum muliere bona, & optima; Atque ad hanc rem nullam eſſe mulierem bonam ſcripſit Eumolpus:

Crede ratem ventis, animum ne crede puellis:
Namque eſt fœminea tutior vnda fide.
Fœmina nulla bona eſt, & ſi bona contigit vlla,
Neſcio quo fato res mala facta bona eſt.

Obſcenæ quoque voces turpeſque modulatione, Veneris dulcedine illitæ pudico vitandæ ſunt, ne in animum impudicitiæ labes irrepat. Incredibile eſt, quantam vim habeant turpiloquia, vocumque multitudinis ad eneruandum animi robur.

Occlude verbis turpibus cera tuas
Aures, ſoniſque canticum molliſſimis:
Pateant honeſtis ſemper, ac ſermonibus:
Audire, fari, facere, non diſtant procul.

mo-

Digitized by Google

monet pudicum Nazianzenus. Nocent plerumque magis audita turpia quam viſa. Id teſtatur Dio Chryſoſtomus, vbi Tarſenſes laudat circa moderatum cultum muliebrem. Per aures inepta corruptione periere quamplures. Laſciuia per aures, & per oculos ingreditur, at per aures ſæpe profuſiore mina, oculis, & auribus, verbis, & geſtis cauenda ſunt impudicitiæ probra.

L E X
QVADRAGESIMA III.
Virgineus candor nullibi temerandus.

INTER virtutum choros occupat verticem Virginitas; immo virtutes ipſas, quod non haberent ſpecioſius, aut ſplendidus nomen Virgines nominauit Plotinus. Tantum erat apud Romanos floris virginei decus, vt in

virginem quacumque ex cauſa ſęuire nefas haberetur, & ſi virginem morti addicendam eſſe contingeret, non priùs id tentatum, quam à carnifice, vel ab alio vitiata, eſſe virgo deſijſſet. Id eſt teſtata filia Seiani addicta morti. Eò diuinius attollitur Virginitatis palma, quo ab ipſo Virginum Rege Chriſto geſtata excelſius inſignitur. Innocuus pudor inter diuina iura cenſetur, & de Deitatis claritate, quaſi gentilitio ſtemmate honoratur. Nulla generoſior ſtirps quam virginum eſt, nulla virginibus clariora natalia, quæ parentem ſuperorum maieſtatem agnoſcunt, & venerantur. Non eſt arbitrium fætui eligendi parentem. Vel à purpura vel à ſago progigni non dat meritum, ſed fortuna. In aurea & byſſyna ſuſcipitur vnus infans cunabula, cùm neſcit iudicare de pretio. Alter ex vtero ad durum pauimentum eliditur, cui eſt pro apparatu ruſticale tentorium, compar in vtroque ſenſus, ſed diſpar ſors. Sola virginitatis dos vtros facit pares, vtros inſignit trabeata proſapia,

vbi

vbi ſupernæ originis puriora ducuntur lineamenta.

Atalanra Chalidonia virgo velut Numen colitur Virginum, dum iugiter inter venatus,& ſyluas tumentes horret fœminarum vteros, & conceptuum faſtidia auuerſatur. Volſcorum Reginam, quam Turnus vocat.

O Deus Italiæ Virgo.

Cęleſtem propaginem appellāt plures. Iphigeniæ Virginis ſanguis aduerſos placat ventos, tempeſtateſq; ſonoras ſedat, ac ſi eſſet a ſuperorum cætu ad terreſtria demiſſa. Claudia Virgo Veſtalis diuinitùs trahit nouem cingulo, quam multa hominum milia trahere nequiuerant. Mineruam, & Dianam Virgines Deas finxit Antiquitas, & inter duodecim cæli ſigna, quibus deuoluitur orbis collocatur virgo magna nuptarum iniuria.

Quaſi Regina fortis inter imbellicas mulieres virgo eſt, nullas timens Lucinæ parturigenes. Vbique commendanda, cunctis colenda, nuſquam luxata, & oblæſa virginitas, non qualis fuit Veſtalium virginum, de quibus dixit Pruden-

dentius contra Symachum.

Tandem Virgineam faſtidit: Veſtæ ſenectam,
Fecundauit amor materno viſcera partu.
Nubit Anus veterano ſacro perfuncta labore
Deſertiſque focis, quibus eſt famulata iuuentus
Transfert emeritas ad fulcra iugalia rugas,
Diſcit,& in gelido noua Nupta tepeſcere lecto.

Infantula ſemper virens, ac perſeuerans in infantia, dicitur virgo,& cum nulli ſubſit ætati deſloreſcenti quadam dicitur immutabilitate potiri.

LEX

L E X
QVADRAGESIMA IV.
Non ſolum cautè ſed caſtè viuendum.

Vlgare eſt hominum deſipiētium ac ſumma improbitate peccantiū Conſilium, quod circumfertur (ſi non caſtè ſaltem cautè viuendum eſſe.) Dedecet hominem, quicumque ſit etiam adhibita cautela in vitæ turpitudinem ruere, mentemque fœdare, obiecto licet extrinſecus quodam ſpecioſo nitore. Non ſolum cautè, ſed caſtè viuendum, vt Deo ſimiles ſimus, ad cuius imaginem conditi ſumus. Caſtitas græcè flos dicitur, quo homo Deo componitur, eique ſimilis fit. *Caſta viuendum* (inquit Origenes) *vt propè diuina conſequamur bona*. Caſtitatis bona ſunt, Munimen inuictum Sanctimoniæ, expugnatio fortis

fortis infamię. Fortitudinis firmitas, laſciuiæ petulantis infirmitas. Probitatis præſidium, improbitatis excidium; Animæ victoria, corporis præda; vbertas gloriarum, ſterilitas criminum; pronubium Sanctitatis, repudium turpitudinis; pax ſecura virtutum, debellatio inquieta bellorum; honeſtatis portus, imprudentiæ naufragium; lorica pudoris, ſpolium probroſitatis; armatura virium, exarmatura fluxorum; Claritatis faſtigium, dedecoris præcipitium, requies ſalutis, perditionis exilium; vita ſpiritus, carnis interitus.

Huius retinaculis omnis obſcænitas frænatur, eiuſque compedibus calces furentis libidinis ſtatuuntur. In hanc velut in ſcopulos franguntur impetus ſanguinis innundantis, & ſpumans ſedatur corporis ferocientis inſania; agit hæc vt etiam inſtrumenta libidinis vertantur in Regna cupiditatis. Fœminæ Cereris Africanæ caſtimoniæ vi ſponte abdicato matrimonio adſceneſcũt, adempto quolibet maſculorum contactu vſque ad oſcula filiorum.

Omnis vitæ ſtatus ornamentum eſt huius

huius virtutis decor, (ait Methodius) Hac felices coniugati dicuntur, dum ad Cynthiam ſcribens propertius canit.

Felix Admeti coniux, & lectus Vlyſſis,
Et quæcunque viri fœmina limen amat.

Exinde ab Ouidio laudatur caſta Penelopes.

Penelope manſit, quamuis cuſtode careret
Inter tam multos intemerata procos.

Plato nuptias caſtas laudat, & vocat humani generis ſtabilitatem, & tuendæ immortalitatis inuentum; at laudatur etiam Proclus philoſophus Platonicus, quod vitam vniuerſam expers coniugij traduxiſſet. Longo etiam agmine congeruntur eorum exempla, qui coniuge vita functo viduitatem caſtè colerent. Cunctis itaque omnique perſonarum ordini, non cautè ſolum ſed etiam caſtè viuendum.

LEX

L E X
QVADRAGESIMA V.
Neque dolori, neque voluptati ſuccumbendum.

OCcupatur animus fortis, ſæpè in vincendis doloribus, ſæpè etiam in voluptatibus cohibendis, & longè maior impeditur conatus in proſternanda voluptate, quam in abigendo dolore. Vtrumque homini parat exitium, ac necem intentat; at grauiùs a voluptate infigitur vulnus quàm à dolore. Romanam mulierem per illuſtrem, quam dolor maximus non extinxerat, voluptas abſumpſit; accepto falſo de filij morte nuncio domi mæſtiſſima conſedit, fuit tamen dolori ſuperſtes; eadem ad filij incolumis reuerſi conſpectum præ voluptate.

Digitized by Google

ptate ſubitò expirauit. Quo die Rhodius Diagoras tres filios Athletas victores vidit, in eorum complexu ex animi oblectatione expirauit.

Strictiùs mancipatur animus voluptate quam dolore. Gratioſa eſt, acceptiſſima eſt omnibus voluptas, at dum valuis parentibus excipitur, interim ſubdola capit mentes, vt eneruet, vt nihil penſi habeant præter delectationem. Annibalem, quem proprij nec vicere dolores, neque alienæ triſtitiæ, vicit tamen voluptas Romano potentior hoſte. Ad hoc Troiani proceres conſpecta Helenæ forma ſummiſque laudibus concelebrata eam procul abire iuſſerunt, ne maius voluptas præberet periculum, quam bellum exitia.

Non erat indignum certè tot funera Troas
Tot mala pro tali Danaos toleraſſe puella
Cælicolis ſimili forma ſplendore Deabus.
Sed tamen ipſa ſuas redeat cum nauibus Argos,
Ne cladem nobis, noſtriſque ne-
po-

potibus olim
Inferat;& ſuperet multorum cauſa
laborum.

Eò nocentiùs patimur omnes voluptatis impulſum, quam doloris, quod voluptas ſit velut finis agentis, & actionis, in quo quieſcamus, & à quiete,cuius votum à natura inditum eſt, laborioſius eſt amoueri,vnde dictum

Trahit ſua quemque voluptas.

Voluptas quaſi per vim animum rapit, & voluptatem ipſam naturæ vim appellabant Epicuræi.

Mortales quæ ſuadet adire
Ipſaque deducit dux vitæ dira voluptas.

Neronem incendiū vrbis diù meditantem à crudeli voluptate victum potius quam à dolore ex amicorum,& conſanguineorum iactura legimus apud Romanos; flammæ vorantis vrbem captus pulchritudine,haloſim id eſt Ilij vaſtationem fertur ſcenico habitu decantaſſe.

Auſus Troiano miſeram componere Romam.

Dolores tamen etiam temperandi ſunt, ne flectatur animus, doloribus quantumuis acerbis in mulie-

bres

bres molleſque eiulatus,& complorationes exſolui viro temperanti maximè indecorum eſt. Hercules eſt qui nec dum vritur, vocem, doloris indicem edit. Marius eſt fortiſſimus vir, qui dum ſe medico ſecandum præbet, nullum adhibet gemitum, nullum ſuſpirium emittit.

LEX
QVADRAGESIMA VI.
Gulæ parcendum.

GVLA condita eſt hominique data, vt viuat homo; non vt voluptuetur(ait Muſonius) Animæ adipibus inuolutæ ad nihil excelſam aſſurgunt,aut cæleſte. Abdicatur luminis decus per ingluuiem, & remanet homo bucca, ſeu maſcella, vt ait Clemens Alexandrinus. Furor & inſania è ventre manant, & de ſtatu rationis animam deturbat nimia Sagina. Vt lux ſicca,

ſic

Digitized by Google

ſic anima ſapientiſſima, & optima. (inquit Heraclitus) Vt craſſis halitibus ex vliginoſo loco eductis infuſcatur aer, ſic tenebreſcit mens obnubilata vaporum appulſu, puram nec ſerenam lucis ſuæ vſuram habet. Maximum diſpendium toti animæ imminet ab efferatis per crapulam affectibus. Venenatus ſerpens primis parentibus per gulam indixit exitium. Ægyptij arcam in qua defuncti venter continetetur proijciebant in fluuium, vt impurum quoddam, & ſordeſcens. In voragines aquarum mergebant, qui per gulam in voragines ſcelerum abripiebantur.

Corpora temperatè veſcentium corporibus helluonum firmiora, & fortiora ſunt. Qui ferculis delitiantur longè minus ſalubri valetudine fruuntur. Antiphanes Medicus Delius, vel vnam hanc dixit eſſe morborum cauſam ciborum varietatem, & nimietatem Diſruptum ganea corpus nulla res melius ſarcire, quàm parſimonia ſolet. Ideſt quod cecinit Flaccus.

Accipe nunc victus tenuis, quæ quantaque ſecum

Aſ-

Afferat, in primis valeas, nam variæ res,
Vt noceant homini credas, memor illius eſcæ
Quæ ſimplex olim tibi ſederit, at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia Turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta ferat pituito. Vides vt pallidus omnis
Cena deſurgat dubia

Dubia cæna eſt tam varijs inſtructa eſcis, vt dubites vnde primum petas, quidvè relinquas. Sic Terentianus Phormio interpretatur quod dictum fuerat, cæna apponitur dubia. Spernendi ſunt illi ciborum apparatus, qui conſumpti relinquunt pænitentiam.

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

Etiam ad hanc rem occinitur a poetis. Vltimæ rerum lineæ proximi ſunt qui immodica eſcarum congeſtione oblectantur, ob id veteres mortis Imaginem circumferebant in conuiuijs; immo de Celtis præſertim ſcribit Silius Italicus.

At Calcæ vacui capitis circumdare gaudent.
Oſſa (nefas) auro, & menſis ea pocula ſeruant.

L E X
QVADRAGESIMA VII.
Sit homo ſobrietati deuotus.

ARctatur ſobrietas in homine ad potus moderamen, cum ea ſit ſobrietas, quæ ebrietati aduerſatur, vt teſtis eſt Seneca. Menſura huius virtutis ea eſt, qua & florentes ætate abſtinent immodico potu, & prouecti modicum adhibent, quod impotens ſit ad concitādas cupiditatum tempeſtates. Plerique veterum ſeniorum, & ſapientū hydropotæ facti, ad hoc omnem vini abſtinentiam ſibi indixere. Idem agebant Brachmani apud Clementem Alexandrinum Zeno panem, caricas, & aquæ potum, diſcipulis ſuis pro-

proponebat. Epicurum aqua potum tradit epiſtola eius ad Menicæum deſcripta à Laertio. Diogenes ex Scypho ſuo notus, & illuſtris eſt. Omnes ſerij aliquid acturos à vini potu arcebat Plato in legibus ſuis, qui proprijs parens dogmatibus frequenter ſitiens, non rarò hauſtam è puteo aquam, iterum effundebat, vt cupiditatem caſtigaret. Didicerat fortaſſe factum Plato ex Dauide, & ſacrorum librorum lectione, cui erat aſſuetus.

Vnus eſt Antonius Triumuir apud Plinium, qui ebrietatis fæditatem commendat, & ſobrietatem deteſtatur. Nec dies feſti Baccho antiquitùs inſtituti fauent, ebrietati at ad ſũmum gaudijs votiſque feſtiuis. Sunt inidoneę ad omnes fructus paludes ebrioſę (ait D. Auguſtinus) ſunt pectora vliginoſa ad omnes fruges inutilia, quæ nimij imbris illapſu macerata nil niſi ſpinas, & tribulos profundunt. Eſt ebrietas rabies voluntaria, hoſtis inuitatus, venenum dulce, Dæmon blandus, quam qui habet, ſe non habet.

Qui potentes videri volunt ad bibendum, & inde viri nomen aucu-

pantur, ipſa bibendi gloria, qua contendunt, laudē merentur ex crimine, quæ laus probroſa eſt. Quæ gloria eſt capere multum? (inquit Seneca) cum omnes viceris hac bibendi virtute, vinceris tamen à dolio. Hæc de poculis ſiccandis certādi corruptela· Alexandrum ſe ipſo minorem effecit, qui talentum in præmium ſtatuerat ei, qui largiùs potaret; atque in eo certamine quadraginta victores combibones effuſis viſceribus ſpectāte Rege crepuerunt. Singulare etiam fœditatis exemplum,& monſtruoſæ bibacitatis ſpecimen circumfertur Boroſus quidam,quem dixit Aurelianus natum vt biberet,ſed is quoque iuſſu Probi Imperatoris tandem laqueo pependit, & cum penderet,iactatum eſt,Amphoram pendere non hominem·Extinguitur homo largius potando,& perit rationis naufragio.

Vinum hominum, veniens velut ignis, corda furore
Pellit, ceù lybici fluctuat vnda maris.
Quam Notus, aut Boreas agitant.

Animæ temulentæ vino naufragantes ſic pereunt, & obruuntur, vt nihil

nihil retineant ,humanum poſt periculum. Dementiæ paludes ſunt, inquit Plinius ,in quas demerguntur ebrioſi etiam viuentes

——— arcanaque cuncta
Vinum errans aperit temulentis
noxia, vinum
Vinum quod mentes fallit.

Non eſt animus in ſua poteſtate, ebrietate deuinctus(aiebat Zeno.) Antiqua erat ebrietatis imago apud Pauſaniam ex poculo vitreo bibens, eo quod facilè ex ebrietate frangeretur, & deperderetur ratio.

L E X
QVADRAGESIMAVIII
Somni torpor diſcutiendus.

VIRTVS qua per ſomnum illatam ſegnitiem auuerſamur Vigilantia eſt,quam ad omnia ſalutarem eſſe ignorat nemo. Plus vigilare, plus viuere eſt; nihilque

tam mortis ſimile quam dormientis aſpectus. Ideò ſomnus dictus eſt viuendi, & non viuendi interliminium. In dormiente licet ſuperſtes ſit corporis, & animæ nexus, torpet tamen vis, & facultas agendi, quæ homini indita eſt viuēti. Parmenides ad Chryſoſtenem dixit, perpetuò vigilare eſſe immortalitatis proprium, dormire mediocriter humanum. Semper dormiens definit eſſe, velut Vlyſſes extrà orbem oberrans, per ſomnum *velut* per Oceanū radens iter, neq; orientem, neq; occidentē Solē aſpiciens.

Nil apud Poetas tam frequens, quam ſomnum mortis fratrem appellare; & Pauſanias ipſe in Elicias in Cypſeli Tyranni monumento refert efformatum ſimulacrum noctis cum duobus infantibus, nimirum cum ſomni, & mortis Epigraphe. Indulgendum ſomno quantum opus eſt ad vitam, vitæque incolumitatem, reliquum malum eſt. Per ſomnum immodicum homo viuifico deſtituitur ſpiritum nectare, riget, cor rugatur, ægriuſque vitales reſumit operationes. Coaceruantur praui humores ex nimia per ſomnum in-

ducta

ducta coctione. Ariſtoteles cum ſe ad quieſcendum componeret, æreã ſphæram manu prehendebat pelui ſubiectam, , vt caſu ſphęre ex ſomno cõtingente citò expergiſceretur.

Cauendum quidem eſt ne nimia vigilia habeſcat homo, at neque immoderato ſopore laxandus eſt. Vigilare potiùs quam dormitare hominem decet, & vetus eſt illud vigilantiæ præconium.

Sanat, Sanctificat, ditat te ſurgere manè.

Plato ipſe in ſuis legibus hoc recenſet velut in vita potiſſimum; & ſuclamat Horatius.

Vt vigilent homines, ſurgunt de nocte latrones.

homo verò vt ſe incolumen præſtet, non expergiſcitur?

Somni delectatio longè ſuauiſſima eſt, ideò virtutis moderantis ſummoperè indigna. Qui dormiunt libenter, ſine lucro ſunt. & cum malo quieſcunt. Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas opprimat, monitum eſt Sacrarum literarum.

LEX QVADRAGESIMA IX.

Mens ſtudioſa quandoque coercenda.

ACuit hominis induſtriā ſtudioſitas, & excutit torporem quo ad capeſſendas noticias rerum mens ipſa præpeditur at etiam coerceet vota, quibus natura duce omnes ad ſciendū impellimur. Homo omnis naturāliter deſiderat ſcire, curioſum omnibus natura ingenium dedit, idque (ait Seneca) cogit populos ad ſpectacula conuenire, præcluſa rimari, ſecretiora exquirere, antiquitates euoluere, barbarorum quoq; mores adire. Ne hoc pondus animam præmat vltra rectum, atque ad inconſentanea abripiat, ſtudioſitas datur, quæ virtus eſt.

Probrum eſt mētis ſtudioſæ aliorum crimina venari ſtudio, vt palen-

lentur, aut redarguantur. Qui alij, hoc ſtudio dimiſſo non ignoſcunt s, nec ſibi parcentes inuenitur.

Cum tua peruideas oculis mala lippus inunctis.
Cur in amicorum Vitijs tam cernis acutum.
Quam vt Aquila aut Serpens Epidaurius? at tibi contra.
Euenit, inquirant vitia vt tua rurſus & illi.

benè monet Horatius. Cùm ſuperuacuè in alienas res, & vitam inquiritur, magnum ſanæ mentis diſpendium eſt, huicque rei meritò Seneca inquietæ inertiæ nomen indicit.

Eſt quoque ſtudioſitatis nota, cum diligens diſquiſitio quædam in rebus futilibus, & leuiſſimis occupatur, quas (vt inquit Arnobius) neque ſcire compendium eſt, neque ignorare detrimentum vllum. Ridendi ſunt homines quidam, qui ad exercendum ingenium etiam ludicris ſeria ſtudia contulere. Non laudatur Pittacus qui moram. Canterus qui ſimium, Lucianus qui muſcam, Polycrates qui murem, Cletarchus qui teredinem celebrarunt eorumq; naturas inditaſque propenſiones ri-

mati ſunt. Probro habentur ij omnes qui res eiuſmodi futiles, & inanes elogijs cumularunt. Nugaces potiùs quam ſtudioſi dicti ſunt artifices, qui vomerem fixere,vbi ſterilis & arida gleba ſolet ieiunare.Laudabiliùs egiſſent, ſi argumentis dignioribus vires probaſſent ingenij.

Sunt quædam quæ neſcire, quam ſcire melius ſit(ait Auguſtinus)Græcorum morbus fuit (ſubdit Seneca) quærere quem numerum remigum Vlyſſes haberet, prior ne ſcripta eſſet Ilias, an Odyſſæa, Romanos quoque ſuperuacua diſcendi quandoque ſtudium inane peruaſit, vt veſtigarent quinam primus victor è ducibus euaſiſſet, Duillius ne in prælio nauali, an Curius Dentatus in alio bellòrum genere.

Inanis quoq, eorum labor eſt,qui etiam ſenilem ętatem atterunt inter poeticas nugas, abiecto ſaniorum literarum ſtudio. Aberrant omnes ab hac meta, qui futura, qui occulta, qui tempora nouiſſima ſcire volunt. Deficiunt eiuſmodi Scrutatores Scrutantes Scrutinio, nec verè ſtudioſam mentem exercent.

LEX

LEX QVINQVAGESIMA

Linguæ licentia iugiter cohibenda.

MAximum eſt cuiuſcumq; virtutis diſpendium ex locutione ſi fines prætergrediatur honeſti. Licentiam linguæ mendaciæ, vt plurimum, peierationes, aſperitates conſectantur. Caſtimoniam ipſa m fædat, & commaculat lingua ſi turpis ſit & obſcena. Romani ſummus author Eloquij Tullius, nullum verbum, quod reuocare vellet, emiſit, fari neceſſaria, aptè reſpondere, modeſtè diſceptare ſunt ſanè loquentis officia. Garrulitatis damna profert Nazianzenns, dum ſilentium extollit.

At certè lingua nihil exitialiùs vſquam eſt,

Curſor equus ſemper, tela parata nimis

Hæc æquè incautos, & cauto figit amicos.

Atque hoſtes, prauos vulnerat atque bonos.

Vicinos procul & poſitos; ac denique nil non

Qui domat hanc, Sophiæ culmina prima tenet.

Ideo Pythagoras, vt ad virtutes aptaret ingenia, arctum indicebat ſilētium. Animum maximè ad exteriora effundit oratio, ad interiora reuocat ſilentium.

At tunc magis cauendum à lingua, cum lætitia animum ipſum inundat, ac veluti exundare cogit. Garrula lætitia eſt (inquit Caſſiodorus) nec præ gaudio poteſt contineri. Annuit quoque Latinus Pacatus, cum dixit gaudium & ſilentium ſimul cōuenire non poſſe; res eſt loquaciſſima lætitia, atque in ſerenis frontibus animorum indicia leguntur.

Senes prȩſertim loquacitate deſipiunt, quam ideò appellat Simmachus ſenile vitium. Euripides ſenem dixit vocem & vmbram. Mulieres

&

pueri eodem laborantes vitio recẽſentur. Difficile eſt (aiebat Samius) domi hirundinem non habere; hoc eſt, vel puerum, vel fœminam facilè ſuſurrantem. Lingua proba & probum facit loquentem, & audientem captat velut amicum. Craſſus ad hoc feruidi nimis adamabat Sulpitium, quod intelligeret Sulpitium ſemper benè de Craſſo fuiſſe loquutum.

L E X.

QVINQVAGESIMA I.

De ſola virtute certamen ineundum.

EXtra inuidiæ ditionem ſuos occupat fines æmulationis virtus; hæc illuſtre quoddam hominis ornamentum eſt, illa crimen, hæc in viris bonis, illa degit in malis. Cicero ſcribit in Bruto, inter ſe & Hortenſium æmulationem non inuidiã extitiſſe, cum quo certare glorioſius

eſſet, quam aduerſarium non habere. Inter ſimiles conditione, ac merito ſolet excitari æmulatio. Neque inter eos facilè admittenda, qui diuerſa virtute, diuerſis viribus, diuerſo ſtudij genere tenentur. Diomedes, & Vlyſſes æmulantur iuſtè apud Homerum. Fit æmulatio iuſta, cum quis bonis ſe iudicat dignum merito debitis, quibus alium potiri in eo, dē deprehendit merito. Ideo benè æmulatur Romanus alias nationes rei militaris laude inſignes benè Atheniēſis ſapiētes; Spartanus tolerantes; Carthaginēſes rei maritimę peritos.

Æmulationis bonum non modicū eſt ſi à confinio ſuo non abſcedat. Sublata inter bonos à ſtudio laudis, & virtutis cōtentione, iacet ciuitas, & torpent omnia profundo veterno. Contemptu famæ contemnuntur virtutes (ait Tacitus) & ignauis, neque in victoria decus neque in fuga flagitium, æmulatrix virtus in vnoquoque pro gloria decertat; & vbi gloriæ cauſa ſimultates intercedunt, in excelſa contenditur, fatentur id inter Græcos Themiſtocles & Ariſtides, inter Romanos Marius, & Scylla, Cæſar, & Pompeius.

Sum-

Summa cum laude æmulatus eſt Vlyſſes Aiacem, quod ſemper de Armis Achillis contentio exorta eſt.

Præmia magna peti fateor, ſed demit honorem
Æmulus Aiaci; non eſt tenuiſſe decorum.
Sit licet hoc ingens, quidquid ſperauit Vlyßes.

indoluit Aiax de quadam æmulationis inſolentia, ad inſolentiam vel ad inuidiam facilè tranſit æmulatio, ſi ſuos excedat fines. M. Cato Amicorum inuidiam, & inſolentiã paſſus eſt, cum ipſi eius excellentiã æmularentur, & non poſſent imitari. Egregia eſt Periclis ſententia apud Thucididem. Solemus aliorum laudes eatenus æquis auribus ſuſcipere quatenus putamus eas etiam poſſe in nos cadere, quæ ſupra nos poſita ſunt, ijs cum inuidia fidem detrahimus. Emicuit idipſum in Adriano Principe, quem inuidere magis, quam æmulari ſolitum ſcribit Dion.

LEX.

LEX
QVINQVAGESIMA II.
Maioribus exhibendus honos.

Soluenda ſunt obſeruātiæ penſa ijs omnibus, qui virtnte, vel merito, dignitate, aut ætate ad ordines præcellentiæ ſubuehuntur. Princeps à ſubditis, lenior ab adoleſcentioribus, magiſter à diſcipulis, Dominus à ſeruis obſeruantiam expoſcit; obſeruautia ciuilis humanæ excellentiæ apex eſt.

Principem omnes ſupra ſe eſſe, & pro ſe eſſe ſciunt, ideò Principes (inquit Seneca) ſupra cæteros colendus.

Rege incolumi mans omnibus vna.

Altiùs Principem affert Principis cum Numine analogia, eſtque frequentiſſimnm, vt Princeps quaſi terreſtris quidam Deus omni ciuili cultu obſeruetur. Vegetius tradit, Im-

Imperatori tamquam præſenti, & corporali Deo deuotionem eſſe præſtandam. Tertullianus Principem colendum indicit, vt hominem à Deo ſecundum, & ſolo Deo minorem. Plinius in Traiani Panegyrico, Principem dat Deus, qui erga omne hominum genus vice ſua fungatur. Sextius apud Tacitum, Princeps inſtar Deorum eſt. Præ ceteris multus eſt in hac Principis cũ Numine Analogia Dio Chryſoſtomus, ex qua latè infert, quantis par ſit fulgere virtutibus Principem, qui Dei Vicarium agat.

At etiam ad ſeruorum obſeruantiam nos vocat Heraclides, qui ſenium ex hoc ſecurum quemdã portum, fidamque hominibus ſtationem appellat. Apud Lacedæmonios & Romanos neque generi, neque pecuniæ præſtantior honos, quam ætati ſolitus.

Credebant hoc grande nefas & morte piandum,
Si iuuenis vetulo non aſſurrexerit & ſi
Barbato cuicumque puer.

Ratio deprompta eſt ex Platonis

Philebo, etenim quo magis homo feſtinat ad finem, tanto venerabilior efficitur, vt qui Deum ſolum habeat ſe ſeniorem; nam Deus quoque eſt æternus Senex, & antiquum dierum illum vocat Propheta.

Arctius obſeruantiæ vinculum in diſcipulis erga magiſtros, ſeruiſque erga dominos ſtatuendum eſt. Magiſt is Antiqui libabant quaſi Numinibus, atque magiſtros parentibus ipſis digniores indicabant.

Quem præceptorem ſancti voluere parentis.
Eſſe loco

Idem obſeruantiæ munus heris debetur. cui ſerui vltrò obſequia ſua addixere. Ne facilè tamen excandeſcant domini in famulorum culpas, vel ad minimam famulantium moram, nam & ipſi in dies ſingulos, horas & momenta peccant in obſeruantiam Deo ſupremo domino exhibendam.

289 bis

LEX
QVINQVEGESIMA III.
Liberaliter erroganda, quæ liberè poſſidentur.

SPlendidior cæteris virtus eſt liberalitas, quæ non dantis reſpicit bonum, ſed accipientis proſpicit bono. Virtus eſt qua homo fit homini Deus. Prudens eſt, & innoxius ille diuitiarum vſus, quem liberalitas indicit.

Extra fortunam eſt quidquid donatur amicis
Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes

Marcus Antonius apud Rabirium poetam ex teſtimonio Senecæ his gloriari ſolebat

Hoc habeo quodcunque dedi.

Am-

Ampliſſimus dictus eſt Xerſis animus Perſarum Regis, quod eius liberalitate ſcopuli, arbores, Inſulæ & prata ditarentur. Sub platano pulcherrima recumbens, eam ornamentis pretio inſignibus cohoneſtauit.

Potior liberalitatis laus celeritas eſt, & maximum accedit beneficio pretium ex promptitudine. Quoties votiua res repentè contigerit, pretium de ipſa temporis breuitate ſortitur. Cæleſtis vt creſcat beneficij genus, ſubitum facit eſſe quod tribuit, ne deuenuſtet ſperantum prolixitas miſericordiam largitoris. Improbat etiam Latinus Pacatus in Theodoſij panegyrico fatigata hominum vota, & adhibitam muneribus artem difficultatis. Subſcribit Auſonius.

Si benè quod facias, facias citò; nam cito factum,
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Ingratum eſt (ait Seneca) beneficium illud, quod inter dantis manus diù hæſit.

Labes eſt liberalitatis ea qua dati repenſionem captamus aut cogita-

tamus cauenda eſt beneficij fœneratio, vbi fit donum; ne Gratiæ quæ virgines ſunt, fiant ſcorta, vt ait Socrates. Turpe etiam eſt collati beneficij iactatione imprudenter geſtire.

Dona
Authoris pereunt garrulitate ſui.

Exprobratrix eſt beneficij buccinatio, non laudatrix. Arceſilaus Amico pauperi paupertatem ſuam diſſimulanti, ſaccum ſubiecit, vt homo inutiliter verecundus, quod optabat, inueniret potiùs, quam acciperet.

Meta etiam liberalitati ſtatuenda eſt, ne degeneret in prodigentiam. Quaſi perditus eſt, qui res ſuas ita profundit, vt nihil ſibi retineat: Benè dixit Martialis periiſſe Cinnam intra tempus ab Aſtrologo cōdictum, quod omnia bona ſua diſſipaſſet, ne quid hæredi relinqueret. Sunt opes ſanguis, & vita mortalium, & quiſquis illis deſtituitur velut mortuus ſtabulat inter viuos (aiebat Antiphanes.) Areſcit in ſingulis dandi facultas licet perampla velut magni Macedonis.

LEX

LEX QVINQVAGES. IV.

Soli rerum experimento fidendum.

QVi confidit, pauere non debet, atq. vt non paueat, experimentis, roborandus eſt animus. Virgilius de Sinonis præfidentia hæc canit.

—— Se ignotum venientibus vltrò
Obtulerat fidens animi, atque in vtrumque paratus
Seù verſare dolos, ſeù certè occumbere morti.

Secundæ experimento fortunæ ſuadet Cæſar gubernatori, vt Appollonia Brunduſium ſoluat, magnis Claſſibus obſeſſo pelago, vento aduerſante, amne egreſſum inhibente, æſtu maris, & occurſu fluctuum aſperato. Cæſarem (inquit) vehis, & for-

ſortunam eius. Alexander fiducia ſui non minus admirandus, cum pugnaturus ad Aeranicum aduerſus Perſas dixit, prandete milites, poſtridie hoſtium commeatu potituri.

Non benè fidens eſt, qui rerum vſu deſtituitur; Ideò Pallantē adoleſcentem increpat Æneas.

Qui mor itureruis? maioraque viribus audes?
Fallit te incautum pietas tua.

Qui multa expertus eſt, nouit mala non eſſe inuincibilia, & ideò fidit. Domitius ab eximia rerum bellicarum peritia certam adeò habuit victoriæ opinionem, vt prælium in craſtinum reſeruaret, quod adulta dies cædendis tot Aſiaticis non ſufficeret. Poſtera die quinquaginta hoſtium millia trucidauit. Turnus non commouetur copioſo Æneæ exercitu, fretus peritia belli potiùs quam auxiliaribus copijs.

Haud tamen audaci Turno fiducia ceſſit.
Littora præripere, & venientes pellere terra.
Vltrò animos tollit dictis, atque increpat vltrò.

Ex

Ex hoc ſenectus ipſa, quæ animos deijcere deberet, obfirmare ſolet aduerſus metum, ſeneſque ſolo experimento dicuntur fidentes. Sic benè Carboni Conſuli iactanti (multos habeo gladios) reſponſum eſt ab hoſte (multos habeo annos.) Priamus ſenex decrepitus Pyrrhum belli fulmen armis laceſſere auſus eſt, ætate ſola & experimento fiduciam ſuppeditante.

Hic Priamus quamquam in media iam morte tenetur,
Non tamen abſtinuit, nec voci, iræque pepercit.

LEX
QVINQVAGESIMA V.
Ars Imperandi à virtute accerſenda.

PRima regiminis turpitudo, & calamitas eſt vitiorum labes operumque fæditas, qua ars imperandi ſolet contabeſcere. Cæterorum director, qui

qui incorruptos defluit mores, ſtatim improbitatis triumphus efficitur. Latè nimis ſerpunt intemperātis contagia, & ſicut crinitarum ſtellarum venena imperij orbem inficiunt, eiuſque elementa confundunt. Ex flagitioſo politico in apertum erumpunt omnia vitiorum germina, & inde regnorum excidia. Radix peccatrix dictus eſt Antiochus in ſacris litteris. Aſſiriorum monarchia, quę per mille, & trecentos ſteterat annos defecit in Sardanapalo, quem ad muliebria penſa ſocordis ingenij laſciuia relegauerat. Regentis mens ſpeculum eſt (aiebat Agapetus ad Iuſtinianum Imperatorem) quod deterſiſſimum eſſe oportet, vt benè regat. Inter illuſtriora virtutis opera benè Rempublicam adminiſtrare commemoratur,

Excudent alij ſpirantia mollius æra,
Orabunt cauſas melius, cæliqué meatus
Deſcribent radio, & ſurgentia ſydera dicent,
Tu regere imperio populos Romane memento.

Ro-

Romanis ars benè regendi, & orbi imperandi à ſola virtute accerſita eſt. Numa primus perfecti regiminis inſtitutor virtutem pietate, & religione colendam populis obiecit. Apud regentes quædam elegantiſſima ſpecies eſt virtus, quæ nullo ſæculorum lapſu temerari, aut deflorere poteſt. Eſt potentiſſima vis, quæ ipſos regentes transfert in Numina. Nil prohibet te Iouem eſſe, aut Iouis filium (aiebat Dio ad Alexandrum Macedonem Ioue patre glориantem) ſi Iouis virtutem fueris imitatus; & inde Alexander cum regni captaret auguria, Regem ſe nolle eſſe conteſtatus, niſi virtute inter cæteros emineret. Nuſquam inter cæteros emineret. Nuſquam intermoriturìs diradiat fulgoribus ars imperandi in illo Rege, in quo etiam poſt funus

Multa viri virtus animo, multiſque recurſat
Gentis honos.

cuius regiminis decus nón in ſimulachris mortalibus, aut imbecillibus, qualia & marmore, aut ære finguntur, ſed vt ait Tacitus in Agricolæ vita, in forma mentis æternæ pe-

perennante, in animis hominum, & in temporum æternitate fulgeſcit. Vmbræ ſunt virtutis citò defecturæ quæ fictis tantum gloriæ ſimulachris palliantur. Tiberij Cæſaris flagitia, licet perſonata virtute, in ſupplicium non in eius laudem fuere conuerſa. Pudor, & conſcientia rectoris mali potentiſſima ſunt ipſius ſcelerum flagella

—— Quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos & ſurdo verbere cedit
Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Vltrices Tartari furias in impij regnatoris pectore ſeſſitantes agnouit. Triſmegiſtus, dum Pimandri ſupplicia poſt corpus depoſitum inferenda in ſcelerũ vindictam, æſtimari vult ex teterrimo animæ ſtatu etiam num corpori conſertæ, tormenta ſibi inferentis ex facinorum conſcientia. Eadem fuit Tatij patrem rogantis, & Mercurij reſpondentis oratio, in qua impietatem eſſe ipſius impij regnantis ſupplicium maius, euincitur.

LEX QVINQVAGES. VI.

Vita felix à ſola virtute petenda.

ANimas virtutis ſpatia excurrentes immortalem, diuinam, & beatam eſſe tradacturas vitam, ſepè faſſus eſt Alcinous Platonicus. Homerus Vulcanum fingens aureo in clypeo duas ſculpentem vrbes, in quarum altera ſunt

Conuiuia feſtus, & Hymen,

in altera verò bella, rapinæ, vlulatus & luctus, annuit beatam vitam à ſola virtute eſſe petendam; virtute homo poteſt etiam in hac vita eſſe beatus, licet cum philoſophis poetæ concinant

—— Vltima ſemper
Expectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo, extremaque tem-

tempora debet.

Solon iure beatum appellauit Tellum Athenienſem ex ſolo animi robore, & integritate; Beatus dictus eſt Clito ex pietate. Nunquam Cræſus inter Beatos adſcriptus eſt viros, licet ſumma blandiente fortuna ad quoddam felicitatis culmen fuerit euectus. Cætera bona nutantia ſunt; ſola virtus firmiſſimum bonum, quod quolibet aduerſante infortunio viget inconcuſſum. Hæc vna maieſtas (inquit Seneca) nec deprimi ſcit, nec referri vltrà aut proferri poteſt, ſed eius velut cæleſtium ſtata magnitudo eſt

Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces.

Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis

Diuitijs animoſa ſuis, immotaque cunctis

Caſibus ex alta mortalia deſpicit arce.

Sine virtute ars illa petit arcana, per quam homines in Deos felices tranſire poſſe autumabat Triſmegiſtus Auguſtino teſtante. Immò ars eſt virtus ipſa, quæ purgatis vitiorum ſordibus homines ad beata

Deorum limina perducuntur. Teſtatur Pindarus inter Eliſios, & beatorum inſulas viuere, & lætari Achillem. Cadmum alioſque Hereos præſtantiſſimos, quos etiam appellat Deorum germina ex ſola virtute beatos. Nil aliud eſt (inquit Maximus Tyrus) Crotoniates Olympicum affectare oleaſtrum, Athenienſes maritimis oblectari pugnis, & victorijs. Cretenſes ſtudia proſequi honeſtatis, quam in vitam beatam ex virtute contendere. Non Dij ſolummodo (vt ait Homerus) ad fælicitatem nati ſunt, ſed homines ipſi, licet materna vix auulſi ab aluo, omnia fletibus impleant, ac vagitu.

—— facilis deſcenſus Auerni
Sed reuocare gradum, ſuperaſque euadere ad auras:
Hoc opus, hic labor, pauci quos æquunt amauit
Iupiter, aut ardens euexit ad ſydera virtus.
Dijs geniti potuere.

LEX

LEX
QVINQVAGES. VII.
Nihil præproperè aut conſulendum, aut deliberandum.

Onſilium, & iudicium non ſemper rebus aptãdum eſt, eo, quo res ipſæ feruntur, aut voluuntur excurſu. Prudentiæ negotiatio venationi ſimillima eſt, in qua venator lõga oberratione corporis, prædam quærit, & prudens vir diuturna mẽtis conſultatione debet agenda rimari, & exactè luſtrare; præterita recogitat prudens memoria duce, præſentia librat cogitationis maturitate, & quidquid opportunum diiudicat ad agendum, penſat attentè. Potior iudicij, ſeu conſilij pars in tempore eſt. ſub diem (ait Seneca,) & licet plerumque ſolertis ſit, conſilium capere in arena, & ſubitaneum promere iudicium, longè

tamen ſapientiùs eſt, non ex improuiſo, aut tumultuariò conſulere.

Dio Chryſoſtomus in rerum tractatione Philoſophos Rethoribus præfert, quod Rhetores pro re nata conſiderationem dirigunt, Philoſophi à longè negocia prouidentes, ea ab exordijs reuocant ad trutinam. In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia (referunt ſacra oracula.) Nihil incõſultius, aut ſcurrilius eſt, quàm res ex opinatis euentibus metiri. Stultorum magiſter eſt inopinatus euentus, aiebat Sapientiſſimè Liuius.

Exitus acta probat. Careat ſucceſſibus (opto)
Quiſquis ab euentu facta probanda putat.

Carthaginenſes cruci ſuffigebant eos belli duces, qui res bellicas ſine conſilio tractaſſent, licet proſpera fortuna. Aegyptij medicum ſecuri percuſſum volebant, qui artis negligentia, & abſque præceptorum conſideratione ægri curationem tentaret. Is peritus, & nauus habebatur medicus, qui irrito licet euentu, ex arte, & maturitate curaſſet infirmum.

Apud

Apud Homerum in rebus bellicis conſulendis partes primæ traduntur Neſtori, qui longa diſcuſſione vtebatur. Habet tamen ſuam conſilij celeritas, habet & tarditas laudem, quandoque enim conſilia capienda ſunt, quandoque rapienda, capienda in arduis, cum deliberandi ſupereſt tempus, ne conſilium præceps comitem habeat pænitentiam (vt ait Lucianus) cunctatione verò non eſt opus (addit Tacitus) *vbi perniciosior eſt, quies, quam temeritas.*

Pauci ſunt Iulij Cæſares, qui innata quadam ingenij pernicitate, velut congenito cæli igne (vt ait Plinius) res ſuas bene gerant abſque mora conſilij. Monebat bene Artabanus Regem ſuum apud Herodotum, vt de agendis præuia conſilij negotiatione deliberaret; contrà velut exitioſum damnat Maximus Tyrius Perſarum inſtitutum, qui ſuper menſas, & in conuiuijs de rebus grauioribus conſultarent.

Præclariſſimi Græcorum bellatores ante bellum conueniebant ad conſilium.

Conueniat bini, melior ſenten-

tia conſtat,

Tutius & bellum bona mens pugnantibus offert.

L E X
QVINQVAGES. VIII.
Suſcipiendæ Res pro viribus ſuſcipientis.

ESſet non prudentię opus, ſed inſaniæ vſus res ſupra vires ſuſcipere. Orpheus matre ſatus Dea, canoris fretus fidibus, ſyluas trahens & ſaxa, iter Erebi imperuium & viuentibus inacceſſum ſuſcepit, Euridicem extraxit, at temerarium facinus pœnas habuit, nam de illo dictum eſt

Septem illum totos perhibent ex ordine menſes
Rupe ſub aerea deſerti ad ſtrimonis vndam
Feluiße.

Her-

Hercules tot monſtruorum domitor, dum Deianiram vxorem ſtudet edomare, Neſsæo perit delibutus veneno

Illita Neſſæo miſſi ſibi texta veneno

Impia quid dubitas Deianira mori?

Prudentis viri munus eſt ſuas ſemper conſulere vires, vt peroptatam pertingat ad metam; & ſi pro facinoris dignitate minimè roboratas agnoſcat in impari ſubeunda prouincia periclitari non debet. Non ſufficit quilibet homo quantumuis toroſus omnibus oneribus, & negotijs. Inde caueat princeps ne omnia cauſarum faſtidia, laborumque tædia, quæ affert imperium vni adminiſtro committat; ſi imparem ſe putat princeps, erit & familiaris impar; Immo princeps vacuum nomen ingloriè geſtabit non ſine dignitatis dedecore, & Reipublicæ dolore. Quid quid in aula peccatur principi ſolet adſcribi; Ideò Mæcenas hortabatur Auguſtum vt benè & prudenter vires & dotes miniſtrorum ſcrutaretur. Idem fuit monitum Ciceronis ad

Digitized by Google

Q. fratrem ſuum in Aſia proconſulem.

Fide parum, multumque vide, nam fidere multum,
Et vidiſſe parum maxima damna parit.

Fabius Maximus cum intellexiſſet Minutium fæliciter hoſtes vicisſe ſed temerè pugnando, monuit Senatum; ne ità facilè Rempublicam Minutio committeret, quæ poſſet facillimè in diſcrimen adduci. Cauta teſtudo eſt, licet dicatur ignaua, quæ proprium tantum tegumentum portandum aſſumit.

Optimus ille quidem, qui per ſe ſe omnia noſcens
Conſilijs præuiſa ſuis meliora peregit.

Meliora facere, eſt viribus non imparia ſuſcipere ait Heſiod.

LEX QVINQVAGES. IX.

Sapientia vitæ probitati ſocianda.

QVid poſſit Sapientia ſolidæ inſociata virtuti expertus eſt primus homo ab ipſo orbis exortu. Vix primæuus ille occidit innocentiæ nitor, vix ſentienti facultati paruit imperans ratio, ovantis apri lenociniis illecta, omnia primi regnatoris imperia in ruſticanum tranſiere tentorium. Sapientia ſine virtute, & probitate, breuem habuit vitam in ipſis viuendi exordiis.

His illata dolis, hoc crimine nata ſubegit
Mens hominem, culpa in cunctos manante minores,
Quæ ſemel antiqua pulſis virtutis

ab arte

Multiplicem lauta porrexit ſtrage ruinam.

Ea eſt ſapientia vera, quæ formam à virtute nanciſcitur. Non ex omni ligno Mercurius, ſed ex eo quod ex radice virtutis conuellitur. Cebes Philoſophus ille Thebanus, vbi lineata Sapientiæ ſimulacra propoſuit, ſapientes veros intra ſepta virtutis concluſit. Sapientia futilis eſt, diſcurrentium interualla ſyderum radijs notare, fixas ſtellas in centurias diſtribuere, errantis Solis, Lunæque greſſus denunciare, ſi interea animus fluxis hærens rebus deiectus ſit, ac ſine virtute contabeſcat. Parum eſt Indolem planè factam ad literas quempiam ſortitum eſſe, ſi vitijs irrepentibus flaceſcat ingenium, & mens recta deprauetur. Sapiens eſt, qui ſe ipſum noſcens, quò tendat, quò ſua fatigatione collimet, ex virtute perſcrutatur. Omnis affulget in virtute ſapientiæ ſplendor, vbi virtus molitrices contulit manus; quibus agitur ſplendidè. Gloria plenè inanis, ac meritis vacua eſſet per artes omnes ætatem continenter attere-

re,

re, ſi vitæ nota à meta virtutis in ſuo curſu aberraret.

Solummodo Græci verè philoſophantur (aiebat Epicurus apud Clementem Alexandrinum,) quod ſcilicet in Græcia naſcerentur, vbi Minos Iouis contubernio dignatus, inuiolanda rectæ vitæ dictaret iura. Eò fertur Platonis intuitus, cum ad pertingendum Sapientiæ culmē indolem veri flagrantem expoſcit. Non ignorat ſapiens, non opinatur, non mentitur, non peccat (aiunt Stoici) at pulcher eſt, nobilis, Rex, Deo par. Addit Lucretius, nil beatius eſſe

—— benè quam munita tenere
Edita doctrina Sapientum templa ſerena.

Eſt fucus Sapientiæ ſola virtutis vmbra, quæ leui negotio deleri poteſt, & euaneſcere. Amittitur Sapientia vbi dediſcitur virtus (loquitur Seneca ex Cleanthe.) Verus eo temporis querebatur Sapiens apud Horatium, cum ſucclamatum eſt

Incorrupta fides, nudaque veritas
Quando vllum inuenirent parem?

LEX

LEX SEXAGESIMA.

Media ad Finem optatum prudenter dirigenda.

OMnes homines inſita naturæ propenſione in bonum contendunt, at pauci metam aſſequuntur, in quam collineantes anhelant. Error in medijs eſt, quibus velut incertis atq; errantibus ſemitis ad finem procedant. Rex gentium ſupra Phænices incolentium, dum ad Troiam citiſſimè transfretare contendit, manet immobilis, immenſa naui ad omne voluptatis genus extructa. Expertus eſt eadem erroris infortunia Xerſes, cum vt Imperium contenderet Ioui Europam cum Aſia lignis ad pontis ſimilitudinem contabulatis velut vinculo coniunxit.

Ea-

Facilè mobilis trames,facillimè potuit euerti,atque in extructoris deriſum conuerti. Sunt hi velut ſitientes illi, qui dum ſitim optant extinguere.

Inſpergunt tantum labia areſcente palato.

Immo liquorem delibant,qui iucunditatem magis adſtruit bibendi. Artabanus vitam nunquam expertus,& fælicem, cum tota Aſia viuendi oblectamenta non ſufficiebat conferre. Tunc ſe felicem arbitratus eſt,cum victus ab hoſte,& fuga pernoctans in tumulo, à Mardis fercula acciperet,& pocula ad menſuram, quibus mendicantis more victitaret in diem.

Nequaquam prudenter in finem contendunt, qui in via viribus laſſantur, aut imbecillitate contabeſcunt ingreſſu.

Perferet obdura, dolor hic tibi proderit olim.

Sæpe tulit laſſis ſuccus amarus opem.

eos hortatur Ouidius qui labore deterrentur, vt ad metam pertingant. Scipio Africanus labantem Reipublicæ fortunam non ſuſtinuiſ-

ſes,

ſet, ſi animo & viribus eſset deſtitutus, cum Hiſpania tamquam res perdita Romanis lugeretur, Sæpè deuicti vincunt, ſi fortunæ non cedant Voces ſunt eiuſdem præclariſſimi ducis, vnde fortaſſe dictum eſt:

Vna ſalus victis ſemper ſperare ſalutem.

Vbi mentis rectitudo in fine capeſſendo præficitur, omnis faceſſit error, quo à bono aberramus. Fit omnia quæ intelliguntur intelligens; fit itidem omnia quæ peroptantur bona, qui illa rectis expoſtulat medijs. Non ſunt aptata ad fælicitatem media vel voluptatis præcipitia, vel potentiæ Cliui, vel Auaritiæ latebræ, vel id genus alia. Virtus ad bonum via eſt: Ipſa beatitudinis index & imago.

Virtus omnia in ſe habet, omnia adſunt bona virtuti aiebat Plautus in Amphittuone, qui conſentiens Silius Italicus canit de Virtute.

Mecum honor & laudes, & læto gloria vultu;
Et decus & niueis victoria concolor alis.
Me cunctis laudo perducit ad aſtra triumphus.

Caſta

301

*Caſta mihi domus, & celſo ſtant
colle penates.*

LEX
SEXAGESIMA I.
Ars quædam homini exercenda.

NEque memorandæ, neque exercendæ homini ſunt artes quædam maleficæ, & exitioſæ humano generi infenſæ. Proficuæ tantum, & ſalutares ſunt artes humanæ, quibus fas eſt hominem exerceri, ne torpore aut otio contabeſcat. Tria numina bonarum artiũ tutelaria fecit Plato, eaque confederata virtuti. Ars quædam eſt, quæ ſiue in bellis, ſiue In togis, ſiue in domeſticis, & familiaribus rebus operoſa verſatur. Ægyptij imperandi artem ſingulari ſtudio accerſebant ab Accipitre, idque ex eo quod ipſis creditum eſſet quondam ab Accipitre ad Thebanos librum
ſuiſſe

fuiſſe delatum de Iuſtitia, religione, alijſq; artibus & virtutibus conſcriptum litteris puniceis. Nulla ars, vt bona ſit, debet virtutis conſortio deſtitui, Euadit mala, ſi ſit ſine virtute. Eiectæ ſunt quondam à Spartanis & Romanis benè dicendi artes, ne Senatus eloquentiæ dulcedine captus in malum & nefas quiret aliquando ſententijs declinare, equitare deſerta. Eo conſilij harmonicas artes expulere Argiui, ne frangerentur animi, modulorumque dulcedine emollirentur fortes.

Artes ſi cum virtute iungantur, euadunt humanæ indigentiæ leuamina. Editę ſunt in lucē artes aureo ſæculo ſublato ad abigendas egeſtates vitæ, & declinandas miſerias.

Tum variæ venere artes, labor omnia vincit

Improbus & duris vrgens in rebus egeſtas.

Imperator Nero omnium artium & diſciplinarum Sectator ſimul & hoſtis artium bonum homini prouenìens vel inuitè confeſſus eſt, cum enim ab Aſtrologis audiret fore, vt aliquādo detruderetur imperio, pro reſponſione Iambicum hoc dimetrum.

trum vſurpauit

Terra quauis artem alit

quaſi innueret ſibi bonum nũquam deſuturum, ſi ars aliqua ſupereſſet exercenda. Monet Sapienter Romanos Ouidius.

Diſce bonas artes, moneo, Romana iuuentus:
Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis.

Plutarchus in Solone ad id memorat legem Athenienſibus latam qua parentibus omnibus eſſet indictum, natos cuiuſcumq;ordinis eſſent arte aliqua eſſe inſtituendos, vel ob publicam, vel ob priuatam vtilitatem. Probroſa fuit Lacædemonum, & etiam Symbaritarum nota, apud quos artes omnes velut ignominioſæ exularunt extorres. Contigit Id (inquit Maximus Tyrius,) vel ex obcæcata hominum mente vel ex truculenta imperantium tyrannide. Ingenij acies acuitur, & nobilior hominis pars exercetur in arte, licet faciat currẽtes muſcas; & reptantes Serpentes; nuulloque æuo ob literabitur Callicrates, qui minutiſſimas ex ebore formicas edebat; ſemper commendandus erit Myrmecides

ille

ille Mileſius, qui quadrigam perfecit, quam alis totam integeret muſca,& nauem quam apicula pinnis abſconderet. Sunt artes quæcunque ſint (ait Socrates) potiora rudimenta rationis, quibus homo deſtitutus nullum vitæ aſſequitur bonum.

LEX
SEXAGESIMA II.
Ætas omnis in bonum erudienda.

VNa fuit apud Cononem Athenienſiũ Ducem militaris Paleſtra, in qua omnes æquè pueri, iuuenes, & ſenes poſſent ad bellũ erudiri. Vna quoq; eſt ſchola Virtutis, in qua omnis ætas eruditur in bonum, ſiuè pueri ſint detrectantes nominis imperium, ſiuè Iuuenes eſtu cupiditatum abrepti, ſiuè Senes ad omne vitij Seneſcentis

ge-

genus iam deflexi. Vbi leges indictat virtus, ſcientia recti ab omnibus ediſci poteſt (aiebat Socrates.) DelubrumHortę velut Numini omni ætati apertum conſtituere Romani, vt Numen adhortans ad bonum æque omnes pelliceret, nulla hominum tempora, aut perſonarũ genera ſecluderet. Aureum non fortunę ſed virtutis ſimulachrum apud Perſas proſtrabat omnibus, idque non vnius ſed ſingularum ętatum ſimilitudine exculptum, vt omnis ætas occurret in obſequium.

Iure incunſanda nunc temporis hominum incuria, qui nulla ſatagunt in bonum ætate erudiri. id Seneca, id Tacitus, id Quintilianus acerbè diſplorant, infecto iam Aſiaticis moribus toto terrarum imperio. Torpent (inquiunt) ingenia cuiuſcumque ætatis, nec vllius honeſtæ rei labore vigilatur. Somnus, languorq & languore turpior, malarũ rerum induſtria animos inuaſit. Romani in conuiuijs, vbi conuiuantes erant omnis ætatis. Heroum præconia vel carmine comprehenſa pangebant, vel ſoluta oratione recolebant, quo ad eas libentius imitandas

fer-

ferueſcerent audientes. Hæc Athenis ipſis perfectiora putabantur Athenea, vnde ortum ducerent Camilli Scipiones & Fabritij, quorum virtute Romana res ità aucta eſt vt vniuerſo penè orbi imperaret.

Erudiendi ſunt Iuuenes per temperantiam in animo, & per pudorem in ore, Ambraciorũ Iuuenum exemplo qui (vt ait Plutarchus) ad hoc commam inclementer attonsā Appollini iuuenilis probitatis præſidi dicabant, ne Iuuenibus illa contingat pænitentia quam memorat Tibullus.

Vidi iam Iuuenem, premeret cum ſtrior etas.
Mærentem ſtultos præterijſſe dies.

Erudiendi ſunt ſenes. qui licet minus quam Iuuenes ægrotent, ſæuiente minus voluptatum luxu, ſolent tamen etiam in ſenecta ſuis voluptatibus lancinari, quarum incendia neque infrigida conſileſcunt ætate.

A ſenibus priſci ſanctum dixere Senatum.

vt notum eſſet ſtrictiori lege teneri ſenes in bonum virtutis contendere. Verus virtutis cultor habitus

tus eſt Temiſthocles Græcorum Imperator Senex qui cum pallidam iam præſentiret mortem Imperatorias pulſare turres, indoluit, tum ſibi demigrandum, cum adhuc licet Senex ſapere poſſet.

LEX
SEXAGESIMA III.
Cupidinis meta in bono virtutis conſtituenda.

ANimal beari natum in ſolo virtutis bono inuenire poteſt irrequietæ cupidinis metam, quæ eſt beatitas quędam. Vt ad eam pertingat, perenni circumuagatur errore; at quantum id aſſequi difficile ſit innoteſcit ex Horatio canente

——Vt rarò qui ſe vixiſſe, beatum
Dicat & exacto contentus tempore vitæ
Cedat vti conuiua ſatur, reperire queamus.

Fatigamur omnes, vt quod volumus aſſequamur at ſine virtute beari, impardium, eſt ac perdifficile. Sine hac luce neque meliora videmus, & ſi intueremur, adhuc deteriora impotenter ſectaremur iuxta illud

——— *Video meliora, proboque*
Deteriora ſequor.

Temporibus Luculli reſpondebat ſupplicum votis Numen non longè diſſitum à templo virtutis; Nullus affulget beatitudinis ſplendor in antro vitæ (inquit Plato) vbi ſolæ volitant vmbræ noctis tenebricoſæ, vbi incurſantes premunt ærumnæ, vbi vitam ipſam auſpicamur à lumine virtutis aberrantes. Qui felix ſine virtutis pretio? (aiebat Boethius,) qui in ſua deſideria rapiuntur abſq; rationis imperio in ruinam præcipiti voluuntur caſu abſque repagulo. Nihil inuenit homo in tota rerum vniuerſitate, quo animus ipſe expleatur humanus ſine virtute. Abiecta virtute velut anchora exſoluta relinquitur nauis humana fluctuum ditioni ſubiecta inſperato requietis portu; Secùs vbi Numen adſtat tutelare virtutis. Virtute melius quam Theſſalia & Tempe ſuſcitantur ad

bean-

beandum amenisſima loca, & Elyſia arua.

Anguſta iactatio fuit illa Seueri, omnia fui, cui adiectus eſt præteritorum dolor illa additione verborũ, & nihil expedit; Amplius loqui poteſt vir ex virtute beatus, omnino ſum,& omninò expedit. Felix reputatur Hippias nobilis Sophiſta, cùm ad certamen Olympicum veniens omnia indumenta proprijs perfecta manibus geſtat. At longè felicior, qui propria virtute omnia ſibi comparat bona, quibus quieſcet animus. Menſam ſoli dicitur homini virtus apponere, vt omninò quæ cupit, obtineat homo. Lydijs theſauris pondere ſuo terram fatigantibus non eſt computanda fælicitas ex virtute, vbi ſatis eſt cupere, vt teneas cupidinis metam. Quid quid dant ſuperbæ ædium moles, marmorea atria, cælatæ columnæ, taſſaliata cubilia, bracteati parietes,hortorum amænitas,rerum omnium affluentia, vna præbet homini virtus; cæterum ſine virtute.

Seu caret optatis, ſeu fruitur, miſer eſt.

Egregiè loquitur ſanctus Proſper.

LEX

SEXAGESIMA IV.

Nemo corporea voluptate beandus.

QVędam homini voluptas eſt, quæ ipſum beatum facit, at ea eſt, quæ animo percipitur, atque honeſtati adblanditur, non quæ per ſenſuum, & corporis illicebras illabitur, Vile corporis mancipium non poteſt ima cupiditate ad ſummum ſuſtolli deguſtandum bonum. Beatur homo quatenus homo, neque ditionē rationis ingreditur illecebroſa voluptas, quæ ſedem poſuit in ſenſu. Ac hoc ſapientes Gręci voluptuariam deliciiſque affluentem vitam, non hominis vocarunt ſed belluæ. Noctem ſine lumine dixerunt, in qua libentius ſolent oberrare monſtra. Hannon Athenienſium Imperator tenebroſam hanc noctem beatitudi-

nis

nis inuenit, cum vltra Herculis columnas enauigaret. Ad inſulam appulit, in qua nocturno tantum tempore commentitij illi Elyſiorum accollætabatur inter ſonitus, atq; cymbalorum, & tympanorũ ſtrepitus.

Nocte etiam Sardanapalus Aſſiriorum Rex, cum iam omni voluptatum mollitie deflueret, ſuam quæſiuit poſtremam beatitatem, nã nocte ipſa gazas, opes, mulierum greges, & Eunnchorum, cætera regiæ luxuriæ oſtentamenta, ſe ipſum quoque accenſam coniecit in pyrrham. Debuit libidinum incendiũ, quo diũ flagrauerat, alio extingui abſumptum incendio, tantaq; molliti es ſolis exuri nocturnis vindicibus flammis, ea voluptarijs hominibus indicta lege,

Cum te mortalem noris; præſentibus exple
Delitijs animum, poſt mortem nulla voluptas.

Beari nequit homo corporis voluptate, quam ſemper mæror, triſtitia & pænitudo comitantur.

——— medio de fonte leporum.
Surgit amari aliquid, quod in ipſis floribus angat.

Indiuiũ triſtitiæ, & voluptatis cõſortium Iupiter fecit, cum illa mutuo ſe ſe accuſantes de iure confinij violato, adamantina catena deuinxit. Voluptuoſa beatitas ea eſt, quam ex cadauerũ odore percipiebat Vitellius Imperator, qui dicebat hoſtes mortuos, licet quatriduanos benè olere, præſertim ſi potentes eſſent. Beatos inſpectantes faciebat caput amputatum Maxentij Tyranni; & ejuſmodi beatitudinem vix obortã trucisſimus interimebat aſpectus, terrorẽ ſimul incutiens ac mœrorẽ. Phalangium ſeu Tarantuala, oculis oblectans, & radiãs attactu titillationem excitat, & virus inſtillat. Syrenes, pardi, hami prolectant ſimul & necant. Sæuiunt nimis corporeæ voluptatis lenocinia, & dum ficta placiditate demulcent iniecta vulneratione trucidant.

———— Inde aſpice latè
Florentes quondam luxus quas vert erit vrbes;
Quippe nec ira Deum tantum, nec tela, nec hoſtes,
Quantum ſola nocet animis illapſa voluptas.

I Fatenter-

Fatentur id voluptates Aſſiriæ, quas omnes vniuerſo cum auro pellicibuſque ignis abſumpſit; Ionicæ Polycratis delitiæ, quas deſtruit, funditùſque euertit nox indecora. Sybariticæ, quarum cultoribus non pepercit interitus; Siracuſanæ quas diuturna Tyrannis calamitatibus preſſit; ex quibus iure monet hominem Horatius:

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

LEX
SEXAGESIMA V.
Virtute comparandus honor.

AFfectant plerique propendulũ honoris culmen, & non aduertunt miſeri, ſi virtute deſtituantur, inſidias ſe quæritare ſtationes, in quibus iugi mobilitate circumaguntur. Ibi ſtata quies non inuenitur, vbi nec pes ſtare poteſt

in decliuo. De Sciano idcirco di-ctum eſt.

——qui nimios optabat honores
Et nimias poſcebat opes, numeroſa
put abat
Excelſæ turris tabulata, vnde al-
tior eſſet.
Caſus & impulſæ præceps immane
ruinæ.

Immotus honoris apex, conſtans, ac ſolidum gloriæ faſtigium extrà virtutem non inuenitur. Fallitur, qui ſine virtute honoris capeſſit culmen, vt teneat. Aedium vtriuſque ſimul à Romanis iacta eſt baſis, Athenienſes, quos Antocothones appellabat Antiſthenes, ob immutatam virtutis, & domicilij ſtationem, proprium æſtimabant honorem, qui non eſſet à virtute diuiduus, ac propterea nulla mutatione nutans, nulla tempeſtate rapiendũ. Achilles delata ſibi à Dijs optione, honoremne vellet, vt ſoboles diuina, ſine virtute parandum? oblatum reſpuit munus. Iaſon ſola virtute aurei velleris ideptionẽ eſt aſſecutus.

——Tu ſola animos mẽteſq; peruris
Gloria, te viridem videt immunem-
que ſenecta.

Tha-

Phaſidos in ripa ſtantem, iuueneſq; vocantem.

Eſt verus honor virtutis opus, ſoluſque virtutis præmium, vt ſcribit Ariſtoteles ad Nicomachum, nuſquam interriturum.

Fama manet facti poſito velamine currunt,

Et memorem famam qui benè geſſit habet.

Alexãder Macedo Homerũ dicebat fuiſſe ſuperſtitẽ morti licet vita functus eſſet. Virtutis vita neq; extinguitur lętho, neq; cineribus ſepelitur. Imago Platonis effigiem referens ſemouentis, ad hoc à Mitridate Athenis erecta eſt.

Is eſt honor verus, qui eius proprius euadit, quem affici honore cõtingit talis eſt qui virtutẽ imitatur agentis. Alius honor potius honorantis eſt, atq; in aliena poteſtate cũſtitutus. Nil ducebat Plato, quod à Dionyſio aurigaretur, pendebat verò maximè aliquid habere, cuius iutuitu ab Areopago æſtimaretur. Dullius Romanus gloriabatur, quod Carthaginenſes bello nauali ſuperaſſet, non quod è cæna Senatus priuilegio cum ardente funali, ſel-

la curuli, & tibicine præunte domum rediret.

——breue irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ, ſed famam extendere factis
Hoc virtutis opus.

LEX
SEXAGESIMA VI.
Virtute fortunanda miſeria.

NIhil ſplendidius de virtute ſentiri poteſt, quam quod ſola ſit potens erumnas, & infortunia fortunare. Præſtò ſunt delitiæ virtuti etiam in æquuleis, & Phalaridis tauris. Hac ſola inter aduerſa leuatur animus, & felicitate ſaturatur. Deſerant Amici, aduerſentur principes, iactent procellæ, ſola intùs reuocata ſerenat animum, ſedat ærumnas, fortunat euentus. Satiùs de virtutibus quam de muſis caneret Boethius

Has

Has ſaltem nullus potuit peruincere terror
Ne noſtrum comites proſequerentur iter.

Fortunatus, atq; infortunatus æquè beatus eſt (inquit Plotinus) ſi non deſerat virtus fortunam, vel infortunium. Demonicum alloquens Iſocrates hortatur ne malis cedat, ſi virtute ſit fretus. Charilaus omnem Rempublicam licet miſerijs conflictatam (aiebat) poſſe beatam eſſe, dummodo Reipub. ciues ſint virtute præſtantes.

Diſcite virtutem Iuuenes, nam ſola beatos
Nos facit, & diræ non timet arma necis.

Fælix habitus eſt Alcibiades Athenienſis, non propter nobilitatem quam dedit fortuna eximiam, non ob exundantes diuitias, aut præſtãtiſſimam formam, non propter propenſum ciuium fauorem, ſed propter damnationem, exilium, venditionem, bonorum inopiam, odium patriæ: violentam denique necem, quæ in ipsũ mala prouocauit virtus.

Marij quoque miſeriam fortunauit virtus. Ille qui Carthaginenſes

309

deuicit, qui Africam ſubegit, qui Regem Iugurtham egit ante currum, qui Theuthonicorum, Cymbrorumque exercitus deleuit, qui ſextum conſulatum ſummo cum honore peregit.

Ille Iugurthino clarus Cymbrorumque triumpho,
Quo victrix toties conſule Roma fuit.

demum occupante Romam Sylla profugus, & Circæum delatum in littus cernitur ſola virtute beatus mortem libenter oppetere. Vbi virtus adeſt, non eſt cum Ouidio indignandum Dijs propter miſeriam proborum virorum

Cum rapiant mala fata bonos, ignoſcite faſſo,
Sollicitor nullos eſſe putare Deos.

habet namque miſeria ſuam in virtute fortunam. Marcus Regulus vir ærumnis mille fatigatus, nunquam tamen ſe miſerum eſſe putauit, virtute animum à miſeria patrocinante.

LEX

LEX
SEXAGESIMA VII.

Amicitia veritati poſt habenda.

AEquum ſanè eſt honorem ſuum amicis præſtare, at magis ſanctum veritatem colere, ac pro ipſa decertare.

Incorrupta fides nudaque veritas;
Quando vllum inuenient parem.

glorioſè de Quintilio ſcribebat Horatius. Hæc duo hominibus diuinitus data ſunt (inquit Pythagoras) nimirum veritatem colere, & amicis fauere; primum tamen longè diuiniùs eſſe. Honor in Phydiæ ſimulachro ſub forma viri expreſſus primam veritati, quæ Virginis ſpecie effingebatur, porrigebat manum

Haud arte tantam pictor vllus aſſequi

Statuariuſq; pulchritudinem queat,
Tantum decorem veritatis quantus eſt.

Egyptij quoque Regibus ſuis, quos omnium virtutũ characteribus volebant inſignitos, gemmatum pretioſis lapidibus vinculum collo ſuſpendebant; Idque veritatis Idolum appellabant, velut appoſitum Numen imperantibus colendum.

Poſthabenda veritati amicitia est, propter dignitatem ſubiecti (aiunt Sapientes) nam Veritas ſemper cõſtans in intellectu, quæ eſt nobiliſſima animæ facultas commoratur; Amicitia ſemper mobilis in voluntate mutatur, etiam propter æternitatem principij, cũ veritas à Deo fluat infallibili, & nunquam fallente, Amicitia ab humano pendet arbitrio, quod fallax eſt, propter excellentiã obiecti, nã Veritas mẽtẽ rapit in beatitudinẽ, quod amicitia nõ præſtat, propter ſimplicitatem, nam veritas omni vacat affectu, Amicitia ijs maximè deſtinetur. Ideò Ariſtoteles Sanctam vocat Veritatem non amicitiam. Haurit velut à ſole ſua lumina Amicitia à Veritate. Diligitur Amicus, in quo vera colluceat.

ceat virtus non apparens,& fucata; & ſi ſine veritate diligatur,diligitur ſine ſplendore. Antipatro roganti, vt aliquid in ſui gratiam diceret alienum à vero,reſpondit Phocion: Nequit Antipater in tenebris; & in lumine ambulare, Phocione vti adulatore,& Amico.Nefas erat tempore Anaxagoræ,ad aras, quæ plures erant, veritati dicatas noctu confugere,vbi purgabantur falſitatis obnoxij criminibus.Inde dictum, Amicus vſque ad aras; olim namq; qui iurabant, manu veritatis aras contingebant.

Tango aras, mediosque ignes, &
Numina teſtor.

Attollitur etiam ſummè Amicitia ſupra veritatem, quod amicitiæ à ſola veritate ſuam mutuat firmitatem,atque conſtãtiam Filia temporis,& Saturni dicta eſt veritas, eo quia omni tempore enaſcitur,& interit nunquam. Amicitiæ ſtatuam, quæ mobilis erat, iungebant veteres cum veritate, vt immobilis euaderet, & Mercurius, qui tunc temporis Veritatis Numen habebatur, ſtatuas ſuas fertur habuiſſe quadratas,& cubica ratione conformatas.

Amicus debet eſſe plato, Amicus Socrates, ſed magis amica veritas.

LEX SEXAGESIMA VIII

Virtute potius quam genitura oſtentanda nobilitas.

ILla nobilitas hominum generi æſtimanda eſt, quam ſibi vẽdicat, non genitura, quæ omnibus eadem eſt, ſed meritum, & virtus, quæ eſt optima nobilitatis forma. Genus nobilitatis, quod immerita oſtentatione iactatur, abiectionis ignobiliſſimæ argumentum eſt. Nobiles ſunt non ii qui ſplendore naſcuntur, ſed qui pietate, prudentia, animi integritate, cæteriſq; virtutibus diradiant. Parta ſunt nobilitatis primordia, aut nefaria perfidia, & crudelitate, aut mercenaria induſtria. Eam in lucem protulere; vel

vel impia fratrum, & parentum parricidia, vel funeſta coniugia, vel trucidati Principes, vel id genus alia ſummæ improbitatis execranda facinora. Non quibus quiſquis ortus ſit parentibus, & cognatis inſpiciẽdus eſt, ſed qualis ipſe ſit, quamque traduxerit vitam meritis illuſtratam.

Nam genus, & proauos, & quæ fecimus ipſi.
Vix ea noſtra voco.

Subditque Iuuenalis

Stemmata quid faciunt?
Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, Nobilitas ſola eſt, atque vnica Virtus.

Romulus primus inter Romanos nobilitatis excepit inſignia, non quia Martiam præſeferret in ore ſanguinis venuſtatem, ſed quia ſemina nobilitatis ingenitæ exculta virtute optimam deducebat ad frugem. Nemo altero nobilior (inquit Seneca) niſi cuius ingenium virtute præſtantius eſt, cum vnus omniũ parens mundus ſit. Quinimò ignobilis eſt (ſubdit Euripides) qui Iuſtus non eſt, quamuis à Ioue genus ducat.

ducat. Natura æquè parens omnibus eſt,& ſanguinis claritas ciuium præpotentum commentum eſt.

Non improbanda tamen eſt ea generis claritas, quæ ſolet virtuti fauere. Valida eſt ad grandia animorum incitatrix nobilitas (aiebat Cicero in orat pro Sextio) eratque Romanorum vſus in demandandis imperijs generis fulgorem reſpicere. Viro nobili atque ingenuo, vt plurimum animi magnitudo conſociatur, & ipſo naturæ ductu horret abiecta meditatur excelſa. Ex melioribus meliores naſcuntur,

Fortes creantur fortibus,& bonis
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ columbam.

Eo modo, quo ſæpius in natis parentum, auorum,& attauorum ſigna ſeruantur, ita quoque in animis cum corpore complicatis eædem maiorum propenſiones velut igniculi à natura aſſurgentes cernuntur propagari, & rarò admodum contingit, vt è Scythicis genitoribus naſcantur Anacharſes.

LEX

LEX
SEXAGESIMA IX.
Minimè fidendum fortunæ.

FOrtunæ nomen, ſi pro cauſarum ſeriæ ab æterno præſcripta diuinitus, neque exhorreſcunt Theologi. Damnatur hic fictum illud, & erraticum Numen, quod nullibi conſtat. Non eſt ſpes humana committenda fortunæ, quæ nihil affert boni, & ſemper deſinit in malum. Dolenter deploratur Priamus apud Virgilium, quod ſe fortunæ commiſerit.

Hic finis Priami fatorum hic exitus, illum
Sorte tulit. Troiam incenſam, & prolapſa videntem
Pergama, tot quondam populis, terriſque ſuperbum
Regnatorem Aſiæ iacet ingens littore truncus.

Auuiſumque humeris caput, & ſine nomine corpus.

Fortuna ſtultos fouet, non beatos facit. Eſt Senecæ Oraculum. Interrogatus Apeles cur fortunam pixerit ſedentem reſpondit; quia ſtare non poteſt, iuxta illud Ouidij,

Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxque loco;
Sed modo læta venit, vultus modò ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in leuitate ſua eſt.

Si præter morem quandoque conſtans apparet fortunæ fluſtrum, tunc maximè ſuſpectum eſt. Quem ſecunda afflat fortuna, citò deprimet infortunium. tantundem fortunæ credendum eſt, quantum Solon credidit Cræſo, & Amaſis Polycrati; is in Orontis poteſtatem deuenit, ille Cyri mancipium factum eſt. Philippus Macedo inſolita Fortunæ blandimenta ſuppliciorum portenta vocabat; acceptis ſimul tribus optatiſſimis nuncij; de nato Alexandro filio, de quadrigarum victoria in Olympicis, de Dardanis

per

per Parmenonem ſubactis. Inclamauit. At tu fortuna leuibus nos affice malis. Ad hoc Veteres ſapientes fortunam rotundo lapidem inſidentem deſcripſere virtutem quadrata mole ſeſſitantem.

Deliramenta poetarum ſunt, quod fortuna polum capite ſuſtineat, & manum geſtet cornu Amaltheæ; atque in hoc vnice perhibetur deceptus Demoſthenes, quod fortunam inſculpſerit in Clypeo, à qua bonos præſtolaretur euentus. Satius Seruius Tullius Romanorum Rex fortunæ templum extra vrbem iuxta Tyberim collocauit, vt rem ſummoperè fluentem eſſe demonſtraret, eiuſque imperium extra ciuitatem exerceretur. Eximium eſt prudentię opus nihil fortunæ committere.

LEX.

LEX SEPTVAGESIMA

Ex animi boni paranda fœlicitas.

Corporis bona, quæ fluxa ſunt, incerta,& caduca non niſi præteruolantem adſtruunt fælicitatis ſplendorem. Animus hac vera poſſeſſione lætatur, cum illa contemnit, vt ſibi ex virtute viuat. Antiſthenis erat conſilium frequens ea eſſe paranda viatica, quæ cum naufrago ſimul enatarent. Solius animi opes (aiebat Socrates) optimæ ſunt, nec vllam poſſunt iacturam pati Rationalis dominatus in ſolo animo eſt, eoque ipſi dominamur fœlicitati.

Fœlix qui potuit rerum cognoſcere cauſas,
Atque metus omnes, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis auari.

ſunt equidem etiam corporis bona quædam fœlicitatis præſidia, & inſtrumenta, ſi in animi miniſterium adhibeantur. Sunt adminicula, ſinè quibus plerumque nequit virtus in lucem prodire.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Ipſa tamen fęlicitatem intrinſecus non attingunt, nec animum beare valent. Amuleta ſunt (inquit Ariſtoteles) ægrotantium collo ſuſpenſa, valetudinis inſtrumenta. Fœlix eſt qui ex animo gaudet, & benè agit, eſt Lyci ſententia ſapientiſſimi viri. Extrà animum non eſt virtus, vel ſi adeſt, languet, & emortua eſt. Virtuti animum roboranti ad hoc ab Antiquis tribuebantur manus, quibus eſſet in parandam beatitatem operoſa

—— Quid virtus ſubmerſa tenebris
Proderit? obſcuræ veluti ſine remige puppes
Vel Lyra quæ reticet, vel qui non tenditur arcus.

Beatam ideo dixere vitam ſapientiores, quæ ab animo minimè otiâte

te prodiret. Inſana fœlicitas eſſet quæ ſolo corporis laboritio pararetur. Eſſet fœlicitas Caramantum, qui ſunt barbari quidam Aſiatici populi, qui ſtudio fælicitatis omni quieti corporis, ſiuè diurnæ, ſiuè nocturnæ indicebant. Quieſcat corpus, laboret animus, his beatitudinem indiſpicimur.

LEX SEPTVAGESIMA I.

Corporis bona in animi famulatum adhibenda.

ANimi maieſtas corporis bonis veluti famulatorio genere ipſius dominatui inſeruiente, fulcienda eſt. Homo non eſt mens ſola à corpore ſecreta, ſed mens cum corpore iuncta. Imperfecta erit illius hominis in hac vita ſe-

Digitized by Google

fœlicitas, qui naturâ in ortu non matrem, ſed nouercam habuerit, qui fortunam ſemper inſpexerit aduerſam, cui nulla vnquam ſerena dies affulſerit. Viuit homo virtuti, vitam tamen agit Animo, & corcorpori communem. Status dicitur hominis fælicitas omnium bonorum aggregatione perfectus.

Beatus qui ſimul opes & mentem poſſidet canebat Pindarus; & beatus eſt,

cui
Gratia, fama, valetudo contingit abundè,
Et Mundus victus non deficiente crumena.

Valetudo, pulchritudo, robur, & bona Senectus (inquit Ariſtoteles) illuſtriora ſunt humanæ fælicitatis præſidia. Reſpondet valetudo iuſtitiæ, pulchritudo temperantiæ, corporis robur fortitudini, bona ſenectus prudentiæ, quibus beatur homo.

Abſque valetudine, nec facilè in animo boni recepta[n]tur habitus, nec probæ actiones facilè emittuntur.

Orandum eſt, vt ſit mens ſana in

cor-

corpore ſano.

Heròdicus ea de cauſa minimè fælix habitus eſt; quod ſemper ægrotaret licet cætera bona in fælicitatem adſpirarent. Plato quoqu... hac vna redarguitur ratione; quod Accademiæ locum, vbi animi cultus edocebatur, ſub inſalubri élegerit cœlo.

Beatos recenſet Ariſtoteles Iuuenes illos pulcherrimos, qui Pentathli dicebantur, hoc eſt ex quinque certaminibus victores lucta, curſu, ſaltu, diſco, iaculatione; Idque dictum eſt, quod etiam oris venuſtas ſociata virtuti eſſet potens ad beandum. Populi quidam Indorum in demandandis imperijs fœliciores eligebant, hoc eſt corporis forma, & dignitate præclariores. Nemo monſtruoſus in corpore, dicitur à Phyſiognomis, beatus in animo. Formæ decorem quædam altitudo mentis atque indolis comittatur. Apud Homerum Achilles omnium Græcorum formoſiſſimus inducitur, Idemque optimus, ac beatus Heros; Therſites contra omnium turpiſſimus, nullius pretij; minimæ felicitatis.

Etiam

Etiam bonæ ſenectutis, & corporei roboris adiumento beatur animus; beatumque genus in Xenophilo Pythagorico; Maſſiniſſa Numidarum Rege, & Valerio Coruino commendatur, ſicut robuſtorum in Hercule, Achille, alijſque quam plurimis.

LEX
SEPTVAGESIMA II
Animo magis quam corpori viuendum.

SOli adſcribitur animo immortalis rationis imperium, quo vita potiſſimum tranſigitur humana. Id in vnoquoque optimum eſt (inquit Seneca) quo naſcitur quiſque. Rationi, & animo naſcitur homo, pluſquam corpori, atq; adeo corporis vita minus homini æſtimanda. Ex animo virtuti deuoto totum hominem deſcribit Ouidius ſuam traducere vitam, mentique potiùs ſuprema petenti, quam corpori ad occidua procli-

ducat. Natura æquè parens omnibus eſt,& ſanguinis claritas ciuium præpotentum commentum eſt.

Non improbanda tamen eſt ea generis claritas, quæ ſolet virtuti fauere. Valida eſt ad grandia animorum incitatrix nobilitas (aiebat Cicero in orat. pro Sextio) eratque Romanorum vſus in demandandis imperijs generis fulgorem reſpicere. Viro nobili atque ingenuo, vt plurimum animi magnitudo conſociatur, & ipſo naturæ ductu horret abiecta meditatur excelſa. Ex melioribus meliores naſcuntur,

Fortes creantur fortibus,& bonis
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ columbam.

Eo modo, quo ſæpius in natis parentum, auorum,& attauorum ſigna ſeruantur, ita quoque in animis cum corpore complicatis eædem maiorum propenſiones velut igniculi à natura aſſurgentes cernuntur propagari, & raro admodum contingit, vt è Scythicis genitoribus naſcantur Anacharſes.

LEX

LEX SEXAGESIMA IX.

Minimè fidendum fortunæ.

Fortunæ nomen, ſi pro cauſarum ſeriæ ab æterno præſcripta diuinitus, neque exhorreſcunt Theologi. Damnatur hic fictum illud, & erraticum Numen, quod nullibi conſtat. Non eſt ſpes humana committenda fortunæ, quæ nihil affert boni, & ſemper deſinit in malum. Dolenter deploratur Priamus apud Virgilium, quod ſe fortunæ commiſerit

Hic finis Priami fatorum hic exitus, illum
Sorte tulit. Troiam incenſam, & prolapſa videntem
Pergama, tot quondam populis, terriſque ſuperbum
Regnatorem Aſiæ Iacet ingens littore truncus.

Anni

Auuiſumque humeris caput, & ſine nomine corpus.

Fortuna ſtultos fouet, non beatos facit. Eſt Senecæ Oraculum. Interrogatus Apeles cur fortunam pixerit ſedentem reſpondit; quia ſtare non poteſt, iuxta illud Ouidij;

Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxque loco;
Sed modo læta venit, vultus modò ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in leuitate ſua eſt.

Si præter morem quandoque conſtans apparet fortunæ fluſtrum, tunc maximè ſuſpectum eſt. Quem ſecunda afflat fortuna, citò deprimet infortunium. tantundem fortunæ credendum eſt, quantum Solon credidit Cræſo, & Amaſis Polycrati; is in Orontis poteſtatem deuenit, ille Cyri mancipium factum eſt. Philippus Macedo inſolita Fortunæ blandimenta ſuppliciorum portenta vocabat; acceptis ſimul tribus optatiſſimis nuncij; de nato Alexandro filio, de quadrigarum victoria in Olympicis, de Dardanis per.

per Parmenonem ſubactis. Inclamauit. At tu fortuna leuibus nos affice malis. Ad hoc Veteres ſapientes fortunam rotundo lapidem inſidentem deſcripſere, virtutem quadrata mole ſeſſitantem.

Delitamenta poetarum ſunt, quod fortuna polum capite ſuſtineat, & manum geſtet cornu Amaltheæ; atque in hoc vnicè perhibetur deceptus Demoſthenes, quod fortunam inſculpſerit in Clypeo, à qua bonos præſtolaretur euentus. Satius Seruius Tullius Romanorum Rex fortunæ templum extra vrbem iuxta Tyberim collocauit, vt rem ſummoperè fluentem eſſe demonſtraret, eiuſque imperium extra ciuitatem exercere-
tur. Exi-
mium
eſt
prudentię opus nihil
fortunæ com-
mitte-
re.

LEX.

LEX SEPTVAGESIMA

Ex animi boni paranda fœlicitas.

Corporis bona, quæ fluxa ſunt, incerta, & caduca non niſi prætervolantem adſtruunt fælicitatis ſplendorem. Animus hac vera poſſeſſione lætatur, cum illia contemnit, vt ſibi ex virtute viuat. Antiſthenis erat conſilium frequens ea eſſe paranda viatica, quæ cum naufrago ſimul enatarent. Solius animi opes (aiebat Socrates) optimæ ſunt, nec vllam poſſunt iacturam pati Rationalis dominatus in ſolo animo eſt, eoque ipſi dominamur fœlicitati.

Fœlix qui potuit rerum cognoſcere cauſas,
Atque metus omnes, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis auari.

ſunt

ſunt equidem etiam corporis bona quædam fœlicitatis præſidia,& inſtrumenta, ſi in animi miniſterium adhibeantur. Sunt adminicula, ſinè quibus plerumque nequit virtus in lucem prodire.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Ipſa tamen fęlicitatem iutrinſecus non attingunt, nec animum beare valent. Amuleta ſunt (inquit Ariſtoteles)ægrotantium collo ſuſpenſa, valetudinis inſtrumenta. Fœlix eſt qui ex animo gaudet, & benè agit,eſt Lyci ſententia ſapientiſſimi viri. Extrà animum non eſt vittus, vel ſi adeſt, languet,& emortua eſt. Virtuti animum roboranti ad hoc ab Antiquis tribuebantur manus, quibus eſſet in parandam beatitatem operoſa

—— Quid virtus ſubmerſa tenebris
Proderit? obſcuræ veluti ſine remige puppes
Vel Lyra quæ reticet, vel qui non tenditur arcus.

Beatam ideo dixere vitam ſapientiores, quæ ab animo minimè otiate

te prodiret. Inſana fœlicitas eſſet quæ ſolo corporis laboritio paratetur. Eſſet fœlicitas Caramantum, qui ſunt barbari quidam Aſiatici populi, qui ſtudio fœlicitatis omni quieti corporis, ſiuè diurnæ, ſiuè nocturnæ indicebant. Quieſcat corpus, laboret animus, his beatitudinem indiſpicimur.

LEX SEPTVAGESIMA I.

Corporis bona in animi famulatum adhibenda.

Animi maieſtas corporis bonis veluti famulatorio genere ipſius dominatui inſeruiente, fulcienda eſt. Homo non eſt mens ſola à corpore ſecreta, ſed mens cum corpore iuncta. Imperfecta erit illius hominis in hac vita fe-

fœlicitas, qui naturâ in ortu non matrem, ſed nouercam habuerit, qui fortunam ſemper inſpexerit aduerſam, cui nulla vnquam ſerena dies affulſerit. Viuit homo virtuti, vitam tamen agit Animo, & corpori communem. Status dicitur hominis fælicitas omnium bonorum aggregatione perfectus.

Beatus qui ſimul opes & mentem poſſidet canebat Pindarus; & beatus eſt,

cui
Gratia, fama, valetudo contingit abundè,
Et Mundus victus non deficiente crumena.

Valetudo, pulchritudo, robur, & bona Senectus (inquit Ariſtoteles) illuſtriora ſunt humanæ fælicitatis præſidia. Reſpondet valetudo iuſtitiæ; pulchritudo temperantiæ, corporis robur fortitudini, bona ſenectus prudentiæ, quibus beatur homo.

Abſque valetudine, nec facilè in animo boni receptantur habitus, nec probæ actiones facilè emittuntur.

Orandum eſt, vt ſit mens ſana in cor-

Etiam bonæ ſenectutis, & corporei roboris adiumento beatur animus; beatumque genus in Xenophilo Pythagorico; Maſſiniſſa Numidarum Rege, & Valerio Coruino commendatur, ſicut robuſtorum in Hercule, Achille, alijſque quam plurimis.

LEX
SEPTVAGESIMA II
Animo magis quam corpori viuendum.

SOli adſcribitur animo immortalis rationis imperium, quo vita potiſſimum tranſigitur humana. Id in vnoquoque optimum eſt (inquit Seneca) quo naſcitur quiſque. Rationi, & animo naſcitur homo, pluſquam corpori, atq; adeo corporis vita minus homini æſtimanda. Ex animo virtuti deuoto totum hominem deſcribit Ouidius ſuam traducere vitam, mentique potiùs ſuprema petenti, quam corpori ad occidua procli-

K nan-

nanti adſcribit viuere.

Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet,
Natus homo eſt.

Quæ extrà animum ſunt, dicuntur quodammodo etiam extrà hominẽ eſſe; neq; vita poteſt in corpore eſſe quod animi carcer, & ſepulcrum:

—— quantum non noxa corpora tardant
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra
Hinc metuunt, cupiuntque dolent, & carcere cæco
Reſpiciunt clauſæ tenebris & carcere cæco.

Vitæ potius ſepulchrum eſt hominis corpus quam vita, ſepelitur animus (inquit Socrates alloquẽs Critonem) quamdiù viuit, & ſepulchrũ corpus eſt, nondum morte aduentante. Inter viuentes non dignoſcebat Cynicus homines eſſe, qui corpore viuitarent in diem. Homines quæritans indolebat ſe tantum hominum vmbras inuenire. Ea de cauſa teſtatur Laertius Heraclitum luxiſſe, & Democritum riſiſſe. Ani-

mi

mi vita homini propria eſt; corporis, ſtirpibus, plantis, & belluis communis. Ea etiam eſt, quam Dijs competere aiebat Ariſtoteles, animo quadam tenus ratione ſimilibus homini. Animus vbi viuit, perpetuum & nunquam interiturum, veré floreſcit, animuſque viuens ridentia ſemper, rigentia nunquam experitur tempora.

Victus vbi facilis, non nix, non frigora, & imbres
Stridula ſed ſemper Zefirorum ſibilat aura,
Quam placidam oceanus mittit per amena vireta.

Deſcribitur animi vita, qua aiebat Socrates Archelaum beatum eſſe.

L E X
SEPTVAGES. III.
Opes velut onus infeſtum dimitendæ.

EVdæmonas, fælices nempè, diuites omnes appellãt Greci apud Euripidem. Beatiſſimos prædicant latini Reges Phri-

gum, & Lydorum auro, & opibus exundantes. Nec deſunt qui virtutem ipſam pecunijs poſt habendam iudicant inſanè.

Et genus, & formam Regina pecunia donat,

Virtus poſt numos.

fortaſſe (vt ſubdit Horatius) quia,

——— omnia pulchris

Diuitijs inſunt.

At id afferentes pluſquam palmaris dementauit error. Nequit quieſcere, expleri, ac plenè exſaturari humana cupiditas vbi irrequietum auri ſtudium anhelos commiſcet labores dulci quodam fallente lenocinio. Sunt opes onus infeſtum potius dimittendum citò, quam diuturno ſudore cappeſſendum. Ariſtippus hominem diſpiciens ſummo labore ſacculum pecuniæ deferentem, clamauit à longè (ſtulte mitte onus)Ideo pondus ſollicitudinum benè dicta eſt pecunia à Propertio,

Ergo ſollicitæ tu cauſa pecunia vitæ es,

Per te immaturæ mortis adimus iter.

Tu vitijs hominum crudelia pabula præbes,

Se-

Semina curarũ de capite orta tuo eſt:

Seneca ſub Nerone coacervandæ pecuniæ miſerias expertus eſt, nec oneri portando fuit ſatis. Summus labor, & ſumma miſeria iunguntur in congeſtione diuitiarum; haſque qui affectant exilio ſibi voluntariè indicto, ſpontè profugi, & exorres per totum commeant terrarum orbem, atque importuoſa, ac monſtris importuna traijciẽtes maria infinita propemodũ ſuſcipiunt pericula.

Impiger extremos currit mercator ad Indos

Per mare pauperiem fugiens per ſaxa, per ignes.

Dimiſſum eſt hoc opum acquirendarum onus à Thalete, Solone, & vitam, quam prius inierat quæſtuoſam reliquere, ſe contemplandæ veritati committentes. Diogenes ipſe diuitiarum vitam vocabat naturæ contraria, quod nimirum naturæ quieti deſiderio æſtuanti, ipſa contrarios paret motus, infeſtoſque conflictus.

Apud Thebanos columna erat in qua diræ execrationes in Regem Menin continebantur, tamquam in hoſtem naturæ, quod ipſe mollio-

rem viuendi cultum opum profuſione primus inueniſſet, à quo miſerrima dimanaret vita. Affluebat ſuperabundè omni delitiarum genere Imperator Caligula, at ea tantum tempeſtate reputabatur fęlix, cum immenſus aureorum aceruus ſi non animo, ſaltem pede conculcaret.

Infeſtiſſimæ ſunt diuitiarum curæ; Carcer erat ænea illa turris in qua Danae ſeruabatur incluſa, quæ Iouem aureo imbre labentem molliſſimo excepit hoſpitio. Crates iturus Athenas, magnum auri pondus abiecit, eo quod prorſus inſociabiles eſſent opes, & virtutes.

Prima peregrinos obſcæna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſæcula morſu
Diuitiæ molles.

LEX

LEX

SEPTVAGESIMA IV.

Velut miſeriæ leuamen amplectenda pauperies.

NVLLA præmitur miſeria qui ſola pauperie miſer eſt De Cynici paupe-rie benè poterat occinere Lucretius.

—— priuata dolore omni priuata periclis
Ipſa fuit pollens opibus nil indigna noſtri.

de quo etiam habet Maximus Tyrius; Non minus iucundè Diogenes vſus eſt dolio, quam Xerſes Babylone; non minus ſicco pane, quam condito iure Smyndirides, nec minus fonte, quam Choaſpe Cambyſes; Non minus ſole, quam purpureis amictibus Sardanapalus; non-

Digitized by Google

minus libenter baculum geſtauit, quam haſtam Alexander; nec denique minus mactram, & peram ſuã dilexit, quam theſauros Craeſus. Quin in his omnibus felicior Diogenes; nam angitur Xerſes ſuperatus in pugna, vulneratus gemit Cãbyſes, exulſus exulat Sardanapalus, captiuus lachrymatur Cræſus, bellare prohibitus dolet Alexander: Diogenes ſemper hilaris ſemper iubilat felix, etiam in ſumma rerum inopia ſibi ſatis.

Gyges occupato Lydię regno armis, & diuitijs affluentiſſimo Apollinem ſciſcitatum venit: Quis mortalium ſe felicior eſſet; voce miſſa è ſpecu ſacrarij Apollo Aglaum quemdam prætulit, qui erat Arcadum pauperrimus, & fines agelli ſui numquam excellerat.

Beatus ille qui procul negotijs
Vt priſca gens mortalium
Paterna rura bobus exercet ſuis.

Etiam Furij paupertas à Catullo decantatur beata, quod nihil optabili ei relictum eſſet. In humili caſa quietiùs dormitur, ſimpliciori amictu commodius frigus depellitur, tenuiore cibo fames præcla-

clarius reſtinguitur.

Quantum Epicure tibi paruis ſufſecit in hortis.

De Epicuro ipſo traditum eſt; cuius doctrina eſt paupertatem locupletem euadere, ſi cum virtute libenter ocietur; viroſque virtute præſtantes beata pauperum magnificentia iucundiſſimè frui. Qui omnia in virtute tenet, nihil eſt, quod in pauperie exhorreſcat. Erat Socratis ratiocinium; Diogenes licet non Atticus, non Doricus fuerit, non Solonis educatione, non Licurgi inſtitutione eruditus; ſolo conſulto Apolline de pauperrima vita tranſigenda, beatus decantatur;

O fortunatos nimium ſua ſi bona norint

Agricolas, quibus ipſa procul diſcordibus armis

Fundit humo facilem victum iuſtiſſima tellus.

LEX SEPTVAGESIMA V.

Nihil boni, vel mali aſtris adſcribendum.

ASTrorum ſyderumque iura in elementa, viuentia, bruta, hominesq; ipſos licet quodămodo exerceantur, ea tamen quæ in animo ſunt, ac ſola arbitrij lege reguntur, cæleſtem dominatum prorſus excludunt, neque planetarum admittunt imperium. Longè altiora ſunt animi bona, atque ordine ſublimiore locata. Non ſunt animi bona commentitiæ illæ cæleſtium planetarum particulæ è cælo in humanum ruentes genus, quibus ſine labore homines ditari, atque intus ornari arbitrabantur Stoici. Non eſt virtus fictitium illud errantis phantaſiæ portentum, magnum quoddam animal non nemini innocuum,

cuum, cunctis proficuum, delapſum cælo, congenitum aſtris. Valent quidem Aſtra, ſydera, & planetæ ad præſtituendam in homine qualitatum temperaturam; at animum huiuſmodi temperaturæ ſubiacentem aut parentem agnoſcere prorſus eſt nefas. Falluntur omnes, qui ex inditis à natura in corpore ſignis, intimas rimantur animi affectiones ſine rationis imperio prodeuntes.

Fas eſt tantummodo lemmata ab aſtris in corpore conſtituta decerpere, vbi putatur animus velut princeps dominator libertatis iura tueri, & exercere. Saturnus, vnde Satyri dicti ſunt, ad ſummum quamdam ſui dicitur immittere particulam in homines hirſutos iracundos, atque ad generandum procliues. **A Ioue faciem benè compoſitam, à Marte bellicum robur. A Phæbo hilaritatem, à Venere geneſeos domina, propenſionem generi propagando deditam, dicuntur vulgo homines accipere; at nil aliud quod in arbitrium cadat.**

—— ***Per te quoniam genus omne animantum.***

Concipitur, riſitque exortum lumina ſolis.

De Venere canit Lucretius.

Fabulæ ſunt illæ quę in ſuſcipiendis operibus monent quintam Lunam eſſe fugiendam tanquam malè ominantem ſi de rebus, quibus ſe immiſceat ratio id intelligatur. Fabulatus eſt Virgilius, cum dixit quintam Lunam natos efficere ſuperbos, Deorum contemptores, atque ad omnem vergentes impietatem.

Ipſas dies alios alio dedit ordine Luna
Fælices operum: Quintam fuge: pallidus orcus
Eumeniſque ſatæ: tum partu terra nefando
Cœumque Iapetumque creat, ſæuumque Typhœa:
Et coniuratos cælum reſcindere fratres.

Aſtris, & ſyderibus tantummodo adſcribenda, quæ abſque arbitrij læſione poſſunt homini euenire.

LEX

LEX
SEPTVAGESIMA VI.
Omne bonum adſcribendum virtuti.

Non aſtris ſed virtutibus omne bonũ homini datur. Hæ ſunt, quæ optimos & præſtantiſſimos efficiunt viros, cum nemo virtute malè vti queat. Pietas non eſt, quæ ad inanis gloriolæ aucupium exercetur, neque Temperantia eſt, quæ in ſordidam adhibetur parcitatem. Nullum malum à virtute progignitur, ſed omne bonum. Scipionem his alloquuta carminibus dicitur Virtus ad optima bona prolectaſſe.

Hinc tibi, non Tyrio vitiatas murice, veſtes
Nec donum deforme viro flagrantis amomi;
Sed dabo, qui veſtrum ſæuo nunc Marte fatigat

Im-

Imperium, ſuperare manu, laurumque ſuperbam
In gremio Iouis excisi, deponere Pœnis.
Quæ postquam cecinit ſacrato pectore virtus.
Exemplis lætum vultuque aut ita probantem.
Conuertit Iuuenem. ——

Vbi virtus eſt, ibi optima quæque fas eſt inueniri, at vbi ipſa defecerit, eò neceſſum eſt, omnià mala aduentare. Margites qui ab Homero incuſatur tamquam vir omni virtute deſtitutus

Quem nec foſſorem voluerunt Numina Diuum
Eſſe, nec Agricolam, nec in vllo munere vitæ
Verſatum gnarumque operis, ſcitumque laboris.

Excuſatur ab alijs, quod è regione eſſet ortus, in qua perempta virtute, natura quædam mala dominaretur. Vulgatiſſima eſt Demadis oratoris vox, qua Alexandri Macedonis exercitus mala cohors dicta eſt, quod inter bellandum abuteretur Virtute. Virtuti nullum poteſt alium conſociari; Non eſt pruden-

tia quæ collimat in fraudem, ſed calliditas. Non animi magnitudo, quæ ad alienæ virtutis ſplendorem exardeſcit in flammam, ſed inuidia Fortitudo, quæ dum fortem excitat ad pericula, eidem creat exitium, temeritas eſt, non prudens animi robur

—— *Torrens dicendi copia multis*
Et ſua mortifera eſt facundia, viribus ille
Confiſus perijt, admirandiſque lacertis.

Valdè diffiti ſunt fines virtutis, & vitij, licet ſæpè contendat vitium virtutis ditionem occupare, eo tamen ſegregantur confinio, vt vbi virtus, nullum adſit malum, vbi vitium, & crimen, nullum bonum.

LEX

LEX
SEPTVAGESIMA VII.
Sola Mors indecora metuenda.

NEque metus omnis abigendus eſt mortis, neque contemptus omnis eiuſdem animo excipiendus. Mors eſt, quam fas ſit perhorreſcere, alteram verò nefas eſt formidare. In gloriæ mortis diſcrimina formidanda ſunt, eiuſdem glorioſa pericula interrito ſuſcipienda proſpectu; Abiurant clariſſimi viri genus omne turpis interitus, atque ignobile funus ſummorè auuerſantur. Doles memoratur Achilles apud Homerum, atque indignabundus ob mortis pericula, quæ ſubire dedeceret Heroem.

— *Cauſa æquor eſſet*

Si.

Digitized by Google

Si fortis fortem interimat, nam mortis honeſtæ
Impia fata adimunt ſolatia. Scilicet iſto
Obruar in fluuio ceu natus patre ſubulco,
Quem Torrentis hyems ignota condat arenæ;

Æneas apud Virgilium Iliacis mallet in campis occubuiſſe, quam in mari, medijſque fluctibus ſine gloria interire. Præſtantibus viris ius eſt inuiolandum, ignobile exitium refugere, ſicut contra obuiam ire morti ex honeſtiſſima cauſa aduētanti præclariſſimum eſt, & pulcherrimum. Pulchram ideò mortem in acie glorioſè ſuſceptam appellant poetæ

——— Corpora bello
Obiectant, pulcramque petunt per vulnera mortem.

Xenophon pulchriorem natum habuiſſe vita iam functum gloriatur, quam viuentem, idque quia glorioſè ocubuit, dum pro patria ſtrenuè dimicaret. Lugeri vetat ille Spartanus filium ſuum apud Auſonium, quod eſſet extinctus in bello.

lo. Plato ſapientiſſimè dixit fortes ſolas res turpes atque indecoras metuere. Obſeruatur fortitudo in rebus illis, maliſque occupatur propter quæ qui non extimeſcit, laudatur. Extimeſcit Vlyſſes mortem aut ex hoſtium dolo, aut ex maris tempeſtate imminentem. Thieſtes apud Ennium ex odio fratris Arrei optat vt naufragio pereat, quod genus illud mortis ingloriu*m* ſit, magniſque viris dolorem afferat non ferendum.

Aut ſpolijs ego laudabor opimis
Aut letho inſigni.

glorioſè iactabat Pallas. Locrenſi Ariſtides & Tarte ſiæ muſtelæ morſu moriturus dixit, minus grauem ſibi futurum illum acerbiſſimum caſum ſi à Leone vel Pardali contigiſſet. Quæſtus eſt Calicrates quod à gregario milite transfixus eſſet, & quod ante mortem ſua ſibi manu aduerſus hoſtem vti non licuiſſet. Iuſtiſſimæ ſunt cæterorum illuſtrium virorum querelæ egerrimè ſuſtinentium mori ex morbo, vel ex alio obſcuro caſu.

LEX

LEX SEPTVAGESIMA VIII

A Fuco virtutis ſummopere abſtinendum

Vitia ſpetie laruata virtutis hominem poſſidere, ſummũ crimen eſt. Non ſunt virtutes quæ ſolã virtutis imitantur imaginem vitij erroribus efformatam, monſtra ſunt eamdem virtutem latenter interimentia. Nocentiſſima ea mala æſtimanda ſunt, quæ irrepunt ſub perſona virtutis. Crimina deceptoria fraude velata reuelant abſcondita ſcelera, eaque ſiſtunt in propatulo. Iam prodit malitia prudentiæ nomine palliata, iam Auaritia Temperantiam, Superbia animi magnitudinem, Liberalitas prodigentiam, fortitudo audaciam, Iuſtitia ſæuitiam, Religio ſuper-

perſtitionem imitatur.

At nos virtutes ipſas inuertimus, atque
Sincerum cupimus vas incruſtare.
Et mala ſunt vicina bonis errore ſub illo
Pro vitio virtus crimina ſæpè tulit.

Vulgatiſſima ſunt ſapientiorum poetarum oracula. Cato vticenſis potius ex inuidia gloriæ Cæſaris, atque ex animi mollitie ſibi intulit necæm, quam ex oſtentato animi robore. Troianus Eneas impietatis crimine damnatur à Lactantio dum pietatis exercet officia erga Pallantem, Turnum interimens, à quo Pallas fuerat interemptus.

——Pallas te hoc vulnere Pallas
Immolat & pænam ſcelerato ex ſanguine ſummit.

Vbique locorum vitiorum nomenclatura perperam aptatur virtutibus; ex quo Cato apud Plutarchum properum auguratur illius Reipub. exitium, quæ eò deueniſſet. Luget Plutarchus ipſe Athenienſes, cum Solonem imitati, qui æris alie-

Digitized by Google

alieni condonationem nouas tabulas appellauerant, Furias, Deas venerabiles, ſcorta, amicas, tributa, deſcriptiones nominarunt. Id infæliciter ad nos vſque propagatum eſt, quibus, vt de ſuo tempore Marius Victor indolebat.

——— ——— Illud honeſtum eſt.
Vtile quod fuerit, vitijſque vocabula recti
Indimus & pauci cognomen ſumit honeſtus.

Circumferuntur timiditates cautelæ nomine fucatæ, ſordes frugalitatis palliatæ vocabulo, fædis dediti amoribus, comes, & amantes, cum tamen ea res ſit, quæ Siculos ſubuertit, Dionyſij, & Phalaridis crudelitatem, tanquam iuſtitiam venerantes, quæ Ægyptum perdidit, cum Ptolomæi muliebritates Diuinos afflatus appellarent, quæ etiam Romanorum mores funditus ſuſtulit, cum Antonij libidines hilaritates animi vocitarent.

Fuit hæc etiam Neronis & aliorum principiũ nota, qui dum muſicarentur, vocabantur Apollines, cum inebriarentur Bacchi, cum illecebroſè luctarentur Hercules. Ità

in

h omne improbitatis genus virtutis operimento trahebantur.

Cenſebatur plus quam Heroica Alcibiadis virtus, qua omnium gentium ſibi manciparet affectus, cum Athenis dicterijs ludens feſtinam ageret vitam; cum apud Lacedæmonias ad cutem vſque raderetur; cum in Thracia belligeraretur, cum ad Tiſaphernem delicijs afflueret, vt omninibus omnia fieret; at eo virtutis nomine vanitatis labem, faſtumque ſuum dicebatur fraudolenter inſignire.

LEX

LEX
SEPTVAGESIMA IX.
Iudicium rectum nullâ flectendum illecebra.

OMnis hominum error, quo mens corrumpitur ſana, quo ad decliue conuertitur ductu quodam fraudolento, à voluptatis illicio corriuat. Omne licet clariſſimum, mentis lumen ſi voluptas irrepat, caligine perfunditur. Canis rabidus dicta eſt voluptas à Naziãzeno, quo cuncta rectæ rationis vorantur bona, & laniantur. *Di*cta eſt cæci Annibalis canis ductor ad miſerias, cum Annibal ipſe inter Campaniæ illecebras velut cæcus expingeretur. Ob id Archyta cum voluptatem æſtimaret totius naturæ infortunium, vt inſania potius quam voluptate cotriperetur à ſuperis preca-

animo Tyrannus atque inexorabilis præficitur. Dimouetur de ſtatu ſuo per voluptatem quæcumque mens recta, & dum quieta, tranquillaque degit, ſi flatus illecebroſus ingruerit, commota illico deflectit à recto. Mens voluptatis irretita euadit mẽdacij mancipium (ait Lactantius) reſque tantum fuco perſonatas examat; fulgor eſt aduocans pœnitentiæ fulmen.

Eſt in ætate hominum ita Dijs placitum,
Voluptati vt mæror comes ſequatur.

Ludus illudens voluntate conſtruitur (inquit Seneca) vbi plerique illicijs ipſis, queis prolectantur, falluntur immo abſorbentur, vt nauis illa ad omne voluptatis genus inſtructa à Rege Ægypti, quę ibi merſa eſt, vbi ſtructuram fuerat ſortita.

LEX
OCTVAGESIMA
Humana libertas in bonum adhibenda.

Irriti ſunt eorum conatus, qui ab homine libertatẽ conantur adimere, vt magis familiaria efficiãt ſcelera. Inducitur peccandi neceſſitas, vt libidines & voluptates velato crimine faciliùs contegantur.

Odi, nec poſſum cupiens non eſſe quod odi,
Auferor vt rapida concita puppis aqua.

Nõ eſt veluti lapis humana volũtas, quæ à ſublimi innata vi rapiatur ad imũ. Prorſus fatua eſt fatalis illa agẽdi neceſſitas, quã adſtruebãt Stoici. Seruus ille damnatus ad crucem ex perpetrata rapina de fato ſuo redarguit Zenonem Stoicrũ principem.

Non fit ſponte bonus, cui non eſt
prompta voluntas
Velle aliud, flexoſque animi con-
uertere ſenſus.

Non diuiduntur à ſuperis fatales quidam Genij omnibus hominibus in lucem,& natiuitatem erumpentibus. Liber vnicuique Genius eſt liberrima voluntas. Toties variata ſors fati Romani oſtendit clarè nil fato contingere, aut neceſſitatis lege. Hæc ſcitè in Genios fatales, atque genialia fata velut tela intorquentur carmina.

Quæ quia conſtituunt, dicant, cur
condita ſit lex
Bis ſex in tabulis, aut cur rubrica
minetur,
Quæ prohibet peccare reos, quos
ferrea fata
Cogunt ad facinus.

Nugantur Aſtrologi, mentiuntur, aut inſaniunt operosè cum ex ſyderum poſitura præſertim in natiuitate libertatem temerari fabulantur. Nil fieri poteſt ab homine libero vrgentibus Aſtris. Quidquid voluntate peragitur in libera collocatur poteſtate. Ferocire poteſt appetitus humnaus, ac ſum-

ma quandoque efficacitate in facinoris conſortium voluntatem abripere, at nullam inferre poteſt liberæ facultati neceſſitatem. Proſtat ſummi principis edictum: ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illios.

Neque diuturna criminum ſeries, quæ hominem ſummè perditum facit, & morboſa vitiorum conſuetudine prorſus tabeſcentem potens eſt libertatem adimere, aut imminuere. Semper in bonum omni malo propoſito poteſt adhiberi voluntas humana. Nulla conſuetudo ita cum homine pugnat vt libertatem expugnet. Quod diuturnus vitiorum turbo iactauit, quos pænè naufragos fecit criminum tempeſtas per ſæpè ad portum reuexere reſpiſcentiæ flatu ex ſola libertate in bonum adhibita concitatus. Eo modo reſipuere Catullus, & Scipio apud Latinum pacatum.

LEX
OCTVAGESIMA I.
Vxores ad honeſtatem adhibendæ.

HOmini diuinitus indita lex eſt, vt in vno quoque quod agitur ſpectetur honeſtas, non voluptas. Honeſta coniugij cauſa eſt, vt ſoboles humana propagetur, vt parentes poſteros nanciſcantur, & hæredes.

Trado ferendis liberis legitimis.
Natam hanc tibi meam.

aiebat Menander. Nomen dignitatis eſt vxor, non voluptatis, nec debet coniugium meretricium quoddam opus eſſe, ſed potius Caſtitatis ſchola.

Probitas, fides, mores, pudorque coniugis placeant marito

iubet Seneca in Octauia. Ob id in vxore primum virtus & fama conſi-

eranda eſt, non forma, aut oris ſpecies, nam

Forma bonum fragile eſt, quantumque accedit ad annòs,
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa ſuo.

Nocuit Lucretiæ venuſta facies, nocuit, ſpecioſus Decor Virgineæ; Gibboſam plerumq; prętaret vxorem eſſe, quam excellentiſſima forma decoram, etenim

—— ——rara eſt concordia formæ
Atque pudicitiæ

Vxoris ornatus ſit intra fines, & honeſtate præſcriptos. Quæ corpore ornatior eſt, mente vt plurimnm deterior fit. Sit vultus ſine fuco, veſtis ſine arte, corpus totum ſine odore. Mulier benè olet, quæ nihil olet (aiebat Plautus) vbi fucatum eſt corpus, fucatus animus eſt, quippe doloſi homini doloſa ſunt indumenta, vt apud Herodotum teſtatus eſt Ethiopium Rex

Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil,
Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extenſis magnos commiſit elenchos,

Ideò

Ideo Spartani mulieribus ſuis vſum auri interdixerunt, & apud Romanos lex Oppia conceſſit tantum mulieribus, vt ſeminunciam auri poſſent geſtare, nec veſtes verſicolores haberent. Satis vxori debet eſſe, quod viri ſocia ſit, vnumque cum ipſo cor, velut honeſtæ vitæ magiſtratum, vt Ariſtoteles tradit in politicis gerat. Exprobrantur in hac parte Romani; qui cum gentibus omnibus armis imperitarent, ipſis imperarent vxores ad inhoneſta vergentes. indelebilis eſt illa ignominiæ nota, qua fædatus eſt Olorus Thraciæ Rex, cum populos à ſe victos mulieribus & vxoribus ſeruire præcepit. Excedunt hæc honeſti fines coniugij.

LEX OCTVAGESIMA II.

Nil homini agendum quod brutale ſit.

ERror Porphirij fuit, Animal omne poſſe virtute præſtare, cunctaque Bruta poſſe ratione, & oratione vti ad virtutem. Redarguntur Melampus, Tyreſias, & Thales, a quibus creduntur Bruta inter ſe colloqui de virtute paranda. Fabulatus eſt Appollonius, cum dixit ſe hirundinem audiſſe ſocijs ex Caritate nunciantem, Aſſellum propè vrbem cecidiſſe, triticumque diffuſum eſſe, vt eò ociſſimè volitātes famelicæ ſaturarentur. Somnia denique ſunt quæ circumferunt de Cane Vlyſſis, de equis Alexandri Cæſaris Traiani; de coturnicibus apud Athenienſes, alijſque huiuſmodi quam plurimis. Nil habēt Bruta, quo cum humanæ mentis di-

dignitate contendant; nilque debet habere homo, quo cum Brutis in agendo communicet.

Iugiter memorandum myſteriũ Cyrcæum, quo conuerſiones hominum in belluas ex vitiorum cumulo deſcribit Homerus. Vitia non humana, ſed brutalia monſtra appellat Plutarchus, ſubdit Boetius hominem vitijs deformatum hominem æſtimari non poſſe.

Non furor eſt tantus Pantheræ ſiue Leonis:
Siue immanis Apri, quo vix vehementius vlla
Perfurit, & rabie deſæuit beſtia tanta.
Pantridæ claris vt quanta ferocia in armis.

Eſt dictum Homeri ad hanc rem, cuius mens ea fuit, Plutarcho teſtante: vt innueret, animas hominum quos vitia dementarent in beſtiarum corpora commigrare, ac prorſus humanitatem deſerere, per vniuerſi circularem reuolutionem, quæ Cyrces appellatur, & Solis filia. Ideo Vlyſſes qui à Mercurio virtute & ſapientia communitur, non deprehenditur talem ſubire mutationem.

animo Tyrannus atque inexorabilis præficitur. Dimouetur de ſtatu ſuo per voluptatem quæcumque mens recta, & dum quieta, tranquillaque degit, ſi flatus illecebroſus ingruerit, commota illico deflectit à recto. Mens voluptatis irretita euadit mēdacij mancipium (ait Lactantius) reſque tantum fuco perſonatas examat, fulgor eſt aduocans pœnitentiæ fulmen.

Eſt in ætate hominum ita Dijs placitum,
Voluptati vt mæror comes ſequatur.

Ludus illudens voluntate conſtruitur (inquit Seneca) vbi plerique illilicijs ipſis, queis prolectantur, falluntur immo abſorbentur, vt nauis illa ad omne voluptatis genus inſtructa a Rege Ægypti, quę ibi merſa eſt, vbi ſtructuram fuerat ſortita.

LEX
OCTVAGESIMA
Humana libertas in bonum adhibenda.

IRriti ſunt eorum conatus, qui ab homine libertatẽ conantur adimere, vt magis familiaria efficiãt ſcelera. Inducitur peccandi neceſſitas, vt libidines & voluptates velato crimine faciliùs contegantur.

Odi, nec poſſum cupiens non eſſe
quod odi,
Auferor vt rapida concita puppis
aqua.

Nõ eſt veluti lapis humana volũtas, quæ à ſublimi innata vi rapiatur ad imũ. Prorſus fatua eſt fatalis illa agẽdi neceſſitas, quã adſtruebãt Stoici. Seruus ille damnatus ad crucem ex perpetrata rapina de fato ſuo redarguit Zenonem Stoicrũ principem.

Non fit ſpontè bonus, cui non eſt
prompta voluntas
Velle aliud, flexoſque animi con-
uertere ſenſus.

Non diuiduntur à ſuperis fatales quidam Genij omnibus hominibus in lucem,& natiuitatem erumpentibus. Liber vnicuique Genius eſt liberrima voluntas. Toties variata ſors fati Romani oſtendit clarè nil fato contingere, aut neceſſitatis lege. Hæc ſcitè in Genios, fatales,atque genialia fata velut tela intorquentur carmina.

Quæ quia conſtituunt, dicant, cur
condita ſit lex
Bis ſex in tabulis, aut cur rubrica
minetur,
Quæ prohibet peccare reos, quos
ferrea fata
Cogunt ad facinus.

Nugantur Aſtrologi, mentiuntur, aut inſaniunt operosè cum ex ſyderum poſitura præſertim in natiuitate libertatem temerari fabulantur. Nil fieri poteſt ab homine libero vigentibus Aſtris. Quidquid voluntate peragitur in libera collocatur poteſtate. Ferocire poteſt appetitus humnaus, ac ſum-

Digitized by Google

ma quandoque efficacitate in facinoris conſortium voluntatem abripere, at nullam inferre poteſt liberæ facultati neceſſitatem. Proſtat ſummi principis edictum: ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illios.

Neque diuturna criminum ſeries, quæ hominem ſummè perditum facit, & morboſa vitiorum conſuetudine prorſus tabeſcentem potens eſt libertatem adimere, aut imminuere. Semper in bonum omni malo propoſito poteſt adhiberi voluntas humana. Nulla conſuetudo ita cum homine pugnat vt libertatem expugnet. Quod diuturnus vitiorum turbo iactauit, quos pænè naufragos fecit criminum tempeſtas per ſæpè ad portum reuexere reſpiſcentiæ flatu ſ ex ſola libertate in bonum adhibita concitatus. Eo modo reſipuere Catullus, & Scipio apud Latinum pacatum.

LEX
OCTVAGESIMA I.
Vxores ad honeſtatem adhibendæ.

HOmini diuinitus indita lex eſt, vt in vno quoque quod agitur ſpectetur honeſtas, non voluptas. Honeſta coniugij cauſa eſt, vt ſoboles humana propagetur, vt parentes poſteros nanciſcantur, & hæredes.

Trado ferendis liberis legitimis.

Natam hanc tibi meam.

aiebat Menander. Nomen dignitatis eſt vxor, non voluptatis, nec debet coniugium meretricium quoddam opus eſſe, ſed potius Caſtitatis ſchola.

Probitas, fides, mores, pudorque coniugis placeant marito

iubet Seneca in Octauia. Ob id in vxore primum virtus & fama conſi-

eranda eſt, non forma, aut oris ſpecies, nam

Forma bonum fragile eſt, quantum-
que accedit ad annòs,
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa
ſuo.

Nocuit Lucretiæ venuſta facies, nocuit, ſpecioſus Decor Virgineæ; Gibboſam plerumq; pręſtaret vxorem eſſe, quam excellentiſſima forma decoram, etenim

—— —— rara eſt concordia formæ
Atque pudicitiæ

Vxoris ornatus ſit intra fines, & honeſtate præſcriptos. Quæ corpore ornatior eſt, mente vt plurimnm deterior ſit. Sit vultus ſine fuco, veſtis ſine arte, corpus totum ſine odore. Mulier benè olet, quæ nihil olet (aiebat Plautus) vbi fucatum eſt corpus, fucatus animus eſt, quippe doloſi homini doloſa ſunt indumenta, vt apud Herodotum teſtatus eſt Ethiopium Rex

Nil non permittit mulier ſibi, tur-
pe putat nil,
Cum virides gemmas collo circum-
dedit, & cum
Auribus extenſis magnos commiſit
elenchos,

Ideò

Ideo Spartani mulieribus ſuis vſum auri interdixerunt, & apud Romanos lex Oppia conceſſit tantum mulieribus, vt ſeminunciam auri poſſent geſtare, nec veſtes verſicolores haberent. Satis vxori debet eſſe, quod viri ſocia ſit, vnumque cum ipſo cor, velut honeſtæ vitæ magiſtratum, vt Ariſtoteles tradit in politicis gerat. Exprobrantur in hac parte Romani; qui cum gentibus omnibus armis imperitarent, ipſis imperarent vxores ad inhoneſta vergentes. indelebilis eſt illa ignominiæ nota, qua fædatus eſt Olorus Thraciæ Rex, cum populos à ſe victos mulieribus & vxoribus ſeruire præcepit. Excedunt hæc honeſti fines coniugij.

dignitate contendant; nilque debet habere homo, quò cum Brutis in agendo communicet.

Iugiter memorandum myſteriũ Cyrcæum, quo conuerſiones hominum in belluas ex vitiorum cumulo deſcribit Homerus. Vitia non humana, ſed brutalia monſtra appellat Plutarchus, ſubdit Boetius hominem vitijs deformatum hominem æſtimari non poſſe.

Non furor eſt tantus Pantheræ ſiue Leonis.
Siue immanis Apri, quo vix vehementius vlla
Perfurit, & rabie deſæuit beſtia tanta.
Pantridæ claris vt quanta ferocia in armis.

Eſt dictum Homeri ad hanc rem cuius mens ea fuit, Plutarcho teſtante: vt innueret, animas hominum quos vitia dementarent in beſtiarum corpora commigrare, ac prorſus humanitatem deſerere, per vniuerſi circularem reuolutionem, quæ Cyrces appellatur, & Solis filia. Ideo Vlyſſes qui à Mercurio virtute, & ſapientia communitur, non deprehenditur talem ſubire mutationem.

Platonici quoque cum intuerentur Animarum alias furioſas, alias rapaces, iracundas, alias eas luporum, ac leonum corpora ſubire putauerunt, & quæ luxuriæ ſe dedere, in Aſinos, aliaſque eiuſcemodi belluas abire iudicarunt. Et ſunt animantia bruta, quæ palmaria quædam crimina, turpeſque motus innata ſibi vendicant propenſione. Brutale prorſus eſt brutorum more vitia non exhorreſcere.

Omne adeò genus in terris hominumque ferrarumque,
Et genus æquorum, pecudes, pictæque volucres
In furias, ignemque ruunt: amor omnibus idem.

Eſt cantus Maronis mutuatus à Sophocle, vt brutales delinearet cupiditates, quibus deficeret rationis imperium. Poteſt abripi homo in cupiditates & crimina, ſed apprehenſa rationis habena, præpediri poteſt, ne ruat in præceps.

LEX

LEX OCTVAGESIMA III.

Præſcribendus iræ modus.

IRÆ vitium eque in exceſſu & in defectu poſitum eſt. In culpa eſt, & ſeruilitatis damnatur, qui quo tempore prudentia dictat, refugit iraſci. Ita crimine non vacat, qui effrænes & ſine lege conceptos non moderatur impetus, & furores. Probabile atque inauditum ſcelus fuit Simonis Athenienſis, qui in genus humanum iraſcebatur: mortales omnes peroptans interemptos, eoque tantum nomine Alcibiadem complexus eſt, quod eſſet aliquando Athenienſibus multa illaturus mala. Sacrilegus hominum oſor iure dictus eſt Timon ad tumulum eo nobilitatus elogio

Hic oſor iaceo Timon hominumque
Deumque,

Hic ſum poſt vitam miſeramque inopemque ſepultus
Nomen ne quæras; Dij, lector, te malè perdant.

Caligulæ furor nefaria voce exhibitus eſt in Theatro, cum clamaret vtinam, populus Romanus vnam ceruicem haberet, quæ faciliùs vno ictu poſſet abſcindi.

Non eſt illegitimum iræ genus in bellatoribus egregijs, aut in alijs viris præſtantiſſimis, cum eò ſuccenſent nomine, quod in paruo habeantur pretio, Iuſtè ira cens laudatur Turnus cum ait.

Pulſus ego? aut quiſquam meritò me fœdiſſimè pulſum
Arguet?

Iuſtè indignata eſt Dido aduerſus Aeneam, cùm ipſum notaſſet nullo angore dolentem, vbi dolores Didonem conflictarent.

Nùm fletu ingemuit noſtro, nùm lumina flexit?
Num lacrymas victus dedit? aut miſeratus amantem eſt?

Iure Aiax ſuccenſet Vlyſſi, cum ſecum Vlyſſes de armis Achillis concertaret.

Modus iræ omnibus adhibendus eſt.

eſt ſe præſertim imperantibus, nam imperantium illud ingenium eſt, vt facilè ira excandeſcant.

——*Commota bile tumebit*
Iratus cunctorum dominans.

Ideò Agammenonis iram reformidat Chalcas in Iliade, cum iuſſus ab Apolline cauſam proferre, cur Apollo Græcorum copias peſtilentia conficeret renuit loqui.

Ab Ioue natorum certè ira eſt maxima Regum. Non eſt aliquis in iram concitandus, aut ex voluptate, aut ex vindicta. Crimen eſt, his excandere furoribus. Ibi iraſcendum, vbi ad iram nulla excitat efferata cupiditas. Diogeni de non iraſcendo accuratè diſſerenti. Adoleſcens veluti periculum faciens, an re præſtaret ea, quam docebat, inſpuit in faciem; Tulit hoc leniter ac ſapienter Diogenes, dixitque non iraſcor, at oporteret iraſci.

LEX OCTVAGESIMA IV

Exſtrema ſemper declinanda.

VBi ſedem collocauit virtus, ibi exilium vitijs extremis indictum eſt. Medium iter omnibus ad ſecuritatem conſtituitur, & qui à medio aberrat tramite, Icari luit pœnas, cui præceptum à parente datum eſt.

——*Media tutiſſimus ibis.*

Ars quæcumque mediocritatem poſtulat, vt perfecta ſit, & omnibus dicatur numeris abſoluta. Scripta Lyſiæ oratoris, & Platonis philoſophi eo comendata ſunt nomine à Phauorino, quod nullum tangant extremum. Lætari nimium vitio non caret, & mentem perpetuo obductam mærore tenere, reprehenſione nō vacat; Lætari vbi, quādo & quomodo oportet, id laudabile eſt.

Ex-

Digitized by Google

Extrema omnia ſunt viæ ad mala (aiebant Pythagorici) medium virtutis ad fœlicitatem eſt trames.

Virtus eſt medinm vitiorum vtrinque redactum

Me Dea ſic docuit, moderamen amabile dixit,

Sunt vulgata virtutis elogia. Extrema declinare, captare media, quibus dirigitur ratio, & ſupprimitur affectio, ſunt munera virtutis. Fortitudo medium eſt inter audaciam & timiditatem Liberalitas inter prodigentiam & auaritiam, ſic de cæteris. Certi virtuti conſtituuntur fines

Quos vltrà citròque nequit conſiſtere rectum.

Medium obtinet virtus & hominis ratio, & vbi deficit medium deficit humanitas. Non ſunt homines Centauri, quos ſolummodo extrema conſtituunt. Non ſat eſt caput & pectus geſtare humanum, ſi reliqua trasfunduntur in brutum. In medio humana ratio velut in nobili capitolio imperium tuetur ſuum. Monſtroſum ſentientis animæ ſatellitium extremum facit, in medio virtutis corrigatur, & reformetur.

metur. Perturbationes ex corporis conſuetudine in animos tranſcriptæ, ab animis ipſis exui facilè poſſunt, ſi vitiorum veneficio à meta virtutis, quæ medietas eſt agendi, non elongantur.

E medio cælo aſſerunt Platonici Animas eſſe adhæc inferiora delapſas. Ærumnoſo errore circumaguntur inter extrema, quoaduſque redeant ad medium. Vitia indita corpori extrema ſunt, quæ pondus faciunt, animaſque retrahunt.

Igneus eſt ollis vigor & cæleſtis origo
Seminibus quantum non noxia corpora tardant
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra
Hinc metuunt, cupiuntque, dolent, gaudentque, nec auras
Aſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cæco.

LEX

LEX OCTVAGESIMA V

Affectum vis cohibenda.

Diuinæ vocis oraculum eſt (ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.) Coercendi ſunt affectus, cum modum excedunt, & animum vehementiùs, quam par eſt, abripiunt. Regium eſt ita viuere (aiebat Cicero ad Syllam) vt nulli ſeruias cupiditati, nec vlla maior eſt victoria, quam ſui.

Latius regnes, auidum domando
Spiritum, quam ſi Lybiam remotis
Gadibus iungas, & vterque pænus
Seruiat vni.

Vir qui animum vincit, qui iracun-

diam cohibet, qui libidinem reprimit, qui timore non frangitur, qui deſperatione non perditur ſimillimus Deo iudicatur à Tulio, & à Catone. Imperator optimus eſt, qui ſibi, ſuiſque cupiditatibus non famulatur. Seruus abiectus, qui neſcit ab affectuum ſe eximere ſeruitute. Herculem monſtrorum olim dominatorem, ſub cuius claua contremuit orbis vna muliercula immanibus exuit armis, & ſibi ſubegit. Rex Alexander, qui iam omnia cætera regna, captus eſt à muliere, dum in Indiam proficiſceretur. Multi equum agitare norunt, qui nequeunt appetitum cohibere; multi gladium facilè rotant, qui cupiditate in ambitionem, aut aliud ſimile ſcelus faciliùs rotantur; multi flumina tranant, furentia ſuperant maria, qui in pelago luxuriæ ſubmerguntur.

Ea affectuum vis eſt, vt non animũ, tantũ ſed ipſum quoq; corpus afficiant. Repentinum gaudium, aut inopinata triſtitia ſæpè morbum, non raró mortem adfert. Dolor animi magnum corporis tormentum eſt. Si quod inflictum ſit corpori.

pori vulnus, præcipuus animi dolor eſt, qui de remedio vndequaque ſollicitus eſt; Ideo vis affectuum in vtroque cohibenda. In virtute eſt qui non omni, ſed effræni ſolum caret affectu. Sapientes quoque affectibus tangi, at non immutari fatebatur Plato. Inſani ſunt (inquit Lactantius) qui hominem mite, ac ſociale animal orbant ſuo nomine, & euulſis funditus affectibus, quibus omnis conſtat humanitas, ad immobilem mentis ſtuporem perducunt. Aqua ſemper iacens, & quieta inſalubris eſt, & cænoſa, ſic animus immotus, ac torpens; bonum eſt affectibus iactitari, ac non ſubmergi.

Modus ab exordio affectibus præſcribendus eſt, ne creſcant extra modum; extinguendus eſt in prima ſcintilla ignis, ne cuncta deuaſtet incendium.

Dum licet, & modici tangunt præcordia motus
Si piget, in primo limina ſiſte pedem
Opprime, dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi,
Et tuus incipiens ire reſiſtat equus

Sug-

Suggerit hoc remedium Ouidius, qui ſubdit.

—— Nam mora dat vires.

LEX OCTVAGESIMA VI.

Nunquam animus mærori committendus.

HVmani generis infirmitas eſt triſtiæ ac mærori animũ dare, at eiuſdem robur eſt ęrumnas omnes caſuſque licet plorabiles infra fortunam ſuam opinari. Vitio datum eſt Ciceroni, etſi tantæ excellentiæ viro, quod flens, mutata que veſte, ne in exilium abire cogeretur, pæne ſingulos ſuplex adierit. Laudatur Lacæna illa mulier, quæ audita filij morte pęne ridens gratias egit, quod filium eiuſmodi peperiſſet, qui pro patriæ ſalute occubuiſſet. Non ferendi ſunt grauiſ-

ter illi caſus, quos nullo conſilio vitarè, aut vincere poſſumus. Dolorem leuat communis legis, & humanæ conditionis recordatio.

Triſtitia ſanè naturalis non eſt, at potius inimica naturæ; tota eſt ab opinione, imo tota ab errore, & abiecti animi ſemper eſt ſignum. Vna eſt quæ euentum triſtem reformidat opinio, & cordis abiectio. Nati ſumus & in hanc lucem miſſi, non vt legem naturæ ponamus, ſed quidquid euenerit, ſubmiſſo & conſtanti animo excipiamus. Dolentes decipimur omnes, & dum dolorem prodeſſe putamus, damnum vulneris intrinſecus ſentimus. Non extrahit dolor ex animo ferrum, ſed altius imprimit. Quid luctus & triſtitiæ ſigna? Quid obuelat facies? quid veſtes ſordidatæ? Naturæ dehoneſtamenta ſunt, quæ homines emaculant. Thraces fœminarum veſtibus virum lugentem induebant. Primæ in Romanorum Republica leges luctus, & lamentationes inhibebant, ne natura deformaretur. De Niobe deformata iactatum eſt

Diriguit viſu in medio, calor oſſa

reliquit,
Labitur, & longo vix tandem tempore fatur.

Celeberrimus ille olim pictor, cum in Ephigeniæ Sacrificio adſtantium amicorum dolorem vario geſtu, ac vultus immutatione expreſiſſet, Agamemnonis parentis faciem velo texit, vt quam induxerat triſtitia deformitatem, obuelaret.

Fictitiæ tantum ſunt & artificiales pompæ funebres, in quibus præficæ olim, conductæ nimirum, vt lugerent mulieres. Si mala æquo animo feras, virtutis exercendæ materiam habes, & dolorem in patientiam pertrahere generoſæ indolis eſt. Multum ſibi adijcit (inquit Latinus Philoſophus) virtus laceſſita, multaque tuliſſe magiſterium eſt fortiter ferendi. Ferrum quò ſæpius canduit durius eſt, nec radices altas agit ſeges, quam nix alta non oppreſſerit.

LEX OCTVAGESIMA VII.

Arcenda deſperatio etiam in extremis.

POſtremum malorum cum ipſa genitum morte dicitur deſperatio à Diuo Auguſtino, vt indicet æquè cauendam deſperationem, ac mortem, Intolerabilis vita foret (inquit Plutarchus,) niſi cum hac morte colluctaretur. Non eſt perniciosum in prælio vulnerari, ſed poſt vulnus acceptum deſperatione curandi, medelam vlceri denegare. Si naue flatibus demerſa quis ſe ſubmergat, non rurſum feſtinabit ad maria, vt meliorem experiatur fortunam. Sæpè Atletas poſt lapſus, & deiectiones vidimus coronari, ſæpè milites poſt fugas, & vulnera ſuos viciſſe victores

Fidere, Batte, decet, melius cras forſam habebis,

Sperandum eſt viuis, non eſt ſpes
vlla ſepultis;
Nunc pluit, & clarus nunc Iupiter
æthere ſurgit.

Credulitas adipiſcendi boni etiam in malis extremis ſubſidium eſt ad illud obtinendum. Neminem ab excitanda domo (inquit Seneca) debet deterrere ruina, neque cum Penates ignis abſumpſit, difficilis eſt aliorum ſubrogatio, & tutela. Spem ſibi relinquebat Alexander, cum cęteri deſperabant; hanc ſolam in Pixide Pandoræ, remanſiſſe fabulati ſunt poetæ. Cum cætera mala in orbem conuolarent ſpes aderat, quæ amaritudines dulcoraret. Benè ſperando, & malè habendo tranſit vita mortalium. Qui nil poteſt ſperare, deſperet nil. Fatur Seneca in Medea.

Philoctetes Herculeæ pharetræ hæres, deſtitutus ab omnibus præ vulneris putore non ſe interficit, ſed ſperans per ſyluas & nemora vagatur & pennarum contextu aucupio protrahit vitam. Marius victus à Sylla atque Minturnis coniectus in carcerem non deſperat, & perterre-facto oculorum acie percuſſore, tan-

dem

dem euadit è carcere, & fortunam reparat in Africa. Illuſtre eſt apud Iuſtinum Locrenſium exemplum, qui in deſperati one ſperantes hoſtes Crotonienſes felicius vicerunt. Sanguis ſæpè mœrore frigefactus conniſu ſpei etiam in deſperatione recaleſcit, & animos adijcit ad victorias. Diſcenda ſpes ab alite, & à cerua, etiam vbi fugam deſperat

Accipitrem metuens pennis trepidantibus Ales
Audet inhumanos feſſa venire ſinus.
Nec ſe vicino dubitat committere tecto,
Quæ fugit infeſtos territa cerua canes.

LEX OCTVAGESIMA VIII

Repeliendus velut hoſtis naturæ timor.

Aduerſatur naturę timor eò pręſertim, quod terrore animum concutit, calore mentem dimouet, pallore vultum inficit & commutat; ſtupore quoque ſæpius vi timoris exhorto ſpiritus congelantur

Frigidus Arcadibus coit in præcordia ſanguis

Timore quoque cor palpitat; membra tremunt, rigent comæ & totus frangitur homo, ne homo ſit.

Extimui, ſenſique metu reguiſſe capillos
Et gelidum ſubito frigore pectus erat,

Contrà naturam eſt, quod calamitoſus animus ſit, & miſer ante miſerias

Digitized by Google

ſerias, id (inquit Seneca) præſtat timor. Stultitia eſt timore mortis mori; venit qui occidat, expecta quod occupet. Lycas dum furentem Herculem fugit timorem correptus, aras tremebunda complexus manu, ipſam mortem ita metu conſumpſit, vt neque mortem exanimatus timore ſentiret. Timore agitatus Anthilocus clypeum abijcit & tutelam. Demoſthenes orator ſummus, qui iudex erat, metu in iudicium deuenit. Piſander tale naturę monſtrum ex timore factum eſt, vt ſemper metueret, ne animæ ſuæ occurreret, â qua viuus eſſet deſtitutus.

Sæpè mala ipſa aduocat timor, quæ inaniter extimeſcimus

——Multos in ſumma pericula miſit

Venturi timor ipſe mali, fortiſſimus ille eſt,

Qui promptus metuenda pati

Quod quiſque pati extimeſcit, ait Nazianzenus ad Iulianum id iam paſſus eſt, grauiuſque â ſe, quam ab ijs, qui ſupplicium inferunt, torquetur. Tiberius Cæſar ita fulgura, ac tonitrua metuebat, vt quo tempore

obſtreperet cælum, licet Lauro, redimitus, munituſque pelle marini Vituli, velut fulmine percuſſum ſe plangeret. Notata eſt in Pompeio animi abiectio, & ad fugam propenſio, cum in pugna Pharſalica militum metueret fugam antequam fugerent. Stultum eſt antequam futurus ſis miſer eſſe iam miſerum, loquitur idem Seneca. Ideò timenti dicitur præſens, quod timetur malum, & id auuertere aut fugere conatur animus

———Fugit liceto ocyor Euro,
Speluncamque petit, pedibus timor addidit alas ———

L E X
OCTVAGESIMA IX.
Supra vires non audendum.

Audendi menſura, periculi æſtimatio ſit. Hoc frænum animo audétij nimis iungendum eſt, vt iudicio vtatur, conſilium non excludat, Nota Phætontis temeritas eſt,

Vitaret cælum, Phaeton ſi viueret, & quos
Optauit ſtultè cogere nollet equos.
nota etiam Icari, Iaſoni, & Zyphis audacia, qui ſupra vires per ardua, ac difficilia moliti ſunt. Damnantur adhuc Celtæ, qui nec parietum ruinas, nec ædium fugiebant incendia, prius ſemper obrupti, quam in fugam verſi; nec ſine nota circumfertur Proteſilaus, qui cum ſciret pereundum illi, qui primus è nauibus Græcorum in littus Troianum exilijſſet, primus omnium, auſus eſt egredi, & confoſſus eſt.

——Ne fræna animo permitte calenti
Da ſpatium tenuemque moram, mala cuncta miniſtrat
Impetus.

remedium eſt quod audentibus ſuggerit Statius. Sapiens Diomedes apud Homerum, qui hoſtium caſtra exploraturus, ſocium ſibi adiungi poſtulat, qui poſſet præſtare opem, & ne nimis auderet; nouerat enim quædam honeſta eſſe & magnifica, quæ tamen in conſulto Reipublicæ bono tentantur. Sapientis æquè & fortis conſilium eſt, quæ pro virium

ratione poſſint obtineri

Audens ità eſto, ſit prucul vt audacia,
Audere multa, multa nos labi facit,
Audacia aliena ſepiente eſt à viro,
Ex temeritate multa naſcuntur mala.

Canit Comicus Græcus. Amentis eſt, & non fortis leænæ ſpeluncam ingredi, vt de perdicca refert Aelianus, vel in Tyrimuros, & Malorum vrbem inſilire, vt fecit Alexander. Idiotæ ſunt atque ignauiſſimi viri (inquit Cicero,) qui omni prorſus malorum, & mortis pauore ſunt immunes, illud Menandri habentes in ore, mihi ſex menſes ſatis ſunt vitæ, ſeptimum Orco ſpondeo Decem millibus emere volebat Iſocrates moderatam, & benè conſultam confidentiam, quæ maiori prætio æſtimabilis eſt.

Adde moram ſceleri, & metire quod audes

Repetit Statius.

LEX

LEX NONAGESIMA

Nec verbum furori concedendum.

QVædam eſt iraſcentis infirmitas furori verba concedere. Inualidum omne uatura querulum eſt, & nuſquam ſine querela ægra tanguntur. Delicatuli homines ſunt qui vel leuiter offenſi ira,& furore percelluntur. Muliebria ſunt & effeminata corda, quæ in flammas iratæ mentis illicò abeunt, quæ iurgia & clamores inconditos proferunt. De mulieribus canit Iuuenalis.

——*Quoties facit ira nocentem:*
Hunc ſexum, & rabie iecur incedente ſeruntur.
Præcipites, vt ſaxa iugis abrupta.

In ijs, qui ſtimulis iræ ad verba concitantur, os tantum, non loquitur mens. Prudentia ibi deſideratur, vbi furor ſubminiſtrat voces

——Furor iraque mentem
Præcipitant.

Ait Virgilius. Qui ira inflammantur, non niſi tempore differunt ab inſanis, & dũ ratione, cõſilio, & iudicio deſtituũtr, ſui planè diſſimiles redduntur. Homo, non homo, iratus Symbolum eſt Criſpi Imperatoris. Alexander dum poſt conuicia, & contumelias obijcit Lyſimachum, dum Clitum haſta transfigit, dum Caliſthenem mori cogit, non eſt Alexander de ſe met teſtante id Alexandro. Non eſt mater Xanthia mulier, dum ex ira filium necat, ſe ipſam laqueo ſuſpendit, & domum incendit. Magna ira maledictis, & malefactis multos perdidit mortalium (inquit Euripides in Archelao;)

——ira procudit enſes
Et miſeras inimicat vrbes,

Fuere non pauci (inquit Seneca) qui ex nimio iræ furore non tam rupere voces quam venas, & ſanguinem ſupra vires elatus clamor egeſſit, & in-

luminum ſuffudit aciem in oculos vehementer humor egeſtus, & in morbos ægri recidere.

Neque ſi obtrectationes alienæ, calumniæ aut maledicta non extimulent ad iram furore certandum eſt, aut conuicijs reſpondendum. Calumniatores noſtri ira noſtra indigni ſunt. Agatocles & Antigonus eos à quibus iniuria laceſſebantur, ridebant, Cæſar contemnebat, quippe, magnam fortunam magnus animus decet. Conuitia, ſi iraſcare, agnita videntur, ſpreta exoleſcunt. Eſt Taciti monitum. Maledictum in actam honeſtè vitam coniectum aut temporis progreſſu perit, aut ſuo interitum authori parit. Optimus vltionis, ac vindictæ modus eſt honeſtè viuere. Regium eſt benè facere, & malè audire. Agebat Philippus Macedo gratias Athenienſibus quod ſuis maledictis efficerent, vt virtuti ac honeſtis rebus melium quàm antè ſtuderet.

LEX
NONAGESIMA I.
Virtute nil dignius in vita ducendum.

OMnes Virtutem laudant, ſequuntur pauci, pauciſſimi aſſequuntur, cum tamen ipſa virtute nihil dignius, nihil laudabilius ſit. Quidquid eius imperio geritur, glorioſum eſt, qnidquid eius colore purpuratur regium eſt, quid quid eius dignitate fulcitur, ſupra omne decus eſt Laus ipſa, dignitas ipſa, virtus eſt, nil accipit aliundè, ſed ſibi omne bonum, omne honeſtum eſt.

Ipſa quidem virtus, pretium ſibi, ſolaque latè
Fortune ſecura nites, nec faſcibus vllis
Erigitur, plauſu vè petit clareſcere vulgi.

Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis:
Diuitijs animoſa ſuis.

Planè gloria ſine virtute ignominia eſt, nec verè laudari quicquam poteſt, quod extrà virtutem ſit. Veteres Deam fecere virtutem, vt indicarent, perinde eſſe violare virtutē, ac ipſam Deam violare. Simillimum Deo hominem virtus facit, & ſola virtus cum Deo neſcit errare. Vna res eſt virtus (inquit Seneca,) quæ nos immortalitate donare poteſt, & pares Deo facere.

Hæc vna maieſtas Diuina eſt, quę & deprimi neſcit, nec altius efferri poteſt. Phocion Athenienſis hanc diuinam eſſe legem dicebat, vt vnica virtus potens ſit.

——*Emititur ſola virtute poteſtas.*

Virtutem in templo inuenies, in foro, in curia, pro muris ſtantem, puluerulentam, coloratam, calloſas habentem manus, & velut Numen vbique locorum bona profundens.

Dij me tuentur: Dijs pietas mea,
Et Muſa cordis eſt.

Loquitur Horatius ad virtutis encomium. Vlyſſes donec Leuchotea velum illi ſuppoſuit, natatſæ iix &

mortalitatis; ſic homo (inquit Lipſius,) virtute eius pectus percingente. Philo Iudæus quamdam virtutis æternitatem atque immortalitatem commentus, dixit, etiam homine pereunte, eius virtutem ſuperſtitem eſſe, quemadmodum opinabatur ipſe, Ideas Artium vna cum mundo in perpetuum duraturas. Cedunt cuncta, nuſquam cedit virtus, aiebat Socrates,

L E X
NONAGESIMA II.
Imperium ſui & aliorum a prudentia accerſendum.

BEnè conſulere, ſapienter iudicare & rectè imperare ſunt tria prudentis, & ſapientis officia. Cum aliquid in tui, vel alioru̅ egimine peragendum eſt, inquit Epictetus, cogita quid in ea feciſſet Socrates, vel Zeno eorum ductore prudentiæ lumine. Prudentiæ Nu-

men

men inuocabant etiam Ethnici, vt rectè ſuſtinerent imperia. Id eſt quod dicit Homerus de proceribus imperantibus

Conueniant bini, meliori ſententia conſtat

Nemo ſic artem imperandi callet aut aſſequitur, quin à prudentia ediſcere queat, Senatorium eſt Caſſiodori documentum. Frequentior currentibus, quam reptantibus lapſus (loquitur Plinius ad imprudentes;) magni ingenij eſt quæcumque ratione diſquirere, vbi ratione imperandum eſt, erat monitum Philippi Macedonis ad Alexandrum. Scripſit Pelagius ad Demetriadem Imperij ſcientiam eſſe diſtinguendi notitiam, quæ prudentia eſt.

——malè verum examinat omnis Corruptus Index

Diſtat à ſceleribus prudentia, & id eo qui imperat, debet ad prudentiam accedere. Inſanum, immo impium eſt Lyſandri præceptum apud Plutarchum, Vulpinam eſſe regentibus induendā pellē, quo leonina non pertingeret. Vulpes namque flagitiose agit. Infelix Troianorum procerum Imperium perhibetur ex eo,

quod

quod tot affecti cladibus vix decimo anno de Helena reddenda imprudẽter cogitare cæperunt, vnde ortum prouerbium; ſerò ſapiunt Phryges, miſer quoq; regnator Xerſes, qui vt de natura triumpharet nil niſi poſt factum, prudentia cogitabat, quo cerneret quam fatuè ageret imprudens rex, qui & montes transfretare cogebat, & freta ipſa tabulatis coniugi.

Optimus ille quidem qui per ſe ſe omnia noſcens.
Cõſiliij præuiſa ſuis meliora peregit.

De prudente rectore canit Heſiodus. Quod optimum conſilium eſt, à prudentia proficiſcitur. Ideò optimi Imperatores apud Plutarchum Amaſis Ægyptiorum Rex, Themiſtocles Athenenſium Dux, & Ageſilaus Lacedemonum Imperator.

Turpe eſt in re militari dicere non putaram.

Hoſtis conſilium noſſe eſt hoſtem ferè viciſſe.

Religionis neglectus cauſa eſt afflicti ſtatus.

Principi expedit amari potius quam timeri.

LEX.

L E X

NONAGESIMA III.

Habenda gloria pro re inani, & probroſa.

QVi precariam fælicitatem in humanæ gloriolæ inanitate conſtituunt, ij profectò inſaniunt cooperosè. Collocant aras vanitatis ſuæ in aura labente, nec aliter quam Thurij Boream, adorant Ventum. Falluntur æſtimantes honorem velut bonum proprium, cum ſit alienum; honorari aliennm eſt, honorare noſtrū; ſic Ariſtoteles docet; Stultum eſt quærere, quod nunquam noſtrū erit. Dementiæ redarguitur Carthaginenſium dux, vbi ex bello pro mercede tantum gloiam qu eri

—*Mihi magna ſatis, ſat vera.*

ſuperque
Bellandi Merces ſit gloria; cætera vobis vincantur

Melius fuiſſet virtutem, & laudabilitutem affectare, quam gloriam. Infames declarant inepta Manlij Capitolini vota, qui malunt famam magnam, quam bonam. Gloriamur ſæpe in ijs, quorum potius pudendum erat.

Nulla iam æſtimatio & dignitadignitatum eſt: cum promiſcuè malos cum bonis admittant. Dignos indignoſque confundit, dignitas non diſcernit; Æqueat meliores deterioribus, quos præponere deberet, nec indè maior infamia optimis poteſt accidere, quam ab honore, illos qui peſſimis cõparat. Maior honos eſt eiuſmodi honore carere, & ſuis moribus & virtutibus potius æſtimari, quam promiſcuis titulis, quos error commendat, non agnita virtus. Non eſt putanda gloria laudari, ſed laudabilem eſſe, & ille maximè laudabilis eſt, qui perſeuerat non laudatus. Securior honoris via, eiuſdem contemptio eſt, ideo doliaris vir Diogenes Cynicus ab omnibus honoratur.

Con-

 349

Contemnenda & prorſus deſpuenda eſt humanæ inanitas gloriæ, Non eſt in famam laborandum, ſed in virtutem, & inconſcientiam *Nec te quæſiueris extra*

Aequales hoſtes ſunt popularem auram affectanti Inuidia aliena, & gloria propria.

Ideò Imperator qui
Reges ducebat
captiuos,
velut
de-
uictos hoſtes, vt ipſe quoque gloriæ mancipiū
dignoſceretur,
ſeruili a-
dor-
nabatur inſigni, ferreo
ſcilicet annulo; vt
victor victis
exequa-
retur.

LEX

LEX NONAGESIMA IV.

Non omnino abſtinendum à gloriæ ſtudio.

DIſſimulare naturam, aut illam occultare poteſt nemo. Inſeruit illa animis hominum quandam honoris & gloriæ cupiditatem, quam radicitus euellere, nec ars poteſt, nec lex, neque ſupplicij metus. Vltima hæc eſt tunica, quam exuunt mortales, aiebat Bion: nec ſolum animum cingit, ſed etiam excitat, & incendit, incenſum denique in affectandum honorem totum rapit. Ideò non reijciendum omne honoris ſtudium.

Non temerè Socrates gratias dicitur egiſſe Dijs quod natus eſſet homo particeps gloriæ.

—— *Non paruas animo dat gloria vires.*

Et fæcunda facit pectora laudis amor.

Iacebunt honeſtatis ſtudia, ſi ceſſet honoris appetitus, ſola namque laudis cupiditate ad præclara inflammamur. Hæc in diſcrimina ciues trahit pro patria, & ad parandam factis egregijs incitat immortalitatem. Fons eſt, ex quo Duces fortitudinem, Legislatores prudentiam, Philoſophi ſapientiam, Oratores eloquentiam ſumpſerunt.

Laudis amore Thraſybulus tyrannos occidit, leges tulit Draco, Thebas ſeruauit Epaminondas, repulit Xerſem Themiſtocles. In pueris, in viris, in ſenibus ad gloriam excitatur ingenium. Nemo deſes qui gloriam cupit, ignauus eſt, qui nullam appetit; Non eſſent regna, non fuiſſent Reges & Imperia, ſi gloria defuiſſet. Thales monebat vnum in vita eſſe eligendum, ſcilicet gloriam.

Non ſit autem per malas artes acquiſita gloria ne declinet in vitium. Habet & næuos ſuos gloriæ ſplendor. Gloriam Achillis deuenuſtat in Hectoris cadauer ſæuitia Aiacem in Deos ſuos contemptu

Alexandrum poculorum certamen, Iulium Cæſarem rapina, Antonium libido. Virtus ſola intaminatæ gloriæ parens eſt, hæcque etiam homines humili, & abiecto natos loco poteſt ad culmen honoris prouehere.

Summos poſſe viros, & magna
exempla daturos
Verue cum in patria, craſſoque ſub
aere naſci.

Trahimur omnes laudis ſtudio, licet ignobiles, inquit Cicero. Philoſophi è ruſtico genere oborti ad nominis immortalitatem nomen libris ipſis inſcripſere, quibus docebant gloriæ contemptum. Phidias ſui ſimilem ſpeciem incluſit in clypeo Mineruæ, cũ in ſcribere nõ licet. Vix inuenitur, repetit Cicero, qui rerum geſtarum mercedem non deſideret gloriam.

(?)

LEX NONAGESIMA V.

Gloriæ ſtudium animi moderatione regendum.

MAximus error eſt gloriam appetentium, ſine limite ac moderamine illam appetere, ſua cuique rei conſtituta eſt meta, quam ſi excedas, neceſſum eſt aberrare. Metiri me Geometres docet lati fundia, potius doceat quomodo metiar quantum homini ſit ſatis (aiebat Seneca) Errauit Vlyſſes extra hanc metam vadens Glorioſiſſimns Germanicus debellatis inter Renum & Albim nationibus ſtruxit aggeren, & in mod um tropheorum arma, ſubſcriptis victaruem gentium nominibus, honori Tiibrij inſcripſit, de ſe nihil addens

Ita

Ita (ait Tacitus) virtute & moderatione extá inuidiam, con extrá gloriam fuit. Ipſe Tiberius fingendis virtutibus ſubdolus nomen patris Patriæ à populo ſæpè ingeſtum repudiauit, vt ab ipſius gloriæ moderatione ad Deitatis gloriam quam affectabat ocyùs eueheretur; nam

Pulcra placenſque Deo diuina modeſtia virtus
Proxima quæ cælo tecta laremque tenet.

Terrebat Micipſam natura mortalium, quæ nunquam laude nunquam imperio contenta eſt. Qui Athenas nauigabant primo Sapientes erant, tum Philoſophi, tum Rhetores, deinceps rudes & Idiotæ (vt diſcerēt inquit Menedemus) ſe ab honore, à gloria, & ab elatione cohibere.

Qui cadit in plano, vix hoc tamen euenit ipſum
Si cadit, vt tacta ſurgere poſſit humo.

Ageſilaus inter Deos relatus à Thaſijs hominem ab humo prognatum ſe faſſus eſt. Statuas rejecit moderatio Catonis, qui maluit potius, vt de ſe quærerent homines, quare

Ca-

Catoni non ſint poſitæ ſtatuæ. Nimis paruam ſortiti ſumus terræ partem, vt totum gloriæ orbem appetamus. Cogitet præſertim Princeps ſe non ſupra hominem eſſe contrahat vela qui Alexandro nequit eſſe ſublimior. Canutus Anglorum Rex adhoc regiam ſedem in littore maris poſuit. Archidamus Spartæ Rex Philippo poſt cheroneam pugnam inſolentius ſe efferenti ſcripſit, vt vmbram metiretur ſuam. Quanta in rebus gerendis fortuna eſt, tanta (inquit Tacitus) debet eſſe modeſtia.

LEX

L E X
NONAGESIMA VI.
Ærumnæ animi æquitate condiendæ.

NON ſanè ineptè loquutus Plautus in Gratyllo; cum dixit Æquum animum eſſe optimum ærumnæ cōdimentum. Dulcedo mali in malo ipſo eſt animus non amarus, aiebat etiam Publius Mimus. Etiam inſanabilia vulnera per fortem patientiam curari teſtabatur Archilochus, dicens apud Stobæum Deos omnibus malis vnum appoſuiſſe remedium, nempè pati mala, & æquo animo ferre.

Durum ſed leuius ſit patientia
Quidquid corriggere eſt neſas.

Malum eſt maximum ferre non poſſe malum. Felix ille Terentianus Senex in Adelphis, qui de ſe-

me

metiactitabat, Do, prætermitto, non neceſſe habeo, omnia meo iure ago, Nemo ad preclarum facinus idoneus eſt, niſi qui ad rerum aſperitates patientia occalluit. Hæc in bello magni oneris vehiculum eſt in pace iuſtitiæ & æquitatis, in omni loco & regione cuiuſuis doloris remedium

Nobile vincendi genus eſt patientia: vincit,
Qui patitur. Si vis vincere diſce pati.

Vulgatiſſimum illud eſt, Deos omnia laboribus, atque preſſurarum tolerantiæ vendere immò donare; & qui impatiens eſt laboris vel doloris, duplicem non ferendo fert dolorem, cum minus graue ſit dolorem ſuſtinere, quam cedere dolori. Omni malo atrocius eſt lugere, habet enim malum fortunæ maculam, at luctus animi dedecus. Grauius malum non ab hoſte, non à fortuna, non à calumnia, ſed ab animo metuendum eſt. In patientiæ regione ea eſt virtutis Schola, qua perdiſcimus in triſtitijs exultare, in paupertate abundare, & in iacturis atque exhæredatione poſſidere. Gymno-

ſophiſtæ hanc adibant paleſtram, cum ſolem ab ortu ad occaſum vſque immotis oculis intuerentur, & feruentibus arenis alternis inſiſterent pedibus.

Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Abierunt in prouerbium illa verba, ſuſtine,& abſtine, nam qui fortiter patitur malum, conſtanter quoque abſtinet à malo.

LEX
NONAGESIMA VII.
Appetitus rerum temperantia ſaturandus.

FAcultatis humanæ appetentis libido ea eſt, quæ ſemper fame torquetur, niſi temperantia ſuos moderetur impetus; maiori ſemper æſtuat ſitis ardore, qui magis explet bibendi cupiditatem.

Ad

Ad hanc rem appoſitè dictum.

Quo plus ſunt potæ, plus ſit iuntur aquæ.

Non ſaturitatem appetitui, ſed caliginem offundit menti intemperantiæ crimen, & craſſus venter debile parit ingenium Galleni teſtimonium eſt. Contra acuit mentem, ditat ingenium, explet ſenſum temperantia rerum, aiebat Pytagoras. Amens & pauper fit Annibal inter Campaniæ illecebras, nec ſatis illi eſt voluptatum penu. Appetitui indulgendum quantum ſat eſt, & ſat eſt moderatus rerum quæ appetuntur vſus. Cibus famem ſedet, potio ſitim extinguat, veſtis frigus arceat, domus munimentum ſit aduerſus infeſta; his temperans expletur homo, qui tam benè tegimur culmo, quam auro. Nimis faſtidioſa rerum copia eſt, nimis operoſus illecebrarum apparatus.

Viuitur exiguo meliùs, natura beatos
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognouerit vti.

Contentus ſum (inquit Anacharſis apud Tullium) fame, pro cibo, ſolo pro cubili, ſcytharum veſte pro

tegumento. De Parthis prouerbio dictum eos quò plus biberent, plus ſitire, Gurgites dicebantur non homines, & voluptatum remiges. Voluptatum mancipia dicuntur omnibus indigere, inquit Xenophons, quia ſemper egent.

——— *Buccæ*

Noſcenda eſt menſura tuæ.

Chariæ Regina cum ad Alexandrum miſiſſet obſonia quædam pretioſiſſima, & peritiſſimos coquos, iis repudiatis, reſpondit ſe meliores habere; Ad prandium iter matutinum; ad cænam ipſius prandij frugalitatem. Sic in reliquis voluptatibus diſtinetur Temperantia, quæ Lacones, priſcos Romanos, Cretenſes, & Locrenſens beatos fecit, licèt egenos.

LEX NONAGESIMA VIII.

Vitæ quies deſiderijs non infeſtanda.

Sicut fluctibus & vndis agitatur mare irrequieto exſibilans motu, ita perpecuo deſideriorum angore conflictata voluntas nũquam inuenit pacem, aut quietem experitur. In ſuperuacuis deſudat homo, qui cupiditatibus exercetur ſine meta. Deſideria (inquit Seneca) vt plurimum vbi deſinant, non habent. Nil humanæ vitæ adeò nocens, vt aſſidua rerũ concupiſcentia neſcia quietis. Velut in orbiculari machina ſemper ſequendo, nunquã aſſequendo, in deſiderijs verſamur. Per hæc fit quoddam quaſi diuortium à regula rationis, quam ſequi non debet inexplebilis egeſtas, eiuſque comes afflictatio. Conſonant aptè illa ex panegyrico Conſtanti-

ni: Nulli vt res, muneribus fortunæ explentur, quorum cupiditates ratio non terminat. Eos felicitas ingrata ità ſubterfilit, vt ſemper pleni ſpei, commodorum vacui, præſentibus careant, dum futura proſpectant.

Nolo quod cupio ſtatim tenere
Nec victoria mi placet parata,

aiebat Petronius in Satyrico.

Hinc querulæ lamentationes Penelopes ob abſentis Vlyſſis deſiderium. Hinc nimio deſiderio concitata Sapho cum Paonis ferre vlterius deſiderium non valeret, è prærupto ſe dedit præcipitem, id vnum poſtulans vt pennis cupidineis ſuſtineretur! Notus ille apud Terentium Senex qui præ filij deſiderio ſe ipſum punit, in agro nimium ſe exercendo, quaſi labore & ærumna poſſet deſiderium lenire.

Deterius malum eſt in deſiderijs, quod ſæpè deteſtabiliora proſequamur. Vile videtur quod licet, & animus errore correptus peiora diligit. Ad rem Tragicus canit.

Illicita amantur, excidit quidquid licet.

Voluntas natura deſtituta ſuaptè lu-

lumine cæcior euadit, dum appetit immodicè. Viuum & cæcum Homerum omnes negligebant; vbi obijt, complures ciuitates de eius origine decertarunt

Virtutem incolumem odimus
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Exprobrat hanc cæcitatem Horatius.

LEX
NONAGESIMA IX.
Inuidiæ tortor ab animo repellendus.

INſita eſt mortalibus infeſtæ natura, aliorum felicitatem ægris oculis introſpicere, modum quæ fortunæ à nullis magis exigere, quam quos in æquo videre. Dirum hoc exitium in hominibus agnouit Salluſtius. Non eſt tamen id naturæ lege firmatum,

ſed potiùs ex lege eiuſdem naturæ propenſione, feraliter inductum. Quod bonum eſt, licet aliorum odio potius inſequi, quam amore proſequi, extra legem naturæ eſt. Vulnus naturæ eſt alieno bono dolere, nam ſine vulnere preſentitur dolor. Tortor animi inuidia eſt, nec maius Tormentum Siculi inuenere Tyrãni.

Inuidus alterius mareſcit rebus opimis,
Cuius in ore ſedet macies, in corpore palior,
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores.

Torſit diù in Regia Alexandri Primores regni, quod Rex Diogeni ſupremum deferret honorem. Nil crudelius ſe expertos Rege virtuti & Sapientiæ benefaciente faſſi ſunt apud Plutarchum. Infelix ſemper erit, quem torpebit felicior, felicitas quæ inuidiæ ſubijcitur, quos inuidos miſeros facit, & ſola miſeria caret inuidia.

——*Lentàque miſerima tabe*
Liquitur vt glacies incerto ſaucia ſole.

Ho-

Homines inuidos tormenta vocat Curtius, Inuidiam animi non ſolum tortorem, & miſeriam, ſed ærugi-nem appellat Martialis.

Vt tuſi viriditinctas ærugine verſus.

Id habet erugo quod animum depaſcat. Ideò nemini inuidendum aiebat Periander, & quemadmodum rubigo frumenti ægritudo eſt ita animi morbus inuidia eſt, quo animus contabeſcit.

Magnus erat Alexander & potens at animus impotens erat & paruus, cum Perdiccam eo oderat, quod bellicoſus eſſet. Lyſimachum propter militandi peritiam, Seleucum ex animi magnitudine. Attalum quod non ſolum regio, ſed Imperatorio nomine polleret; Ptollomæũ, cui cuncta acciderent proſperè. Licet inuenire regna & regiones, vbi nullum ſit venenum, quemadmodum in Creta, at non licet inuenire Reges, & Reſpublicas carentes inuidia. Nigram Deam proceribus adſtantem vocat Lypſius inuidiam, qua dum alios torquent, torqueantur & ipſi.

Nec quequam iam ferre poteſt Cæ-

ſeruè priorem,
Pompeiuſvè parem.
Paſcitur in viuis liuor, poſt fata
quieſcit.

Cauenda inuidiæ labes, quæ quos tenet & inficit, ſapere non ſinit.

LEX CENTESIMA

Leges honeſtæ vitæ velut vinculo voluntaria homini ſuſcipiendæ.

ERatum mortalium eſt, quod voueant æqualiter pericula & ſecuritatem inæqualiter curent. Vota vouent periculis, quæ ſecurius faciunt votum, cùm non euenit, quod peroptatur. Laqueum triſtitiæ appellat Albertus felicitatem illam, quæ legibus honeſtatis vagatur libera & exſoluta. Non ſunt vincula quæ vinciant, licet ligent, leges honeſtæ vitæ. Ligant quidem, ſed liberè hominem ducunt ad felicitatem. Tutamina ſunt

ſunt ne aberret, ne ruat in præceps. Nulli nexus his legibus, aut arctiores ſunt, aut tutiores. Non tantum iungunt, ſed vniunt ſecuritati, & libertati, vt fas ſit hic recolere, quod dictum eſt de honeſtatis amore.

Quod digiti nequeunt, alligat illud amor,
Longius inde abſens, ibi ſed pertingo quod opto,
Quo pede non venio, pectore totus eo.
Non licet obſtet Arar, Rhodanuſque natamus amore;
Non vetat ire animum, qui vetat ire gradum.

Liber nemo dictus eſt à Socrate niſi ſapiens, niſi honeſtus vir, qui honeſti legibus teneretur. Romana libertas per leges honeſtatis velut per vincula ſpontè ab Athenienſibus ſuſcepta quocumque locorum propagauit imperium. Iiſdem ducta eſt ad felicitatem vſus honeſtatis libertas eſt. Nullum rationis lumen ſtante cupiditate ira reſiſtit ſua libera agendi poteſtate, vt ad extremum non pereat & extinguatur, niſi vires addat honeſtas: ſinè hac ductoria lege nauclerus Noto, aut ire-

requietis turbinibus laceſſitus iactatam nequit, aut benè dirigere, aut benè tutari ratem. Affectibus incurſantibus circumtrahitur animus, & neſcit ſe expedire, ſi directorium honeſtatis non ſit preſtò; exſolutio ab honeſtatis lege, libertatis obſtaculum eſt

Nubila mens eſt
Vinctaque fræn's
Hæc vbi regnant.

Adoleſcens Terentianus flammas Cupidinis quodam honeſtatis præſcripto edomuit. Xenophanes nullam diligebat gloriam, quam non peperiſſet honeſtas; Mancipium peccati dicebatur qui ab honeſtate, per quam liber eſt homo, ſponte deſciſceret. Animus honeſtis vitæ legibus deſtitutus Dijs, hominibuſque infeſtus eſt, neque quietibus ſedari poteſt.

Vitijs nemo ſine naſcitur optimus ille eſt,
Qui minimis vrgetur.

Vitiorum impetus, & inſultationes comprimunt honeſtatis leges, & ſolummodo virtutis legibus benè vita dirigitur.

FINIS.

IN-

INDEX RERVM

EX LEGIBVS

PRVDENTIAE MORALIS.

A

Abiectio.

ADiuncta eſt nobis ipſis noſtra natura abiectio. leg.5.

Abiectione contrahenda ſunt vela ſæliciter radientibus æquor. ib.

In veſtibus ſordes abiecti ſunt animi. leg.10.

Abiecti animi ſignum triſtitia. leg.86.

Æmulatio.

Illuſtre quoddam hominis ornamentum eſt. leg.51.

Inter ſimiles conditione & merito excitatur. ibid.

Eius bonum non modicum ſi à confinio ſuo

ſuo non abſedat. ibid.

Ad inſolentiam vel inuidiam facile tranſit ſi ſuos excedat fines. ibid.

Amicitia.

Nihil in rebus humanis optabilius, & beatius eſt amicitia vera. leg.33.

Amicitia ad ſolum hominem eſt. ibid.

Amicitia ſola honeſtate roboratur. ib.

Cur rara & infrequens amicitia. ib.

Qui fortunam ſecundam non homines diligunt abſunt longiſſimè ab amicis. ibid.

Veritatis poſthabenda. leg.67.

Amicitia à veritate vt à ſole ſua lumina haurit. ibid.

Amicus vſqe ad Aras vnde dictum. ibid.

Amicitia à veritate mutuat firmitatem. ibid.

Animus.

In veſtibus ſordes abiecti ſunt animi. leg.10.

Ærumnarum note animus magis illuſtratur. leg.11.

Vigens eſt animus ille qui nihil trepidat. leg.12.

Niſi ſe animus dedat inexpugnabilis eſt. leg.13.

Fortis animus nuda re niſi à ſe ipſo lædi poteſt. ibid.

Ani-

Animus patiens iurgante æmulatores, aut ſuperat, aut lucratur. leg. 16.
Animus ſe ipſum inſacat dum aliquid fictè & ſimulatè proponit. leg. 20.
Nunquam ægreſcit animus ille qui ſe ipſum nouit. leg. 22.
Honeſtam animi laxationem infirmitas expoſcit humana. leg. 40.
Declinanda extrema in animi remiſſione. ibid.
Sceleribus omnibus animus operitur amiſſo pudore. leg. 41.
Verecundi animi nota erubeſcentia eſt. ibid.
Extra animum non eſt virtus. leg. 70.
Animi vita homini propria. leg. 72.

Ars.

Ars benè imperandi à ſola virtute acquiritur. leg. 55. & 61.
Imperandi artem Aegyptij ab accipitre accipiebant. leg. 61.
Nulla ars, vt bona ſit debet virtutis conſortio deſtitui. ib.
Artes ad abigendas egeſtates inuecta. ibid.
Nobilior hominis pars exercetur in arte. ibid.
Ars mediocritatem expoſtulat vt perfecta ſit. leg. 84.

Aſtra.

Aſtris ea tantum adſcribenda, quæ ſine arbitrij læſione poßunt homini euenire. leg.75.

Nil fieri poteſt ab homino libero vrgentibus aſtris. leg.80.

Audacia.

Audenti nimis frenum iungendum, vt iudicio vtatur. leg.89.

B

Beneficium.

Iugis debet eſſe beneficij memoratio. leg.30.

Eſt turpis beneficij interitus pro virili non rependere. ibid.

Cauenda beneficij fæneratio. leg.53.

Turpe eſt collati benefitij iactatione geſtire. ibid.

Beneuolentia.

Præſertim erga hoſtes affulget. leg.34.

Erga omnes præſertim erga amicos impendenda. ibid.

Haud ſimulatè exhibenda. ibid.

In aduenas beneuolētiæ munera exercebant veteres. leg.38.

C

Caſtitas.

Caſtè viuendum vt diuina propè conſequamur bona. leg.44.

Eius bona enumerantur? ib.

Huius

Huius virtutis decor omnis vitæ ſtatus, ornamentum eſt. ib.
Caſtimonaim ſædat lingua ſi turpis ſit & obſcena. leg. 50.

Clementia.

Nimia eſt cauenda. leg. 36.
Clementiæ magis quam ſæuitiæ ſauendum. ib.

Comitas.

Debetur maximè ſociali vitæ huius virtutis vſus. leg. 21.
Haud laudanda comitas illa loquendi, quæ ſolo placendi ſtudio diſtinetur. ibidem.

Conſcientia.

Parturit ſola recta conſcientiam lætitiam. leg. 3.
Nihil boni nobis ſi mali nos ipſi conſcij ſumus. ib.
Bona concſientia libertas eſt. ib.

Conſtantia.

Fortius humanæ imbecillitatis munimen conſtantia eſt. leg. 17.
Ipſa omne terribile, vincendum. ib.
Inſanus dolor, cui mederi per coſtantiam ſuppetit. ib.

D

Deſperatio.

Cum morte genita, æquè cauenda eſt leg. 87.

San-

Sanguis in diſperatione incaleſcit. ibidem.

Deus.

Infamat maximè Deum, qui pro libito factitia colit Numina leg. 1.
Colendus Deus velut ſummus omnium pater. ib.
Iuſta huius patris ſagitta.
Principibus Deum colentibus cuncta proſperè contingunt, aduersè aſpernantibus. leg. 2.
Disiicit falſas reos opiniones qui ſe cogitat exemplari Deo factum. leg. 22.
Deus innocentia velut oleo ad æternitatem firmauit hominem. leg. 24.
Deo pares nos quodammodo facit honeſtas. leg. 25.
Deus gratus eſſe nemini poteſt. leg. 30.
Miſericors quomodo leg. 37.
Caſtè viuendum vt Deo ſimiles ſimus. leg. 44.
Sine Deo ſtare diù nequit Imperium. leg. 2.
A Deo principes ſunt. ibid.

Diuitiæ.

Diuitiarum præſes monſtruoſus. leg. 8.
Ex deſpicientia diuitiarum aſſurgit homini vita tranquillitas. leg. 9.
Diues eſt qui poſſeſſis vtitur bene, non qui

qui multum poſſidet. leg. 10.

Ad cultum vitæ honeſtæ datæ ſunt opes non ad contemptu. leg. 10.

Innoxius eſt ille diuitiarum vſus quem liberalitas indicit. leg. 53.

Diuitiæ onus infeſtum citò dimittendum. leg. 73.

Infeſtiſſimæ diuitiarum curæ. ib.

Dolor.

Dolor homini parat exitium ac necem leg. 45.

Dolores temperandi ſunt. ib.

Dolorem leuat communis legis, & humanæ conditionis recordatio. leg. 86.

Altius imprimit dolor in animo ferrum. leg. 86.

Dolorem in patientiam pertrahere generoſæ indolis eſt. ib.

Minus graue eſt dolorem ſuſtinere, quam cedere ei. leg. 96.

E

Exemplum.

Nulla res magis reuocat ad rectum quam boni viri exemplum. leg. 29.

Vna felicitas eſt, bona vita in exemplum quod proſequamur. ib.

F

Felicitas.

Haud eſtimāda honoris felicitas. leg. 8.

Qui bonis vtitur cum virtute ille felix eſt.leg 7.

Abiectione contrahenda vela feliciter radentibus æquor. leg.5.

Semper ſubmittit, quæ nos videtur erigere felicitas leg.11.

Fel habet in nomine optata felicitas. leg.11.

Vna felicitas eſt, bona vita in exemplum quod proſequamur. leg.29.

Sola virtute animus felicitate ſaturatur. leg.66.

Corporis bona nonniſi præteruolantem aſtruunt felicitatis ſplendorem. leg.70.

Medium virtutis ad felicitatem eſt trames. leg.84.

Fides.

Sine omnium virtutum ſatellitio perſtare non poteſt. leg.28.

Regium, & nobile eſt à fide non deflectere, ib.

Seruanda fides etiam hoſtibus data. ibid.

Princeps cæteris arctius adſtringitur ad ſeruandam fidem. ibid.

Non benè fidens eſt qui rerum vſu deſtituitur. leg.54.

Fortuna.

Fortunæ Regnum nec facit nec inficit bea-

beatitatem. leg.7.
Sapientia homo licet nudus Dominus eſt fortunæ.leg.6.
Homo per fortunam patientiæ deuonetur.leg.11.
Etiam oſcula ſottunæ velut tela feriunt.leg.12.
Ante ictus fortunæ prouidentia opus eſt.leg.23.
Qui fortunam ſecundam non homines diligunt non ſunt amici.leg.33.
Sola virtus ærumnas fortunare valet. leg.66.
Fortunæ haud committenda ſpes humana.leg.69.
Fortuna ſtare non poteſt.ib.

G

Garrulitas.

Eius damna.leg.50.
Senes, mulieres, pueri, & latabundi maximè hoc vitio laborantes recenſentur.ib.
Dona authoris pereunt garrulitate. leg.53.

Gratitudo.

Subiectio quædam alteri eſt, quæ in Deum cadere nullatenus poteſt. leg.30.

Gula.

Data eſt homini vt viuat non vt volupt-

luptuetur. leg.46.
Per gulam primis parentibus indiſtum exitium.leg.46.

H

Honeſtas.

Ad cultum vitæ honeſtæ datæ ſunt opes.leg.10.
Non in omnibus honeſtas magnificentiæ copulatur.leg.19.
Nullum magnificentiæ opus quibus ab honeſtate recedat.ib.
Mira arbos honeſta eſt.leg.25.
Sapientum præconia quibus attollitur honeſtas vitæ.ib.
Deo pares nos quodammodo facit. ib.
Nulla res magis animos honeſtate induit quam boni viri conſortium. leg.29.
Sola honeſtate amicitia roboratur.leg. 33.
Honeſtam animi laxationem infirmitas expoſcit humana.leg.40.
Declinanda extrema in animi remiſſione vt cum honeſtate paretur.leg. 40.
Vxoris ornatus intra fines honeſtate præſcriptos. leg.81.
Iacebunt honeſtatis ſtudium ſi ceſſet honoris appetitus. leg.94.
Non ſunt vincula quæ vinciant licet li-

ligent leges honeſtæ vitæ leg.100.
Vſus honeſtatis libertus eſt.ib.

Honor.

Virtutis opus & præmium. leg.65.
Haud æſtimanda honoris felicitas. leg. 8.
Immotus honoris apex extra Virtutem non inuenitur.leg.65.
Honor veritati primam porrigit manum leg.67.
Honorari alienum, honorare noſtrum eſt. leg.93.
Securior honoris via, eiuſdem contemptio eſt. ib.
Non reijciendum omne honoris ſtudium. leg.94.
Si ceſſet honoris appetitus iacebunt honeſtatis ſtudia .ib.
Ad honoris culmen virtus ſola prouehere poteſt. leg. 94.

Hoſpitalitas.

Ab ipſa pendet Imperij ſalus.leg.38.

Humilitas.

Potior humilitatis laus ex notitia ſui fulgeſcit.leg.5.
Gloriam captare per legitimas virtutis actiones etiam humili fas eſt. ibid.
Nobile humilitatis paradigma.ib.

Google

I

Imperium.

Non conuenit cuiquam Imperium qui non melior ſit ijs quibus imperat. leg.2.

Reges imperãtes noſtræ libertatis ſunt propulſatores. leg.26.

Clementiæ magis, quàm ſæuitiæ fauere firmat imperium. leg.36.

Ab hoſpitalitate pendet Imperij ſalus. leg. 38.

Sine Deo ſtare diù nequit Imperium. leg.2.

Ars bene imperandi à ſola virtute acerſitur. leg. 55.

Imperandi artem Aegyptij ab accipitre accipiebant. leg. 61.

Modus iræ adhibendus eſt maximè imperantibus. leg.83.

Qui imperat ad prudentiam debet accedere. leg.92.

Innocentia.

Magnum eſt in ſingulis periculis præſidium. leg.24.

Innocentiæ laus eſt omni tempore benè agere erga omnes. ib.

Innocentia velut oleo Deus ad æternitatem firmauit hominem. ib.

Inuidia.

Tortor animi eſt. leg.99.

Sola

Digitized by Google

Sola miſeria, caret inuidia. ib.
Non licet inuenire reges & reſpublicas carentes inuidia. ib.

Ira.

Iræ furor inſania eſt. leg. 35. & 90.
Iræ flamma cum excitari percipitur, ſtatim imbre lenitatis extinguenda. ibid.
In breui ita furiatur iratus, vt dicatur per longum tempus inſanire. ib.
Iræ vitium æquè in exceſſu, & in defectu poſitum eſt. leg. 83.
Modus iræ adhibendus eſt omnibus maximè imperantibus. ib.
Ibi iraſcendum, vbi ad iram nulla excitat efferata cupiditas. ib.
Delicatuli ſunt qui vel leuiter offenſi ira percelluntur. leg. 90.
Conuinciatores ira noſtra indigni ſunt ibid.

Iuſtitia.

Virtutum omnium præſtantiſſima. leg. 31
A recto rationis bene imperantis regimine orta eſt. ib.
Iuſtitiæ muneribus ſolidantur Reſpublicæ. leg. 32.
Ex legum præſcripto Princeps in ſe ipſo iuſtitiam ſeruare debet. ib.
Iuſtitiæ leges repagula quibus firmatur

tur Principis Maieſtas.ib.

L

Liberalitas.

Innoxius eſt ille diuitiarum vſus, quem ipſa indicit.leg.53.

Potior liberalitatis laus celeritas eſt, ibid.

Labes eſt liberalitatis ea qua dati repenſionem cogitamus.ib.

Meta liberalitati ſtatuenda.ib.

Libertas.

Non leditur libertas humana, quod alteri pareat.leg.26.

Leges ſunt noſtræ libertatis propulſatores.ib.

Bona conſcientia libertas eſt.leg.3.

Aſtris ea tantum aſcribenda quæ ſine libertatis læſione poſſunt homini euenire.leg.75.76.

Nugantur Aſtrologi cum ex ſyderum poſitura libertatem temerari fabulantur.leg.80.

Neque diuturna criminum ſeries potens eſt libertatem imminuere. leg. 80.

Vſus honeſtatis libertas eſt.leg.100.

M

Magnificentia.

Non in omnibus honeſtas magnificentiæ copulatur.leg.19.

Nul-

Nullum magnificentiæ opus quibus ab honeſtate recedat.ib.

Miſericordia.

Veteres ipſi hanc velut virtutem egregiam exercebant.leg.37.

Citò miſerendum. ib.

Deus quomodo miſericors. ib.

Modeſtia.

Eius decor æque ad amorem,& admirationem ſpectatores allicit. leg.39.

In extima tantum non debet hærere ſpecie.ibid.

Mors.

Quædam eſt, quam fas eſt perhorreſcere, alteram nefas formidare. leg.77.

Obuiam ire morti ex honeſta cauſa aduentati præclariſsimum eſt.ib.

Cum morte genita deſperatio .leg.87.

Stultitia eſt timore mortis mori. leg. 88.

N

Natura.

Non conſuluit homini natura diminutè.leg.6.

Sapientia homo l. nudus Dominus eſt naturæ. ib.

Omnia vincit hominis natura.ib.

Naturæ bona flocciſacienda niſi in virtutis exercitationem pertrahantur.leg.7.

Curioſum omnibus natura ingenium dedit.leg.49.
Vulnus natura eſt alieno bono dolore. leg.99.

Nobilitas.

Meritum & virtus optima nobilitatis forma. leg.68.
Valida eſt ad grandia incitatrix.ibid.

O

Obedientia,

Antiquior eſt ſeruitute. leg.26.
Non læditur libertas humana, quod alteri obediat.ib.
Huius virtutis vis, & laus.ib.

Obſeruantia.

Obſeruantia ciuilis humanæ excellentia apex eſt.leg.52.
Propter ipſam ſenium ſecurus quidam portus eſt.ib.

P

Patientia.

Quò operoſior inter iniurias patientia, eò illuſtrior.leg.16.
Animus patiens iurgantes æmulatores, aut ſuperat aut lucratur. ib.
Homo per fortunam patientiæ deuouetur.leg.11.
Dolorem in patientiam pertrahere generoſæ indolis eſt. leg.86.
Inſanabilia vulnera per fortem patien-

Digitized by Google

tientiam curantur. leg. 96.
Ad præclarum facinus idoneus eſt qui ad rerum aſperitates patientia occaluit.

Pauperies.

Nulla præmitur miſeria, qui ſola pauperie miſer eſt leg. 74.
Nihil eſt quibus exhoreſcat in pauperie qui omnia in virtute tenet. leg. 74.

Perſeuerantia.

Bonum eſt, cui non deſit preſeuerantia. leg. 15.
Infeliciter operam locat qui perſeuerare prætermittit, ibid.

Princeps.

Ex legum præſcripto Princeps in ſe ipſo iuſtitiam ſeruare debet, leg. 32.
Iuſtitiæ leges repagula quibus firmatur Principis Maieſtas, ib.
Principis nitor Religio. leg. 2.
Principibus Deum colentibus cuncta proſperè contingunt, aduersè aſpernantibus, leg. 2.
A Deo Principes ſunt. ib.
Princeps cæteris arctius adſtringitur ad ſeruandam fidem. leg. 28.
Princeps ſupra cæteros colendus. leg. 52.
Principis cum Numine analogia. ib.

Caueat Princeps ne omnia cauſarum faſtidia vni adminiſtro committat. leg.58.

Cogitet præſertim Princeps ſe non ſupra hominem eſſe. leg.95.

Prouidentia.

Ante ictus fortunæ prouidentia opus eſt. leg.23.

Cur iuuenes, prouidentia ſenes non æquent. ibid.

Prudentia.

Eſt denudata ſimplicitas. leg.20.

Prudentiæ negotiatio venationi ſimillima eſt. leg.57.

Non eſt prudentiæ opus ſed inſaniæ res ſupra vires ſuſcipere. leg.58.

Haud prudenter in finem contendunt, qui in via viribus laſſantur. leg.60.

Quo tempore prudentia dictat, iraſci vitium eſt non iraſci. leg.83.

Diſtat à ſceleribus prudentia. leg.92.

Optimum conſilium a prudentia proficiſcitur. ib.

Pudicitia.

Prima eſt ſenſuum moderatrix & cuſtos leg.42.

Pudicæ mulieris apud veteres, modus procedendi. ib.

Mulierum alloquijs exilium indicit pudicitia virtus. ib.

Ob-

Obſcenæ voces pudico vitandæ.ib.
Rara eſt concordia formæ atque pudicitiæ. leg.81.

Pudor.

Amiſſo pudore ſceleribus omnibus animus operitur.leg.41.
Sedem in oculis habet. ib.
Innocuus pudor inter diuina iura cenſetur.leg.43.

R

Regimen.

Prima regiminis turpitudo, vitiorum labes. leg.55.
Regentis mens ſpeculum eſt.ib.

Regnum.

Nunquam Regnum firmum erit à vera Religione ſecretum. leg.2.
Fortunæ Regnum nec facit, nec inficit bonitatem.leg.7.
Regnare pœna eſt. leg.8.

Religio.

Vnde ſit dicta. leg.1.
Eius vis & neceſſitas.ib.
Omnium virtutum eſt mater. ib.
Principis nitor eſt.leg.2.
Nunquam Regnum firmum erit à vera Religione ſecretum. ib.

S

Sapientia.

Sine bonitate breuem habet vitam. leg.59.

Digitized by Google

leg.59.

Ea eſt ſapientia quæ formam à virtute nanciſcitur.ib.

Sapientis homo licet nudus Dominus eſt naturæ & fortunæ.leg.6.

Spes.

Bona ſpes eſt futuri boni expectatio. leg.14.

Stimulus cuiſcumque boni ſpes bona. ibid.

Etiam inter miſerias præualet bonæ ſpei feſtiuitas.ibid.

In bona ſpe non omnis eſt vacuandus timor.ib.

Spes humana haud committenda fortunæ. leg.69.

Spes in orbe vt amaritudines dulcoret leg.87.

Diſcenda ſpes ab alite, & à cerua. ib.

Studioſitas.

Acuit hominis induſtriam, excutit torporem.leg.49.

Studioſæ mentis probrum eſt aliorum crimina venari.ib.

Eſt ſtudioſitatis nota cum diligens diſquiſitio in futilibus occupatur.ib.

T

Temperantia.

Acuit mentem, ditat ingenium, explet ſenſum.leg.97.

Ti-

Timor.

Aduerſatur naturæ.leg.88.
Stultitia eſt timore mortis mori.ib.
Sæpè mala quæ inaniter extimentur, aduocat timor ib.

Triſtitia.

Humani generis infirmitas eſt triſtitiæ animum dare.leg.86.
Triſtitia naturalis non eſt ſed inimica naturæ.ib.
Abiecti animi ſignum. ib.

V

Verecundia.

Faciem cui admouetur honorat.leg.41.
Periit, cui periit vericundia. ib.
Verecundi animi nota, erubeſcentia eſt.ibid.

Veritas.

Veritati honor primam porrigit manum. leg 67.
Poſthabenda veritati amicitia.ib.
Ab ipſa vt à ſolo ſua lumina haurit amicitia. ib.
A veritate amicitia mutuat firmitatem.

Virtus.

Niſi in virtutis exercitationem pertrahentur natura,bona floccifacienda.leg.7.
Qui bonis vtitur cum virtute ille felix

lix eſt. ib.
Gloriam captare per legitimas virtutis actiones etiã humili fas eſt.leg.5.
Omnium virtutum mater eſt Religio. leg.1.
Infeliciter operam locat in virtute qui perſeuerare prętermittit.leg.15.
Virtus amara atque aſpera eſt pręmia ſi tollas.leg.32.
Virtutes Virgines dictę.leg.43.
Ars benè imperandi à ſola virtute accerſitur.leg.55.& 61.
Beata vita à ſola virtute petenda . leg.56.
Sola virtus firmiſſimum bonum. ib.
A virtute ſapientia vera nanciſcitur formam, leg.59.
Nulla ars vt bona ſit debet virtutis conſortio deſtitui.leg.61.
In ſchola virtutis omnis ętas eruditur in bonum. leg.62.
Sine virte beari,perdifficile eſt leg. 63.
Solidum gloria faſtigium extra virtutem non inuenitur.leg.65.
Honor virtutis opus & pręmium. ib.
Sola virtus ęrumnas fortunare valet. leg.66.
Virtus optima nobilitatis forma . leg. 68.
Extra animum non eſt virtus.leg. 70.

Qui

Digitized by Google

Qui omnia in virtute tenet nihil eſt quibus in pauperie exhorreſcat.leg. 74.
Nullum malum à virtute propignitur leg.76.
Nocentiſſima ea mala ſunt quæ irrepunt ſub perſona virtutis. leg.78.
In vxore primùm virtus conſideranda.leg.81.
Medium virtutis ad felicitatem eſt trames.leg.84.
Simillimum Deo hominem virtus facit.leg.91.
Virtus ſola ad culmen honoris prouehere poteſt leg.94.

Vigilantia.

Ad omnia ſalutaris.leg.84.
Vigilare potius quam dormitare hominum decet.ibid.

Virginitas.

Tantum eius apud Romanos decus vt in Virginem quacumque ex cauſa ſæuire nefas leg.43.
Vbique commendanda Virginitas.ib.

Vita.

Corporis vita minus homini æſtimanda.leg.72.
Vita nequit eſſe in corpore. ib.
Animi vita homini propria.ib.

Vi-

Vitium,

Homo vitijs deformatum, homo æſtimari nequit.leg.82.

Voluptas.

Grauius homini infigitur vulnus à voluptate quam à dolore.leg.45.
Subdola capit mentes, vt eneruet.ib.
Eſt velut finis agentis.ib.
Voluptas quæ animo percipitur hominem beatum facit.leg.64.
Beari nequit homo corporis voluptate.ibid.
Corporeæ voluptatis lenocinia ſequunt ib.
Omnis hominum error à voluptatis illicio corriuat.leg.79.
Vxoris nomen dignitatis, non voluptatis.leg.81.
Voluptatum mancipiam omnibus indigent.leg.97.

Vxor.

Nomen dignitatis non voluptatis eſt leg.81.
In vxore primùm uirtus & fama conſideranda;ib.
Vxoris ornatus intra fines honeſtate præſcriptos.ib.
Satis uxoris quibus uiri ſocia ſit.ib.

FINIS.

Digitized by Google

LEGES
PRVDENTIÆ CIVILIS
CENTVRIA TERTIA.

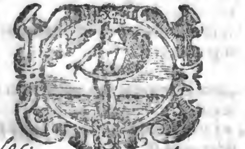
Authore

IOSEPHO MARIA MARAVIGLIA.

Præpoſito General i Clericorum Regularium in Gymnaſio Patauino Moralis Philoſophiæ Publico Profeſſo-

Bibl: Secr: *re.* *Coll: Rom:*

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Soc: Jesu

VENETIIS, M. DC. LXVII.

Apud Valuaſenſem.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

LEGES

PRVDENTIÆ CIVILIS.

LEX PRIMA.

In optimo regimine ſtatuendus Senatorum ordo.

[illegible]
Senatorum [illegible]
in ipſis [illegible]
orbe ciuili, [illegible]
pluſquam regum pluſquam imperatorium diademata coruſcant, & inde melius quam a Solaribus radiis beneficentiam experiuntur diciones & terrarum imperia. Sapien-

Digitized by Google

LEGES
PRVDENTIÆ CIVILIS.

LEX PRIMA.
In optimo regimine inſtituendus Senatorum ordo.

OPtima Regiminis forma ea eſt, quæ mutuato decore à ſapientiſſima Senatorum corona ſplendeſcit in orbe ciuili. Hæc pluſquam regium, pluſquam imperatorium diadema coruſcat; & inde melius quam à Solaribus] radis beneficentiam experiuntur ditiones & terrarum imperia. Sa-

pientiorum & ſeniorum cætus dictus eſt Senatus

A ſenibus nomen mite Senatus habet.

Ipſe Deus Supremumque Numen Iſraelitis Senatum conſtituit qui cęteris ſapientia,& conſilio præſtarent. Cogite mihi (inquit) ſeptuaginta ſeniores, qui cæteris ſapientia,prudentia, & ſcientia præſtent. Ad arduum hoc & difficile honoris,& dignitatis culmen promouendi ſunt, quos ſpectata commendat virtus,non quos attolit fortunæ nutus; Id hominum genus ſupremo regimini deuouendum eſt. Ideò Thebani Senatorum imagines ſine manibus, Principem verò illis adſtantem ſine oculis in foro propoſuere. Superuacui ſunt Principis oculi,vbi cuncta proſpectat Senatorum mens,& conſilium, quorum minus eſt alienis manibus vti, rerumque grauiorum prouincias aliorum officijs demandare

Effigies manibus truncæ ante altaria Diuum
Cur reſident, quarum lumine capta prior
Signa poteſtatis ſummæ, Sanctique

Se-

Senatus
Thebanis fuerant iſta repertæ viris.

Solon quemlibet Reipublicæ rectorem aut moderatorem cæcum appellabat, cui Senatorum deeſſent oculi; Ideò ſenatores rerum ſpeculatores, legumque cuſtodes dicebat eſſe. Pauca vnus videre, vnus audire poteſt, aiebat Xenophon, neque vnius regentis mens toti regendæ moli ſat eſt.

Paſtor vtramque lupi ſecurus dormit in aurem
Cum vigiles ouibus ſentit adeſſe canes
Dulcia ſic Princeps poſitis agit otia curis
Cum vigiles populo propoſuit ſatrapas.

Cœcutire prorſus iudicandus eſt ille qui ſenatorum, & ſapientiorum non adhibet oculos, vbi Reipubl. cauenda ſunt pericula aut exitium. plorat Liuius Siciliæ ærumnas ſub Rege cæco, qui nulla de re ſenatum conſulebat. Lugendi etiam Cæſaris errores, qui non modo in Conſulatu, ſed neque in dictatura ſenatus vtebatur conſilio. Romulus

Digitized by Google

creator vrbis interemptus eſt, quia ſenatum contempſit, eaque de cauſa eiectus eſt Tarquinius, qui ſuo arbitratu gerebat omnia.

Salomon ipſe ſapientiſſimus, cui nulla bene regendi ars fuit ignota, ſine conſiliarijs & ſenatoribus velut exitioſum horrebat imperium. Taciti inter ciuiles grauiſſimi viri, illud erat effatum magni principis labores, queis orbem terræ capeſſit, adminiculis egere. Addit Velleius eminentes viros ad gubernandam fortunam magnis adiutoribus vſos fuiſſe. Certæ ruinæ iudicium factum eſt à Thalete; cum Græcis videret nullos adeſſe ſenatores, aut probos conſiliarios; eaque eſt vox aurea Salluſtij loquentis ad Cæſarem, tamdiù valuiſſe Romanum Imperium, quamdiù valuere ſenatorum conſilia, ex quibus ſumma laudis, & gloriæ adſignatur imperij; iuxta illud Senecæ

Conſulere Patriæ, parcere ciuibus,
Fera cæde abſtinere, mores regere
Reddere orbi quietem, ſæculo pacem ſua
Hæc ſumma virtus, petitur qua cælum via.

LEX
SECVNDA.
Senatores eligendi viri præſtantiſſimi.

SEnatum, mentem, rationem, intelligentiam Reipublicæ eſſe, nemini dubium eſt, ſi Marco Tulio adhibenda fides. Ideo optimi quique, atque omni virtutum ſplendore fulgentiſſimi ad id munus, quod in Republica ſupremum eſt, promouendi ſunt viri. Non ſat eſt ſenatorum ætatem annorum pondere graueſcere, ſed mente non ægrotare, in conſilijs non diſſipere in ſapientia, prudentia, atque integritate non deficere, hoc adſcribendum Senatori decus. Id hominum genus tranſtulit Plato in Reipublicæ cuſtodiam, de quo iactatum eſt.

Hi ſunt qui leges cancellant patriæ iniquas,
Et mandata pij principis æqua fouent.

uent.

Si quid obeſt populo, vel legibus eſt inimicum

Quidquid obeſt, per eos deſinit eſſe nocens.

Vetus ipſa Romana lex poſt quæſitam virtutem egregiam in ſenatoribus, ſapientiam admirandam, authoritatem eximiam, ſpectata vitæ probitatem ſic ordini indicta eſt ſenatorio. Hic ordo vitij careto, cæteris ſpecimen eſto. Non eſt conſcribendus ſenatus niſi ſapiens, niſi iuſtus, niſi prudens. Senatores flagitioſi quantumuis rerum gerendarum vſu polleant atque experimento per improbitatem Reipublicæ parant exitium, Id ſummopere cauebat Plato in ſua Republica. Non ſunt firma ſine ſeruatoribus, ſine ſenatoribus Reipublicæ mœnia. Non ſtat iſta Reſpublica, ſi ſenatus à virtutum præſtantiâ deſciſcat. Sola Senatorum dignitate

Clara fuit Sparte, magna viguere Mycena,

Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces.

Troia quoque tot procerum nutrix & parens

Et pro diuitijs tumulos oſtendit auorum

quo nihil in Republica pretioſius. Potius morum nobilitas, quam generis ſplendor, aut familiæ decus ſpectandum eſt, cum optimi Senatoris additur Reipublicæ ornamẽtum. Iniurioſa Senatui Athenienſi fuit Solonis lex quæ iubebat cenſum ſpectari. Non poteſt rerum tenuitas, aut inopia ſenatorium decus labe factare vbi Senatum firmat integritas, cuius tantum defectu Auguſtus diuites à Senatorum albo non expuebat. Tutius illud Romanorum inſtitutum, quo nemo Senator fiebat, niſi qui ſumma integritate Magiſtratũ muneribus bene functus eſſet; Eiuſmodi viros cenſores quinto quoque anno in ſenatorum ordinem legebant. Lex etiam erat optima, quod Senator in limine Senatus odium in aduerſarios gratiã aduerſus amicos, peruicaciã, & arrogantiã ex ſe ipſo penitus exueret; indueret tantũ Deorũ cultum Reip. commoda, & bene administrandi prudentiam

Præterea Solers teneat prudentia faſces.

Quæ ſola in rebus ſit Cynoſura tuis
Proſperat hac omnes fælici numine caſus
Et certa humanas res ratione regit

LEX TERTIA.

Præſcribendus in Reipub. Senatorum numerus.

IN paucis præſcripta Senatoria virtus, quæ fidem, integritatem prudentiam, rerum gerendarum vſum, iuris diuini, & humani ſcientiam complectitur; præſcriptum etiam poſcit Senatorem ordinem, & numerum. Non eſt multitudinis in legendo Senatu habenda ratio, ſed earum virtutum, quæ Senatorem conſtituunt, & ornant. Scitè Creſcentes in eos tantum Senatorium collocabant munus; qui cæteros Magiſtratus ſumma præſtantia geſſiſſent; ex quo Senatorum numerus coercetur. Non multum laudis tulit Athenis

So-

Solonia lex, quæ quadrigentos ſingulis annis creabat Senatores. Eo exprobratus etiam Romulus, qui ex trigeſima ciuium parte Senatum conſtituit. Romana quidem ſapientia quamplurimos admiſit Senatores, at eade cauſa, qua Senatui non omnes adeſſe cogebantur, & qua in plures Romani Imperij prouincia poſſent diſpertiri. Auguſtus pacata Reipub. ad pauciorem redegit nūmerum.

Eo Senatorum dignitas ſublimior, quo Senatus ex paucis, & ſelectioribus perficitur; Supremum erat Athenis Areopagitarum Conſilium, quod ex ciuium ſexaginta fuerat inſtitutum, nec eò facilè fuit cuiquā peruenire, qui non omnes honorum gradus permeaſſet. Etoles, vt habet Liuius, conſilium ſanctius erant Senatores pauci; Idem quoque Carthaginenſibus etiam cum in populari ſtatu verſarentur. Nec vnius tantum probandus conſilium neque tot, quorum numerus menſuram ſapientiæ excedat, atque prudentiæ. Nemo ſolus ſapit, nec ſemper ſapiunt multi aicbant Plautus; Sapientum Senatorum multi-

tudinem Creon in Phæniſſis apud Euripidem, ne ponat in exceſſu, transfert ad oculos vnus vir non videt omnia, plus vident oculi quam oculus.

Non vni dat cuncta Deus, quid proferat alter,
Diſce, ferrent aliquod mutua ſenſa bonum.

Agamnenon decem tantum Neſtores optabat in Senatu, & fortaſſe nullam promeruit laudem Darius Perſarum Rex cum tot à Conſilijs vellet Zopyros, quot grana punicum malum haberet. Nihil commendat exceſſus in quo nec bonum, nec virtus, quæ medium eſt vtriunque vitiorum,

Me Dea ſic Docuit, moderamen amabile dixit.

Hæc quoque trahenda ad Senatorum numerum, qui nec deficere neque excedere poteſt, vbi Senatus forma virtus eſt, integritas, nimirum, prudentia, & ſapientia.

LEX.

LEX QVARTA.

Spectanda in Senatoribus Ætas.

NOn numerus dumtaxat, ſed ætas quoque in diligendo Senatu venit inſpicienda. Nihil tranquillum magis æquè ac florentē præſtat Reipublicæ Statum, quam Conſilium experimento atq; ætatis maturitate firmatum. Senatores ætate graues, virtute egregij, authoritate eximij, ſunt (inquit Tullius) Reip. fulcrū, ſplendor ciuium, principum ſalus. Suæ cuique ætati virtutes ſunt, ſua itidem vitia; at facilius vitæ integritas adſcribitur ſenectuti. Ijs qui canitiæ graues ſunt ſapientiæ honorem deferendum eſſe iubet Moſes in Leuitico. Coram cano capite conſurge & honora perſonam ſenis. Eadem lege Lacedæmonij.

Credebant hoc grande nefas, &

morte

morte piandum.
Si iuuenis vetulo non aſſurexerat,
& ſi
Barbato cuicumque puer.

Ex quo ortum vulgatum adagiũ, in ſola Sparta expedit ſeneſcere.

Senatorum quoq; ſubſellia apud veteres Romanos ſoli occupabant ſenes, atque ſeniores ciuitatis. Primus Romulus ex patriæ amore appellauit patres, ex annorum curriculo Senatores; eo temporis

Moribus antiquis, florebat Roma viriſque.

quo erat in pretio ſumma probitas, ſumma virtus. In ipſa Platonis Republica cautum eſt, ne Iuniores ad Senatoriam accedant dignitatẽ. Strictior Solonis, lex ac fortè improbanda, quæ ab aditu Senatus iuuenem quemlibet, & ſi ſenilem & præſeferet prudentiam, arcebat. Haſte iuuenum dicuntur vulgò, ſed conſilia ſenum. Nouella vitis vinum copioſius progignit, ſed vetuſtior melius; plura loquuntur iuuenes, ſed vtiliora ſenes, In vſu conſtat (inquit Tullius) Reſpublicas quam maximas per adoleſcentulos fuiſſe labefactatas, à ſenioribus autem reſtitutas;

quod

Digitized by Google

quod eatenùs verùm dijudicandum, quatenus defectum ætatis non ſuppleat virtus, & ſapientia. Tutius tamen ſeniorum regimen, qui fortiùs pedem figere ſolent ex rerum, & temporum experimento,

— namque omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus habet, ſeris venit vſus ab annis.

Ideò probè dictum, tardiùs ſed meliùs ſapiunt ſenes quam Iuuenes, qui etiam difficilius decipiuntur.

Adde quod eſt ſenibus rerum prudentia maior
Solus & artifices qui facit, vſus erit.

LEX QVINTA.

Non iunior omnis arcendus à ſenatu.

AD Reipublicę bonum expedit interdum inter annoſas quercus & arbores, nouas inſerere plantas, quæ poſt vetuſtarum interitum creſcant in-

in Reipublicę vmbraculum,& tutamen. Non omnes omninò iuuenes Senatus exturbat à ſuis ſubſellijs,ſed tantum imperitos, rudes & improbos. Iuncta ſenectuti iuuentus benè morata (inquit Plato) magiſtratum laudabilem facit,meliora fiunt, vbi per ætatem omnino non flacceſſit ingenium,vbi haut nutat mens & conſilium. Non ſemper ætas metiēda numero annorum, ſed plerumq; etiam annorum virtute. De Piſone canebat Silius Italicus.

Ore puer, puerique habitu, ſed corde ſegaci
Aequabat Senium, atque aſtu ſuperauerat annos.

Non ætate ſolum verum etiam ingenio ſapientiam idipiſcimur, aiebat ille apud Plautum in Trinummo, ſæpiuſque virtutis, quam ætatis celerior eſt curſus, morum canities apud ſapientes quoſque ſuum obtinet locum, illudque, ampliſſimum dicitur viuendi ſpatium, quo ad ſapientiam peruentum eſt non prouectis ad ſenium annis. Nil proſunt anni per inertiam exacti (ait Seneca)

Non quia mille annos viuit Gange-

ti-

ticus alas,
Vincit centum oculos Regie Pauo
tuos
Cedimus ingenio, quantum præce-
dimus æuo.
Hæc ſcribit Auſonius ad Paulinum quamquam ætate iuniorem, ingenio tamen ſibi præferendum. Obuia ſunt exempla Iuliani apud Ammianum Filij Neruæ apud Alexandrum, & Emilij Lepidi pueri apud Valerium, quibus primi non ex ætate, ſed ex virtute delati ſunt honores. Sat eſt pro Senatu mente ſeneſcere, licet repuereſcat ætas. Nullus honor ei intempeſtiuus, qui iam maturuit virtuti.

Iuuenum eſt potius quam Senum Sapientiæ diuerſoria obambulare, orbis litterarij plagas inuiſere, principum aulas, Rerum publicarũ Curias adire, & ibi locorum ea acquiruntur, quibus bene inſtruitur Senatus. Adhuc Athenis ſub iudice lis eſt, an Ipicrates valdè ſenex ſit Chareti Iuueni præferendus, nec dirimit litem ſenex Thimotheus princeps Senatus, eo quod aſſurgat, & ſeniori faueat. Si omnes in Rebus publicis Phociones eſſent, Catones,

Ap-

Appij, Claudij, Fabij, Maximi, Coruini, & Fabricij, nec eſſent Iuuenes omnino à Senatus arcendi; Poſſunt Iuuenes etiam ante ſenectam ſenes ipſos imitari imò quod ſenes longo rerum vſu conſecuti ſunt, citius adoleſcentes improbo labore obtinere, Ipſis veterum inuentis aliquid addere, eaque illuſtriora reddere

——— non tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet ire recuſes.

eſt præceptum Phocylidis apud Horatium, Iuuenem adhortantis ne nimis diſtet à Senis comitatu.

L E X
S E X T A

In Senatore non omnino negligenda corporis forma.

PRæter ætatem etiam corporis forma in Senatore quadam tenus ratione ſpectanda eſt. Speciei decor dignitati congruens ma-

magnum eſt Senatori ornamentum, nec quicquam ipſo decore gratius eſt, cum ea vulgo credatur hominis anima, qualis eſt forma. Natura ipſa magnis mentibus domicilia corporum digna metari, teſtis eſt Tertullianus. Tacita quædam amorum, & obſequiorum illecebra dicitur oris decor, & elegantia, notumque ſatis quam amantes, quam obſequentes populorum animos Senatus qui potiora tuetur Reipublicæ iura, iure maieſtatis eſpoſcat.

Poteſt quidem Natura bonis internis ſupplere, quæ externis nouercali quadam malignitate negauit. Compenſat quidem plerumque ingenij præcellentia corporis deformitatem; At vnus eſt apud Ouidium, qui dicat.

Si mihi difficilis formam natura negauit,
Ingenio formæ damna rependo meæ.

vnus eſt in Sparta Ageſilaus, qui corpore deridendo admirandam proferat ſapientiam.

Nec formoſus erat, ſed erat Facundus Vlyſſes..

Eo ducti homines ſunt, vt dumtaxat magnorum operum molitrices in-

indicent mentes, quos eximia ſpecie natura donauit. Pulchra corporis ſtructura ex eo commendat opificem, quod in gratiam rei pretioſioris tam affabrè conſtructa fuerit. Formæ tamen dignitas in Senatore ſpectanda eſt, non venuſtas; hæc, inquit Tullius, muliebris eſt, illa virilis. Commendatur ille Senator, qui vultum comem, amabilem, placidum cum morum integritate præſeferat.

Gratior eſt pulchro veniens è corpore virtus.

Fraus eſt ſilens (ait Theophraſtus) maieſtas vultus, ſpecies eſt imperio digna, quæ hominum animos vi quadam trahit in amorem, compellit ad obſequium; iiſque natura datum eſt, vt corpore ſpectabiles diligant, & venerentur. Nimis corpori conſentit anima (aiebat Pythagoras) membraque diſtorta, diſtortum animum indicant. Etiam D. Ambroſius corporis ſpeciem ſimulachrum mentis appellat, & probitatis figuram. Par animæ debet eſſe corpus, ne ſit negotiorum oneri impar; Ad id valetudo, corporis robur, ac decus commendabatur in Cyro

LEX

LEX SEPTIMA.

Rudis & indoctus Senatui minimè adſcribendus.

LVgebat Plato Rempublicam illam, in qua iura dicerent, aut tenerent viri rudes, & indocti. Plorabilis quoque ille Senatorũ cætus, qui imperant ex arbitrio, qui iudicant ſine doctrina; & qui conſilium capiunt ex ſcrinio Gynecæi. Eiuſmodi viros vocat Tullius Arcadia pecora præpotentum fauore ad Senatoriam præſtantiam ſine merito euecta. At contra beata eſt illa Reſ. in qua Senatũ erudiũt philoſophi, philoſophantur Senatores. Neminẽ (inquit Seneca) aut plura, aut meliora ſcire oportet, quam eum cuius doctrina omnibus, tum conciuibus, tum ſubditis profutura eſt. Romana at Vegetij vox eſt, neminem melius, quam litteratum imperare. Opti-

nimirum literarum ſtudio, mentiſq; contemplatione. Id eſt Senatoris munus à Platone deſcriptum; quo etiam immotus ex ſcientijs labore partis vniuerſum queat peragrare orbem; quidquid vſpiam in omni Republica præclarè & ſapienter actum metiri, ac præſentibus adaptare regnorum ortus, progreſſiones, & excidia velut è ſpecula contemplari. In mari videre ſcopulos, & naufragia ſine metu, ſpectare bella ſine periculo, rimari terræ viſcera ſine fatigatione, Principum etiam ædes ingredi ſine repulſa. Hæc omnia poſſe Senatoribus dant artes, doctrinæ, & literarum ſtudia. Ex his illa Phæbi perficitur cortina, vnde optima Legatis Rempublicam adeuntibus funduntur reſponſa. Inde Logotheca Mineruæ, Mercurij Salinum,

Prodeſt dignitas collata Sapienti; nocet verò ſi ignorantia ſordeſcat atque deturpetur. Alijs præeſſe neſcit, (inquit Socrates) qui neque ſe ipſum ſcit; eique importabile redditur agendi onus, qui ſapientiæ viribus, & ope deſtituitur. Homines qui cæteris præficiuntur ſine do-

ctri-

ctrina ſtatuæ ſunt Silenis oppoſitæ, quæ ſolum honeſtam præ ſe foris ſpeciem ferunt ex dignitate, intùs plumbeæ ſunt aut lapideæ. Nunquam perfecta (aiebat Anacharſis ad Athenienſes) poteſt eſſe illa Reſpublica nunquam prudens, ac benè conſultus ille Senatus, vbi ſedent & iudicant imperiti, ſapientes extorres ſunt. Non habet arbitrium qui præſidet ſine doctrina, cum neceſſe ſit à Sapientiorum arbitrio pendeat & regatur.

LEX OCTAVA.

Aptata muneri ſuſcipienda Senatoribus ſtudia.

Morum doctrina, qua mentis rectituᴅo fouetur primum eſt ſtudium Senatori quærendum, vt rectè Reipublicæ uæ patrocinetur. Is perfectæ poliſiæ nitor in Senatum inducendus. Ea teſt philoſophia, qua beatas fore Reſpublicas conteſtabatur Plato, ſi eam Senatores perdiſcerent atque

pro

profiterentur. Non eſt opus ijs ſcientijs operosè inſudare, quarum ſubtiles argutiæ, dum oblectant animum, eumdem ad vtilioribus, maioriſque momenti operibus reuocant. Parum vtilem Reipublicæ profert Xenophon mentem illam, quæ ſolo contemplationis otio ſine negotio diſtinetur. Similes ſunt eiuſmodi Senatores Thaleti, qui dum cælum ſuſpicit contemplatione, pede ruit è terra, atque ſpectantibus riſum mouet.

In ſua Republica Ariſtoteles non vult Senatores ſapientes tantum, ſed ex prudentia agentes. Citiùs (inquit Athenæus) ex Satureia lancem conficeres, quàm ex his in vmbra, atque ſpeculationibus educatis probos conſiliarios.

Heu mihi philoſopharis? at qui Philoſophi
Sermone ſolò ſunt ſapientes; cæteris
In rebus eſſe noui ego ſtultiſſimos.

Ideò Romæ à tutelæ Reipublicæ munere arcebantur ignorantes ea, quæ ad quotidianum regimen erant in vſu. Laudabilis Senatoris philoſophia (inquit Plinius) eſt publicum

rite tractare negotium, benè cognoſcere, iudicare, promere, & exercere iuſtitiam. Doctos libenter in conſilium admitto (ſubdit Lipſius) ſed qui non ſint hoc tantum; & qui ſola nuda literarum cognitione ſe iactāt, valdè repello.

Dignißimum eſt, vt Senatorio veſtiantur honore Iuriſprudentium cætus, & legum Doctores. Iuriſprudentiæ doctrina ea eſt quæ Senatoribus in ferendis ſententijs ſuppeditat modum, agitque vt non ſequantur affectum, ſed congruum & honeſtum. Quæ ſolent in Republica obtingere difficilia, facilè expedit Iuris doctrina. Eloquentia quoque Senatoribus debita, vt quæ prudenter concepta ſunt, ſint diſertè prolata. Non eſt ſatis in Senatu ſentire pręclarè, niſi ad perſuadendum aptè pronuncies. Plerumque in Republica flectendus populus, mouendus Senatus, mulcendus, in ſententiam trahendus, quod non ſit ſine Senatoris facundia. Oratoriam artem, (fatetur Plato) ſolam animis hominum imperitare.

Tum pietate grauem, ac meritis ſi forte virum quem

Con-

Conſpexere, ſilent arrectiſq. auribus adſtant,
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.

Videtur de Senatore loqui Virgilius.

Nec deſit, opus eſt, Senatori hiſtoriarum cognitio; vt rectius de futuris in Senatu deliberet, qui præteritorum meminerit. Diſciplina quædam eſt hiſtoria, qua rerum ciuilium exercitatio facilè comparatur, rerumque vſus, & experimentum, ſine quo non benè tractatur Reſpublica, progignitur. Plurimum præteritis futura ſimilia ſunt (ait Ariſtoteles) & futuri conſilium ex præterito venire, docet Seneca. Si demum accedat linguarum peritia, id ſupremum eſt Senatoriæ dignitatis ornamentum.

Digitized by Google

L E X
N O N A.

Ad bene gerendam Rem-pub. ſana doctrina erudiendus Senatorum animus.

PRæcelſæ illæ mentes, quibus Reipublicę cura tradita eſt, niſi doctrina & eruditione illuſtrentur, vix ſenticoſum regiminis iter, quo progredi debent intuentur. Quod ſola natura euocatur ad lucem vel ſtatim in ipſis cunabulis extinguitur, aut ſenſim euaneſcit, niſi præſtò ſit ſapientię adiutorium. Excollendus eſt regentis animus liberalibus ſtudijs, ne velut ager ſine rore vel abſque irrigatione in ſterilitatem deducatur.

Fertilis aſſiduo ſi non renouetur aratro,

Nil

Nil niſi cum ſpinis gramen habebit ager

Ad rem Ouidius. Quoſdam quidem impetus ſumit à natura regentis animus, vt alta moliatur, at doctrina ad altiora efferente perficiendus eſt; vt enim aſpectus à circumfuſo aere accipit lumen, ſic animus à liberalibus diſciplinis. Dedit natura (inquit Seneca) fundamenta, ſemenque virtutum, cum irritator acceſſit (doctrina nimirum, & eruditio) animi bona velut ſopita excitantur; Inde prudens inuenit, vnde ſapientior fiat, bellator reperit, vnde animus virtute roboretur, accipit Princeps, quemadmodum ſubditos ſub æqualitate diſponat,

Quemodo ſcintillam ſi flante adluueris ore,
Continuo magnas elicis inde faces,
In ſita ſic animum virtutum ſemina, cum quis
Excitat, vbertim luxuriare ſolent.

Nullus eſt (ait Vegetius) quem oporteat vel plura, vel meliora ſcire quam princeps, vel ciuitatis rector, cuius doctrina poteſt omnibus prodeſſe ſubiectis. Heluidium illum Priſcum Senator imitetur, qui illuſtre

ingenium altioribus ſtudijs Iuuenis admodum dedit, non vt plerique vt nomine magnifico ſegne otium velaret, ſed quo aduerſus fortuita Remp. capeſſeret. Multos quoque Senatores Athenienſes ita gloriari ſolitos Thucydides refert: Elegantes ſumus, ſed cum parſimonia, philoſophamur, ſed ſine mollitie.

Liberales diſciplinæ non vires, non ingeninm, non robur eneruant, vt aiebant literarum exterminatores, ſed adaugent, ſed perficiunt. *Vir literatus duplo acutius videt* eſt Comici ſententia. Non aliunde animo robur venit (ſubſcribit Seneca) quam a bonis artibus, & contemplatione naturæ; nihilque ad Reip. dignitatem honeſtis, aut vſu ſalutarius, quam Senatores habere ſanæ doctrinę profeſſores.

LEX

L E X
DECIMA.

Iuſtitiæ legum ſubijciendi etiam Senatores, qui ferunt leges.

SVblata legum iuſtitia, Imperia infirma eſſe, neque ætatem latura, apud ſapientes omnes ſtatutum eſt, omnem ciuitatem citò deſinere: vbi non ſunt leges Iuſtitiæ rectè conſtitutæ, eſt Platonis oraculum.

Hoc vno Reges olim ſunt fine creati,
Dicere ius populis, iniuſtaque collere facta,

Vulgatiſſima eſt Heſiodi ſententia. Id quod: Legum latorum potiſſimum decantatur munus, eſt, nedum cæteris præeſſe latione legum, ſed ipſis legibus adeſſe earumque obſeruantia cæteris prodeſſe. Non debet aſpernari (inquit Vlpianus) ius ſibi di-

dici, quod ipſe alijs dixit. Non iuſtum eſt imperare tantum, ſed iuſtitiæ & legibus obtemperare. Iura cæteris à Senatoribus lata tunc maximè cuſtodiuntur, cum ipſe iuris lator iuri præſtat obſequium. Iuſtitia, & legibus ſolui quocumque lumine indignum eſt.

Minimum decet licere, cui multum licet

Vox eſt Agamemnonis pluſquam regia. Digna vox maieſtate regnantis legibus alligatum ſe principem profiteri. Notum eſt Themiſtoclis dictum ad Simonidem poetam, vnũ eſſe omnium Imperantium vinculum, nimirum Iuſtitię legem, & ſiſcitanti Poetæ, vt ſententiam ferret iniuſtam, reſpondit Themiſtocles, Neque tu bonus poeta eſſes, ſi præter numerum quam doces, metro caneres. Othonem tertium Romanorum Imperatorem ex ſumma Iuſtitiæ, & legum obſeruãtia commendant hiſtorici eo temporis, quo ſe mulieris imperio, quæ ipſum Imperatorem ob necem iuſtiſſimi viri iniuſtum accuſabat legis mortis vltrò ſubiecit. Non ignorabat Otho illius ſententiam occinentis ad Reges, nihil

Digitized by Google

——*magis eſſe decoram*
Aut regale puto quam legis iure ſolutum
Sponte tamen legi ſe ſe ſupponere Regem.

Etiam Charondas eum dumtaxat nouit Legislatorem iuſtum, qui leges, quas aliis præſcribit, ipſe obſeruare non renuit,

Publica nimirum tum res ſibi conſtat & æquum
Imperium cum Rex, quod iubet ipſe facit.

LEX VNDECIMA.

Religionis, & pietatis iura Senatori tuenda.

IVra Pietatis, & Religionis ea ſunt per quæ Principes feliciter imperant, & Rerumpublicarum gubernatores iuſta decernunt. Vinculum eſt Pietas, & Religio, quo omnis Reſpublica adhæret Deo,

quo exſoluti, qui regunt, à recto regimine ſemper aberrant. Nil ritè, nihilque prouidenter homines auſpicantur ſine Deorum immortalium ope, conſilio, & honore (aiebat Plinius.) Vbi impietas latam peccandi aperit viam, tum quoq; conſilia impiorum fraudolenta erunt, atque Reipublicæ exitioſa impius, & irreligioſus Senator nec iuris, nec æqui rationem ducit, ſed tantum poteſtatem addit malitiæ, neruos & robur pernicioſæ politicæ, quibus impotenter Senatus ipſe, & Reſpublica pereat.

Non eſt à ratione ſtatus ſperanda pietas, & Religio. Ad probrum Pſeudopoliticorum dicitur à Lucano:

Sceptrorum vis tota perit, ſi pondere iuſta:

Incipit.

Inſaniæ ſcelus eſt incolumen diù ſperare Rempublicam, vbi ſceleri, & impietati mancipantur Senatores. Demuntur corpori vires, ſi brachia, vbi robur eſt, multiplici crimine velut vinculo deuinciantur. Vires captabat Senatus Romanus cum omnia rerum initia, omneſque pacis vel belli

belli euentus à pietatis, & religionis cultu auſpicabatur. Nil vnquam decretum eſt inconſultis auguribus, & dum bellum gerendum erat ſacrificijs magis, quam armis expediendis ſtudium impendebatur. Non omne quod lubet, Senatui, aut Senatoribus fas eſt. Non eſt eadem & vna facultas, agendi poteſtas, & voluntas; Id dumtaxat benè poſſumus agere, quod ſine crimine poſſumus velle. Senatorem monet Claudianus cum ait,

Non tibi quod liceat; ſed quid feciſſe decebit,
Occurrat, mentemque domet reſpectus honeſti.

Ciuilia negotia quibus exercetur Senator, iactationes ſunt, & fluctus, quæ Reipub. naufragium inducunt, ni procellas fuget pietatis, & Religionis aura; quin hæc bipartita eſt Reip. anchora periclitantis. Ea nutantes, qualque obfirmari Reſpublicas dixit Plato, cum primas in ciuitate condendas indixit leges, quæ ad Numinis cultum, & ſacrificia pertinerent; Inde Senatus Athenienſis nihil citra diuini Numinis cultum proſperè contingere poſſe

Reip. habuit perſuaſum; optimeque ſuum Reip. conſuli, cum Religionis ratio in primis haberetur.

—— vbi non eſt pudor

Nec cura iuris, Sanctitas, Pietas, Fides

Inſtabile regnum eſt,

teſtatur Seneca in Thyeſte. Hoc Senatus & Reipub. fatum, quod affert interitum. Hoc deſtituta repagulo facilè ruit in exitium Reſp. quæ vitio impietatis eſt obnoxia. Caueat Senator tantum Reip. malum.

LEX DECIMA SECVNDA.

Religionis contemptus in Senatoribus improbandus.

NOn nemo iam eò audaciæ prorupit, vt affirmet principium iuris dominij eſſe, nullum Dei habere ſenſum nullamve ſupremi Numinis reuerentiam; nihil generoſum, nihil altum

rum concipere mentem Senatoris timore Dei deuinctam; ſemper miſſerijs conflictari, qui Religionibus inſeruiunt. Si quid Religioni tribuendum, id agendum dumtaxat, aut ad plebem dementandam, aut metu coercendam. Numam Pompilium Romanorum, Lycurgum Spartanorum ductores, quo maiorem ſibi, legibuſque ſuis reuerentiam conciliarent, colloquia cum Dijs, & Deabus commentos, varijs colendi Deum ritibus populorum ruditati illuſiſſe.

At tenebriones iſti audaciſſimi nimia errorum caligine excæcantur in ipſa veritatis luce. Non obſtat fælicitati publicæ, atque imperandi iuri Religionis, & Numinis cultus; immo in ſummum prodeſt. Roma, qua gente nulla, vel latius, vel diutius dominata eſt, nihil magnæ rei ſine Numinis imploratione incæptabant. Conſules nulla de re prius, quam de Religione Senatum conſulebant, Liuio teſtante. Huic rei benè cultæ omnia incrementa Spretæ, aut neglectæ decrementa adſcripta ſunt. Ipſe Horatius Flaccus parcus ante Deorum cultor

certis poſtmodum diuinæ operationis ſignis conuictus reſipiſcit, dum ait

Dijs te minorem quod geris, imperas;
Huc omne conſilium, hunc refer exitum;
Dij multa neglecti dedere
Heſperiæ mala luctuoſæ.

Placuit ſemper ſupremo Numini Religionem Imperij amplitudine, & largo opum acceſſu munerari; neglectæ vero, & contemptæ, pœnas dignitatum imminutiones, calamitatum immiſſiones irrogare. Bona ſemper attulit Numinis cultus, & veneratio, mala neglectus, & deſpectio. Nunquam cæcitate caſus, aut fortunæ raptum eſt imperantibus Imperij decus, ſed Religionis violatione, quæ ſuperos prouocat, & vindictam

Fœlix Roma quidem, ciueſque habitura ſuperbos,
Si libertatis ſuperis tam cura placeret,
Quam vindicta placet.

LEX

LEX
TERTIADECIMA.

Auſpice Deo ſtatus amplitudo à Senatoribus quærenda.

NON omnia quæ fęlicem ſortiuntur euentum in rebus pub. ſoli Senatorũ Prudentiæ, & conſilio ſunt adſcribẽda. Diuino quodam genio opem præbente fęliciter geruntur quæcumque fauſtè contingunt, & ſine Numine fauente nihil aut obtinetur, aut occinitur glorioſum. Inanis eſt humana Prudentia, vbi in rerum grandiorum mole verſanda æterna illa Prouidentia deeſt, quæ ſola permagna molitur, atque in finem impellit. Impulſus ille ſuperior, qui cauſas omnes mouet, ea quoque quæ nobis videntur fortuita, ad Rerump. dirigit incrementum.

tum, Scipio in Africam traijciens vltrò ſe credens fidei Africanæ Siphacis, vitam & ſalutem publicam vrbis Romæ adducit in diſcrimen, & auſpicio ſuperorum eius fortunatur euentus. Cum rebellaſſet Germania (inquit Tacitus) & res Romanæ in extremam adactæ eſſent deſperationem, affuit vt ſæpè alias Deorum ope fortuna populi Romani ex oriente. Eſt etiam Theologorum effatum, inferiora quæcumque Superiorum lege reguntur iuxtà illa Bruti ad Catonem verba.

Inconcuſſa ſuo voluuntur ſydera lapſu,
Fluminibus propior terræ ſuccenditur aer,
Imaque telluris ventos, tractuſque coruſcos
Flammarum accipiunt, Nubes excedit Olympus.

Leges Deum.

Primus vniuerſi motor rerum viciſſitudines; Imperiorum alternationes diſponit ſolo conſilio, quod leges humanæ prudentiæ edictat. Id eſt quod docet Tacitus, pleraque in ſumma fortuna auſpicijs, & conſilijs potius, quam telis, ac manibus geri.

Oc-

Occulta quædam vis etiam in ipſos animos immittitur à ſuperis, quæ liberè quidem, at infallibiliter agunt ipſæ facultates agendi. Non caſu rutilant ſupernæ illæ faces, non ſine mente, aut fixam habent ſedem, aut hinc, & inde oberrant. Sunt characteres lucis ęternam rerum omnium contingentium prouidentiam prænotantes, in quibus mutationes, & viciſſitudines ſuas legerunt ſæcula præterita, legunt præſentia, legent futura.

Floruit olim Græcia armis, & artibus; dedit Romæ quæ diſceret, non quæ inueniret, non verò in profunda iacet ignorantia, & vtilitate. Augusti temporibus ingenia captum ſuperabant humanum, at Neronis tempeſtate ita corruerunt, vt nec vllus ſufficeret labor, nec induſtria, quę artes ſcientiaſque ab interitu prohiberet, Omnia vult Deus, ipſoſque caſus qui tranſeunt in culpam non ſueſcit impedire, nullam tamen voluntati liberæ vim facit. Inſanum igitur eſt ſine Deo humana quæcunque pertentare.

LEX QVARTADECIMA.

Nullis aduerſis deprimendus Senatorum animus.

A Fluuio modo fęliciter ad meſſem arua irrigante, modo aggeſtis, ac tumentibus vndarum voluminibus ad perniciem exundante capienda eſt Senatoribus regula. Suſtinent arua impetus, & aquarum flagella, vt denuò blandientis fluuij, ac ſuauiter decurrentis ſuſcipiant oſcula. Premi poteſt aduerſis regentium animus, at penitus opprimi nō poteſt. Patientia ſuſtinentis quemlibet impetum ſuperat; & ſi impetus eſt, citò tranſit, ac facilè euaneſcit. Malum ſugit augurium Vitellio in Oriente, quod Euphrates tantoperè excreuiſſet, & vortices velut coronas quaſdam ſpumæ candidæ oſtenderet,

ret, ex eo, quod notum eſſet violentos rerum impetus citò deſinere. Qui caſibus non cedit, ab iiſdem non obruitur, & ſi pro tempore cum ipſis rapiatur, infirmato aduerſorum concurſu retrocedit, ac poſtremò emergit incolumis. Plus conſtantia in ſperando valet, quam fortitudo in præliando. Nouit id Fabius Maximus, qui Annibalis torrentem præter labi paſſus eſt, donec longis cunctationibus imminutum vicit, & Rempublicam Romanam conſeruauit. De illius conſtantia, quæ nullis frangebatur aduerſis hæc habet Silius Italicus.

Hos mulcens quæſtus Fabius, deforme docebat
Cladibus iraſci, vulgumque arcebat ab ira:
Aduerſis etenim frangi non eſſe virorum:
Qui Martem inſcribant genti non poſſe dolores
Condere, & ex pœna ſolatia poſcere luctus.

Armatum nimis fulgur è nubibus erumpit, & licet quandoque vulnera, & necem infligat, vt plurimum non nocet, licet deterreat. Etiam-

multa aduerſa impetu valida in breui euaneſcunt mora. Valentior (ait Seneca) omni fortuna animus eſt, in vtramque partem res ſuas ducit, beatæque, ac miſeræ vitæ cauſa eſt. Semper fauſta peroptare, & ſemper aduerſa metuere ignauia eſt. Diſrũpitur ſepè malorum tela ſi animi nixus diſtrahat in partes. Quod ſupereſt exitio animus eſt, cætera cadunt, nihilque cadit, ſi animus ſtet, Præceptum eſt non tantum ab Horatio

—— Viuete fortes
Fortiaque aduerſis opponite pectora rebus.

L E X
QVINTADECIMA.
Vitia quę pateant, in Senatoribus coercenda.

NIhil Reip. nocentius quam vitium gubernatoris laci-bulum minimè quærens. Luce

Lues quædam eſt, quæ oculis, vel ſubiecta contactui inficit omnes. Metuendum citò eſt illius Reip. exitiū ad quod inferendum viros palam, abſque interimentis rubore, & pauore profunditur. Quod tegitur crimen vni nocet agenti praue, cæteris ſæpè prodeſt, ſi indutum prodeat ſimulatione virtutis. Spectandum omnibus ſe exhibet Reip. rector, nihilque quod monſtruoſum ſit debet exhibere. Tiberius ſceleſtiſſimus homo laudatur tamen ob tegumenta, quæ vitijs inducebat, cum eſſet rector Imperij, rerum honeſtarum vmbris, ſaltem vmbroſam ciuium beneuolentiam, & venerationem euaneſcentem conſecutus eſt. Ad rem noſtram probanda potius quam improbanda illa hominum vita fallax quam deteſtatur Seneca in Hippolito

O Vita fallax, abditos ſenſus geris,
Animiſque pulchram turpibus faciem induis:
Pudor impudentem celat, audaciam quies,
Pietas nefandum, vera fallacem probant.

Minus lędit compreſſum incendium, quam

quam foras erumpens, licet dum abſconditur, capeſſat vires. Flamma ſcelerata, & atrox, inquit Ælianus ad rem, aut penitus extinguenda eſt, aut ſaltem velanda, & ſopienda cineribus, ne cum extrinſecus impetu circumfertur, omnia abſumat. Senſatus homo (conſtat ex oraculo ſacro) in Sapientia manere debet ſicut Sol, qui cum cæteris patet, nulla vitiatur nube. Tritum eſt apud Liuium Scipionis dictum ad Maſſiniſſam non eſſe tantum periculi ab hoſtibus armatis metuendum ciuibus, & populis, quantum à Duce, vel rectore vitijs circumfuſo.

Teterrimum quidem monſtrum eſt laruа virtutis, fucus probitatis Hypocriſis, at Rempub. regenti profuit ſemper compreſſo prauitatis exemplo malum velare, quam pandere. Inficit omnes male affectus Princeps (inquit Xenophon) tranſeuntq. ſubitò ad cætera membra capitis deliria. De illis tantum iactatum eſt

Nulla eſt Iuſtitiæ peſtis capitalior illis,
Laruata apparent, qui pietate boni

Quo

Quo plura intulerint incautis damna nocentes
Inde illi laudis plus meruiſſe volunt

De ijs inquam, qui virtutis prætextu, omnia Reipub. mala, Seditiones diſſidia, rapinas tecta fraude, excitãt aut accendunt, qui etiam à politicis animæ malæ, & incendiariæ dictæ ſunt. Ab his probris ſegregantur illi, qui cum debeant alijs prælucere, vitiorum tenebris occuluntur; Id vnum eſt regentis munus, vt bene regat, & praue non agat.

LEX SEXTADECIMA.

Senatoribus Iuſtitia nullo priuato commodo corrumpenda.

NVlla re quæcunque Reſpublica magis effloruit, quã immota, & incorrupta in Senatoribus Reſpublicas adminiſtrantibus Iuſtitia. Nullibi magis flaceſcunt

ceſcunt ditiones, & Imperia, quam vbi ius, & æquum in gerendis rebus venale eſt. Pereant ſtatus, euertantur Regna neceſſe eſt, vbi deficit tutelare Numē incōtaminata Iuſtitia. Defecit Romanum Imperium, cum primum defecere Senatores ab omni improbitatis ſuſpicione puri. Incorruptum Senatorem quærebat Simonides, optabat, at inuenire non ſperabat. Is erat, quem

Etiam ſi fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Is quoque qui

Honeſtum prætulit vtili,
Reiecit alto dona nocentium
Vultu.

Non ille, qui muſculis, & largitionibus obcæcatus, nec candore animi, neque dignitatis decentia, quæ Senatori congruat, munere adſungitur ſuo

— malè verum examinat omnis
Corruptus Iudex.

Priuata commoda, quæ Senatores corrumpunt fœdiſſimas pactiones appellat Plinius, quæ rem pulcherrimam in Republica deturpant, nimirum integritatem; quæ nullam admittunt in Tribunalibus æquitatem

nul-

Digitized by Google

nullam ſeueritatem in pœnis, nullam fidem in teſtibus, nullam rationem in iudicijs, nullam grauitatem in conſeſſibus. Valdè nefas eſt Senatoris trutinam in eam magis vergere partem, in qua plus ponderis eſt, aut plus æris. Quorum animus obſident lucra, nequit occupare Iuſtitia; quæ æquilibrium animi eſt rectè iudicantis. Illud eſt ſupremum Iuſtitiæ decus (inquit Cicero) quod dum in ſenatoria ſplendeſcit dignitate, nec alteri nocet, nec ſibi prodeſt, ſed communi conſulit vtilitati. Eiuſmodi Senatorem graphica delineatione deſcribit Horatius, qui ſit

Vindex auaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecunia.

rata auis (loquebatur ad filium ſuũ M. Aurelius Imperator eſt Senator incorruptus. Monſtri inſtar erat (ſubdit Imperator) ſi quis me iam Senatore, & Conſule, candide ad obſequium, & alterius emolumentum loqueretur: Paucis vidi propoſitam Reip. ſalutem, alienum & commune bonum; multis proprium. Vnus inter Senatores Romanos commendatus Curius, cui ad focum ſedenti, & catino ligneo cęnanti, rapaſque comeden-

denti, cum magnum auri pondus obtuliſſent Samnites, non defuit animus, quo theſauros ſperneret, vt triæ melius conſuleret.

LEX
SEPTIMADECIMA.

In publicis conferendis honoribus ſola meriti menſura Senatoribus inſpicienda.

ID vnum in diſpertiendis Republicæ honoribus Senatoribus ſpectandum eſt, vt eos deferant quibus deferendi ſunt, vt virtutem dumtaxat dignitatibus ornent, & præmijs ſola merita compenſent. Cogitent publica munera non eſſe priuatas opes, ſed Reipublicæ dona in eos tantum congerenda, qui de Republica benè merentur. Non opum, non ſanguinis, non cognationis, aut amoris ratio habenda eſt, ſed hærendum rationis ductui, cuius eadem lex eſt apud Platonem, ſit honos vir-

virtutis merces. Plinius quæritur, quod cenſus, & ſanguis Magiſtratus, & equites faciat, cũ tamen ſanctiùs ſit inquirere, non quale patrimoniũ, non qualis maiorum ordo habeat Magiſtratus, ſed cuius exiſtimationis ſint per probè peracta virtutis officia. Senatori cuilibet illud prolatum eſt à Claudiano

Tu ciuem panemque geras, tu conſule cunctis
Hæc tibi nec tua te moueant, ſed publica vota.

Non leuem omnĩ æuo attulit rebus publicis perniciem, quod importunis potius, ac negotioſis Candidatorum precibus fuerint honores delati quam meritis. Iuueni ignauo petenti ab Antigono Rege dari ſibi mercedes, quas patri præclariſſimo viro pendebat Demetrius, reſponſum eſt, merita tua non voces, aut preces audienda ſunt. Malum eſt ſub Sole (produnt Sacræ Litteræ) videre ſtultum poſitum in dignitate ſublimi, at malum deterius id in Republica ſpectare Senatorum corruptela, qui patres patriæ vocitantur. Ab eiuſmodi patribus ille dignus eligitur filius quem peperit virtus, non quem

reuocauit ad lucem Senatorum affectus. Qui hoſtem feriet, ille mihi Carthaginenſis erit, ſapientiſſimè dicebat Hannibal.

Expectandum eſt illius Reip. exitium citato pede contendens vbi inſolentia cupiditatis extollitur nullo illuſtri emeritæ virtutis peracto facinore. Ex alto facile excidium eſt, ſi nulla ſubſit, quę reparet caſus magnorum operum moles. In quacumque Republica.

Egregios inuitant præmia mores.
Ciuium conatus ad augendum Reipub. decus extorquent honores iuſtè collati. Patriæ ſeruatorem fecit Fabium Maximum eius meritis extructa ſtatua, & inſcripta, Patrię ſeruatori.

Ideò honoris inſignia parcè, & cautè, ne vilia fiant, concedenda, nec paſſa eſt Romana magnitudo Senatus errorem, cum Flauium quemdam fecit ſummum, & primum Horiſten, quod erat officium ſolis patricijs benè merentibus debitum.

Si meritò iungantur opes, monet Lycurgus, faciliùs viros diuitijs claros, quam ignotos, & pauperes eſſe

d Se-

à Senatu muneribus publicis præficiendos. Onus graue eſt & morbus Reip. magnus paupertas, inquit in Licurgo Plutarchus. Spectabatur ſępe etiam apud Romanos in Senatore, & Magiſtratu cenſus amplus, quo promerita magis clareſceret dignitas. Tiberius ipſe, Tacito teſtante, adhuc cenſum ſenatorium iuuabat; quod etiam actum à Nerone ſtipendia Senatoribus conſtituente, narrat *Suetonius*. At cæteris paribus meritum potiùs quam cenſus, aut perſonæ dignitas ſpectanda eſt.

LEX
OCTODECIMA.
A patrocinio delinquentium Senatori abſtinendum.

SAlus Reipublicæ inde deprehenditur, ſi ad præclarè agēdum præmijs, & honoribus, excitentur boni, atque à ſceleribus

& ſlagitijs perpetrãdis ſupplicijs deterreantur mali. Vna debet eſſe Senatorũ manus, quæ prẹmia merentib. diſpenſet, altera pẹnas infligat; quippe aut facinoroſos pẹnas dare, aut Rẽpublicam interire neceſſe eſt. Eiuſdem non diuerſi ingenij eſt delinquere, ac delinquentibus patrocinium exhibere. Vnum eſt delictorum ſimplicia impedire, ac delictis ipſis ſe obſtringere. Senatorij muneris eſt, eiuſque qui in Rep. eſt Iuſtitiæ vindex curare, vt puniantur ſontes, & pænis reſcindantur culpæ, non vt ſint crimina ſub tutela. Optima eſt laborantis Reip. medicina (aiebat Lycurgus) ſi æquè à Legumlatoribus inducantur pœnæ metus, & odium culpæ.

Delicti medicina, grauis licet, optima pæna eſt

Exigit hæc morbum vt vellet redire negent.

Ad rem Hebius Poeta.

Culpa Senatus eſt (ad Senatum Athenienſem dicebat Demoſthenes & ad Romanum Tullius) miſeros tantum quoſdam exturbari exulare, atque ſupplicijs plecti, præpotentes vero.

verò facinoroſos præpotentum tutamine tolerari. Vulnus eſt, quod toti Reipublicæ affert interitum, iuxta illud Ouidij.

Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pars ſincera trahatur.

prouerbium eſt apud veteres poetas.

—— vnum inficit omnes
Quos tangit crimen

& vulgò circumfertur, mactat oues, qui lupis parcit. Cælius Balbinus Imperator ſolebat dicere, malorum impunitatem eſſe maximam peccandi illecebram, & cum bonorum iniuria ſemper eſſe coniunctam. Dum mali pauent (ait Tacitus) optimus quiſque iuſtis paret; & bonorum ſalutem cuſtodit, qui malos punit, ſubdit Lactantius; Quorum longè melius Seneca

—— Victima haud vlla amplior
Poteſt, magiſque optima mactari Ioui,
Quam homo iniquus, &c.

Ea tamen lege in ferendis pœnarum Iudicijs debet obſtringi Senator, vt nullo ducatur odio, nulla ira, aut vindictæ cupiditate. Taciti præ-

ceptum eſt ſecuritati Reip. conſulendum eſſe, non priuatæ vindictæ; vbi enim eſt feruida vindicta (inquit Caſſiodorus) ibi non eſt temperata Iuſtitia. Soparet ſcribit ad Hemetrum fratrem ſuum de Republica adminiſtranda (præbe te ſimul clementem, & infenſum malis, & dum malis indignaris, improbitatis non perſonæ odium præſeferas. Reddit rationem Claudianus in panegyrico Theodoſij.

Qui fruitur pœna ferus eſt, legumq; videtur
Vindictam præſtare ſibi.

L E X
NONADECIMA.

In adminiſtranda Rep. habenda præ oculis à Senatoribus conſcientia, & Fama.

Conſcientia homini relicta eſt a Deo vt lex intima vt lux eorũ quæ peraguntur æterna. Sine hac lege

ge, ſine hac luce nihil honeſtum meditatur homo, aut Reipub. adminiſtrator. Sapiens (inquit Seneca) ſemper agere cum gaudio debet, gaudium non eſt ſine virtutum conſciẽtia. Honeſtas, & virtus proprium iubar, magnamque lucem habent in animo, ſiue videat aliquis, ſiue lateat omnes, (ait Plutarchus) Deos, & homines. Vbi optimorum conſiliorum conſcientia teſtis eſt, ibi viuitur ſine metu & ſumma cum honeſtate. De Sapiente qui Remp. regit, & regitur à conſcientia canit Horatius

Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Decor regentis eſt fiducia fidelis cõſcientiæ, & decor ſummus ſplendor bonæ opinionis. Bona conſcientia, & fama (inquit Tullius) Reſp. ſtant, & ſolidantur, vnaque nutante, omne nutat Imperium. Scribit Epiphanius ad Theodoricum Italiæ Regem, boni Principis eſſe cum intimis animi virtutibus externam amare famam.

Vile latens virtus, quid enim ſubmerſa tenebris
Proderit?

Scribit Claudianus ad Honorium. Hæc duo (inquit D. Ambroſius)

homini ciuili neceſſaria ſunt, conſcientia & fama, cõſcientia propter Deum, fama propter homines. Conſcientiam non expellit ratio ſtatus (vt docent Pſeudopolitici) quæ tamen ſemper famam admittit. Tiberius ipſe ad Senatum Romanum per Tacitum documenta tranſmittit, tueri conſcientiam, & famam, quibus velut adminiculis Deorum ope fines non agnoſcit Imperium. Demetrium Platereum, cuius pręclariſſimis geſtis ab Athenienſibus trecentæ erectæ ſunt ſtatuæ, hæc duo lumina per illuſtrem fecere:

—— fax mentis honeſtæ
Gloria.

Fama & gloria (ait D. Bernardus) virtutem illuſtriorem facit, at non maiorem. Si hæc duo adhæreant regentium, aut ſenatorum animo, ſplendeſcunt maximè, & fortunantur regimina concludit Diagoras.

LEX.

Digitized by Google

LEX
VIGESIMA.
Senatorum vita Ciuibus, & populis velut exemplum obijcienda.

QVod de Principe, Rege, atque Imperatore vulgò iactatur, etiam Senatori in excelſo regiminis poſito, atque in clariſſima luce verſanti adaptandum eſt. Decet Senatorem quod Principem decet, non dumtaxat ſe præſtare bonum, ſed ciues populos diligentia, & exemplo bonos efficere. Non tam Imperio (ait Plinius) populis opus eſt, quam exemplo, & ſicut homines aſperat exaſperata correctio, ſic blandiſſimè iubetur exemplo.

——non ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quam vita regentis.

Laudat Plinius Traianum Principē optimum, quod non ſe ſe tantum, ſed ſuos à vitiorum contagione reprimeret. Contra exprobatur Nero notior ſcelere quam virtute, quod plures habuerit fediſſimæ vitæ imitatores. Etſi ad virtutem populi, vel ciues benè comparati ſunt, exemplo tamen regentium fortiter trahuntur; eoque faciliùs, quo nobilius proponitur exemplum. Pudor ipſe qui à peccando reuocabat, præſtantioris alicuius dignitate loco pulſus, in licentiam commutatur.

Haud iniuria de æuo ſuo conquerifitur Lactantius, ex quo mores, & vitia regis imitari genus obſequij iudicatur, abiecerunt omnes pietatem, ne exprobrare ſcelus Regis viderentur, ſi piè viuerent. Huiuſmodi Principatus, & Imperij natura eſt, vt ſemper ſubditi ad eos, qui rerum potiuntur, ſe ſe componant, eaque amare, ac conſectari ſolent, quibus Principem oblectari ſentiunt. Veluti ad ſolis motum populares vertuntur, atque conformantur in faſtigio expoſitis, & locatis. Appoſitè ſatis de hac re Cæſarem alloquitur Claudianus, cum ait

Hoc

Digitized by Google

Hoc te præterea crebro ſermone monebo
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoſcas, cunctis tua gentibus eſſe
Facta palam; nec poſſe dari regalibus vſquam
Secretum vitijs, nam lux altiſſima fati
Occultum nihil eſſe ſinit, latebraſq; per omnes
Intrat & obſtruſos explorat fama receſſus.

LEX VIGESIMA PRIMA.

Priuatim, & publicè à Senatoribus ſeruanda Fides.

MAximum Reip. fulcrum, per quod ſtabile, æternūque ſeruatur Imperium, fides eſt publicè priuatimque ſeruata. Nulla eſſet communis ſocietas vitæ ſine vinculo fidei quo ſingula-

inter homines deuinciuntur commercia. Fundamentum ſocietatis humanæ fidem dicit Plato, perfidiam verò ruinam, ac peſtem. Romani fidem in capitolio proximam Ioui maximo collocarunt, vt ediſcerent Senatores, cæterique omnes fidem velut commune Numen eſſe ab omnibus colendam. Rectores omnes monet Iſocrates, in id ſtudium præſertim debere incumbere, quod maior apud ipſos extaret fides, quam omne iuramentum. Niſi in fide ſtet Reſpub. audet dicere Liuius Remp. potentia, & opibus non ſtaturam, cui ſubdit Silius Italicus.

—— Qui frangere rerum
Gaudebit pacta, ac tenues ſpes linquet Amici,
Non illi domus, aut coniux, aut vita manebit,
Nunquam expers luctus, lachrymęque aget æquore ſemper
Ne tellure premens, aget ægrum nocte dieque
Deſpecta, ac violata fides, &c.

Senatus Romanus quanti fecerit fidem priuatim publicèque ſeruatam tũc palam aperuit, cum Chattorum Principi promittenti necem in-

inferre per venenum Arnimio Romani nominis hoſti, reſpondit; Senatum Romanum nemini ſolitum fidem violare, neque occultè, vel fraude, ſed armis hoſtes ſuos vlciſci. Etiam hoſti fidem eſſe ſeruandam docent ſaniores politici, quod tamen intelligi neceſſe, nil hoſtis ipſe à data fide recedat; nam tunc

Fallere fallentem, fraudemque repellere fraude,
Exemploque licet ludere quemque ſuo.

Sextus Pompeius, vt in ſua naui Octauium, & Antonium ſuſceperat. Menna Libertus eius cum ad aurem ſuaderet illos necandos, quo non dubiè orbis terrę imperium adepturus eſſe negauit ſe facturum id Pompeius, ne fidem fefelliſſe, ac violaſſe diceretur. Solum in malis promiſſis reſcindenda eſt fides (ait Iſidorus) & in turpi voto mutandum eſt decretum; turpis enim eſt promiſſio, quæ ſcelere adimpletur.

LEX
VIGESIMA SECVNDA.

Vitandæ Senatoribus fraudolentię promiſſiones.

IPSA falluntur fraude, qui in ciuili adminiſtratione fraude exercentur, vt benè ſibi, vel Reip. negotia gerant. Non eſt cum Plinio Senatoribus iudicādum, prudentiæ eſſe, interdum promiſſione decipere. Nec ipſi temporum mores, licet corruptiſſimi fraudi indere poſſunt prudentię nomen, cum hæc in virtute, illa in vitio poſita ſit. Fuit ſententia Iaſonis peſſimi Theſſalorum Tyranni non eſſe nefas quādoque in paruis, quandoque etiam in magnis decipere. Impiè celebrantur apud Homerum quidam ſola-

per-

Digitized by Google

periurij fama clariſſimi,qualis inter reliquos fuit Attolicus ille

——Quo non præſtantior alter
Et fraudare hominis, & fallere Numinis Diuum
Namqne ſuas illi dederat Cyllenius artes.

Malè adhuc audit Vlyſſes, licet pręclariſſimus vir,quoniam auxilio Palladi, celando, mentiendo,mentemque ad omnem malitiam, & fraudem verſando, diuinis laudibus ornatur. In Parthorum ignominiam ea iaculatur Iuſtinus, cum ait, fides dictis, promiſſiſque nulla, niſi quatenus expedit. Lyſander, qui omnia fraudibus miſcebat, eo redarguitur à Plutarcho, quod æqualem faceret veritatis, & mendacij dignitatem, ſolo vſu & tempore definiendam. Dolenda nimis proborum ſors eſt, quę dolis propriis minimè expoſita, alienis ad perniciem iugiter circumuenitur. Nota humani candoris eſt & integræ fidei viciſſim dolis, fraudibus,& periuriis deludere; idq. eſt, quod plorabat etiam Comicus Theognis.

Paucis è multis fidus animus eſt.

Permittuntur ad ſummum a poli

ticis fraudes, doli & inſidiæ cum publica ſuadet ſalus, nam cum priuata. Plato & Xenophon id ſupremis concedunt poteſtatibus in publicum Reip. commodum. Apud quoſdam veteres falſitatis figulos probatum fuit licere pueros teſſeris, viros etiam iuramentis circumuenire. At hæc nobis extra errorum caliginem minimè probanda ſunt. Indolet Seneca ad hanc rem in Hercule Aereo cum ait

In tot populis vix vna fides
Tenet auratum limen Erynnis
Et cum magnæ patuere fores
Intrant fraudes cautique doli
Ferrumque latens.

LEX

LEX
VIGESIMATERTIA.
Iuramenta Senatoribus inuiolanda.

QVi fidem, veritatem, ac iuriſiurandi Religionem contemnunt, næ hi vltimam improbitatis lineam attingunt. Nullum tertius improbitatis crimen excogitari poteſt, quam periurium, ac illuſio veri. Periurium (inquit Ariſtoteles) & diuinam incurrit vltionem, & humanæ ſubeſt infamiæ. Apud Indos de periurio conuicti extremis manum pedumq; digitis decurtabatur. Ægyptios quoque refert Diodorus Siculos, periuros pœna capitali punire ſolitos, de quibus loquens Comicus Græcus ait

Adducit ad ſupplicia Numen improbos

Nimis inſidioſum malum periuriũ, & perfidia eſt, quæ tantum incommodi humano generi adfert, quan-

tum ſalutis bona fides præſtet. Impoſſibile eſt (aiebat Demoſthenes) iniuſtum, periurum, & mendacem potentiam firmam retinere. Duo ſunt potentibus data diuinitùs (inquit Pythagoras) & veritatem amplecti, & alijs benefacere, & vtrumq; cum Deorum immortalium operibus comparari poteſt. Numen erat apud Sacerdotes Ægyptiorum veritas ſuſpenſa collo, cuius cultu, & recordatione in iureiurando nũquam deficerent. Ex quo regnum obtinuit Magnus Cæſar indictam ſibi voluit illam Thucydidis legem, eſſe nefas cuicunque iuſiurandum violare, ſed ijs potiſſimum, qui maiori dignitate præditi ſunt, fœdioremque eſſe eiuſmodi fraudem, quam apertam violentiam.

Priſci iurantes, ac de re aliqua fœdera ineuntes, mutuum ſolebant delibare ſanguinem, vt ſi quis tantam violaret fidem, ſanguine ipſo ſuperorum vindicta pœnas daret

At non irritum erit iurandum, & fœdera pacta
Sanguine, nec dextra quis credere ſuadebamur

Nam

Nam quamquam Deus haud pœnas in tempore ſumit
At poſt ſumet, & hi magno, mihi crede, rependent
Ipſi atque vxores, & dulcia pignora nati.

Habet hæc Princeps poetarum Homerus. Philippum Macedonem Tragicum illum exitium habuiſſe, omnemque eius poſteritatem deletam eſſe ob violatas iuſiurandi leges, exiſtimat Pauſanias. Iaſon Argonauticæ expeditionis author violato iureiurando Medeæ dato de perpetuo coniugio, tandem Creontis opera crematur, excitatis ab ipſa Medea flammis. De viris periurio fallentibus canit Heſiodus

Qualia vir patrat, talis manet exitus illum
Arte alium, qua quis capiet, capietur eadem.

LEX
VIGESIMA QVARTA
Honeſtum, & bonum publicum æquè ſenatoribus ſpectandum.

NVlla Reip. adminiſtrandæ regula in virtute poſita eſt, ſi æque honeſtatem, & publicam vtilitatem præmittat; Si ab vtraque deſlectat Senator in turpitudinem Reip. nocentem dilabatur, neceſſe eſt. Ea omninò ſiue publicè, ſiuè priuatim deliberanda non ſunt in quibus turpis eſt ipſa deliberatio. Inexpiabile rectoris facinus, eſt ſi proprij cauſa commodi pietatem lædat, Religionem contemnat, ſibi in vni. vniuerſam poſthabeat Remp. Suadet Tullius eos qui Reip. ſunt præfuturi, duo Platonis tenere præcepta, vnum vt vtilitatem ciuiū ſic tueantur, vt quæcunque agunt, ad eam referant, obliti commodorum ſuorum; Alterum, vt totum corpus Reip. curent, ne cum

par-

partem aliquam tuentur, reliquas deſerant. Hic repetendum illud Claudiani ad Honorium.

Tu ciuem, patremque geras, tu conſule cunctis;
Non tibi, nec tua te moueant, ſed publica damna.

Monitum eſt Platonis ad Reip. Rectores, actiones priùs diſcutiendas eſſe, & legi honeſtatis adaptandas, antequam in deliberationem prouocent conſilia. Pericles tantopere ciues ſuos diligebat, vt antequā eſſet verba facturus, diù meditaretur, ne ſibi vllum excideret verbum, quod vtilitati ciuium repugnaret. Vt gubernatori curſus ſecundus, Medico ſalus, Imperatori victoria; Sic (ait Oratorum maximus) moderatori beata ciuium vita propoſita eſt, vt ea opibus firma, copijs locuples, gloria ampla, & virtute honeſta ſit

——— Quis mortalium
Non dirigit ad honeſta & ingenua oculos

ad hanc rem aiebat etiam Sophocles. Recolendi ſunt (ait Tranquillus) in exemplum priſci illi Romani proceres, qui nihil firmiùs hærenſq; animo habuerunt quam vitijs nutan-

tantem Remp. honeſtate ſtabilire atque ſolidare. Omnes Senatorum curæ amore patriæ leuiores eſſe debent. Idq; apud Athenienſes celebriores ſemper fuit in votis, præſertim Phocioni, Codro, aliiſque pluribus. Impia eſt lex illa Imperantes lata à monſtroſo quodam Legumlatore, eo tantum inſtituendum eſſe Reip. moderatorem, vt ſuas res quęrat, & fortunas; & nihil interim penſi habeat ſubditorum; aut publici boni. Datus eſt à ſuperis gubernator, vt propria contemnat, communia anteferat.

LEX VIGESIMA QVINTA.

Pacis conſilia potius quam Belli a ſenatoribus amplectenda.

ID ſolum Reip. bonum eſt (inquit Plato, quod eiuſdem ſtatum tutiorem facit; hoc eſt pacis potius, quam

quam belli conſilium. Bellum innumera comitantur pericula (ait Thucydes) Pacem omnis ſecuritas, ideò pacis conſilia præ ceteris amplectẽda. Pericles ſuadebat Athenienſibus, tùm demum aduerſus Lacedæmonios victores euaſuros, cum primum bello abſtinerent. Monitum eſt Lipſij ad Reges, & principes, quies motu ſemper eſt tutior, non de obtinendo laborandum eſt, ſed de tenendo. Teſtudo vbi collecta in ſuum tegmen, eſt tuta ad omnes ictus vbi ſe exerit, quodcumque nudauit obnoxium atque infirmum habet. Infelix dixit Cæſar Auguſtus magni Macedonis Imperium, quod nunquam fuerit in Pace compoſitum. Seneca eiuſdem Alexandri, & Herculis comparationem inſtituẽs, in hoc facit pares, quod vterque bellator nihil ſibi retinuit ex bello. In pace iuris, & æqui ſeruatur ordo, in bello contemnitur, vbi omnia ſine lege tentantur.

Non ex iure manu conſertum, ſed
mage ferro
Rem repetant, regnumque petant,
vadant ſolida vi,

annuit Ennius.

Venetæ Reip.felicitas eo maximè (Bodinus) aucta eſt, quod in ipſa facilius pacis conſilia quam belli capiantur, vbi bella non niſi aut iniuriæ propulſandæ, aut pacis fruendæ cauſa ſuſcipiuntur. Beata inter cæteras idcirco dicta eſt Veneta Reſp. cuius beatitatem peperit pacis ſecuritas,& imperij quies, quam nullum hoſtium robur potuit infringere. Quies & ſedes Imperij in loco, arte, & natura inexpugnabili collocata, vna eſt Venetorum gloria quæ iure verſibus illis decătatur.

Viderat Hadriacis Venetam Neptunus in vndis
Stare vrbem & toto ponere iura mari.
Nunc mihi Tarpeias quantum vis Iupiter arces
Obijce & illa tui mœnia Martis ait.
Si pelago Tibrim præfers, vrbem aſpice vtramque
Illam homines dices, hanc poſuiſſe Deos.

LEx

Digitized by Google

LEX VIGESIMA SEXTA.

Nulla conſilij fraus in Senatoribus toleranda.

INde ortum ducit omnis Reipub. occaſus, vnde fraudolenta Senatorum conſilia vim ſuam accipiunt. Omnis caſus tranſit in culpam, vbi conſulentis malitia nil caſu contingit. Peſtis nulla Reip. exitioſior eſt (ſcribit Tullius) quam eorum, qui dum conſulunt, maximè fallunt. Eiuſmodi perfidiæ viros grauiter reprehendit Pericles apud Thucydidē cū ait, viros eſſe nihil boni de publica vtilitate ſentientes, nil aptè pro Rep. gerentes, aut loquentes. Ob id ad conſulentes monitio rithmis comprehenſa circumfertur.

O conſultores rectos aſſumite mores
Publica priuatis præponite commoda gratis;
Ne damnet veſtras animas Diuina Poteſtas.

Olim apud Athenienſes quoties

cabatus concio, legimus Præconem maxima voce, horrendiſque verbis ijs exitium imprecari ſolitum, qui malum, perfidumq; conſilium Reip. dediſſet D. Auguſtinus introducit. Catonem loquentem ad Romanos. Magnam ex parua effecerunt noſtramRempub. Domi Induſtria, foris Iuſtum Imperium, Animus in conſulendo liber neque delicto neque libidini obnoxius. Hæc eſt bona illa mens conſulentium, quam inuocabat Annibal in oratione apud Liuium, cuius directione putabat proſpera cuncta euenire.

Cum nauta errat, modicum affert nauigantibus nocumentum, at verò cum errore decipit, aut decipitur gubernator, totius efficit nauigij perniciem, Hæc ſunt errata, quæ Ageſilaus apud Xenophontem in priuatis hominibus fert modeſtè, in principibus verò maxima exiſtimat, nullaque digna venia. Prudenter arguit Cominæus principes viros in Repub, ne fallente conſilio officio ſuo deſint neque ipſorum perfidia innocens corruat Reſp. etenim ait Horatius, vim conſilij temperatam & Iuſtam in maius ſemper prouehe-

re,

re, ſicut contra

———ijdem odere vires
Omne nefas animo mouentes.

LEX
VIGESIMA SEPTIMA.

Etiam ab exteris nationibus captanda Senatoribus Regiminis Prudentia.

CONſultiſſimũ eſt ad Rép. benè gerendam perfectã regiminis formam non dumtaxat intra lares ſuos, ſed etiam exteriùs quærere, ediſcere, & captare. Plura Alienigenarum exemplo docentur; quæ apud noſtrates minimè deſpiciuntur,& quæ nulla patria diſciplina traduntur. Vlyſſem quem Græcorum Sapientiſſimum facitHomerus, decantat ab exteris ſapientiam perdiſcentem. Homeri verſus ſic reddit Horatius

Dic mihi Muſa virum captæ poſt

tempora Troiæ.

Qui mores hominum multorum vidit & vrbes

Interdum expedit patrios negligere mores (inquit Caſſiodorus) vt ſapientiam benè regendi quis poſſit aquirere; Vlyſſes ni hoc feciſſet, in laribus proprijs latuiſſet. Veneti ſemper prudentiſſimi ad id externorum notitiam conquirentes, oratoribus ſuis quod maximos mittunt terrarum principes id oneris iniungunt, vt poſt Legationem ad Senatum omnia referant, quæ de moribus principum, atque exterarum Nationum explorauerunt. Non eſt à Senatoribus audiendus Sedentarius ille Poeta, qui docet

Felix qui proprijs æuum tranſegit in agris

Ipſa domus puerum quæ videt ipſa ſenem.

Ob id etiam ſuſcipiendæ, cum fieri poteſt, peregrinationes; nec benè Lycurgus, & Plato ſuas inſtituiſſent atque firmaſſent Reſp. niſi Ægyptũ, & Græciam peragraſſent. Hoc eſt probum Imperij rationarium (ait Tacitus) ſi ex alienis ſuam diſcat Gubernator Rempub. & ſi, vt inquit

quit Martialis.

Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos.

quanto maior erit illius prudentia qui etiam alienigenas nouerit. Omnes maximi viri ab exteris prudentiam didicere (ſcribit Diodorus) omnes fere orbis plagas luſtrauit Alexander Macedo, vt optimam Regis diſciplinam inueniret. Cyrus à peregrinatione patris Cambyſis eximiè inſtructus eſt. Ptolomæus ignotas oras peruagatus Imperij artem tenuit præſtantiſſimam. Qui ad clauum Imperij admouetur inuiſis alienis Prouincijs in Vipſano Lenà damnato ob Sardiniam Prouinciam auarè habitam diſcet quomodo auari Prouinciarum rectores ſint puniendi. Continget idem ſi ſpectabit Italiam luxuria, & ſæuitia Clodij vexatam, & Siciliam à Verre expilatam. Hæc non percipiuntur ex proprijs, ſed ex alienarum notitia Prouinciarum.

LEX VICESIMA OCTAVA.

Non ſemper in arduis capienda à Senatoribus conſilia media.

NON vnanimis eſt gubernantium cõſenſus in eligendis conſilijs, vbi mõmentum habent ciuilia, aut bellica negotia. Media ſubire conſilia ſæpè docent extremorum pericula; expeditque plerumq; eam ingredi viam, vnde minori cum incommodo ad vnum accedatur extremum. In Dędali volatu adumbratur apud veteres regentium prudentia; qui nec ſoli appropinquabat immodicè, nec nimium ad mare deflectebat. Et ſolis ardor, & maris humor poterat alas diſſoluere, & volatum impedire. Quin Regentis ſymbolum

Google

præſtat Sol ipſe, qui medium orbis, quem percurrit, numquam deſerit.

—— Medium non deſerit vnquam
Cœli Phœbus iter, radijs tamen omnia luſtrat.

canit Claudianus cautela maxima, & dexteritate in arduis agendum eſt, ne vel nimia in rebus indulgentia pericula faciat, vel nimius rigor deſperationem extorqueat. Exequi ſemper potentiam eſt ferream ſeruitutis catenam attexere, ſicut Tyrannidis genus eſt ſubditos ad normam Reipub. ſummè perfectæ velle redigere. Populum Romanum (aiebat Tacitus) nec totam ſeruitutem pati poſſe, nec totam libertatem, idque de eodem Piſoni dicebat Galba. Aſt non ſemper media gubernantibus eſſe capienda conſilia vſu compertum eſt. Periculum quandoque in medio eſt, non ſemper in extremo. Ideo Ariſtodenus Ætholis dicebat, Romanos, aut ſocios habere oportet, aut hoſtes, media via nulla eſt. Herennius Poncius Samnitibus conſilium dedit, vt in anguſto quodam loco Romanos omnes obtrun-

carent, ne aut liberos omnino dimittendo, aut victis certas leges imponendo rurſum bella intentarent. Ferocientibus, atque tumultuantibus Legionibus Germanicis reprehenſus eſt Germanicus quod medijs indulſerit conſilijs, cum opportuniora eſſent extrema. Conſilia media ſolent animos hoſtibus addere, cum temporis ſpatium concedant. Non ſemper

Vindictam mandaſſe ſat eſt.

vt ait Claudianus. Non ſemper minæ quæ mediæ ſunt inter vindictam, & veniam, referunt quod optamus; quin vt plurimum etiam à ſpe obtinendi auertunt. Iudicium ſit penès Senatorum prudentiam quandoque media, quandoque extrema ſubire conſilia.

LEX

LEX VIGESIMANONA.

Omnis Conſiliorum vſus ad rectam Reip. adminiſtrationem à Senatoribus Referendus.

QVi clauum moderatur Imperij, & conſilio molem ſuſtinet regiminis, id vnum ſpectare debet, vt ipſius conſilij, & prudentiæ vſus in bonum Reip. collimet. Hæc eſt illa ſumma cura, quam (ait Salluſtius,) ſummo imperio ineſſe. Omne conſilijs robur, ſi prodeant conſilia ab amante; ab amore patriæ. Id dictitabat Iulius Cæſar, cum rectè ſapiebat, conſilio potiùs quam gladio eſſe Reip. ſeruiendum. Rerumpub. æternitas (inquit Tacitus) ſola Senatus benè conſulentis incolumitate firmatur; reliqua intercidunt, nec poſſunt à caſu iugiter reparari.

Diſſipantur conſulentium cogitationes vbi conſilium in rectam Reip. adminiſtrationem non dirigitur. Verum quidem eſt illud Tragici canentis

Rebus in arduis Sapienti
Quid conſilij captat, ſæpè eſt
Difficile.

At ſubdit Plato, nihil arduum eſt, nihil difficile publici boni metam in conſilio ſpectanti. Quadraginta, & quattuor annis ſtet Imperij Romani ſalus ſub Octauio Cæſare ob recta Mecænatis, & Agrippæ conſilia. Contra vix natum occidit Iulij Cæſaris Imperium, quod Cornelij Balbi adulatoris ſpreto Senatu adhiberentur. Quamdiù Carthaginenſes Conſilium arcanum, ſeu intimum tenuere, res feliciter publicas geſſere; eo amiſſo (inquit Liuius) ſanctiori conſilio, ſtatim Reſpub. euerſa eſt. Græcos quoque monet Poetarum Princeps, vt ſapientiorum vtantur conſilijs ad benè regendum Imperium

—— Maior adeſt, & plena duobus
Pectoris atque animi præſtantia, copia rerum.

Vbe-

Vberior, vis conſilij præſentior omnis
Dum nunc hic, nunc ille aliquid quod & vtile credat
Inuenit; Alter & alterius ſæpè indiget vſu.
At qui ſolus erit, ſi fortè quid vtile rebus
Cogitet, inueniatque animo perſæpè labanti
Deficit, & timidum fugit omnis conſilij vis.

LEX TRIGESIMA.

Ingeniorum delectus ad conſilia a Senatoribus adhibendus.

SVmmæ eſſet imprudentiæ nota in ſumma negotiorum mole promiſcuè conſiliarios adhibere. Natura ſuum cuique, ac genuinum quiddam ingenerauit, quo intelligentiâ ſuſcipit, diſcrimen-

ment-

menſque vna altera ad cognoſcendum, & agendum redditur aptior. Deus ipſe ſæpè hominum ſapientiores eligit, quibus vtatur ad magna

—— Qui nempè aſſignat
Ingenijs ſua dona vt viſum eſt cumque cuique;

ait Homerus. Non omnibus omnia inſunt apta ad quæ agenda ſunt

Vnus conſilijs alter præſtantior haſta.

Ea præſertim ingenia deligenda ſunt, (ait Tacitus) quæ negotijs paria ſint, non ſuperiora; hæc enim potiùs nouandis quam gerendis rebus aptiora ſunt: ex quo plura Rebus pub. oriuntur damna. Monet Euripides

Mens quæ ſapit nimium, non ſine damno ſapit.

Poppæus Sabinus præmultis ſapientiſſimis viris, Conſulatum, ac triumphale decus adeptus per quattuor, ac viginti annos maximis Prouincijs impoſitus eſt à Tiberio, non propter aliquam eximiam artem (inquit Tacitus) ſed quod par eſſet negotijs, nō ſuprà. Prægrandia, & præacuta ingentia etiam nolentia ſępè Reip. moliuntur exitium. Luxuriant magna

in-

Digitized by Google

ingenia (ait Plato) velut arbores nimis onuſtæ fructibus, quæ demum in ſui & aliorum perniciem inclinant. Tradit Lipſius eiuſmodi ingenia expediti non eſſe conſilij iugiter nutantia prę multiplici inuentione, & rationum copia. Sunt etiã obſequij ignara, quod ſanè in Rebus pub. ſæpiſſimè proficuum eſt. Perturbata ſemper agitantur mente, quæ ſemper aliquid mouet, & nihil quietum ſinit. Nunquam aliorum acquieſcunt conſilijs quę ſępè ſaniora ſunt; nihilque magis eſt optimo conſilio inimicum, quàm conſulentium peruicacia. Ideò Cleon Atheniẽſium Dux dicebat, Imperitiores homines, ſi cum peritioribus conferantur, Remp. melius plerunque adminiſtrare; nam illi quidem, & legibus ſapientiores videri volunt, & in publicis conſultationibus ſententiã ſemper obtinere, ac propterea ſe & Reſpub. ſæpiſſimè euertunt. Conſilia igitur ferentes ita dumtaxat excellere debent ſicut deſcribit Homerus.

At quos conſilijs voluit ſuperare ferendis
Mortales alios, & ſana mente va-

le-

lere :
Hi ſunt præcipuè qui poſſunt eſſe ſaluti,
Vrbibus, & populis, rectè rebuſque gerendis.

LEX TRIGESIMAPRIMA.

Tota regiminis moles prudenti Senatorum diſponenda conſilio.

SVpremus Numinum Princeps, Iouis nomine circumlatus, vt molem Imperij ſapienti dirigeret, atq; verſaret conſilio, dicitur Mineruam ſibi ſociam è capite concreaſſe. Exemplum Senatoribus orbem regiminis agitantibus, qui omnia prudentia debent circumſpicere, omnibus proſpicere, cuncta à longinquo prouidere. Principi aut Rempublicam adminiſtranti nihil melius, nihil vtilius prudentia contingere poteſt iuxta Sophoclis do-

ctri-

ctrinam, qui ait

—— *nihil homini prudentia*
Contingere melius, aut poteſt magis
vtile.

Ars eſt benè regendi prudentia, cuius orbatas lumine reſpublic. quaſſari, ac funditus deleri ſæpiſſimè videmus. Non ſunt ſatis opes, & potentia ad ſtatus regendos, aut continendos

—— *Non ſolis viribus æquum*
Credere, ſæpè acri potior prudentia
dextra.

Ægyptij nil magis curabant quam in ſceptro regio oculum conſtituere, quod enim acies videndi eſt in oculo, hoc prudentia eſt in animo Sophocle teſtante. Ariſtoteles quoque oculum animæ prudentiam appellat. Timotheus Cononis filius præſidem Athenienſibus exoptabat nō oculis captum, pariterque ducem, qui non culcitras deportaret ad exercitum, ſed qui velut Argus Panoptes à fronte, & à tergo eſſet oculatus.

Si quibus regimen aliorum commiſſum eſt per prudentiam præſertim videre debent quod impingentes non ſibi ſolis, cadunt, non ſibi

tantum peccant, ſed patriæ, Reipub. Non magis Apollinis quam Euripidis oraculum verum eſt, rectum regentis conſilium populum cadentem ſuſtinere. Illuſtre quoque Antiſthenis fatum eſt, prudentia Senatorum melius vrbes, & Reſp. muniri, quam militum fortitudine.

Vir prudens animo eſt melior, quam fortis in armis.

ſine conſilio nedum infirmum imperium eſt, vergenſque ad occaſum, ſed ferè iacet extinctum, idque ſatis ſymbolo Rudulphi Imperatoris declaratum eſt, cum ſæpè dictitaret; Regni prudentia cuſtos, iuxta id quod etiam canebat Horatius

Vis conſilij expers male ruit ſua.

LEX

LEX TRIGESIMA II.

Reipubl. infortunia æquo animo à Senatoribus ſuſtinenda.

EQuè dolenda humanę mentis imbecillitas, quæ rebus proſperè fluentibus nimioperè attolitur, aduerſis, & contra nitentibus ſūmè deiicitur. Plerique ſunt,& ſanè redarguendi (inquit Terentius) qui vt res dant ſe ſe,ita magni , atque humiles ſunt. Magni animi debet eſſe,ait Cicero, qui Remp. curat, aut capeſſit, quo queat conſtanti ſemper vti conſilio,non proſperis extolli,non triſtibus mergi

—— Regium hoc ipſe reor
Aduerſa capere , quoque ſit dubius magis
Status, & cadentis imperij labat,
Hoc ſtare preſſius fixum gradu.

Haud

Haud eſt virile terga fortunæ dare.

monita ſunt regentis apud Senecam. Non benè occupat Reipubl. faſtigium, qui ſuper omnia, quæ poſſunt contingere, non eminet animo, aut ſaltem animi robore, & celſitudine. Aſperis blandiſque pariter inuictus ſit, qui cum fortuna luctatur, & qui aduerſam nouit ferre fortunam, eamdem ſæpè mutat in melius, ait Polybius, Lælium idcircò fortem, & ſapientem appellauit Tullius, ſicut Mithridatem Tacitus, qui ſponte ſuis aderat infortunijs. Vocem Romani Conſulis dignam emiſit Octauius cùm imminentibus, à Cinna, & Mario periculis patriæ, dixit, ſe neque fauſtis Reipubl. vnquam elatum, neq; aduerſis conſternatum animo nutaſſe iuxta illud præceptum

Non læta extollant animum, non triſtia frangant.

Hoc tene mordicus (ſcribit Seneca ad Reip. moderatorem) aduerſis non ſuccumbere, lætis non credere, omnem fortunæ licentiam in oculis habere, tamquam quidquid poteſt facere, factura ſit. Non eſt cedendum

dum fortunæ, licet nouercanti; infirmi ingenij eſt, ſubdit Egeſippus, lapſu aliquo ſummæ rei diffidere. Nullo caſu eſt animus cum veſte abijciendus, atque imperio indigni cenſentur, qui facilè internum robur amittunt. Iure de Pompeio viro alioqui magno conqueſtus eſt Cicero, cum ſcripſit. Pompeius noſter (ò rem miſeram, & incredibilem) totus omninò iacet. Non animus eſt, non conſilium, non copiæ, non diligentia. Ignorauit Pompeius monitum illud Horatij.

Rebus anguſtis animoſis, atque
Fortis appare. Sapienter idem
Contrahas vento nimium ſecundo
turgida vela.

LEX

LEX TRIGESIMA TERTIA.

Senatorum ingenia ex aduerſis probanda.

NIhil clarius probat Senatoris ingenium, quam in aduerſis inconcuſſa patientia. Difficile eſt (inquit Tullius) eorum virtutes exeri, & proba conſilia, quos nulla tentarunt aduerſa, quibuſque ſecunda iugiter fuit comes fortuna. Aduerſorum exercitatione prudentes efficiuntur Reipub. moderatores. Domant, ſed docent (ait Cato) res aduerſæ, at ſecundæ hominem trudere ſolent à rectè conſulendo atque intelligendo. Crœſus ipſe dicebat apud Herodotum, mei caſus etſi ingrati, mihi tamen extitere diſciplinæ. Terror ille populi Romani Carthaginenſis Annibal aiebat, neminem ad res magnas aſſurgere, quem fortuna nunquam decepit

Qui mente laborauit

Pru-

Prudentiam inde auſert

ſubſcribit Pindarus. Mens illa grauioribus aptior eſt gerendis rebus, quam ſequens rerum patientia docuit, eſt Senecæ doctrina; Atque eiuſmodi fuit ille Cæcinna Taciti, qui ſecundarum, ambiguarumque rerum ſciens eo fuit interritus. Quorum anni per calamitates tranſierunt, grauiſſima quæque forti, & immobili conſtantia ferunt, ſapientiuſque conſulunt de futuris, Ab eo qui ſemper fauentem nunquam nouercantem ſenſit fortunam nihil expectare licet, niſi mollia, leuia & parum ſana.

Gloriatur eo nomine Mithridates, quod ſibi fortuna multis ereptis rebus vſum dederit bene ſuadendi. Bonum conſilium ea imagine lætorum, & triſtium proficiſcitur. & qui ingratos continuò incidere euentus. inexperti ſunt ad prouidenda, atque auuertenda pericula, quæ contingere poſſunt. Me Senem (inquit Annibal apud Liuium) aduerſæ res ita erudierunt, vt rationem ſequi, quam fortunam mallim

——grande doloris

Ingenium eſt, miſeriſque venit ſo-

lertia rebus. canit Ouidius. Vt nauclerum bonum non facit ſecundus, ac fauens ventus, ita nec egregium Senatorem vita nullis agitata caſibus ſpeculum eſt regentibus varius fortunæ æſtus; quod quæ vitanda quæ vè amplectenda proponit.

LEX TRIGESIMAQVARTA

Infirma, & incoſtantia Senatorum ingenia ad regimen velut inepta reprobanda.

TRitum eſt illud ex ore Tullij promulgatum, nihil magis Senatorem decere, quam in omni re gerenda, conſilioque capiendo, Conſtantiam, mentiſque firmitatem ſeruare. Conſilij grad m figere debet, qui moderatur Imperium, ne Conſilij imbecillitate nutet Reſp. & ſubditorum ſtatus. Non eſt bonum (inquit Salluſtius) pro incun-

Digitized by Google

coſtanti moderatorum libidine populos fluctuantes huc illucque agitari, inde namque oritur boni publici naufragium. Vile eſt Cõſilium, abiectum regimen, vbi robur fortitudinis deeſt. Diſcant Senatores cõſtantiam à CatoneRomano,qui voluit potius publicè contemni, atque in carcerem trudi,quam ſententiam mutare cum de maximo Reip. incommodo ageretur. Par exemplum eſt in Metello Cenſore,qui cum animaduerteret, quò tenderent Saturnini Tribunis plebis funeſti conatus, quantoque malo Reip. niſi his occurreretur,erupturi eſſent, in exilium quam in legem eius ire maluit, & ne à ſententia ſuâ pelleretur, Patria, in qua ſummum dignitatis gradum obtinebat, carere ſuſtinuit. Fælicia, & probanda illorum Senatorum ingenia, quibus illa Euripidis, adaptantur,

Haud enim ſecurim ſi manibus tenens
Aliquis ceruici eſſet incurſus meæ
Conticerem, iure ſi contradicere poßem.

Malum facinus admittunt,qui ex inconſtantia mentis Reip. incommo-

do in ea liuiter propendent, quæ ſibi auram conciliant. Eos tantum Senatores approbandos (inquit Epictetus) qui conſtanter conſulere, & conſtanter agere ſolent. Crimen eſt Senatorij numeris mobili fortunæ ingenio litare, aut proprio potiùs incommodo, quam Reip. Ad Senatores loquitur Seneca cum ait, quoſdam in præceps agit extincta libertas, & fides in obſequium ſeruile ſubmiſſa, dum nemo ex ſibi conſtantis animi ſententia ſuadet, diſſuadetque ſed adulandi certamen eſt, quo quiſque blandiſſime fallit. Non debent Senatores de illorum numero eſſe (ait orator Romanus) qui quod ſentiunt etiamſi optimum ſit, aliquo metu non audent dicere. Idque malum plorat, & execratur etiam Sophocles cum ait

Linguam cui ſuſpendit incluſam
metus
Vt nunc, ita olim viſus eſt ſemper
peſſimus.

LEX TRIGESIMA V.

Senatorum ingenium nullo negotiorum pondere laſſandum.

FÆlix, & beata illa Reſpubl. cuius moderatores nullo fatigantur labore, nullove negotiorum pondere premũtur. Horret ſupremum regimen abiectum animum leni ſuccumbentem labori, auerſatur ingenium molle, quod ad nihil aſſurgat difficile. Vigilando, agendo, benè conſulendo proſpere omnia cedunt, loquitur Salluſtius ad Senatores quos adhortatur ſumma diligẽtia aſſidere Clauo. Promptos, animo alacres vigilantia, & conſilio indefeſſos, negotijs pares, præcipit Tacitus, Senatores eligi. Hi ſunt illi viri ſtrenui, quibus ait Xenophon, labores obſonia eſſe

Haud oportet noctem integram dormire conſiliarium virum,
Cui populi ſunt commiſſi, & tot curæ ſunt

ait Homerus. Nullum ſanè ſpecimẽ induſtriæ, nullum prudentiæ fructum edere poteſt, qui animo inuicto curas, & Reip. ſollicitudines refugit ſuſtinere. Nullum Reipub. bonum ex torpore, & ignauia progignitur, licet ſæpè ex his coniugium fiat. Malè res ſe habet in illa Rep. (inquit Sidonius) in qua exulat Senatoris negotium, vt dominetur otium cum mente laſſata curis. Vir velox in opere ſuo coram regibus ſtabit (ait Salomon.) Benè fuiſſet Romano Imperio, ſi Seianus Senatorũ Princeps fuiſſet tantummodo laborum patiens, induſtria, & vigilantia excellens; at malum ortum (inquit Tacitus) ex eiuſdem ſuperbia, luxũ, & adulatione. Etiam Catilina facit Salluſtius inediæ, vigiliæ, & algoris patientem, at in reliquis, quæ Senatorium munus exornant, deficientẽ. Epaminondas in publica ciuium lætitia rogatus, cur mœnia obiret, & nunquam quieſceret, reſpondit ſe ſollicitum eſſe, vt ciuium lætitia

poſ-

Digitized by Google

poſſet eſſe ſecura. Illuſtrem hunc virum ſpectare debent, & etiam Homericum Agamemnonem, qui publicas exerceat curas

Cæteri quidem apud naues Principes omnium Achiuorum
Dormiebant per noctes molli domiti ſomno;
Verum non Atridem Agamemnonem paſtorem populorum
Somnus tenebat dulcis, multa animo voluentem.

Nihil tam ponderoſum Senatoribus accedere debet, quod animi, & ingenij magnitudine illis non fiat leue. Cõqueritur Tullius Senator Romanus in Philippicis, quod vocatus ad Senatum æger mulctam pateretur, at etiam ſe ſe corrigit, cum ſubdit, forſan ea res agebatur, vt etiam ægrotos deferri oporteret. Neque vita, neque ſalus Senatori æſtimanda eſt, cum de æſtimabiliori Reip. bono agitur in Senatu.

LEX
TRIGESIMA VI.
Magni facienda Senatorum ingenia annorum maturitate firmata.

NOn ex præſtantia formæ, non ex quodam viuido adoleſcentiæ flore, non ex acri mẽtis acumine æſtimanda ſunt Senatorum ingenia, ſed ex annorum maturitie, rerum experimentis conquiſita. Nihil ſunt cæteræ dotes in conſilio, ſi deſit experimentum, ſine quo laborant conſilia. Facilius eſt eiuſmodi corporis, & ingenij dignitatibus militiæ aſſidere clauo, quam ciuilis gubernationis. Turnus egregius bellator, adoleſcens ritè in Ducem eligitur, quod dignitate formæ, & amorem in amicis conciliat, & metum incutit hoſtibus,

E ii Ipſe

Ipſe inter primos præſtanti corpore Turnus
Vertitur arma tenens, & toto vertice ſuprà eſt.

Hieronem (inquit Polybius) eligant Syracuſani in Ducem, verè adoleſcentem, ſed ita vniuerſis naturæ, atque ingenij dotibus ornatum, vt nihil ipſi regium præter regnum deeſſe videretur. Hæc cum tarò iungantur in Reipub. moderatore, vltra experimentum petunt, annorumque maturitatem.

Rerum multarum vſus, qui ſolus hominem (inquit Iſocrates) poteſt ad ſolidam ſapientiam inſtruere, ſola annorum multitudine comparatur. Multa experiendo fiunt (ait Tacitus) quæ ſegnibus ardua videntur. Et licet non ætate, ſed ingenio ſapientiam adipiſcamur, vt docet Plautus, id tamen in Senatoribus quærendum eſt, quod volebat Menander nimirum

Cani ſint iudices ętatis, aut Prudentiæ.

Iuuenes experimento, & canitie deſtituti, ſunt, inquit Xenophon, velut nouelli Citharædi, qui multas citharas perdunt ex inſcitia, & Re-

pub. ſæpè euertunt. Veriloquium eſt illud Tullij Senatoris Romani non eſſe in excellenti, & eximia virtute expectandum progreſſum ætatis, ibique perfectam inueniri ætatem, vbi perfecta eſt virtus; at rarò perfecta, & eximia virtus abſque experientia rerum inuenitur. Id Sacrum fatetur oraculum cum ait: In antiquis eſt Sapientia, & in multo tempore prudentia. Omnes penè virtutes corporis mutantur in ſenibus, & creſcente ſola Sapientia decreſcunt cætera. Speciosum canities iudicium eſt, ſpecioſa veteranis Sapientia, intellectus glorioſus.

LEX TRIGESIMA VII.

Senatorum prudentia ex taciturnitate dignoſcenda.

PRimum præcipuumque quod ad felicem requiritur conſiliorum exitum eſt, Polybio affirmante, opor-

portunum Senatorum ſilentium.
Hoc vnũ in rebus grauioribus probat eorumdem prudentiam. Id eſt quod ait Tacitus tam neſcire quædam quam ſcire Senatores oportet. Ideò etiam Romana Senatuſconſulta vocabantur tacita. Lex illa ad Senatores lata eſt; In Senatu geſta, dicta, iudicata æterno ſilentio teguntor. Papyrij prætextati pueri eo ſummoperè commendata eſt prudentia, quod Senatus arcanum matri acriter roganti reticuiſſet, inde ad Senatorium munus euectus eſt; indeque vulgatum illud ſilentij præconium.

—Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus,
At contra grauis eſt culpa, tacenda loqui.

Pompeius vir non ſolum armis ſed Senatoria fama inclytus cum Legationis officio fungeretur apud Gentium Regem, ex ſola taciturnitate prudentiſſimi nomen accepit. Rhethores ipſi, quibus incumbit loquendi onus, prudentes iudicantur, ſi ſciant quandoque tacere. Tale fuit iudicium Archidami apud Plutarchum Rhetorem laudantis, quod in

Digitized by Google

conuiuio tacuiſſet. Plerique (ait D. Ambroſius) vtuntur vino vt equuleo, & quibus tormenta non eliciunt vocem proditionis, eos tentāt bibendo, vt patriæ ſtatum, ſalutem ciuium, Reip. prodant conſilia. M. Craſſus Dacorum Legatos eo retinet poſtridiè reſponſurus, vt ebrietatis ope, quæ in conuiuio parabatur, eorum conſilia detegeret. Prudentiſſimus ideò Zeno Athenienſis, qui ad cænam à quibuſdam Legatis inuitatus, non tantum vini abſtinuit vſu, verum etiam ipſo tempore cœnæ conticuit, ex quo regi referrent, ſe Athenis vidiſſe ſenem, qui etiam inter pocula noſſet tacere, etenim

Optimus eſt homini lingua theſaurus, & ingens
Gratia, quæ parcis menſurat ſingula verbis.

Tempeſtiuum ſilentium res ſapientiſſima eſt in Senatore, & qui pro temporis, rerum, & locorum opportunitatibus ſilere neſcit, malè ſupremis adſcribitur conſilijs.

LEX

LEX
TRIGESIMA VIII.
Senatorum Conſilia ex animi moderatione libranda.

GEmmeæ ſunt illæ Salluſtij voces, Senatores, qui de rebus conſultant publicis, ab odio, amicitia, ira atque miſericordia vacuos eſſe debere. Ex hoc vno librandum Senatoris conſilium, ſi conſulat ſolo intellectu abſque voluntatis affectu. Haud facile conſulentis animus prouidet verum, vbi obeſt veritatis velum, quod eſt quædam affectionis propenſio. Animi motus in Conſilijs continere, aut excelſi eſt opus ingenij, aut perfectæ ſapientiæ. Animi affectiones reprobat Ariſtoteles, velut caligines mentem excæcantes, rerumq; perturbantes aſpectum.

Stat omne conſilium modeſtia, pudore, Iuſtitia, ſine quibus nulla ciuilis ſocietas conſeruatur. Nō eſt prudentiæ nomine accipiendus animus Catilinarius in ferendis cōſilijs ſemper ſubdolus, varius, cuiuſque rei ſimulator, & diſſimulator. Summa felicitas erit gentium, inquit Senecæ, in quibus non poteſt conſilio potentior eſſe niſi melior. Improbo animo ſemper adiuncta eſt quędam conſilij leuitas, qua facili negotio, leuique ventorum incurſu concutitur Reſp. Ad rem animi affectibus perturbati prudentiſſimè loquitur Prudentius cum ait

—— Sciſſura domeſtica turbat
Rem populi, titubatque foris, quod diſſidet intus,
Ergo cauete viri ne ſit ſententia diſcors
Senſibus in veſtris.

Antiochus Sophiſta interrogatus cur in magno diſcrimine laborante Rep. eiuſdem munia non capeſſeret opemque ſaltem afferret conſilio, reſpondit à ferendis arceri conſilijs notitia ſui, ſuorumque affectuum metu.

Ad id Romana Reſpub. templum ère-

è regione Curiæ Ioui poſitorio conſtruxit, in quo priu quam venirent in Senatum Patres conſcripti iram, odium, amorem, cæteros ponerent priuatos affectus. Eiuſmodi (inquit Lipſius) conſultores peſſimi ſunt, qui violenta conſiliorum pernicie ciuitates, regna, & Reſpubl. ad euerſionem ſæpiſſimè trahunt. Nil firmius ad tuendam, ſeruandamque Rempublic. aiebat Fabius Maximus optimo Senatorum Conſilio, mentis prudentia, atque animi moderatione adhibito, ſine qua conſilium

—— Frangit Deus omne ſuperbum,

Magna cadunt, inflata crepant, tumefacta premuntur.

LEX
TRIGESIMA IX.
Ex Conſilij celeritate non dijudicanda Senatoris Prudentia.

NOn velox, aut celer mentis volatus commendat Senatoris prudentiam, cui ſemper leuitas fuit inimica. Mentis examen conſilij celeritatem non admittit, idque parentem habet prudentiam. Raro benè, & celeriter actum eſt, reſque nulla (inquit Apuleius) feſtinata ſimul, & examinata ritè eſt. Non enim properanti clara certaque omnia ſunt. Scelera ſunt (ait Tacitus) quæ valeſcunt impetu, & bona conſilia mora. Compoſitiùs quam feſtinantius agendum, erat Corbulonis præceptum, eo indictum, quod cæcam, & improuidam feſtinationem ſequitur error, erroris infelicitatem pœnitentia. Pruden-ter

ter ideò Thebanorum Legatis reſpondit Ageſilaus, an non ſcitis, cum ſeria res agitur in mora multum eſſe conſilij.

Tota Reipub. felicitas in conſilio moderatorum eſt, tota prudentia in conſiliorum cunctatione. Senator (inquit Herodotus) ea ratione fit optimus, ſi in deliberando cunctetur, & timeat; hocque conſilio Syracuſanos inſtruebat Hermocrates cum Athenienſibus pugnam inituros.

Da ſpatium, tenuemq. moram, mala cuncta miniſtrat
Impetus.

Ad rem clamat Statius.

Aſt Senecæ in rebus grauioribus gerendis conſilium amplectendum eſt, cum ait, magnam quidem Conſilij partem in tempore eſſe; ſed conſilia ſæpè rebus aptanda eſſe, quæ feruntur, immo voluuntur; atque ideo conſilium ſub die noſci debet. Sophocles ipſe docet temporis opportunitatem optimam eſſe operis magiſtram. Quod plerumque negant, aut vetant temporis anguſtiæ; Conſilij celeritate aſſequendum eſt; nulluſque cunctationi (ſubdit Taci-

citus) poteſt eſſe locus in eo conſilio, quod non poteſt laudari niſi per actum.

Momentum haud exiguum confert
Rebus agentis opportunitas,
Conſilia omnia ſuperat.

ſubſcribit Sophocles. Portius Latro Catilinam ita compellat apud Salluſtium: Num in gerendis negotijs ignoras ſequendas eſſe rerum, & temporum opportunitates. Numquam fuit commendatum inutili cunctatione tempora conſultando conſumere, quia potius malum boni medium cunctatio dicta eſt iuxta illud Senecæ in Thyeſte,

Serum eſt cauendi tempus in medijs malis.

LEX

LEX QVADRAGESIMA.

Nihil in Senatu præpropere deliberandum.

Senatoriæ prudentię negotiationem venationi quam ſimillimam facit Themiſtius Sapientiſſimus vir in oratione 3. vt enim venator prædã primùm longa oberratione, & diuagatione quærit, inuentam configere cogitat, confixa veſci, eamque in vſum, ac commodum ſuæ domus vſurpare; Ita Senator prudens cunctante conſilio veſtiget priùs quodnam ſit Reipublicæ bonũ, vias quibus ad eius cubilia perueniat luſtret exactè & timetur, præterita recogitet memoria, duce præſentia libret, aliorum ſenſa perquirat, ſe ipſum, ad benè conijciendum acuat, temporum & locorum qualitates penſet attentè, antequam, quæ Senatui opportuna fuerint, aut ſuggerat, aut

deliberet. Potior Iudicij, & conſilij pars (inquit Seneca) in tempore eſt & ſub diem. Nil magni diſcriminis conſilijs tam inimicum (ait Liuius) quam celeritas. Salluſtius in coniuratione. Catilinæ eo tantum Cethegi errorem notat, quod ſummum Reipublicæ bonum in celeritate poneret Cethegus. Notum illud Ennij ex Virgilio

Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem.

Deus ipſe conſilij, tarditatem commendat (ait Xenophon,) qui ab æſtu per Autumnum ducit nos in hyemem, per Ver à frigore in æſtatem. Quod citò fit, citò perit, ſymbolum eſt Conſtantini Imperatoris. Prouerbium eſt, canis feſtinans cæcos catulos parit.

Agatarcho Pictori pingendi celeritatem iactanti, & Zeuxi tarditatē obijcienti, reſpondit Zeuxis, diu pingo, ſed pingo æternitati. Sunt verba Senatori cogitanda in ferendo conſilio, nam Cato monet Senatores omnes, vt cogitent, non quod præſens eſt, quod eſt in æternitate manſurum, vbi Reipublicę bonum obiectum eſt. Sat citò ſi ſat bene,

erat

erat dictum Catoni frequens

Differ habent paruæ, commoda
magna, mora.

aiebat Ouidius. Eo ſpectant illa etiam oracula ſacra, quæ ſapientibus viris præcipitur conſilij maturitas, in antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia.

Apud Græcos partes primæ in ferendo conſilio delatæ ſunt Neſtori, quod nihil ingenij celeritate, ſed maturà etenim cogitatione, & experimento deliberaret.

Aut virtus nomen inane eſt,
Aut decus & pretium rectè feret
experiens vir

canit Horatius. In Senatu igitur omnia maturè præuidenda, omnia ſapienter procuranda, omnia ſine celeritate deliberanda. Conſilium capere in arena & ex tempore potiùs gladiatorum eſt, quam Senatorum, & per quam carò celeres felices (inquit Lipſius in politicis) niſi forſan in ſcelere.

LEX

LEX
QVADRAGESIMA I.
Senatui non ſemper cunctari bonum.

HAbet ſuam in Senatu conſilij tarditas, habet, & celeritas laudem, Quandoque conſilia mora capienda, ſunt, quandoque ſine mora rapienda, nec ſemper deliberatio præceps (vt inquit Lucianus) comitem habet pœnitentiam. Non eſt opus cunctatione (ait Tacitus) vbi perniti oſior eſt quies, quam temeritas. Paruæ moræ malignum aliquando commodum eſt, nonnunquam maximum in celeritate bonum

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis

monet Lucanus. Velox eſt rerum omnium mutatio, proinde ſæpè expedita prudentia eſt opus, nihilque nimis enucleandum. Sit tamen celeritas

ritas ipſa in Senatu matura, cui nihil imprudenter agendum. Promptè (inquit Socrates) ſed diligenter tractanda eſt Reſpublica. Ipſa plerumque rerum agendarum tempora & negotia, ſi non moram & cunctationem prudentiam petunt celeritati ſociatam. Equi robur cerui celeritati iungendum eſt, vt fecit Alciatus in Emblemmate cum illa Alexandri ſententia. Nihil procraſtinandum.

Non benè diſtuleris videns quæ poſſe negare.

ad rem Martialis.

Iulius Cęſar monebat Senatum Romanum de ijs minimè conſultandum eſſe, ad quæ perficienda maximam vim haberet celeritas. Hinc in Pontico triumpho trium illorum verborum titulum glorioſè prætulit; Veni, vidi, vici. Sæpè qui in occaſionis momento cunctatur paululum, de amiſſa conqueritur fruſtra opportunitate

——propera nec te venturas differ in horas,
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit.

Non debet tamen Senatus vt citò de-

deliberet, res ex inopinatis euentibus metiri, nam, euentus (inquit Liuius) omniũ ſtultorum magiſter eſt, Temporum corruptelæ, & rectorum Reipublicæ ignauiæ adſcribendum eſt, quod conſilia prout malè vel, proſperè cedunt, ita vel probentur vel reprehendantur. Senatus Carthaginenſis cruci ſuffigebat eos duces, qui belli fortunam ex inopinati euentibus ſuſciperent. Lex quoque apud Diodorum recenſetur Ægyptia, quæ vult medicos ſecuri percutiendos, qui ab euentibus non ab arte medendi caperent præcepta

Exitus acta probat. Careat ſucceſſibus opto
Quiſquis ab euentu facta probanda putat.

Non debent euentu res iudicari, ſed perfectione, quæ non minus in induſtriæ celeritate quam in diligentiæ tarditate diſpicitur. Fuit Augusti Cæſaris ſymbolum. Feſtina lentè, fortaſſis in nummis ſuis expreſſum etiam à Veſpaſiano per Anchoram, & Delphinum, vbi Anchora quæ naues remoratur, tarditatem deſignat, celeritatem verò Delphinus, qui natando celerrimus eſt.

Non

Digitized by Google

Non deſit celeritati integræ mentis examen; ibi trahendæ ſunt moræ vbi hoc poteſt deficere; & ibi tantum melior eſt in rebus gerendis protracta prouidentia, vbi poteſt eſſe actorum pœnitentia, Senatus Romanus dum de ſuppetijs Sagunt̃ho ferendis diù deliberat, vrbs capitur.

LEX QVADRAGESIMA II.

Liberè ferenda à Senatoribus ſententia.

AD Senatores loquebatur Iſocrates, cum in oratione ad Nicolem aiebat, viris Sapientibus poteſtas ſit liberè ferēdi ſententiam vt ſi quibus de rebus dubium eſt, preſtò ſint, qui illas benè examinent dicendi libertate. Idem prorſus eſt libertatem conſiliorum impediri in Senatu, ac Reip. felicitatem periclitari. Dicendi timor nunquam fidele conſilium ſuppeditat, pauidorumque ſententiæ ſemper ſunt in incerto, vt ait Tacitus.

tus. Animus Senatorum (inquit Salluſtius) non minus in conſulendo debet eſſe liber quam in deliberando. Ideo ab Horatio dictus eſt

Solus ſapiens liber.

Theopompus Spartanorum Rex ſciſcitanti quæ potiſſimùm ratio ſeruandæ Reipub. eſſet reſpondit, iuſtam in ſapientioribus dicendi libertatem. Catonem in Senatu Cæſari obſtrepẽtem ſummoperè commendat Petreius Senator, cum ait ad Cæſarem, malo in Carcere cum Catone, quam hic tecum eſſe. Laudat Plinius Traianum quod ciuium conſtantiam rectos, viuidoſque animos liberè loquentium non contundat, aut deprimat. Honorio illud quoque acclamatum eſt à Claudiano tamquam vniuerſorum patri

Non odium terrore moues, nec frena reſoluit
Gratia, diligimus pariter, pariterque timemus.

Vera & amica in Senatoribus libertas, teſte Plutarcho, peccatis imminet, ſalutem afferens ac medicinam, non ſecus atque mel, quod vlceroſa mordet, alioqui iucundum, & vtile. Niſi aduerſæ & liberæ ferantur ſen-

ten-

Digitized by Google

tentię (aiebat Artabanus ad Xerſem) non poteſt quis eligere meliorem. Non ad voluntatem audientium inſtitutum eſt Senatorum Conſilium, ſed ad Reip. vtilitatem. Propterea orator Græcus Iſocrates Senatores ſuadet, vt publicam ſpectantes vtilitatem, eos attentiùs audiant, qui ore liberiori proloquuntur. Ob id ſcripto olim in Areopago ferebantur Senatorum ſenteniæ, quo eſſet liberiores, Idque etiam à Mecenate ſuaſum eſt Auguſto Cæſari, cum de rebus grauioribus Senatores in conſilium aduocaret.

LEX QVADRAGESIMA III.

Nec proprie nimis, nec alienæ Senator adhereat ſententiæ.

EXcordis eſt, atque incocti iudicij ſine rationis diſcrimine, aut ſemper in propriam, aut ſemper in alienam non tantum ire, quam ferri ſententiam. Errore mens

Digitized by Google

quæque decipitur, nec eò vnumquodque collimat conſilium, vndè reſilire ſit nefas. Suadet Orator Grę-cus, neque aliorum conſilia otioſè audienda eſſe, nec pro libito à nobis ipſis offendenda. Segnem & bardum vocat Suetonius Galbam Imp. quod trium arbitrio ita regeretur, vt vix ſibi ipſi conſtaret, Onoſander in Strategico ità firmatum exoptat Reip. moderatorem vt neq; ſibi ipſi iucredulus vſquequaque diffidat, nec tantum ſibi peruicaciter arroget, vt à nemine meliora promi poſſe exiſtimet. Sapientiſſimi falluntur (inquit Iſocrates) & ſæpè contemptus homuncio optimum dat conſilium. Ideò Plinius dixit in Epiſtolis, In numero quoddam magnum eſſe collatum conſilium, cum vni iudicij parum alteri plurimum ſæpè datum ſit.

——*Magna nolentem quoque*
Conſilia produnt.

ait Seneca in Thyeſte, quo coniectetur non ſemper noſtra magna conſilia eſſe iudicanda, aut aliena, ſi ſpontè prodantur. Is præcario imperat (aiebat Alexander Seuerus) qui aut nihil, aut nimium ex ſuo conſilio

deli-

deliberat. Nemo hominũ eſt qui nõ fallatur aliquando affectu detentus. Ideò nec ſibi, nec alteri immodicè fidendum. *Leo* Imperator optimum filio reliquit monitum. Quid facto opus ſit cum multis delibera; quid agere volueris, cum paucis communica, itaut nec ſibi te ipſum nimium cedas, nec alijs. Plura animo per noctem pius volebat Æneas.

At pius Aeneas per noctem plurima volens.

at nihil ſine procerum conſilio deliberabat. Agamenonem non otioſè inter aliorum conſilia dormitantem nec facit Homerus, cum ait

Verum non Atridem Agamemnonem paſtorem populorum
Somnus tenebat dulcis, multa animo voluentem

vtrumque extremum declinandum Senatoribus eſt, vt benè conſulant patriæ.

LEX
QVADRAGESIMA IV.

Nullum ſit apud Senatores adulantium obſequium.

INgens malum illi imminet Reip. (ait *Plutarchus*) in qua prævalet apud moderatores Adulantium obſequium. Non obſtant dumtaxat audientes mellitæ adulatorum voces, ſed etiam ſibi conſtantem mentem infringunt.

—— nihil eſt, quod credere de ſe
Non poſſit, cum laudatur, Dis æqua poteſtas

teſtatur Iuuenalis. Malè cæteris dominatur, qui aſſentatione deuincitur. Libertas perit, vbi vincula blandè fallentia mentem, & animum perſtringunt ad necem. Claudendæ ſunt malis vocibus aures integræ (ait Seneca) quarum aſſenſu hone-

ſta

429
ſta æquè & inhoneſta laudari valdè criminoſum eſt. Ne ſit promptum in adulationes Senatorum ingeniũ, monet Tacitus. Beata illa Imperantium mẽs (loquitur D.Hieronymus) quæ nec adulatur, nec adulantibus credit. Adulatione potiſſimum occidiſſe Romanorum Imperium, teſtatus eſt ſæpè Lampridius, eadem tabe arrodente imminuta Macedonum regna, deuaſtatæ Perſarum ditiones. Exitium afferunt, & venenum aſſentatoria verborum lenocinia iuxta illud Ouidij.

Impia ſub dulci melle venena latent.

Neutiquam capti ſunt Romani Patres Ateij adulatione, cum accuſato Lucio Ennio, quod argenteam Tiberij ſtatuam deſtruxiſſet, vt ſuppellectilem inde effingeret, nolente Tiberio accuſationem admittere, dixit non debere eripi patribus vim ſtatuendi; neque tantum maleficium impunè habendum. Vno eodemque lenocinio, & Tiberium capere putauit, & Senatum, ſed neutrum eſt aſſecutus Terentianos eiuſmodi Gnatones a Republic. ſua facit extorres Plato, ne dum quiſque adulator di-

Digitized by Google

cit apud Terentium.

Eſt genus hominum, qui eſſe primos
ſe omnium rerum volunt
Nec ſunt, hos conſector, hiſce ego
non paro me, vt irredeant;
Sed his vltrò arrideo

ſic ipſa Reſp. interimitur. Adulationis turpitudo à Senatoribus agnoſcenda eſt, vt eam ſummoperè deteſtentur. Ipſi qui præ cæteris libertate potiuntur iure muneris ad altiora vectitantis, non debent adulantium laqueis irretiri; vt monſtroſi criminis præda fiant.

LEX QVADRAGESIMA V.

Ob Conſulta male reſpondentia non frangendus Senatorum animus.

SI quando aliorſum vertantur conſulta, quæ diu, prudentique Senatorum examine præcogitata ſunt, æquo animo ſuſtinen-

nendum eſt.

Quos iubet, dat Deus exitus rebus, rerumque conſiliis, fitque ſæpiſſimè, vt Diuini moderatoris afflatu

Conſilia vt habeant optima exitum malum.

quemadmodum ait Neoptolemus apud Sophoclem. Quieſcendum in omnibus illi eſt, qui omnia (vt ait Epictetus) optima mente gerit, optimoque Conſilio, & quod perſæpe nobis videtur malum eſſe, nobis ipſis & Deo authori melius eſt. Imprudenter agunt Senatores, qui à vobis benè conceptis incogitato rerum euentu recedunt. Prudentiæ ſolertis eſt (inquit Syneſius) etiam incōmodis commode vti. Optimum eſt pati quod emendare non poſſis, & Deum, quo authore eueniunt cuncta, ſine murmure comitati. Dura eſt, ait Demoſthenes eorum conditio, quæ in dandis conſilijs, atque expectandis euentibus, nil niſi fauſta meditantur.

—— *Laudatur*

Maieſtas non fracta malis.

canit Lucanus. Dionyſius ille tyrannide celebri, maximas fortunæ acerbitates expertus nunquam mutauit

animum, aut frontem, ſæpè repetens nihil ſine Diuino agi Numine. Nunquam à benè cæptis receſſit Fabius, licet plerumque eius conſilia exprobraret Minutius ex euentibus conſilij aduerſantibus

Non ſemper non tonis incumbat
Nec fata eadem

cum Sophocle debet Senator ratiocinari. Nonnullorum conſiliis adeò propitij ſunt ſuperi, vt omnia vel dormientibus iubeant fæliciter euenire, vel (vt ait Salluſtius) etiam non benè conſulta trahũtur in virtutem. Aliorum conſilia ſunt, quibus quaſi Herculis Sydere natis in contrarium omnia cedant. Sic fortes, & inuictos ſolet Deus animos experiri, quemadmodum ex igne expertus eſt Mutium, ex paupertate Fabritio, ex exilio Rutilium, ex tormentis Regulum, ex veneno Socratem, & ex morte Catonem

Sedet interea Conditor altus
Rerumque, Regens flecti habenas
Rex & Dominus, fons, & origo
Lex & Sapiens Arbiter æqui

ſic plaudit rerum Moderatori Boetius.

LEX
QVADRAGESIMA VI.

Ex Senatorum probitate fælices Reipub. euentus expectandi.

DVo ſunt, quæ Reſp. in finem optimum perducunt (ait Xenophon) moderatorum Prudentia, & Probitas. A ſapientioribus Reip. optimum eſt (ſubdit Caſſiodorus) diſciplinam cæterorum inchoare, vt nedum reliquos pudeat errare, quam bene ſperare. Auguſtus, cuius Imperij fælicitas omni æuo decantabitur, optimum quemque, quem Senatorijs muneribus admoueret, perquirebat (Plinio teſtante.) Atque ad Rempublicam adminiſtrandum innocens ſolum, & ſtrenuus in conſortium ab ipſo receptabatur. Probi regentium mores im-

Digitized by Google

tus. Animus Senatorum (inquit Salluſtius) non minus in conſulendo debet eſſe liber quam in deliberando. Ideo ab Horatio dictus eſt

Solus ſapiens liber.

Theopompus Spartanorum Rex ſciſcitanti quæ potiſſimùm ratio ſeruandæ Reipub. eſſet reſpondit; iuſtam in ſapientioribus dicendi libertatem. Catonem in Senatu Cæſari obſtrepētem ſummoperè commendat Petreius Senator, cum ait ad Cæſarem, malo in Carcere cum Catone, quam hic tecum eſſe. Laudat Plinius Traianum quod ciuium conſtantiam rectos, viuidoſque animos liberè loquentium non contundat, aut deprimat. Honorio illud quoque acclamatum eſt à Claudiano tamquam vniuerſorum patri.

Non odium terrore moues, nec frena reſoluit
Gratia, diligimus pariter, pariterque timemus.

Vera & amica in Senatoribus libertas, teſte Plutarcho, peccatis imminet, ſalutem afferens ac medicinam, non ſecus atque mel, quod vlceroſa mordet, alioqui iucundum, & vtile. Niſi aduerſæ & liberæ ferantur ſen-

tentię (aiebat Artabanus ad Xerſem) non poteſt quis eligere meliorem. Non ad voluntatem audientium inſtitutum eſt Senatorum Conſilium, ſed ad Reip. vtilitatem. Propterea orator Græcus Iſocrates Senatores ſuadet, vt publicam ſpectantes vtilitatem, eos attentius audiant, qui ore liberiori proloquuntur. Ob id ſcripto olim in Areopago ferebantur Senatorum ſententiæ, quo eſſet liberiores, Idque etiam à Mecenate ſuaſum eſt Auguſto Cæſari, cum de rebus grauioribus Senatores in conſilium aduocaret.

LEX QVADRAGESIMA III.

Nec proprie nimis, nec alienæ Senator adhereat ſententiæ.

EXcordis eſt, atque incocti iudicij ſine rationis diſcrimine, aut ſemper in propriam, aut ſemper in alienam non tantum ire, quam ferri ſententiam. Errore mens

Digitized by Google

quæque decipitur, nec eò vnumquodque collimat conſilium, vndè reſilire ſit nefas. Suadet Orator Grę-cus, neque aliorum conſilia otiosè audienda eſſe, nec pro libito à nobis ipſis offendenda. Segnem & bardum vocat Suetonius Galbam Imp. quod trium arbitrio ita regeretur, vt vix ſibi ipſi conſtaret, Onoſander in Strategico ità firmatum exoptat Reip. moderatorem vt neq; ſibi ipſi iucredulus vſquequaque diffidat, nec tantum ſibi peruicaciter arroget, vt à nemine meliora promi poſſe exiſtimet. Sapientiſſimi falluntur (inquit Iſocrates) & ſæpè contemptus homuncio optimum dat conſilium. Ideò Plinius dixit in Epiſtolis, In numero quoddam magnum eſſe collatum conſilium, cum vni iudicij parum alteri plurimum ſæpè datum ſit.

——*Magna nolentem quoque*
Conſilia produnt.

ait Seneca in Thyeſte, quo coniectetur non ſemper noſtra magna conſilia eſſe iudicanda, aut aliena, ſi ſpontè prodantur. Is præcario imperat (aiebat Alexander Seuerus) qui aut nihil, aut nimium ex ſuo conſilio deli-

deliberat. Nemo hominũ eſt qui nõ fallatur aliquando affectu detentus. Ideò nec ſibi, nec alteri immodicè fidendum. Leo Imperator optimum filio reliquit monitum. Quid facto opus ſit cum multis delibera; quid agere volueris, cum paucis communica, itaut nec ſibi te ipſum nimium cedas, nec alijs. Plura animo per noctem pius volebat Æneas.

At pius Aeneas per noctem plurima volens.

at nihil ſine procerum conſilio deliberabat. Agamenonem non otioſè inter aliorum conſilia dormitantem nec facit Homerus, cum ait

Verum non Atridem Agamemnonem paſtorem populorum
Somnus tenebat dulcis, multa animo voluentem

vtrumque extremum declinandum Senatoribus eſt, vt benè conſulant patriæ.

LEX
QVADRAGESIMA IV.

Nullum ſit apud Senatores adulantium obſequium.

INgens malum illi imminet Reip. (ait Plutarchus) in qua præualet apud moderatores Adulantium obſequium. Non oble-ctant dumtaxat audientes mellitæ adulatorum voces, ſed etiam ſibi conſtantem mentem infringunt.

—— nihil eſt, quod credere de ſe
Non poſſit, cum laudatur, Dis æqua poteſtas

teſtatur Iuuenalis. Malè cæteris dominatur, qui aſſentatione deuincitur. Libertas perit, vbi vincula blandè fallentia mentem, & animum perſtringunt ad necem. Claudendæ ſunt malis vocibus aures integræ (ait Seneca) quarum aſſenſu hone-

ſta

ſta æquè & inhoneſta laudari valdè criminoſum eſt. Ne ſit promptum in adulationes Senatorum ingeniũ, monet Tacitus. Beata illa Imperantium mẽs (loquitur D.Hieronymus) quæ nec adulatur, nec adulantibus credit. Adulatione potiſſimum occidiſſe Romanorum Imperium, teſtatus eſt ſæpè Lampridius, eadem tabe arrodente imminuta Macedonum regna, deuaſtatæ Perſarum ditiones. Exitium afferunt, & venenum aſſentatoria verborum lenocinia iuxta illud Ouidij.

Impia ſub dulci melle venena latent.

Neutiquam capti ſunt Romani Patres Ateij adulatione, cum accuſato Lucio Ennio, quod argenteam Tiberij ſtatuam deſtruxiſſet, vt ſuppellectilem inde effingeret, nolente Tiberio accuſationem admittere, dixit non debere eripi patribus vim ſtatuendi; neque tantum maleficium impunè habendum. Vno eodemque lenocinio, & Tiberium capere putauit, & Senatum, ſed neutrum eſt aſſecutus Terentianos eiuſmodi Gnatones à Republic. ſua facit extorres Plato, ne dum quiſque adulator di-

cit apud Terentium.

Eſt genus hominum, qui eſſe primos
ſe omnium rerum volunt
Nec ſunt, hos conſector, hiſce ego
non paro me, vt irrideant;
Sed his vltrò arrideo

ſic ipſa Reſp. interimitur. Adulationis turpitudo à Senatoribus agnoſcenda eſt, vt eam ſummoperè deteſtentur. Ipſi qui præ cæteris libertate potiuntur iure muneris ad altiora vectitantis, non debent adulantium laqueis irretiri; vt monſtroſi criminis præda fiant.

LEX
QVADRAGESIMA V.
Ob Conſulta male reſpondentia non frangendus Senatorum animus.

SI quando aliorſum vertantur conſulta, quæ diu, prudentique Senatorum examine præcogitata ſunt, æquo animo ſuſtinen-

nendum eſt.

Quos iubet, dat Deus exitus rebus, rerumque conſiliis, fitque ſæpiſſimè, vt Diuini moderatoris afflatu

Conſilia vt habeant optima exitum malum.

quemadmodum ait Neoptolemus apud Sophoclem. Quieſcendum in omnibus illi eſt, qui omnia (vt ait Epictetus) optima mente gerit, optimoque Conſilio, & quod perſæpe nobis videtur malum eſſe, nobis ipſis & Deo authori melius eſt. Imprudenter agunt Senatores, qui à vobis benè conceptis incogitato rerum euentu recedunt. Prudentiæ ſolertis eſt (inquit Syneſius) etiam incõmodis commode vti. Optimum eſt pati quod emendare non poſſis, & Deum, quo authore eueniunt cuncta, ſine murmure comitari. Dura eſt, ait Demoſthenes eorum conditio, quæ in dandis conſilijs, atque expectandis euentibus, nil niſi fauſta meditantur.

—— *Laudatur*

Maieſtas non fracta malis.

canit Lucanus. Dionyſius ille tyrannide celebri, maximas fortunæ acerbitates expertus, nunquam mutauit

LEX QVADRAGESIMA VI.

Ex Senatorum probitate fælices Reipub. euentus expectandi.

DVo ſunt, quæ Reſp. in finem optimum perducunt(ait Xenophon) moderatorum Prudentia,& Probitas. A ſapientioribus Reip. optimum eſt (ſubdit Caſſiodorus) diſciplinam cæterorum inchoare, vt nedum reliquos pudeat errare, quam bene ſperare. Auguſtus, cuius Imperij fælicitas omni æuo decantabitur, optimum quemque, quem Senatorijs muneribus admoueret,perquirebat (Plinio teſtante.) Atque ad Rempublicam adminiſtrandum innocens ſolum, & ſtrenuus in conſortium ab ipſo receptabatur. Probi regentium mores im-

proba arcent conſilia, fauſtos prouocant rerum euentus. Nil benè malitia cogitatum, nil benè actum eſt. Serpunt moderatorum vitia, velut venena, totumque Imperij orbem inficiunt; quo infecto non niſi expectandus interitus.

Regni priuatio ex improbitate regentis Sauli à Samuele prænunciata eſt. Macedonum potentiam, & gloriam exconſulentium prauitate peſſum ituram vaticinata eſt Sibilla. Impij regnatoris Domitiani interitum præceſſere portenta mille, quibus ipſemet affirmaret futurum aliquid, de quo aliquid per totum terrarum orbem loquerentur. Paucos ante menſes, quam occideretur, Cornix in capitolio loquuta eſt, benè omnia cedent; quòd oſtentum hoc oraculo poſtmodum vulgatum eſt:

Nuper Carpeio quæ ſedit culmine Cornix
Eſt benè non potuit dicere, dixit, erit.

Inde Reip. fælicitas pendet (ait Tullius) vnde Romani Imperij amplitudinem cõtraxere, nimirùm ex primæua morum probitate; cuius inte-

rem.

remptione tota fœlicitas eſt intercempta. Non magnis murorum ſtructuris, non numeroſa militum caterua continentur. Reſp. ſed gubernatorum pietate, & Iuſtitia. Eſt Iſocratis ſententia in Areopagitico. Vbi non vertuntur gubernatoris mores ad malum declinantes, neque vertuntur temporum vices & fortunæ: eloquium eſt feliciſſimi regnatoris politici apud Plutarchum.

L E X
QVADRAGESIMA VII.
Non exercenda à Senatoribus vitijs contaminata poteſtas.

Lvgendum ſanè eſt illud Reipub. malum, quo refractis pudoris, atque innocentiæ clauſtris ita viuitur, vt ſpretis melioribus valeant poteſtate deterrimi. Id plorabat olim in Rep. ſua Romanus orator, cum dicebat Se-

natores alloquens; Iam pudori probitati, virtuti, rectis ſtudijs, bonis artibus nihil eſt loci. Eamdem tulit Euripides de regni moderatoribus ſui temporis, cum cecinit

Nunc certè pudor in mortalibus
extinctus eſt
Terrarum improbitas occupat Imperium.

Vſurpatur in malum vt plurimum à Dynaſtis, & Proceribus illa poteſtas quæ ſoli Reip. bono eſſet dicanda. Vitiorum labe ſordeſcit ſplendor ille ciuilis, qui nulla criminis nota deberet coinquinari. Non ſunt affectandæ dignitates ad turpitudinem Imperij, ſed ad ſplendorem, publicamque vtilitatem. Fuit lex à Tacito Senatoribus indicta Nerone edictante nihil in Senatibus veſtris venale ſit, aut ambitioni peruium. Non ſunt virtutis præmia (ait Salluſtius) ambitione, aut alia improbitatis via poſſidenda. Subuerſio Reipub. (inquit Demoſthenes) ibi ſemper accidit, vbi vitijs laboratum eſt. Fla uius Vopiſcus delinantis Imperij Romani omen ciuibus adſcribit nequitia, & animi prauitate ſuas exercentes poteſtates: Idem verò Impe-

rium

rium priſtino nitori reſtitutum ait cum iuſtitiæ legibus geſti ſunt magiſtratus.

Hærendum ita cuique Senatori in faſtigio poteſtatis ſuæ, vt nequeat cadendo diſcendere. Pondus eſt improbitas vitæ quæ etiam nolentem in præceps trahit. Iuſtitia, manſuetudine, atque humanitate Senatoribus præparanda ſunt (inquit Seneca) præſidia vitæ, quibus in omni euentu ſtare queant. Omne caducum eſt præter virtutem, quæ nulla ex parte poteſt pendere. Summo habuit in honore Adrianus Imperator illud Senatorum par, qui ad coercendum cuiuſdam Libert tumorem in medio ipſorum ambulantis, noluerunt dignitate, aut poteſtate vti, ne animi elationem cum poteſtate oſtentarent, ad quam rem optimè Mantuanus vates.

—— Minimum virtutibus vti
Hoc Sampſonis opus.

LEX

LEX
QVADRAGES. VIII.
Effrænis poteſtatis vſus à Senatoribus vitandus.

QVod in Aulicos nimiũ ſe extollentes a Tacito iactatum eſt, poteſt etiam in Senatores iactari, qui omni licentia Senatoriam exercent poteſtatem. Breuia momenta extollunt hominem, rurſumque deprimunt; & qui beati fuere, modo miſeri ſunt. Qui extra rationis præſcriptum poteſtati fidunt, vt alios cuidam exitioſæ tyrannidi ſubijciant, hi citiſſimè, & malè vſurpatę potentię vires amittunt, & iugum ſubeunt inopinatum. Id eſt quod memorat Tragicus dum ait,

—— *Prudentia diffidentia;*
Nil melius, aut vtilius eſt mortalibus.

ni-

nimirum, quia prudens eſt, qui ſuæ poteſtati ita diffidit, vt nunquam eam ſine moderatione audeat exercere. Sapiens ille reputatur, qui fortiùs propriam moderatur potentiam, quam patitur alienam; In vtroque decus eſt virtutis, & animi obtemperantis rationi.

Diſce dominantis Imperia rectè pati

de vtraque poteſtate loquebatur Menander. In effrænem dominandi licentiam caſus omnes veterum Senatorum adigendi ſunt tum apud Romanos, tum apud Athenienſes, & Thebanos. Plautianus ab Imperatore Seuero ad ſummam euectus Imperij potentiam, eam malè adhibens, tandem in Capitolio morte mulctatur. In amiſſa poteſtate Eutropij Conſularis viri pulchra eſt fortunæ ludentis imago. Omnibus cogitur ſeruire, qui cunctis imperabat extrinſecus comparata, & malè adhibita imperij dignitate: vinctis miſerior, ſeruis miſerabilior, mendicis, & fame tabeſcentibus indigentior factus eſt; qui putabat nihil ſibi defecturum, cum omnia teneret.

Res debet eſſe viro cordato alie-

na.

na iura dominij, & poteſtatis prætergreſſo Honeſtatis limine exercere. Themiſtoclem in ſua Repub. potentiſſimum virum nemo ob imperandi licentiam eſt inſecutus, ex quo aiebat ipſe, nihil adhuc laude dignũ præſtitiſſe, quod nullus ſibi inuideret. Vacare nota in ſummo dignitatis faſtigio, maximum decus eſt, atq. in officij celſitudine animo non propendere, aut declinare, eſt gloriæ meta. Librandæ ſunt cuique caducæ vires, præſertim potentioribus, & dignitates, officia, & honores.

Tempora dum variant, Animus ſit ſemper honeſtus.

LEX

QVADRAGES. IX.

Poteſtatis extrema a Senatoribus cauenda.

EXperimẽto ſatis compertum eſt periculis immorari, qui vel ſupremum honoris apicem affectant, vel ima quærunt animo nimis abiecto. Beata illa medie-

tas.

tas, quæ difficili negotio comparatur, à Senatoribus tenenda eſt in Rep. Non diù conſiſtit in faſtigio, & culminis lubrico, qui peruenit ad culmen. Similis eſt prærupta repenti, cuius eſt ſemper metuere, ſæpè titubare, ſæpiſſimè corruere iuxta illud Laberij.

Summum ad gradum cum claritatis veneris
Conſiſtes ægre, & quum deſcendes, decides.

Segetem nimia ſternit vbertas, rami onere nimio franguntur. Ad maturitatem non peruenit nimia vbertas (loquitur Seneca) Animis euenit idē quos immoderata rumpit felicitas. In ruinam vertitur nimia celſitudo. Nihil quærendum, nihil habendum, quod cum magno emolumento inſidiantis eripi poſſit. Capeſce tuta, (inquit Tacitus) & ſalutaria, omiſſis præcipitibus

Quidquid excelſum eſt, cadet

eſt oraculum Senecæ Tragici, qui etiam ſubdit

Quidquid exceſſit modum.
Pendet inſtabili loco.

Parua moles, ſarcina exigua tutior eſt magna, & tumente. Senecæ digni-

tates, opes immenſæ ipſi exitium peperere. Teſtis eſt Tacitus, qui dicit Senecam opibus, & potentia fuiſſe principes ſupergreſſum. Modica bona, ait Pittacus Sapiens Grecus, diuturna ſunt, immodica citò labentia. Non eſt Reip. inquit Curius apud Senecam, ciui, vel Senatui opus, cui plus opus ſit, quam vni ciui.

Fortuna magna non caret formidine,
Nec ſplendor eminens vacat periculo,
Et quidquid altum eſt, haud tutum diu manet
Et quod ruat vel inuidia, vel tempore.

Modicis rebus igitur, modiciſque honoribus, ac dignitatibus, tutius equum eſt, ac longius, cum ſemper ſint formidanda ſublimia iuxta illud Ouidij

Tu quoque Formida nimium ſublimia ſemper
Propoſitique memor contrahe vela tui.

LEX QVINQVAGESIMA.

Nihil Senatoribus agendum ex priuatæ vindictæ cupiditate.

NVlla Senatorem decet priuata hoſtis vindicta. Publicã agit cauſam Senator, nihilque niſi in publicum bonum ipſi peragendum. Epaminondas cũ ad vindictam excitaretur, reſpondit: Ciui nefas eſſe Patriæ iraſci. In patriam dicitur exardere, qui ardore vindictæ ciuibus non parcit. Celeberrimè vir nequitiæ Sylla Romæ hoſtis & interemptor dictus eſt. quod nullus ipſi iucundior luſus aut iocus eſſet, quam cruor & cædes, in vindictam exundantes. Nobiliſſimarum ciuitatum fundamenta vix

notabilia (inquit Seneca) ita & vindicta deiecit, eadem plures fecit ſolitudines habitatione deſertas,

Mala perpetrare cogit ira plurima

canit Menander; nam melior ſubdit Euripides, venia eſt quam vindicta, illa mitis ingenij eſt, hæc ferini, Vlyſſes ſciſcitanti, num ex inimici Aiacis calamitate voluptatem caperet in vindictam, reſpondit, ſibi triſte & ferinum id ſpectaculum videri, quam animi moderationem admirans Minerua apud Sophoclem, his laudat Vlyſſem, ſi hoc animo ſemper fueris, ſuperis Carus eris, & vitam fæliciter exiges tuam. Dion Syracuſanus magno animo indignum duxit vindictæ ſtudium, cum in exilium actus a ciuibus, & tandem in patriam ſummo cum honore reuocatus minimè vltum iuit iniurias á perduellibus ſibi illatas, imò Heraclidi hoſti ignoſcendum exiſtimauit. Verum quidem eſt teſtatum Sophoclis, quod

Geneuoſa pectora mordent,
Lacerant iniquè obiecta
Crimina

At eiuſmodi morſus (inquit Seneca) nullum ſapienti, aut forti vulnus infli-

fligunt. A nullo contemni poteſt, qui tanta magnitudine præſtat vt ſibi ipſi præſit, atque dominetur.

Fortior eſt qui ſe, quam qui fortiſſima vincit Mœnia.

Ma gni animi eſt offenſiones supernè de ſpicere (inquit Seneca) neque pro patria quis grandia meditatur, qui exercet abiecta.

L E X
QVINQVAGESIMA I.
Diſcors Senatorum ſententia ex ſola ſapientiæ oſtentatione damnanda.

ORta inter Senatores ad ſapientius oſtentandum conſilium diſſidia, venena bonum regimen inficientia ſolebat Africanus Scipio appellare. Exitium parat in Reip. bono ſententia diſcors, cui vnanimes eſſent deuouendi Senatorum affectus. Anima Reip. mo-

moderatores ſunt, quæ vbi in ſe ipſa diuiditur, nec corpori benè coniungitur, neque toti ex partium ſecretione componitur. Fratres vocabat Themiſtocles Athenienſis Reipub. Gubernatores, quo intelligerent pluſquam fraterno inuicem excolendos amore, qui Regimini præficiuntur. Vnum eſt omnium Senatorum bonum, Reip. ſalus, ideò vna dilectio, à qua per diſſidia ex ingenij oſtentatione erumpentia recedere prorſùs nefas. Reuiuiſcunt in Senatorum diſſidijs ea Polynicis, & Eteoclis Fratrum Thebanorum probra, quos ex animis iugiter diſſentientibus in vita, nec mortuos & vita fundos vnus rogus excepit.

Ecce iterum Fratres. Primos vt contigit artus
Ignis edax, tremuere rogi, & nouus aduena buſto
Pellitur; exundant diuerſo vertice flammæ.

Motum eſt nedum Romanis, ſed cæteris plagis decantatum Cæſaris, & Magni Pompei diſſidium, quod vtrique, & Romano Imperio attulit exitium Nullæ ſunt peiores inſidiæ, quam eæ quæ latent in ſimulatis con-

conſulentium ſimultatibus. Ex euentis liqueſcit ſatis quantum iuuet inter Senatores animorum nexus. Ritè peracta ſunt omnia, ſi in vnam, & meliorē omnes cōſulentes abeant ſententiam. Aptandum hic illud Democriti, quo nihil verius, contentationem] omnem inter Gubernatores Reip. imprudentem eſſe: dum enim vel in propriam intenta eſt oſtentationem, vel in æmulatoris deiectionem, publicum nec videt commodum, nec curat. Socrates quoque id ſæpius apud Xenophontem teſtatum reliquit, cum diceret, pluris eſſe in Repub. ponderis duo conſilia animo haud diſſentiente prolata, quam mille, quę vnus non protulerit animorum conſenſus.

LEX QVINQVAGESIMA II.

Inanis gloriæ ſtimulo non pertractanda a Senatoribus Republica.

VEtus eſt Platonis decretum in ſua Rep. neminem ad publica gerenda negotia Sapienter accedere, qui continentia, modeſtia, ceteriſque virtutibus planè ſit deſtitutus; At nulla virtus eſt (ſubdit idem) vbi inanis gloriæ aucupium eſt. Valde diſcors eſt & diſtans vtriuſq; meta, & qui vnam contingit, recedit ab altera. Nihil graue moliri poteſt, quem leuis agitat aura, nihilque publici capeſſit boni, qui priuatum & inanem captat honorem

Publicus hic ardeſcit amor, cum æquis

Inclinat populo regale modeſtia culmen

iure Senatoribus aptandum, quod ad Reges, & Imperantes dictum eſt à Claudiano. Alcibiades Athenienſis ea inuritur nota, quod omnia ad nutum fortunæ gereret, ſibi potiùs quam Reip. fauentis, quodq; benè regeret, ad inanem dirigeret gloriam. Radix virtutis veram progerminat gloriam; cętera quæ oſtentantur ſine virtute potius ignominię ſemina dicenda, quam honoris. Sapiens (inquit Philo Iudæus,) non fruitur laude per blanditias adulterata, ſed ſtabilita per veritatem. Colendi adhuc Thebani illi, Romani, atque Athenienſes Senatores, qui omne peragebant nullum affectantes honorem, ſed ſolam Reip. vtilitatem. Verus Senator, & patriæ pater qui nihil ad ſui oſtentationem refert, ſed omnia ad augendam Reipub. magnitudinem

—— Qui fauoris gloriam veri petit
Animo magis, quam voce laudari volet

ait Seneca in Thyeſte.

Non ſunt quidem internæ animi

dotes abiurandæ, nec repudianda illa voluptas, quæ virtutem ſequitur, ceù corpus vmbra; at externa honoris ambitio ſanè flocci pendenda, ſi ambitus vagetur extra virtutem.

Honore gaudet afficit ſe quilibet aiebat Menander, at non vacuo ſolius ambitionis reſlatu. Tantum gloriæ deſiderabis (eſt monitum Plutarchi ad Senatorem) quantum ſatis eſt ad conciliandam ſibi in rebus gerendis authoritatem, quæ inde naſcitur, quod vir optimus habearis.

LEX QVINQVAGES. III.

Intemperantiæ luxus à Senatoribus abdicandus.

PRaua quorumdam fuit conſuetudo apud veteres, vel in conuiuijs, vel ſtatim poſt conuiuia de rebus Reip. grauiori-

Digitized by Google

ribus deliberare. Mens quæ per intemperantiam, & ebrietatem ſuo deſtituitur lumine, nequit videnda prouidere, aut agenda diſponere. Non abdomini indulgẽdum lautiùs, ſed curanda Reſpub. cautiùs (aiebat ille.) Nihil turpius quam Senatores, qui totius Reip. moderantur imperium, in victu eſſe immoderatos, cibo ac potu diſſolui. Nimis fœda regentibus inexplebilis epularum libido. Senatoriæ dignitati, quæ ciuitatis regula eſt, debet ſobrietas aſſidere, vt populorum luxuria reſtringatur, & conſiliorum prudentia propagetur. Hanc pulchrè docuit Phocion Reip. adminiſtratoribus conuenire prandente apud ipſum extero Oratore, qui cum tenuem menſæ apparatum miraretur, & diceret; miror ò Phocion te Remp. adminiſtrare, & hoc modo prandere; reſpõdit Phocion, ita prandeo, quia Rempub. adminiſtro. Tullij præceptum eſt, Remp. non attingunt, qui ſe epulis, & voluptatum lenocinijs dedunt. Ægyptij vt docerent regnum eſſe ſobrietate muniendum, Taurum quadrupedum omnium continentiſſimum Regis fecere Hieroglyphi-

Digitized by Google

cum. Miſera iudicatur illa Reſp. cuius Principes manè comedunt; beata verò, cuius Principes in tempore veſcuntur ad reficiendas vires, non ad luxuriam alendam Carthaginenſes idcircò toto Imperij tempore vinum Magiſtratui interdicebant id teſtante Alexandro.

Fuit illa apud Ouidium Pithagoræ dehortatio.

Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi
Congeſtoque auidum pingueſcere corpore corpus

At ſubdit ad rem Iuuenalis, & fortaſſe præſertim de Reip. gubernatoribus

—— quid diceret ergo
Vel quo non fugeret, ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras.

Maius ſanè à quibuſdam epulis impenditur ſtudium, cura maior, quàm publicis gerendis negotijs. Proh dolor, aiebat ſępè Curius Dentatus pereunt Reſpub. ne pereant epulæ. Quæ dicta à factis non fuere aliena, cum à Samnitum Legatis adiretur, nam tunc ab ijſdem inuentus eſt ſibi rapas obſonium parans.

LEX

LEX

QVINQVAGES. IV.

Senſuum illecebræ velut prudentiæ obex à Senatoribus cauendæ.

BLanda quædam, & ſpecioſa animi labes voluptatis illecebra dicta eſt, & quo magis appetitũ in fruendi ſuauitatem prolectat, eo nocentius hominem deturpat, & mentem excæcat. Imperante ſenſu rationem ſeruire neceſſe eſt, eoque grauius eſt iugum imperij, quo ablata ab ipſa ratione ratiocinij facultate, violentius mergitur in tenebris vi quadam iugiter erectam ceruicem proclinante. Graues Domina (inquit Cicero) ſunt cogitationum libidines, quædam cogunt, & imperant, quæ ad omne

ſacimus impellunt. Animo per libidines corrupto (ait Tacitus) nihil honeſtum cernitur ineſſe; quin ſubdit Terentius vbi animus ſe cupiditate deuinxit mala, neceſſe eſt conſilia conſequi conſimilia.

Illa eſt omnium malorum origo
Eſt Orcus, illa ferrea eſt neceſſitas.
Furenſque rabies.

De hoc malo bonæ mentis perturbatore canit Sophocles. Vidit Claudius Cęſar, & expertus eſt inopinata totius orbis infortunia, quod mulierum amoribus nimis deditus, cuncta peragebat obcæcatæ mentis errore. Nihil intereſt (ait Ariſtoteles) ad rem vtrum fęminæ, an qui gubernant, gubernentur à fæminis. Sat eſt Senatoribus ad ſummum colla connubij capiſtro ſubieciſſe. Probrum eſt Senatorij muneris alienam affectare mulierem.

—— quiſquis bonus, & Prudens
Suam ipſius amat, & curat.

inquit Homerus. Deficiunt menti lumina, dum libidini, aut luxuriæ ſuppeditantur alimenta. Themiſtocles poſtquam amoris illecebra captus eſt, mente fuit adeò alienata, vt

à mu-

à mulieribus nudus in forum paſſus ſit ſe produci, poſtea verò transfuga & Perduellis factus, mortem ſibi ipſe conſciuit. De M. Antonio amore Cleopatræ exardente hæc profert Plutarchus in Senatorum documentum. Eius animus vt in corpore Amicæ viueret, in ipſo moriebatur; & quamquam dimidium Imperij adminiſtrandum haberent, & infinita negotia, nullis tamen vacare poterat, nec Legatos audire, nec hoſtium conatus animaduertere, nec res ad bellum neceſſarias præparare, nec ſuis periculis proſpicere, nec amicorum, & ſociorum amicitiam fouere. Domina mentem eius ita captiuam detinebat, vt ne per horam quidem liberam ad munia publica referre poſſet. Inde Claudianus in Eutropium:

—— Omne futurum
Deſpicitur, ſuadentque breuem præſentia fructum.
Et ruit in vetitum damni ſecura libido.

LEX QVINQVAGES. V.

Quidam morum cenſores inter Senatores conſtituendi.

INualeſcunt facile in quacumque Rep. mali mores, & corruptæ viuendi conſuetudines, ſi deſint malorum operum cenſores, qui velut medici curandis morbis operam præbeant & ſtudiũ. Senatorum munus eſt, aut integram ſuæ Reipub. valetudinem ſeruare, aut male affectam, & vitiatam reſtituere, atque redintegrare. Quidquid obſtat Imperio (ait Curtius) vt recidatur gubernator cauere debet. Res nouæ (ſubdit Salluſtius) ſceleribus aquiruntur. Ideo ſcelera in Repub. corrigenda. Etiam Ariſtoteles do-

Digitized by Google

docuit in Rebus pub. mutationes fieri, in quibus ſunt homines malè viuentes. Perennis, & beata Ciuium vita bonis moribus ſtabilitur (inquit Tullius) Vtinam antiqua illa reuiuiſceret morum cenſura, cuius virtute non minus ſine vitio, quam ſine ignominia viuebant Senatores, cæterique ciues. Vtinam nunc temporis non liceret cum Satirico in purpuram excandeſcere.

Ad ſcelus, atque nefas quodcumque
eſt purpura ducit.

Mala Ciuium vita, purpuratorum præſertim (inquit Caſſiodorus) omnium malorum Seges eſt in Repub. Si ipſis viuendi licentia permittatur, totus inficitur abiectorum cætus, ſupremæ exemplo corruptelæ. Romani, & Athenienſes, nec purpuram ſine cenſura reliquere: Nec eſt cenſenda ætas præſens vetuſtiore correctior, de qua profectò dici poteſt, quod de ſua cecinit Horatius.

Aetas parentem peior auis, tulit
Nos nequiores, mox datura
Progeniem vitioſiorem.

Siſtunt in ſua ſede Rempubl. ciue-

benè morati, morumque Cenſores, etenim corruptis, ac deprauatis ciuium animis neceſſe eſt peſſum eat tota Reſpubl. in miſeriarum diſcrimen infeliciter perducta. Rectè Pythagoras dicebat, primum luxuriam Ciuitates ingredi, deinde ſaturitatem, poſteà contumeliam, poſtremò exitium. Aſiaticis delicijs Romam aduectis Imperium concuſſum eſt, ab exteris tardem ſubuerſum, fundituſque deletum. Loquuntur Romam per Lucium Florum, Syria prima nos victa corrupit, mox Aſiatica Pergameni Regis hæreditas. Illæ opes, atque diuitiæ afflixere ſęculi mores, merſamque vitijs ſuis, quaſi ſentina, Rempubl. peſſum dedere.

LEX

LEX QVINQVAGES. VI.

Senatoribus quædam animi remiſſiones permittendæ.

ATterritur tandem, ac flacceſſit humana mens aſſiduis diſtenta curis; Deficit non intermiſſa rerum tractatione, quæ pondus afferunt. Hæc duo alternanda ſunt: Senatoribus, otia, & Reip. negotia.

—— vires inſtigat, alitque
Tempeſtiua quies: maior poſt otia virtus.

Naſcitur (inquit Seneca) ex laborum aſſiduitate, animorum languor, & hebetatio quædam, quæ publicis gerendis curis Senatores impares facit. Non optimum dumtaxat, ſed neceſſarium eſt moleſtis rebus laxamenta interponere. Remiſſus aliquan-

quando animus, at nunquam ſolutus prudentiora excitat conſilia, quibus ſecurius paratur bonum Reipub. Tullius Senator Romanus cæteris Senatoribus legem præſcribebat, cùm diceret, ludendum, & locandum, cum grauibus ſerijſque rebus ſatisfecerimus.

Alia ex alia cura fatigat
Vexatque animos noua tempeſtas
aiebat Seneca in Agamemnone. Scipio, & Lælius remittendi animi gratia conchulas, & vmbilicos lectitabant in littoribus, idque ſe Craſſus ex Q. Scæuola qui gener Lælij fuit, audiuiſſe ſæpè numero prædicauit. Scæuola ipſe à forenſi labore feſſus, pilæ ludo ſe aliquando inſtaurabat. Anaxagoras Sapientum decus voluit grauioribus rebus occupatos viros honeſtis luſionibus eſſe oblectandos, vt animus vegetior fieret ad noua ſubeunda negotia. Solones, Catones, Ageſilaos (ſcribit Seneca) ad id data opera animum leuantes curis; ita tamen, vt nihil ſeueritati hilaritate, nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detraheretur.

Non eſt agenda Senatoribus ad animum

nimum laxandum Sardanapali vita, vel Sybaritarum ſegnities exercenda. Enorme ſcelus eſt Remp. adminiſtrantibus tempus, vel in aleam conferre, vel in gynæceis mulierculaturum deſides iacere; Hi non tam animum remittunt, quam ſoluunt, vel potiùs perdunt. Auguſtus Cæſar vir ſummæ alioqui prudentiæ hoc apud Romanos ſcommate notabatur, quod aleæ plus æquo indulgeret, atque interea periret Imperium.

Poſtquam bis claſſe victus naues perdidit
Aliquando, vt vincat, ludit aſſiduè aleam.

Apud Perſas, Lacedemones, atque Athenienſes regentibus Remp. animi remiſſio conceſſa eſt, quę honeſtatis limites non prætergrederetur.

LEX QVINQVAGES. VII.

Etiam in optimo Reip. ſtatu nihil firmum à Senatoribus ſperandum.

OBnoxium eſt caſui, & mutationi quidquid tortus ſui habuit, initium. Ineſt (inquit Tacitus) rebus cunctis quidam velut orbis, vt quemadmodum temporum vices, ita morum vertantur. Verguntur ad interitum quæcumque nata ſunt; licet optima; excepto ſupremo Numine, quod genitum abſque natiuitatis initio, nullum contendit in finem. Hæc Senatoribus cogitanda, menteque voluenda etiam in optimo Reip. ſtatu. Melius prudentia & conſilium ea cuſtodit, quæ eripienda metuit, quam quæ ſecura opinatur. Certis temporum interuallis ne-

dum

dum ſubmouentur ędes marmoreæ, æneæ Turres, ſed etiam conteruntur, diſperdũtur. Naturales ſunt, docente Platone, Rerũp. Conuerſiones, certoq; temporis ambitu occidunt, & intereunt. Omnia mortalium opera mortalitate damnata ſunt (inquit Seneca) inter peritura viuimus; adeò vt quidquid longa ſeries multis laboribus; multa Deum indulgentia ſtruxit, id vnus dies ſpargat ac diſſipet

—— Sicut variæ naſcentibus
Contingunt pueris animæ, ſic vrbibus affert
Hora, dieſque ſuum, cum primum mœnia ſurgunt
Aut faciem, aut genium;

Fixis limitibus folæ diuinæ res peraguntur (ait Arnobius) quodque ſemel decretum eſt eſſe, nulla poteſt nouitate mutari, cætera perpetuo voluuntur decurſu. Deletum eſt tandem Aſſyriorum, & Perſarum Imperium; Athenienſium opes euerſæ ſunt, excidit Macedonum potentia. Si Græcia Romanorum armis non corruiſſet, tandem vel aliorum viribus, vel ipſo Imperio, & ætate, ſeneſcente occidiſſet.

ſic

——— *ſic omnia verti*
Cernimus, atque alias aſſumere pondera gentes.
Concedere has.

Sola igitur Imperij firmitas ab Alto expectanda eſt, atque Senatoribus ſatagendum enixè, vt in quacumque fortuna Diuina ope per malè facta non deſtituatur Reſpub. Vrbi Romanæ excidij fatum tunc aduentauit, cum cæpit malè agere, ac malè imperare.

Stare diù neſcit, quod non fulcitur ab alto:
Et diſcors in ſe regnum durabile non eſt.

LEX QVINQVAGES. VIII.

Ne ſit nimis elatus in gerenda Rep. Senatorum Animus.

NIhil lethalius Reip. contingere poteſt regentium ſuperbia, at-

que animi elatione. Nihil tam ſanctum quod contemnat, nihil tam iuſtum, quod non violet tumida mens inflata regimine Superbus gubernator (inquit Plato) primùm à Deo deſeritur, deſertus omnia interturbat, nec multò poſt pœnas ſoluens ſuperbiæ, ſibi ipſi, & Reip. perniciem accerſit.

Dominare tumidus, Spiritus altos gere

Sequitur ſuperbos vltor à tergo Deus

dixit Seneca in Herculo furente. Fulmen eminentia quæuis, & celſiſſima deijcit, tectis parcit, & à buſtis in imo poſitis. Lumen rationis, & prudentiæ, quod Senatoribus optimum eſt, extinguit arrogantia, hocque deleto in recto, nil ſupereſt præter præcipitem Reip. ruinam. Euerſa eſt Roma nimio Syllæ, & Marij; Cæſaris & Pompei faſtu, & præter Senatorium morem arrogantia. Iulius ipſe Cæſar vnus Romani rector Imperij exitium paſſus eſt ex animi ſuperbientis inſolentia, qua non modo (vt inquit Dio) honores nimios recepit, continuum conſulatum, perpetuam Dictaturam, præfecturam morum, præ-

prænomen Imperatoris, cognomen Patris Patriæ, ſtatuam inter Reges, ſuggeſtum Orcheſtra, ſedem auream in Curia, ſed ampliora etiam humano faſtigio ſibi decerni paſſus eſt, nimirum templa, aras, & ſimulachra iuxta Deos.

Non cohærent publicum bonum, & priuatus animi tumor in adminiſtranda Rep. Plura tentat elata mēs, quæ caſum minantur Repub. baſis, quæ Senatorio opere conſtruitur, tutior eſt, in imo collocata, quam ad faſtigia rectorum euecta. Superbos Senatores tria neceſſariò, inquit Valer. Maximos ſequuntur mala, error in conſilijs, infelicitas in euentibus, ſuperorum vindicta in criminibus. Hos videtur monere Tragædus in Thyeſte cum ait:

Vos quibus Rector maris atque terræ
Ius dedit magnum necis, atque vitæ
Ponite inflatos tumidoſque vultus
Quidquid à vobis minor expaueſcit
Maior hoc vobis Dominus minatur
Omne regnum ſub grauiori regno eſt.

LEX.

LEX QVINQVAGES. IX.

Senatoribus quandoque in diſſimulationem componendum ingenium.

QVi publicas perſonas agunt, & in ciuilibus, arcaniſque Reipublicę negotijs verſantur, ſæpè pro temporum, ac rerum opportunitate diſſimulare tenentur, vt prudentię fauente fortuna felices obtingant conſiliorum exitus. Spectare ſemper idem debent, nimirum commune reipublicæ bonum, at non idem ſemper dicere, cum plerumque proſit verſatilem habere vultum, & ſermonem. Id eſt Senatorem ſcire ſe tempori adaptare, hominumque genio: Id prouidi, & ſapientis hominis eſt, qui non vno ſemper gradu, & ſi vna via procedit. Parendum eſſe tempo-

poribus rebuſque variè obtingentibus præcipiunt Sapientiores omnes, atque in mobili Reip. fortuna, ingenium mobile vtilius eſſe quam ſibi ſemper conſtans.

—— melior qui ſemper, & omni
Nocte dieque poteſt alienum ſumere vultum

Eiuſmodi virum ad probat cum Iuuenali etiam Tullius,& Thomas Morus, qui ait, peritiorem longè eſſe Reip. quæ nauis eſt, gubernatorem, ſi commoda potius velificatione, quam cum periculo velis remiſque ad portum contendat. Cautius eſt, & ſagacius illud ingenium, quod obliquo nonnumquam ductu conatur,& adnititur, vt res gerendas tractet benè, atque peroptatam aſſequatur metam.

—— Iſtud eſt ſapere
Qui vbicunque opus ſit, animum poſſis flectere

fatetur Terentius in Hecyra.

Hæc intelligat Senator ſaluo ſemper virtutis iure, quod violare improba ſimulatione ſemper neſas. Simulationis integumenta ad prudentiam, non ad fraudem, ad bonum publicum, non ad priuatorum perni-

niciem adhibenda ſunt. Duabus ſellis ſedere commodum eſt, ſi fiat abſque offenſione, & virtutis periculo. Facit, & Sapiens interdum (ait Tullius) quæ non probat, vt ad maiora tranſitum inueniat; nunquam tamen bonos relinquit mores, ſed eos variè varijs temporibus aptat. Tumidæ procellæ arte ſubducere vela ſalubre eſt, & plerumque glorioſum.

Eo temporis præſertim in diſſimulationem componendum eſt Senatoris ingenium, cum ærumnis quę non omnibus patent, afflictatur Reſpub. tunc res aduerſus adumbrata lætitia abſcondere maximè conuenit. Collabuntur ſubditorum animi, cum fractam regentium mentem animaduertunt, à quorum interritò vultu ſpem, & hilaritatem exhauriunt etiam inter infauſta. Monet Seneca ſcribens ad Polybium Duces exercitus omnes, vt hilaritatem ſimulent de induſtria. Alexander nunquam lætior, quam cum in magnis periculis eſſet pugnandum, magiſq; de aduerſa fortuna formidaret.

LEX

Digitized by Google

LEX SEXAGESIMA.

Nullum in Senatu ferendum iudicium à veritate alienum.

QVi Sanctum dixere Senatum eumdem veritatis nomine, immo Numine cõſecrarunt. Nil execrabilius in Senatu quam iudiciũ ferre à veritate alienum. Apud Ægyptios gemma quadam inſculpta, eorum collo ſuſpenſa pendebat veritas, qui cæteris præſiderent, nulluſque admittebatur Iudex qui veritatem non tam in lapide ſculptam, quam animo menteque inſitam circumferret. Satis nota eſt Euripidis ſententia ab Horatio vulgata:

—— malè verum examinat omnis
Corruptus Iudex.

Tenedia ſecuris, debet eſſe Senato-

rium

rium inſigne, vt ſemper iudicium cum veritate propalet; ea in Inſul Tenedo (vt author eſt Suidas,) vel inuita extorquebatur veritas. Ea maximè cauſa adiecti ſunt Senatores, vt

Dicant ius læſis, tollant iniuſtaque facta

Id agi nequi, ni cordi ſimul & ori adſit veritas, niſi veritas oret in Senatu, ſedeat, iudicet. Id vnum à Senatu Romano poſcebat Traianus Imperator, vt Areopago Athenienſi ipſa præpolleret ſanctitate. Cato Sapientiſſimus omnium in Senatu Romano, ſuadendi libertatem, & in dicendo veritatem vocabat fidem Reipublicæ amicam, fulcrum Senatus & ſtatus politici firmamentum. Candor ſi abſit a Senatu, liuor irruet, & caligo, quæ properantem indicat, vel accerſit tempeſtatem. Veritas, & candor homines propinquos faciunt Dijs (aiebat Pythagoras) & veritate ſub Deorum tutela quiſque collocatur. Contrà verò miſerrimus eſt ille Magiſtratus, apud quem vera reticentur. Quin inquit Ouuenius, eius eſt

Deſperanda ſalus, qui verum au-

di-

dire recuſat
Inque ſuum præceps labitur exitium.

Nihil præſidij in illa Rep. (ait Plinius in panegir.) in qua curiam videmus elinguem, in qua dicere quid velis periculoſum, quid nolis, miſerum eſſet. Omnia veritati poſthabenda in Senatu, ipſa quoque cognatio, & amicitia. Inde illuſtris adhuc obuagatur Ariſtidis, & Themiſtoclis fama, ſplendidiora Athenienſis Senatus lumina. Nil Senatori amandum, nil metuendum, vbi de veritate contenditur; Senatori ea lex indicta

Tu quod iura petunt facias pietatis amore
Nec metuas quemquam, quiſquis obeſſe velit.

LEX

LEX SEXAGESIMA I.

Senatus arcana accurato tegenda ſilentio.

TVtiſſimum eſt,& optimum rerum adminiſtrandarum vinculum ſilentium,á quoetiam ſiue á ſilendo conſiliũ omne dictum eſt. Parum eſſet in Senatu rectè deliberaſſe, niſi ſilentio obſignarentur deliberationis arcana, hæc ſunt illa rerum depoſita,quę diligentius tuenda sũt, quam pecuniarium,& ab illo,cui tacere graue eſt in Senatu, res magnæ cum ipſa dignitate Senatoria amouendæ ſunt. Neſciat Senatum, qui neſcit tacere,erat lex Ægyptia, quæ etiam iubebat illi linguam abſcindi, qui Reipublicæ arcana reuelaſſet. Ea quæ Comicus Græcus Anaxander protulit vniuersè, Senatoribus maximè adaptanda ſunt

Commiſſa cui ſunt verba ceù de-

poſitum
Si retegit, eſt iniquus, aut garrulus
Si ſpe lucri eſt iniquus, hac ſine garrulus
Cenſendus autem vterque pariter improbus.

Eo extollit maximè Valerius Maximus Romanum Senatum, quod arcana conſilia patrum conſcriptorum multis ſæculis nemo Senatorum enunciauerit. Nulla meliora Senatus conſilia, quam quæ ignorat ipſe Senator, vt retegat: Clam neſcire quædam quam ſcire oportet, ad rem Tacitus. Celeberrimus Senator Cato, qui ſiue ad publicum, ſiue ad priuatum commodum nullum vnquam emiſit verbum, quod emiſſum doluerit. Pauci ſunt Demoſthenes, quibus cum oris fętor obijcitur reſpondeat, eius ora fætent, in quibus multa computreſcunt ſecreta.

Ne fidos inter amicos
Sit qui dicta foras eliminet

eſt monitum ad Senatores. Quos Homerus in Græcorum Republica egregios proponit viros, eoſdem facit, & ſilentij tenaces, quo ad ferenda conſilia indicat aptiores. Fidum eſt, & altum Reipublicæ pectus Sena-

natus, ſilentij ſalubritate munitum, & vellatum; cuius limen intrantes debent linguam ſoluere vbi fuerit opus, exeuntes verò eamdem multiplici fræno religare, ne Senatores (inquit Phocion) velut Anſeres garrulitatis laborent infamia, qui quoties ex Cicilia demigrantes, & Taurum Montem Aquilis differtum, præteruolantes, guttur obturant, hauſta arena, ore lapidem geſtant, atque ità ſilentes noctu tranſmittunt; at vbi montis medium ſuperauerunt, deijciunt lapidem. Nunquam lapis ſilentij ab ore Senatoris excutiendus etiam Senatu abdicato. Illa inquit Ouidius Senatorum.

Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus
At contrà grauis eſt culpa tacenda loqui.

LEX
SEXAGESIMA II.

Dicendi libertas in Senatu admittenda.

ID eſt Senatoris officium in ferenda ſententia, vt dum Reipublicæ cauſa mouetur addicendum, oris æquè, & mentis libertate vtatur. Deeſt Senatui verum, ſi liberum deſit Senatoribus in dicendo arbitrium. Quod Senatui honeſtum, & vtile eſt, reticere, Senatus eſt lædere maieſtatem, ſenatoris deturpare dignitatem. Liberè, & verè dicendum eſt, (inquit Plinius) vbi ſolum verum audiendum eſt. Laudatur à Valerio Maximo Aulus Cæſellius, cuius in dicēda libertas eò peruenerat, vt nullius gratia, aut authoritate taceret. Theodori linguam commendat Ammianus, quam omnia deſpicientem, nullus claudebat periculi metus. Malum eſt (ait ite-

rum Plinius) Curiam elinguem videre, in qua dicere quod velles periculoſum, quod nolles, miſerum. Exemplum eſt Senatori cuicunque Q. Sceuola Romanus, qui rogatus ſententiam ferre pro Mario hoſte iudicando, liberè reſpondit Scyllæ, Nullus efficiet terror, vt Marium à quo vrbs, & Italia ſeruata eſt, hoſtem iudicem. Tullij præceptum eſt, in conſeſſu Senatu dicas liberè, ſed ſine concionis apparatu; vitanda ingenij pompa, & oſtentationis ſuſpicio. Horatius quoque præcipuum quærens Senatoris characterem, inquit

Quiſnam igitur liber? Sapiens ſibique imperioſas
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.

Ita tamen liber ſit in dicendo Senator, vt quid dicatur, perpendat, nō quis dicat. Non imitetur Anſeres, quorum vno clangente, & glocitante, illicò clangat, & glocitet alter. **Non diſcordia, non ira, aut æmulatione excitanda eſt in Senatu dicendi libertas, neque opinionis pervicacia. Hæc omnia optimis inimica conſilijs; pugnæ ſunt potius, rixæ, at-**

dus. Docuit Scilurus faſciculis, quos per vnionem infractos octoginta tribuit filijs, quorum erat Pater.

Idem monitum tulit Hermocrates ad ciuitates diſſidentes, qua tandem beatitatem in vnione ciuium aſſequerentur. Vulgatiſſimum illud Concordia Paruæ res creſcunt, diſcordia maximę dilabuntur. Harmonicum ipſius cæli concentum, atque imperturbabilem ſuperorum conſeſſum diſcordia interturbat.

—— Diſcordia Demens
Intrauit cælos ſuperoſque ad bella coegit.

Nihil exitioſius, aut lethalius Reipublicæ, quam ciuium diſſentientium numerus. Is numeros omnes bene inſtituti regiminis obliterat, atque ad inſueta deducit infortunia. Rebus fractis, ac labentibus, ſi accedat diſcordia (inquit Tacitus) extremum malorum accedit. Id ſeminis genus iaciebat Tiberius inter ciues ad exercendam Tyrannidem; idque erat ipſi lætius, quam ſi bellum per acies confeciſſet.

—— En quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros. En queis conſeuimus agros,

H 5 de

de ciuium Romanorum diſſidiis cōqueritur Virgilius, quæ Reipublicæ euerſiones peperere.

Ea tamen diſcrimina, quorum parens inter ciues glorioſa dicitur æmulatio Senatus odia ſubire non debent, cum ſint virtutis calcaria. Emulatrices gloriæ flammas fouebat Senatus Atheniēſis inter Miltiadem, & Themiſtoclem, vt ardentius vterque mutuo illo incenſus ardore in augmentum Reipublicæ conflagraret. Quamdiu Vitellius habuit æmulos à vitijs ſe abſtinuit, & ad magna æſtuante animo contendit; Metellus ſatagebat in Hiſpania Pompei gloriam ſuperare ad amplius Romanæ Reip. decus.

Læta tamen æmulatoribus ea lex in Republica à Tacito, vt publicas vtilitates priuatis præferant diſcenſionibus. Ariſtides, & Themiſtocles capitali diſſidebant odio, cum tamen ambo mitterentur vna legati, & vrbis portam attigiſſent, dixiſſe fertur Ariſtides. Hic Themiſtocles priuatæ nobis ſeponende ſimultates. Apud Romanos M. Æmilius Lepidus, & Fuluius Flaccus primum diſſidentes, vbi ſimul Cenſores crea-

LEX SEXAGESIMA.

Nullum in Senatu ferendum iudicium à veritate alienum.

QVi Sanctum dixere Senatum eumdem veritatis nomine, immo Numine cõſecrarunt. Nil execrabilius in Senatu quam iudiciũ ferre à veritate alienum. Apud Ægyptios gemma quadam inſculpta, eorum collo ſuſpenſa pendebat veritas, qui cæteris preſiderent, nullusq; a dimittebatur Iudex qui veritatem non tam in lapide ſculptam, quam animo menteque inſitam circumferret. Satis nota eſt Euripidis ſententia ab Horatio vulgata.

—— malè verum examinat omnis
Corruptus Iudex.

Tenedia ſecuris, debet eſſe Senatorium

rium inſigne, vt ſemper iudicium cum veritate propalet; ea in Inſul Tenedo (vt author eſt Suidas,) vel inuita extorquebatur veritas. Ea maximè cauſa adiecti ſunt Senatores, vt

Dicant ius læſis, tollant iniuſtaque facta

Id agi nequi, ni cordi ſimul & ori adſit veritas, niſi veritas orèt in Senatu, ſedeat, iudicet. Id vnum à Senatu Romano poſcebat Traianus Imperator, vt Areopago Athenienſi ipſa præpolleret ſanctitate. Cato Sapientiſſimus omnium in Senatu Romano, ſuadendi libertatem, & in dicendo veritatem vocabat fidem Reipublicæ amicam, fulcrum Senatus & ſtatus politici firmamentum. Candor ſi abſit a Senatu, liuor irruet, & caligo, quæ properantem indicat, vel accerſit tempeſtatem. Veritas, & candor homines propinquos faciunt Dijs (aiebat Pythagoras) & veritate ſub Deorum tutela quiſque collocatur. Contrà verò miſerrimus eſt ille Magiſtratus, apud quem vera reticentur. Quin inquit Ouuenius, eius eſt

Deſperanda ſalus, qui verum audi-

dire recuſat

Inque ſuum præceps labitur exitium.

Nihil præſidij in illa Rep. (ait Plinius in panegir.) in qua curiam videmus elinguem, in qua dicere quid velis periculoſum, quid nolis, miſerum eſſet. Omnia veritati poſthabenda in Senatu, ipſa quoque cognatio, & amicitia. Inde illuſtris adhuc obuagatur Ariſtidis, & Themiſtoclis fama, ſplendidiora Athenienſis Senatus lumina. Nil Senatori amandum, nil metuendum, vbi de veritate contenditur; Senatori ea lex indicta

Tu quod iura petunt facias pietatis amore

Nec metuas quemquam, quiſquis obeſſe velit.

LEX

LEX
SEXAGESIMA I.
Senatus arcana accurato tegenda ſilentio.

TVtiſſimum eſt,& optimum rerum adminiſtrandarum vinculum ſilentium,à quo etiam ſiue à ſilendo conſiliũ omne dictum eſt. Parum eſſet in Senatu rectè deliberaſſe, niſi ſilentio obſignarentur deliberationis arcana, hæc ſunt illa rerum depoſita,quę diligentius tuenda sũt, quam pecuniarium,& ab illo,cui tacere graue eſt in Senatu, res magnæ cum ipſa dignitate Senatoria amouendæ ſunt. Neſciat Senatum, qui neſcit tacere,erat lex Ægyptia, quæ etiam iubebat illi linguam abſcindi, qui Reipublicæ arcana reuelaſſet. Ea quæ Comicus Græcus Anaxander protulit vniuersè, Senatoribus maximè adaptanda ſunt

Commiſſa cui ſunt verba ceu de-

H *po-*

poſitum

Si retegit, eſt iniquus, aut garrulus

Si ſpe lucri eſt iniquus, hac ſine garrulus

Cenſendus autem vterque pariter improbus.

Eo extollit maximè Valerius Maximus Romanum Senatum, quod arcana conſilia patrum conſcriptorum multis ſæculis nemo Senatorum enunciauerit. Nulla meliora Senatus conſilia, quam quæ ignorat ipſe Senator, vt retegat: Clam neſcire quædam quam ſcire oportet, ad rem Tacitus. Celeberrimus Senator Cato, qui ſiue ad publicum, ſiue ad priuatum commodum nullum vnquam emiſit verbum, quod emiſſum doluerit. Pauci ſunt Demoſthenes, quibus cum oris fętor obijcitur reſpondeat, eius ora fætent, in quibus multa computreſcunt ſecreta.

Ne fidos inter amicos

Sit qui dicta foras eliminet

eſt monitum ad Senatores. Quos Homerus in Græcorum Republica egregios proponit viros, eoſdem facit, & ſilentij tenaces, quo ad ferenda conſilia indicat aptiores. Fidum eſt, & altum Reipublicæ pectus Sena-

natus, ſilentij ſalubritate munitum, & vellatum; cuius limen intrantes debent linguam ſoluere vbi fuerit opus, exeuntes verò eamdem multiplici fræno religare, ne Senatores (inquit Phocion) velut Anſeres garrulitatis laborent infamia, qui quoties ex Cicilia demigrantes, & Taurum Montem Aquilis diſſertum præteruolantes, guttur obturant, hauſta arena, ore lapidem geſtant, atque ità ſilentes noctu tranſmittunt; at vbi montis medium ſuperauerunt, deijciunt lapidem. Nunquam lapis ſilentij ab ore Senatoris excutiendus etiam Senatu abdicato. Illa inquit Ouidius Senatorum.

Eximia eſt virtus præſtare ſilentia rebus
At contrà grauis eſt culpa tacenda loqui.

LEX
SEXAGESIMA II.
Dicendi libertas in Senatu admittenda.

ID eſt Senatoris officium in ferenda ſententia, vt dum Reipublicæ cauſa mouetur addicendum, oris æquè, & mentis libertate vtatur. Deeſt Senatui verum, ſi liberum deſit Senatoribus in dicendo arbitrium. Quod Senatui honeſtum, & vtile eſt, reticere, Senatus eſt lædere maieſtatem, ſenatoris deturpare dignitatem. Liberè, & verè dicendum eſt, (inquit Plinius) vbi ſolum verum audiendum eſt. Laudatur à Valerio Maximo Aulus Cæſellius, cuius in dicēda libertas eò perneuerat, vt nullius gratia, aut authoritate taceret. Theodori linguam commendat Ammianus, quam omnia deſpicientem, nullus claudebat periculi metus. Malum eſt (ait ite-

rum Plinius) Curiam elinguem videre, in qua dicere quod velles periculoſum, quod nolles, miſerum. Exemplum eſt Senatori cuicunque Q. Sceuola Romanus, qui rogatus ſententiam ferre pro Mario hoſte iudicando, liberè reſpondit Scyllæ, Nullus efficiet terror, vt Marium à quo vrbs, & Italia ſeruata eſt, hoſtem iudicem. Tullij præceptum eſt, in conſeſſu Senatu dicas liberè, ſed ſine concionis apparatu; vitanda ingenij pompa, & oſtentationis ſuſpicio. Horatius quoque præcipuum quærens Senatoris characterem, inquit

Quiſnam igitur liber? Sapiens ſibique imperioſus

Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent.

Ita tamen liber ſit in dicendo Senator, vt quid dicatur, perpendat, nō quis dicat. Non imitetur Anſeres, quorum vno clangente, & glocitante; illicò clangat, & glocitet alter. Non diſcordia, non ira, aut æmulatione excitanda eſt in Senatu dicendi libertas, neque opinionis peruicacia. Hæc omnia optimis inimica conſilijs; pugnæ ſunt potius, rixæ; at-

que æmulantium certamina, quam conſilia.

Haud tuta in ira conſilia capi queūt aiebat Menander. Sicut contra dicit Claudianus

—— Dijs proximus ille eſt
Quem ratio non ira mouet.

Alphonſus Aragoniæ Rex dicebat, ſi ſe naſci Romanorum temporibus contigiſſet, conſtructurum fuiſſe è regione Curiæ templum Ioui poſitorio, in quo priuſquam in Senatum venirent patres conſcripti, iram, odium, amorem, priuatos omnes affectus deponerent. Nihil concordi Collegio firmius eſt ad tuendam, propagandamque Rempublicam (aiebat Fab. Maximus) idcircò in templo Concordiæ Senatus olim Romæ frequentius habebatur. Exiſtimabant Romani non oportere eos priuatis odijs diſſidere, qui publicè ſumma eſſent iuncti poteſtate

—— ſciſsura domeſtica turbat
Rem populi, titubatque foris, quod
diſſi detintus
Ergo cauete viri ne ſit ſententia di-
ſcors
Senſibus in veſtris

videtur Senatores alloqui Prudẽtius.

LEX
SEXAGESIMA III.
Diſſidia inter ciues à Senatu citò tollenda.

Non leuior cura, quæ Senatui commiſſa dicitur, ea eſt, ne ciues in ciuitate diſſideant, diſcordias alant. Ordinum, & Reip. venenum ciuium diſcordantia eſt (ait Liuius,) hæcque vaſtitatem, ſolitudinem, orbitatem regnis affert, Rebuſq; publicis, Contra nullæ ſunt vires, quæ vnanimem ac cōcordem ciuium cætum queant infirmare; aut proſternere; Id ſatis oſtendit Agrippa Legatus ad Plebem diſſidentem à Patribus fabulam proferens de membris corporis a ventre diſſidentibus. Indicauit Sertorius equis duobus in concionem adductis, quorum alter imbecillis iam & ſenex, alter magnus, ac vall-

dus. Docuit Scilurus faſciculis, quos per vnionem infractos octoginta tribuit filijs, quorum erat Pater.

Idem monitum tulit Hermocrates ad ciuitates diffidentes, qua tandem beatitatem in vnione ciuium aſſequerentur. Vulgatiſſimum illud Concordia Paruæ res creſcunt, diſcordia maximę dilabuntur. Harmonicum ipſius cæli concentum, atque imperturbabilem ſuperorum conſeſſum diſcordia interturbat

—— Diſcordia Demens
Intrauit cælos ſuperoſque ad bella coegit.

Nihil exitioſius, aut lethalius Reipublicæ, quam ciuium diſſentientium numerus. Is numeros omnes bene inſtituti regiminis obliterat, atque ad inſueta deducit infortunia. Rebus fractis, ac labentibus, ſi accedat diſcordia (inquit Tacitus) extremum malorum accedit. Id ſeminis genus iaciebat Tiberius inter ciues ad exercendam Tyrannidem; idque erat ipſi lætius, quam ſi bellum per acies confeciſſet.

—— En quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros. En queis conſeuimus agros,

H 5 de

de ciuium Romanorum diſſidiis cõqueritur Virgilius, quæ Reipublicæ euerſiones peperere.

Ea tamen diſcrimina, quorum parens inter ciues glorioſa dicitur æmulatio Senatus odia ſubire non debent, cum ſint virtutis calcaria. Emulatrices gloriæ flammas fouebat Senatus Athenieſis inter Miltiadem, & Themiſtoclem, vt ardentius vterque mutuo illo incenſus ardore in augmentum Reipublicæ conflagraret. Quamdiu Vitellius habuit æmulos à vitijs ſe abſtinuit, & ad magna æſtuante animo contendit; Metellus ſatagebat in Hiſpania Pompei gloriam ſuperare ad amplius Romanæ Reip. decus.

Læta tamen æmulatoribus ea lex in Republica à Tacito, vt publicas vtilitates priuatis præferant diſcenſionibus. Ariſtides, & Themiſtocles capitali diſſidebant odio, cum tamen ambo mitterentur vna legati, & vrbis portam attigiſſent, dixiſſe fertur Ariſtides. Hic Themiſtocles priuatæ nobis ſeponendę ſimultates. Apud Romanos M. Æmilius Lepidus, & Fuluius Flaccus primum diſſidentes, vbi ſimul Cenſores creati ſunt

ti ſunt, vterque in ipſa cenſura animo, & voluntate coniuncti, rem publicam benè tractarunt. Fabius Maximus qui Scipionem non amabat, eius tamen actiones, vt patriæ vtiles commendauit. Poſthabenda ſunt priuata diſſidia publicæ vtilitati etiam ad æmulandum vrgente virtute.

LEX SEXAGESIMA IV.

Ciuium lites à Senatu dirimendæ.

SEnatorum eſt, qui Reipublicæ curant incolumitatem ciuium lites, quæ protrahuntur in æuum, citò dirimere, ne publici boni laſſatum robur pereat priuatorum diſcrimine. Ciuium lites, quæ membra diſtrahunt Reipub. facilè totum corpus eneruant, ac perimunt. Proclamant hoc omnium tempora ſæculorum, quibus litium multitudine parta eſt regnorum, prouinciarum,

ac

ac rerum publicarum ruina. Qui litem aufert à ciuitate (aiebat Henricus Tertius Imperator) execrationem in benedictionem mutat. Beata vita ciuibus datur, inquit Martialis, quibus lis numquam. Nicoclem Cypri Regem monebat Iſocrates, vt eas ferret leges, quæ vel nullius litis haberent ſeminarium, vel controuerſias exortas dirimerent ſtatim.

Ibi iugiter pullulant Reip. mala, vbi ſunt in litibus diuerticula, dilationes, prouocationes, quæ miſeros ciues in ærumnarum anfractus conijciunt. Inde optabat Cato Romanum forum muricibus, ſeù ferramētis accuminatis ſterni, vt eo ire, vel ibi ſtare ciues litigantes non poſſent. Virum litigioſum mundi abuſum appellat Tholoſanus, qui dat ori ſuſpirium, oculo planctum, linguę querelam, menti afflictionem, domui & ſuæ Reipublicæ exterminium. Pænè citiùs ætatis eſt finis, immo ciuitatis & Reipublicæ quam litis, & plurimi ſunt, qui facta bonorum omnium iactura hæreditarias tantum lites nepotibus relinquunt, nec illi finem vident. Non pauci inchoatam deſerere coguntur litem, quod bonis om-

nibus exuti, eam proſequi nequeunt vlterius, & ferè ſemper vincunt illi, qui fraudolentiores ſunt, quaſi ibi plus iuris eſſet, vbi plus fraudis, & aſtutiæ, ex quo vt plurimum vinci præſtat, quam litigare iuxta Martialis conſilium ad Gargilianum

Lis te bis decimæ numerantem frigora brumæ
Conterit vna tribus, Gargiliane, foris.
Ah miſer, & demens viginti litigat annos
Quiſquam, cum vinci Gargiliane licet.

Quare Senatui incumbit onus, vt conſtituta inter litigantes iuris æquitate: citò litium tollantur ambages, ne ciuium oppreſſione, ac pauperie, tota Reſpublica ruat in exitium. Benè litem (dixit ille ad rem) monſtrũ eſt vorax, quod cum priuatis publica quoque decurrat bona. Charybdis eſt, in qua ampliſſima Ciuium patrimonia ab orbentur certo illarum rerum naufragio, quibus ſæpè auxilium latum eſt Reipub. periclitanti. Tritum eſt apud Italos

Litiget, ædificet, qui vult citò pauper haberi.

Traianus Imperator eò Romanæ Reipubl. reſtaurator dictus, quòd omnes lites abolere conatus eſt. Contrà eiuſdem euerſor nominatus eſt Caligula, qui litibus oblectabatur.

L E X
SEXAGESIMA V.
Seditionum cauſæ à Senatu conuellendæ.

IDem eſt Senatui Publicam Reipub. manu tenere quietem, ac ſeditionis radices euellere, obortaſque tumultuum cauſas ſubitò comprimere. Publica perturbantur iura, commune diſſoluitur bonum, cum ciues, vel populi à Senatu, à Principibus, a magiſtratibus ſeorſim eunt, à quo ſeditio nomen accepit Turbinem, & maris tempeſtatem appellat Pindarus, Ciuium ſeditionem, qua ſæpè rebus publicis naufragium paratur, & interitus, Populi ſæuitiam dicit Virgilius ſeditionem eſſe

Ac velut Magno in populo, cum ſæpè coorta eſt
Seditio, ſæuitque animis ignobile vulgus.

ſiue Ciuium ſeditio ſit, ſiue populorum, ſubito à Republica eliminanda eſt; Quod ſi Romæ actum eſſet cum Gracchis, Druſo, & Mario, non ita facilè Romanæ libertatis periſſent iura, vt teſtantur Liuius, & Florus. Tranſijt Romana reſpub. in Cæſarum Monarchiam, cum Senatus paſſus eſt Cæſarem, qui nolebat ſuperiorem ferre, & Pompeium, qui parem pati in Rep. recuſabat. Inde concitatum illud ciuile bellum, quo Roma vt loquitur Lucanus.

In ſua victrici conuerſa eſt viſcera dextra.

Ridendum planè eſt illud politicorum dogma aſſerentium ſeditionem rem valdè proficuam eſſe, atque ad ſeruandam remp. maximè idoneam. Non eſt tutior, aut cautior Reipub. adminiſtratio in diuerſas factiones diſtractis ciuibus. Non prudentiùs ſe gerunt Magiſtratus inter erumpentes diffidiorum motos, & longe facilius ſine hoſte, quam hoſte cognito defenditur Ciuitas. Miſerum

eſt,

eſt, Principem, Senatum, Magiſtratū cum ciuibus, velut cum hoſtibus viuere. Exareſcit ſtatim florentiſſimæ Reip. pulchritudo, cum in ea ciuium ſeditio floret. Prævalida corpora, quæ ſæpè ab externis cauſis tuta videntur, ſuis ipſa viribus onerantur, niſi exturbata, præpotentum diſcordia curentur. Medela ocyſſimè paranda eſt, omniſq; rumor aſſurgens celeri pœna vindicandus.

—— Sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras

ſeditio reip. contagium eſt, cuius initijs niſi remedium adhibeatur, paulatim ſerpit in totius Reip. exitium

—— quod fuerat primo ſanabile vulnus
Delatum longæ damna tuliſſe moræ

ſubdit Ouidius de amoris remedio.

que æmulantium certamina, quam conſilia.

Haud tuta in ira conſilia capi queūt aiebat Menander. Sicut contra dicit Claudianus

—— Dijs proximus ille eſt
Quem ratio non ira mouet.

Alphonſus Aragoniæ Rex dicebat, ſi ſe naſci Romanorum temporibus contigiſſet, conſtructurum fuiſſe è regione Curiæ templum Ioui poſitorio, in quo priuſquam in Senatum venirent patres conſcripti, iram, odium, amorem, priuatos omnes affectus deponerent. Nihil concordi Collegio firmius eſt ad tuendam, propagandamque Rempublicam (aiebat Fab. Maximus) idcircò in templo Concordiæ Senatus olim Romæ frequentius habebatur. Exiſtimabant Romani non oportere eos priuatis odijs diſſidere, qui publicè ſumma eſſent iuncti poteſtate.

—— ſciſsura domeſtica turbat
Rem populi, titubatque foris, quod diſſi detintus
Ergo cauete viri ne ſit ſententia diſcors
Senſibus in veſtris

videtur Senatores alloqui Prudentius.

LEX

LEX
SEXAGESIMA III.
Diſſidia inter ciues à Senatu citò tollenda.

NOn leuior cura, quæ Senatui commiſſa dicitur, ea eſt, ne ciues in ciuitate diſſideant, diſcordias alant. Ordinum, & Reip. venenum ciuium diſcordantia eſt (ait Liuius,) hæcque vaſtitatem, ſolitudinem, orbitatem regnis affert, Rebuſq; publicis, Contra nullæ ſunt vires, quæ vnanimem ac cõcordem ciuium cætum queant infirmare; aut proſternere; Id ſatis oſtendit Agrippa Legatus ad Plebem diſſidẽtem à Patribus fabulam proferens de membris corporis a ventre diſſidentibus. Indicauit Sertorius equis duobus in concionem adductis, quorum alter imbecillis iam & ſenes, alter magnus, ac vali-

dus. Docuit Scilurus faſciculis, quos per vnionem infractos octoginta tribuit filijs, quorum erat Pater.

Idem monitum tulit Hermocrates ad ciuitates diſſidentes, qua tandem beatitatem in vnione ciuium aſſequerentur. Vulgatiſſimum illud Concordia Paruæ res creſcunt, diſcordia maximę dilabuntur. Harmonicum ipſius cæli concentum, atque imperturbabilem ſuperorum conſeſſum diſcordia interturbat

——— Diſcordia Demens
Intrauit cælos ſuperoſque ad bella coegit.

Nihil exitioſius, aut lethaliusReipublicæ, quam ciuium diſſentientium numerus. Is numeros omnes bene inſtituti regiminis obliterat, atque ad inſueta deducit infortunia. Rebus fractis, ac labentibus, ſi accedat diſcordia (inquit Tacitus) extremum malorum accedit. Id ſeminis genus iaciebat Tiberius inter ciues ad exercendam Tyrannidem; idque erat ipſi lætius, quam ſi bellum per acies confeciſſet

——— En quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros. En queis conſeuimus agros,

de

de ciuium Romanorum diſſidiis cõqueritur Virgilius, quæ Reipublicæ euerſiones peperere.

Ea tamen diſcrimina, quorum parens inter ciues glorioſa dicitur æmulatio Senatus odia ſubire non debent, cum ſint virtutis calcaria. Emulatrices gloriæ flammas fouebat Senatus Atheniẽſis inter Miltiadem, & Themiſtoclem, vt ardentius vterque mutuo illo incenſus ardore in augmentum Reipublicæ conflagraret. Quamdiu Vitellius habuit æmulos à vitijs ſe abſtinuit, & ad magna æſtuante animo contendit; Metellus ſatagebat in Hiſpania Pompei gloriam ſuperare ad amplius Romanæ Reip. decus.

Læta tamen æmulatoribus ea lex in Republica à Tacito, vt publicas vtilitates priuatis præferant diſcenſionibus. Ariſtides, & Themiſtocles capitali diſſidebant odio, cum tamen ambo mitterentur vna legati, & vrbis portam attigiſſent, dixiſſe fertur Ariſtides. Hic Themiſtocles priuatæ nobis ſeponendę ſimultates. Apud Romanos M. Æmilius Lepidus, & Fuluius Flaccus primum diſſidentes, vbi ſimul Cenſores creati ſunt

ti ſunt, vterque in ipſa cenſura animo, & voluntate coniunctí, rem publicam benè tractarunt. Fabius Maximus qui Scipionem non amabat, eius tamen actiones, vt patriæ vtiles commendauit. Poſthabenda ſunt priuata diſſidia publicæ vtilitati etiam ad æmulandum vrgente virtute.

LEX
SEXAGESIMA IV.
Ciuium lites à Senatu dirimendæ.

SEnatorum eſt, qui Reipublicæ curant incolumitatem ciuium lites, quæ protrahuntur in æuum, citò dirimere, ne publici boni laſſatum robur pereat priuatorum diſcrimine. Ciuium lites, quæ membra diſtrahunt Reipub. facilè totum corpus eneruant, ac perimunt. Proclamant hoc omnium tempora ſæculorum, quibus litium multitudine parta eſt regnorum, prouinciarum,

ac rerum publicarum ruina. Qui litem aufert à ciuitate (aiebat Henricus Tertius Imperator) execrationem in benedictionem mutat. Beata vita ciuibus datur, inquit Martialis, quibus lis numquam. Nicoclem Cypri Regem monebat Iſocrates, vt eas ferret leges, quæ vel nullius litis haberent ſeminarium, vel controuerſias exortas dirimerent ſtatim.

Ibi iugiter pullulant Reip. mala, vbi ſunt in litibus diuerticula, dilationes, prouocationes, quæ miſeros ciues in ærumnarum anfractus conijciunt. Inde optabat Cato Romanum forum muricibus, ſeù ferramẽtis accuminatis ſterni, vt eo ire, vel ibi ſtare ciues litigantes non poſſent. Virum litigioſum mundi abuſum appellat Tholoſanus, qui dat ori ſuſpirium, oculo planctum, linguę querelam, menti afflictionem, domui & ſuæ Reipublicæ exterminium. Pænè citiùs ætatis eſt finis, immo ciuitatis & Reipublicæ quam litis, & plurimi ſunt, qui facta bonorum omnium iactura hæreditarias tantum lites nepotibus relinquunt, nec illi finem vident. Non pauci inchoatam deſerere coguntur litem, quod bonis om-

nibus exuti, eam proſequi nequeunt vlterius, & ferè ſemper vincunt illi, qui fraudolentiores ſunt, quaſi ibi plus iuris eſſet, vbi plus fraudis, & aſtutiæ, ex quo vt plurimum vinci præſtat, quam litigare iuxta Martialis conſilium ad Gargilianum

Lis te bis decimæ numerantem frigora brumæ
Conterit vna tribus, Gargiliane, foris.
Ah miſer, & demens viginti litigat annos
Quiſquam, cum vinci Gargiliane licet.

Quare Senatui incumbit onus, vt conſtituta inter litigantes iuris æquitate: citò litium tollantur ambages, ne ciuium oppreſſione, ac paupertie, tota Reſpublica ruat in exitium. Benè litem (dixit ille ad rem) monſtrū eſt vorax, quod cum priuatis publica quoque decurrat bona. Charybdis eſt, in qua ampliſſima Ciuium patrimonia ab orbentur certo illarum rerum naufragio, quibus ſæpè auxilium latum eſt Reipub. periclitanti. Tritum eſt apud Italos

Litiget, ædificet, qui vult citò pauper haberi.

Tra-

Traianus Imperator eò Romanæ Reipubl. reſtaurator dictus, quod omnes lites abolere conatus eſt. Contrà eiuſdem euerſor nominatus eſt Caligula, qui litibus oblectabatur.

LEX SEXAGESIMA V.

Seditionum cauſæ à Senatu conuellendæ.

IDem eſt Senatui Publicam Reipub. manu tenere quietem, ac ſeditionis radices euellere, obortaſque tumultuum cauſas ſubito comprimere. Publica perturbantur iura, commune diſſoluitur bonum, cum ciues, vel populi à Senatu, à Principibus, à magiſtratibus ſeorſim eunt, à quo ſeditio nomen accepit. Turbinem, & maris tempeſtatem appellat Pindarus, Ciuium ſeditionem, qua ſæpè rebus publicis naufragium paratur, & interitus, Populi ſæuitiam dicit Virgilius ſeditionem eſſe

Ac

Ac velut Magno in populo, cum ſæpè coorta eſt
Seditio, ſæuitque animis ignobile vulgus.

ſiue Ciuium ſeditio ſit, ſiue populorum, ſubito à Republica eliminanda eſt; Quod ſi Romæ actum eſſet cum Gracchis, Druſo, & Mario, non ita facile Romanæ libertatis periiſſent iura, vt teſtantur Liuius, & Florus. Tranſijt Romana reſpub. in Cæſarum Monarchiam, cum Senatus paſſus eſt Cæſarem, qui nolebat ſuperiorem ferre, & Pompeium, qui parem pati in Rep. recuſabat. Inde concitatum illud ciuile bellum, quo Roma vt loquitur Lucanus

In ſua victrici conuerſa eſt viſcera dextra.

Ridendum planè eſt illud politicorum dogma aſſerentium ſeditionem rem valdè proficuam eſſe, atque adſeruandam remp. maximè idoneam. Non eſt tutior, aut cautior Reipub. adminiſtratio in diuerſas factiones diſtractis ciuibus. Non prudentiùs ſe gerunt Magiſtratus inter erumpentes diſſidiorum motos, & longe facilius ſine hoſte, quam hoſte cognito defenditur Ciuitas. Miſerum eſt,

eſt, Principem, Senatum, Magiſtratū cum ciuibus, velut cum hoſtibus viuere. Exareſcit ſtatim floretiſſimæ Reip. pulchritudo, cum in ea ciuium ſeditio floret. Præualida corpora, quæ ſæpè ab externis cauſis tuta videntur, ſuis ipſa viribus onerantur, niſi exturbata, præpotentum diſcordia curentur. Medela ocyſſime paranda eſt, omniſq; rumor aſſurgens celeri pæna vindicandus.

—— Sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras

ſeditio reip. contagium eſt, cuius initijs niſi remedium adhibeatur, paulatim ſerpit in totius Reip. exitium

—— quod fuerat primo ſanabile vulnus
Delatum longæ damna tuliſſe moræ
ſubdit Ouidius de amoris remedio.

LEX

que æmulantium certamina, quam conſilia.

Haud tuta in ira conſilia capi queũt aiebat Menander. Sicut contra dicit Claudianus

—— Dijs proximus ille eſt
Quem ratio non ira mouet.

Alphonſus Aragoniæ Rex dicebat, ſi ſe naſci Romanorum temporibus contigiſſet, conſtructurum fuiſſe è regione Curiæ templum Ioui poſitorio, in quo priuſquam in Senatum venirent patres conſcripti, iram, odium, amorem, priuatos omnes affectus deponerent. Nihil concordi Collegio firmius eſt ad tuendam, propagandamque Rempublicam (aiebat Fab. Maximus) idcircò in templo Concordiæ Senatus olim Romæ frequentius habebatur. Exiſtimabant Romani non oportere eos priuatis odijs diſſidere, qui publicè ſumma eſſent iuncti poteſtate

—— ſciſſura domeſtica turbat
Rem populi, titubatque foris, quod diſſi detintus
Ergo cauete viri ne ſit ſententia diſcors
Senſibus in veſtris

videtur Senatores alloqui Prudẽtius.

LEX

LEX
SEXAGESIMA III.
Diſſidia inter ciues à Senatu citò tollenda.

Non leuior cura, quæ Senatui commiſſa dicitur, ea eſt, ne ciues in ciuitate diſſideant, diſcordias alant. Ordinum, & Reip. venenum ciuium diſcordantia eſt (ait Liuius,) hæcque vaſtitatem, ſolitudinem, orbitatem regnis affert, Rebuſq; publicis, Contra nullæ ſunt vires, quæ vnanimem ac cõcordem ciuium cætum queant infirmare; aut proſternere; Id ſatis oſtendit Agrippa Legatus ad Plebem diſſidẽtem á Patribus fabulam proferens de membris corporis á ventre diſſidentibus. Indicauit Sertorius equis duobus in concionem adductis, quorum alter imbecillis iam & ſenes, alter magnus, ac vall-

dus. Docuit Scilurus faſciculis, quos per vnionem infractos octoginta tribuit filijs, quorum erat Pater.

Idem monitum tulit Hermocrates ad ciuitates diſſidentes, qua tandem beatitatem in vnione ciuium aſſequerentur. Vulgatiſſimum illud Concordia Paruæ res creſcunt, diſcordia maximę dilabuntur. Harmonicùm ipſius cæli concentum, atque imperturbabilem ſuperorum conſeſſum diſcordia interturbat.

——— Diſcordia Demens
Intrauit cælos ſuperoſque ad bella coegit.

Nihil exitioſius, aut lethaliusReipublicæ, quam ciuium diſſentientium numerus. Is numeros omnes bene inſtituti regiminis obliterat, atque ad inſueta deducit infortunia. Rebus fractis, ac labentibus, ſi accedat diſcordia (inquit Tacitus) extremum malorum accedit. Id ſeminis genus iaciebat Tiberius inter ciues ad exercendam Tyrannidem; idque erat ipſi lætius, quam ſi bellum per acies confeciſſet.

——— En quo diſcordia ciues
Perduxit miſeros. En queis conſeuimus agros,

de ciuium Romanorum diſſidiis cõqueritur Virgilius, quæ Reipublicæ euerſiones peperere.

Ea tamen diſcrimina, quorum parens inter ciues glorioſa dicitur æmulatio Senatus odia ſubire non debent, cum ſint virtutis calcaria. Emulatrices gloriæ flammas fouebat Senatus Athenięſis inter Miltiadem, & Themiſtoclem, vt ardentius vterque mutuo illo incenſus ardore in augmentum Reipublicæ conflagraret. Quamdiu Vitellius habuit æmulos à vitijs ſe abſtinuit, & ad magna æſtuante animo contendit; Metellus ſatagebat in Hiſpania Pompei gloriam ſuperare ad amplius Romanæ Reip. decus.

Læta tamen æmulatoribus ea lex in Republica à Tacito, vt publicas vtilitates priuatis præferant diſcenſionibus. Ariſtides, & Themiſtocles capitali diſſidebant odio, cum tamen ambo mitterentur vna legati, & vrbis portam attigiſſent, dixiſſe fertur Ariſtides. Hic Themiſtocles priuatæ nobis ſeponendę ſimultates. Apud Romanos M. Æmilius Lepidus, & Fuluius Flaccus primum diſſidentes, vbi ſimul Cenſores creati ſunt

ti ſunt, vterque in ipſa cenſura animo, & voluntate coniuncti, rem publicam benè tractarunt. Fabius Maximus qui Scipionem non amabat, eius tamen actiones, vt patriæ vtiles commendauit. Poſthabenda ſunt priuata diſſidia publicæ vtilitati etiam ad æmulandum vrgente virtute.

LEX
SEXAGESIMA IV.
Ciuium lites à Senatu dirimendæ.

SEnatorum eſt, qui Reipublicæ curant incolumitatem ciuium lites, quæ protrahuntur in æuum, citò dirimere, ne publici boni laſſatum robur pereat priuatorum diſcrimine. Ciuium lites, quæ membra diſtrahunt Reipub. facilè totum corpus eneruant, ac perimunt. Proclamant hoc omnium tempora ſæculorum, quibus litium multitudine parta eſt regnorum, prouinciarum, ac

ac rerum publicarum ruina. Qui litem aufert à ciuitate (aiebat Henricus Tertius Imperator) execrationem in benedictionem mutat. Beata vita ciuibus datur, inquit Martialis, quibus lis numquam. Nicoclem Cypri Regem monebat Iſocrates, vt eas ferret leges, quæ vel nullius litis haberent ſeminarium, vel controuerſias exortas dirimerent ſtatim.

Ibi iugiter pullulant Reip. mala, vbi ſunt in litibus diuerticula, dilationes, prouocationes, quæ miſeros ciues in ærumnarum anfractus coniiciunt. Inde optabat Cato Romanum forum muricibus, ſeù ferramẽtis accuminatis ſterni, vt eo ire, vel ibi ſtare ciues litigantes non poſſent. Virum litigioſum mundi abuſum appellat Tholoſanus, qui dat ori ſuſpirium, oculo planctum, linguę querelam, menti afflictionem, domui & ſuæ Reipublicæ exterminium. Pænè citiùs ætatis eſt finis, immo ciuitatis & Reipublicæ quam litis, & plurimi ſunt, qui facta bonorum omnium iactura hæreditarias tantum lites nepotibus relinquunt, nec illi finem vident. Non pauci inchoatam deſerere coguntur litem, quod bonis om-

nibus exuti, eam proſequi nequeunt vlterius, & ferè ſemper vincunt illi, qui fraudolentiores ſunt, quaſi ibi plus iuris eſſet, vbi plus fraudis, & aſtutiæ, ex quo vt plurimum vinci præſtat, quam litigare iuxta Martialis conſilium ad Gargilianum

Lis te bis decimæ numerantem frigora brumæ
Conterit vna tribus, Gargiliane, foris.
Ah miſer, & demens viginti litigat annos
Quiſquam, cum vinci Gargiliane licet.

Quare Senatui incumbit onus, vt conſtituta inter litigantes iuris ęquitate: citó litium tollantur ambages, ne ciuium oppreſſione, ac pauperie, tota Reſpublica ruat in exitium. Benè litem (dixit ille ad rem) monſtrū eſt vorax, quod cum priuatis publica quoque decurrat bona. Charybdis eſt, in qua ampliſſima Ciuium patrimonia ab orbentur certo illarum rerum naufragio, quibus ſæpè auxilium latum eſt Reipub. periclitanti. Tritum eſt apud Italos

Litiget, ædificet, qui vult citò pauper haberi.

Tra-

Traianus Imperator eò Romanæ Reipubl. reſtaurator dictus, quòd omnes lites abolere conatus eſt. Contrà eiuſdem euerſor nominatus eſt Caligula, qui litibus oblectabatur.

LEX
SEXAGESIMA V.
Seditionum cauſæ à Senatu conuellendæ.

IDem eſt Senatui Publicam Reipub. manu tenere quietem, ac ſeditionis radices euellere, obortaſque tumultuum cauſas ſubitò comprimere. Publica perturbantur iura, commune diſſoluitur bonum, cum ciues, vel populi à Senatu, à Principibus, à magiſtratibus ſeorſim eunt, à quo ſeditio nomen accepit. Turbinem, & maris tempeſtatem appellat Pindarus, Ciuium ſeditionem, qua ſæpè rebus publicis naufragium paratur, & interitus, Populi ſæuitiam dicit Virgilius ſeditionem eſſe

eſt, Principem, Senatum, Magiſtratũ cum ciuibus, velut cum hoſtibus viuere. Exareſcit ſtatim florentiſſimæ Reip. pulchritudo, cum in ea ciuium ſeditio floret. Præualida corpora, quæ ſæpè ab externis cauſis tuta videntur, ſuis ipſa viribus onerantur, niſi exturbata, præpotentum diſcordia curentur. Medela ocyſſimè paranda eſt, omniſq; rumor aſſurgens celeri pœna vindicandus.

—— Sero medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras

ſeditio reip. contagium eſt, cuius initijs niſi remedium adhibeatur, paulatim ſerpit in totius Reip. exitium

—— quod fuerat primo ſanabile vulnus
Delatum longæ damna tuliſſe moræ

ſubdit Ouidius de amoris remedio.

LEX
SEXAGESIMA VI.
Coniuratores, & proditores non leui pæna à Senatu afficiendi.

GRauiſſimum eſt in Rep. malum coniuratio, aut proditio, quod tantum incommodi affert, quantum commodi bona fides. Intra mænia, atque in ipſo vrbis ſinu hoſtes parit, qui breui tempore id euertunt omne, quod plurimis annis peperere, aut Senatorum induſtriæ, aut ducum labores copulati virtuti.

——*Quod mille Ducum peperere labores*

canit Claudianus de proditione

——*Anguſto tempore vertit.*

Graui igitur ſupplicio, nullaque interpoſita mora Coniuratores, &

Pro-

Proditores puniendi ſunt in Rep. In tanto ſcelere, qui diſſimulat, ſe & patriam vniuerſam perdit. Neminem eximit à graui pœna Iuſtitię rigor, in quo tanta reperitur culpa. Nulla delicti diſſimulatione, nullo fauore dignus eſt habendus, qui patriæ amorem excludens etiam ciuis exuit nomen, vt illud proditoris indueret. Ea res eſt, in qua Senatus Clementia non meliores, ſed nequiores facit.

——immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pars ſincera trahatur.

Hippocrates ipſe vetat deſperatis mortis adhibere medicinam, & quemadmodū ſuppurato ſatius eſt vti, quam leniri, ita eiuſmodi improbis hominibus, melius eſt mori, quam viuere.

Pectora magnis obſeſſa malis
Non ſunt ictu ferienda leui:

ait ſcitè Seneca in Hippolito. Iunius Brutus, vt eſt apud Liuium, filijs in patriam conſpirantibus, populo etiam intercedente, ignoſcere noluit, ſed prius flagris cæſos, ſecuri percuti in foro curauit.

Sunt coniuratorum, & proditorum

rum tortuoſa ingenia quæ ſemel inſida; fidem nunquam induere poſſunt,ſed illam facilè vendunt,faciliùs cum fortuna mutãt. Horum animus qui à Patria,& à Rep. diuiſus eſt, etiam corpora tormentis diſtracta expoſcit,quale fuit ſupplicium Metio Suffetio Albanorum dictatori irrogatum à Tullio Hoſtilio apud Liuium.

LEX
SEXAGESIMA VII.
Ea a Senatoribus cauenda, quæ in ſubditis odium excitant Regiminis.

IMperio, Imperantibus, Rebuſq; publ. res maximè exitioſa eſt ſubditorum odium, quod expreſſuris inuectis, vel malè regentiũ geſtis excitatur in regimen; hoc ideò ſummoperè à Senatoribus cauendum. Intelligant hi illud Plinij ad Traianum, multorum odijs nullas o-

pes, nullas vires, nullum conſilium, ... poſſe reſiſtere; nullamque imperij vim tantam eſſe, quæ premente ſubditorum odio, ac metu poſſit eſſe diuturna. Vulgatum eſt illud Senecæ ad imperantes,

Dolor, ira, mæror, miſeriæ, luctus dabunt

nimirum Reip. dabunt luctus ſubditorum tortores, qui ſolent odia concitare. Securitas ſecuritate mutua paciſcenda eſt (ait idem Sencea) de ira præcepta tradens. Odere priùs Domitiani Cæſaris Imperium Romanæ gentes, mox Imperatores ipſum, qui denique terribilis cunctis, & inuiſus oppreſſus eſt. Malã regnãtium exitus docet (ait Plinius) ne à Dijs quidem amari, niſi quos homines ament.

Qui ſceptra duro ſæuus imperio regit

Timet timentes, metus in auctorem redit

planè ad rem Tragicus Seneca. Ideò ab Agaſicle illud traditum eſt regentibus præceptum, quo ità regnarent, vt ſtipatoribus, ac ſatellitibus minimè indigerent. Imperandum eſt ſubditis à Senatoribus, ac patres ſi

filijs

filijs imperarent; optimum namque & firmiſſimum eſt imperium, aiebat Largius Dictator apud Dionyſium Halicarnaſſæum, quod ſubditos beneficijs magis, quam ſupplicijs in officio contineat. Ad hæc hortabatur aſſiduè maritum prudens illa Auguſti Cæſaris Liuia. Hæc principibus cunctis lex illa ſuadet

—— inhibete dextras

Laudis eſt purum tenuiſſe ferrum

Vnum eſt inexpugnabile Reip. munimentum ſubditorum amor; fruſtrà terrore ſe ſe Senatores ſuccingunt, niſi charitate ſepiantur; odio irritãtur odia, ſicut Seneca dixit, armis irritantur arma.

Ad Senatores promulganda ſunt Iſocratis edicta ad Nicoclem Regem, nimirum, tutiſſimam Reip. cuſtodiam non turribus, propugnaculis, mænibus, ſatellitibus, aut armis contineri, ſed amicorum præſidijs, ciuium beneuolentia, & propria virtute.

L E X
SEXAGESIMA VIII.
Impediendus à Senatoribus omni conatu publicæ maieſtatis contemptus.

LÆthale, ac virulentum Reipub. malum dicitur à Politicis publicę Maieſtatis deſpectio. Duę potiores cauſę (ait Ariſtoteles) ob quas fiunt Rerump. euerſiones quamplurimæ, ſunt imperantium odium & contemptus. Ab his dimanant inſidiæ, coniurationes, proditiones, apertaque bella. Qui publicam maieſtatem contemnunt omne audent, nihil intentatum relinquunt, quo maieſtatem ipſam proſternant. Non ab humili altioris ſubſellij ruina paratur, ſed ab animo deſpectore & elato. Eiuſmodi contemptores

ſunt

ſunt viri illi ſublimes,ac magnis ſpiritibus præditi,quos dicebat Agrippa,fieri non poſſe, vt dominandi cupidine non ducantur, dominumque ſuum oderint. Exemplum eſt in Voluſio, Proculo, & Senecione, apud quos numquam receptum eſt illud Senecæ fatum in Octauia

Decet timeri Cæſarem

Coniuratio Catilinaria in Romanos primates orta eſt ex contemptu publicæ maieſtatis ſæpiùs impunito. Cæſar ipſe Auguſtus ex immodica quorundam flagitioſorum hominum tolerantia toties mortis periculo ſubiectus eſt. Ea in contemptores Imperantium agenda ſunt à Senatoribus, quæ in Hypatium, Pompeium, & Probum Anaſtaſij Imperatoris nepotes peracta ſunt, qui cum Iuſtinianum Imperatorem aſpernarentur, eius Imperium ſibi indigna ambitione exoptantes, ex Imperatoris decreto omnes capti ſunt, atque trucidati. Publica verò Maieſtas eò præſertim contemnitur a nonnullis, ſi nimis auſterè imperet, ſi ſupplicum reijciat preces, ſi vota precantum non exaudiat, quemadmodum

in

Turni ſæuiſſimi regnatoris proteruiam iactatum eſt

Nec noſtræ potuere preces inflectere durum,
Nec Diuum portenta animum, quàm arctius ignem
Spumabat ferus ore vomens, bellumque ciebat.

Dum nimia in imperando, aut exercetur poteſtas, aut ſeruatur humilitas, aut frangitur. aut cadit Regnantis authoritas. Malum æquè eſt Principem habere ſub quo nihil vlli liceat, Peius verò, ſub quo omnia omnibus. Ex vtroque patitur publicæ maieſtatis contemptus, vt viſum eſt in Lælio Romano Conſule ad dictaturam euecto.

LEX

LEX SEXAGESIMA IX.

Grauiorum criminum delationes non facili negotio à Senatoribus excipiendæ.

AD tntè adminiſtrā-dam Rempub. fatentur Politici omnes optimum eſſe delatores habere. Grandis regētium cautio eſt (aiebat Anthemius Imperator) aduerſantium animos cognouiſſe; hoſtemque ſenſiſſe, partim ſuperaſſe eſt. Hæc quidem ſcitè dicta, at non ſine modo exercenda. Non eſt temere fides delatoribus adhibenda, qui vt plurimum non publico ducuntur bono, ſed vel odio priuato, vindicta, aut vtilitate. Nemo innocens eſſe poterit (inquit Ammianus Marcellinus) ſi ac-

 {63}
ſi accuſaſſe ſat eſt, immatura credulitas mater erroris eſt. Nouerca Conſilij Iuſtitiæ inimica. Ideò præcipit Seneca; Ne ſint aures criminantibus faciles; hoc humanæ naturæ vitium ſuſpectum eſt, notumque quod quæ inuiti audimus, libenter credimus, & antequam iudicemus, ira ſcimur.

In Regnis, ac rebus pub. eo tantum delatores conſtituendi, pręmijſque etiam decorandi, quo Regna ipſa, vel Reſp. ſeruentur incolumes, atque à proditionibus immunes. Eiuſmodi criminum, quæ grauiora ſunt, delationes dumtaxat excipiendæ, idque non leuiter, aut facili negotio ab adminiſtrantibus Remp. Dictarum quidem eſt à Martiali

Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos,

at non eſſet Principis virtus, aut Senatorum inculpata prudentia in ſuſpicione ſubditorum corruere, cauſa maturè ad trutinam non reuocata. Sēper erit redarguendus Caius Cæſar, quod ex leuibus delationibus, inuidorumque criminationibus optimos amicos ſuſpectos habuerit. Probum eſt Regentium il-

lud Senecæ ſatum in Aedipo

—— Dubia pro certis ſolent

Timere Reges.

Beata fuit illa Reſp. quam memorat Plutarchus, in qua criminantium delationes non excipiebantur, niſi Delatores ipſi ſponderent ſe affuturos coram iudice, cum Iudex eſſet reos de crimine alloquuturos. Impium eſt accuſatos torquere, pœnis, aut ſupplicijs prægrauare non explorato delicto. Refert Tacitus Titum Patrem ſuum Imperatorem orantem, ne facile, criminantium facibus accenderetur. Monitum Mæcenatis ſcribit Dio ad Auguſtum Cæſarem, ne omnia quæ referuntur facile credat ſed diligentem adhibeat cautelam, fieri enim poteſt, vt Iudex feſtinando peccatum admittat irreparabile. Subdebat Mæcenas.

LEX

LEX SEPTVAGESIMA.

Pœnarum inſtituta in ſolam Reip. incolumitatem à Senatoribus dirigenda.

AMETA regiminis optimi aberrant longè illi omnes, qui cõſtituras flagitioſis hominibus in Rep. animaduerſiones aliò dirigunt quam ad eiuſdem Reip. incolumitatem. Non ſunt inſtituta ſupplicia, vt perdantur homines, ſed vt criminum caſtigatione reſipiſcãt, meliuſque in bene tuendam communem vtilitatem conſpirent. Adhibendæ ſunt Pęnæ vt tollantur mali ſi nocentes eſſe velint, perficiantur boni, ſi aliquid per negligentiam admiſerint; ait tamen Vegetius, nul-

lam negligentiam veniam ab Imperantibus mereri, vbi de ſalute Reip. certatur. Pœnas & quidem, & ſupplicia debent Senatores errantibus infligere, at eo dogmate non vt propriam animi feritatem ſpectent, ſed dumtaxat Reipub. ſalutem. Inferre ſontibus ſupplicia ex priuata vindicta, aut voluptate Senatoribus prorſus nefarium eſt. Audiant Claudianum in Maulij Conſulatu

Qui fruitur pœna ferus eſt, legumque
videtur
Vindictam præſtare ſibi, cum viſcera felle
Canduerint, ardet ſtimulis, ferturq; nocendi
Prodigus ignarus cauſæ.

Præſertim puniendi ſunt à Senatoribus, qui in magiſtratus, vel ipſam Remp. delinquunt, dummodo pateat delictum. Nulla in corpore poterit eſſe ſalus, ſi partes morbo laborantes corpori adhæreant. Maieſtas Reip. ſplendeſcit diu, ſi maleficorum caligine detergatur. Cenſores Romani neque aduocatos coram ſe oſcitantes tolerabant. Morte plectebantur apud veteres, qui coronas detraherent Principum imagi-

 gi-

ginibus. Nulli parcebatur delicto quod in læſionem publicæ maieſtatis rediret.

Cæterum (vt monet Ammianus) quærendæ ſunt potius à magiſtratibus ignoſcendi cauſæ quam puniendi occaſiones. Tutior eſt in Clementia Reip. ſalus, vbi crimen Clementiam, & mititatem ferre poteſt. Si Senatoribus extra delicta maieſtatis læſæ in iudicijs peccandum, melius iudicatur iniuſtè reum abſoluere, quam iniuſtè perdere. Ad id Aſyla delinquentibus conſtituta in Rebuſpub. vt miſericordiam inuenirent. Athenis à Theſeo, Romæ à Romulo. Acrius tamen puniendi in delictis ſeneſcentes, quam recentes Criminum patratores. Iulius Cęſar Clementius ſe geſſit erga Ptolomæum Aegypti Regem quod puer eſſet, quam erga Conſiliarios eiuſdem iam ſenes.

LEX SEPTVAGESIMA I.

Vigilantiæ præſidio à Senatoribus munienda Reſp.

NVlla Reſp. Arx nulla, caſtrumvè ſatis munitum eſt niſi gubernantium excubet ſolertia. Leo cui animalium cæterorum ſceptrum commiſſum eſt, aut parum dormit, aut ſi dormit, apertis conſopitur oculis. Nullus Reip. adminiſtrator ita proprio debet confidere imperio, ac tantopere eſſe de ſua Maieſtate ſecurus, vt neceſſarium non arbitretur vigilantem ſe fingere etiam dum ſomnum capit. Hoc maius eſt cuiuſcumque dominatoris præſidium, quo non ſolum ſubditos in officio continet, ſed etiam exteros arcet ab inſidijs. Qui aſſident Reip. clauo, ſi vigilent, ſtipatoribus non egent, qui vel eorum ſomnum,

vel

vel Reip. muniant nocturnis excubijs.

Non ſic excubiæ, non circumſtantia tela:
Quàm tutatur Amor

intellige cum Claudiano amorem patriæ qui ſemper vigilat in eiuſdem commoda. Ad Senatores amatores patriæ ea ab Homero miſſa ſunt carmina, quibus ſuadentur neque ſomno indulgere, neque altum ſtertere, poſtquam ipſis Reip. regendæ cura commiſſa eſt

Non decet ignauum tota producere ſomnum
Nocte virum, ſub conſilio, ſub nomine cuius:
Tot populi degunt, cui rerum cura, fideſque
Credita ſummarum.

Metuuntur æquè, ac magni penduntur Principes illi, quos celebrat fama cautos in regimine, ſolerterque prudentes. Magnus Alexander Macedo plus hoſtes terrebat brachio extrà lectum porrecto globum argenteum ad vigilias ſuſpendente, quàm animi robore, corporis viribus, nudato ſemper enſe, in cædes, & bella exardente. Quieſcio, & augetur

imperium, vbi non imminuitur regentis affectus, vbi iugi motu prouidæ mentis agitatur acies. Amor patriæ poteſt quandoque inermis incedere, at numquam non loricatus obdormire, loricam contexente vigilantia. Virus eſt læthale exitium afferens regnis, & Rebuſpub. præſidentium torpor, nec vllo curatur antidoto.

LEX
SEPTVAGESIMA II.
Imperij ſuauitate fouenda à Senatoribus in ſubditis obedientia.

EO inſtruendi ſunt omnes, ad quos ſpectat imperium, ſymbolo, quo apis è vertice regnantis egreſſa, atque euolans in ſublime edocuit, regentium ſuauitate meliùs Reip. commoda parari, quam ſæuitia, aut aſperitate. Idipſum veteres tradidere Philoſophi fingentes Orpheum lyra ſua feras tra-

traxiſſe, & Amphionis Cytharam lapides ſecutos, quibus Thebarum mœnia conſtructa ſunt. Semper valuit ſuauis inſtitutio regiminis ad legum harmoniam, atque ad felicem obedientiam populos perducendos.

Siluestres homines ſacer interpresq;
Deorum
Cædibus, & victu fœdo deterruit
Orpheus
Dictus ad hoc lenire Tygres, rapidosque leones.
Dictus, & Amphion Thebeæ conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda.
Ducere quò vellet.

Hac arte docet Horatius eſſe regendos populos, vt ad obediendum vltrò, atque ad procuranda Reipubl. commoda alliciantur. Hac eadem vſæ florentiores Reſpub. veteres, vt benè ſubditos erudirent in commune bonum. Ad inſtituta populis publica gaudia, certamina Olympica, Pythia, Nemæa, & Iſthmia.

Equo perſimilis eſt populus, qui popyſmate delinitur, & manu blandiore edomari ſe ſinit, frænum poſtea libenter admittens, virgam, fer-

rumque patiens. Non ſemper ferro, ac flamma, ſi quæ ſunt, in populis curanda ſunt vulnera. Si pillulis quandoque opus ſit amaris, eas expedit auro obducere, & oculos guſtumque fallere ſuſcipientis. Germanicus, vt Legiones Imperio reluctantes in officio contineret, atque ad pugnandum paratiores haberet, ſolebat blanda vultus ſerenitate circumire, facta ſingulorum extollere, vulnera intuens, alium ſpe, alium gloria, cunctos alloquio, & cura ſibi & prælio firmabat.

Ita tamen Imperij lora tenenda ſunt, vt non contingat imperantes, cæteriſq; dignate prælatos vna ſimul ob benignitatem diligi, & à ſubditis contemni. Authoritas Senatorum nedum ex ciuium, & populorum amore, ſed etiam ex admiratione gignenda eſt. Gratiſſimi ſunt Imperantes, qui cum metuendos ſe poſſint reddere, amabiles populis ſe ſe exhibent.

LEX SEPTVAGESIMA III.

In cuſtodiam Reipub. non facile adhibendi à Senatu alienigenæ.

SVis tantum viribus quoad fieri poteſt vti debet Reſpubl. vbi de ſe met agitur cuſtodienda, aut propugnanda. Sanctior eſt illa fides, ac tutior quæ patrio pugnat affectu, atq; pro aris focisque propriis dimicat. Exteri, ſiue milites ſint, ſiue cuſtodes, aut mercedi tantum incumbunt, aut propriæ dumtaxat augendæ rei, neglecto ciuium, ac ciuitatis amore. Si pugnandum ijdem fortes ſunt; vbi facilis victoriæ ſpem vident affulgere; ignaui verò, & imbecilles, vbi arduum occurſat opus. Facilè euerſa eſt Carthago, quæ peregrino vtebatur milite; facile terrarum orbi iugum impoſuit Romana Reſp. quæ ciues tantum adhibebat

in prælia. Vtilius conſtat armis erudire ſuos (inquit Vegetius) quam alienos mercede conducere. Militem cuſtodem patriæ legendum eſſe, non emendum, aiebat Galba Imperator

Perdurat non empta fides, nec pectora merces
Alligat.

canit Claudianus. Philippus Macedo Alexandrum filium monebat, ne eos ſibi fidos putaret, quos ex genere exterorum pecunia ſibi corrupiſſet. Ea Reſp. (inquit Thudides) facilè vincitur, quæ vires mercenarias tantum habet, non vernaculas. Thebanis libertas ablata eſt, cum poſt mortem Epaminondæ, in eiuſdem præfecturam exterum, & alienigenam ſuffecere. Qui pro nobis pugnaturi ſunt (aiebat Cyrus apud Xenophontem) ita amici eſſe debent, vt in rebus ſecundis Imperatori non ſunt inuiſi, neque in aduerſis eum prodituri. In pugna contra Phocenſes, ciues Coronenſes conſtantes ad finem vſque in acie perſliterunt, Bæotij exteri poſt primum impetum fugam arripuerunt.

Nul-

Nulla fides pietaſque viris qui caſtra ſequuntur;
Venaleſque manus, ibi fas, vbi maxima merces.

De alienigenis clamat Lucanus. Neque tamen exteri milites ſemper à Senatu ſpernendi, cum plerumque etiam eorum opem implorare cogat neceſſitas. Scipio in Hiſpania plus habere alieni roboris, quam proprij coactus eſt. Ageſilaus aduerſus Perſas quodam Athenienſium Argiuorum, & Corinthiorum vſus eſt patrocinio. At cauendum maximè, vt non plus roboris ab externo milite ſit quam à proprio, & ne exterorum caterua corpus conſtituat, ſed membrum.

LEX

LEX SEPTVAGESIMA IV.

Vbi Bellum indictum eſt, non permittantur hoſtes a Senatu ingredi Reip. fines.

SI bellum gerendum ſit, ſi hoſtis reformidandus, conſultiùs eſt irruentem impetum non expectare, ſed extra fines Reip. ſuſtinere, ſæpè etiam agredi, hoſtiſque regionem infeſto exercitu penetrare. Longè maior ſpes eſt, & animus inferentis, quam arcentis, & propulſantis periculum; nec quiſquam eſt, qui non alienos fines libentiùs populetur, quàm ſuos vti videat, & exſcindi. Melius eſt belli incommoda in hoſtes transferre, quam in propria eadem fouere ditione. Scipio Africanus manente in Italia Hannibale, in Africam tranſmiſit exercitum, vt à domeſticis finibus hoſtile bellum transferret; Inde apud

apud Liuium faſſus eſt Hannibal ſe tunc à Romanis victum, cum Carthaginem reuerſus, ceſſit Romanorum tetris. Arguit Lucanus Ciues intra Mænia bella molientes, cum longè ſatius eſſet ad Babylonem ſpoliandam bella transferre.

Quis furor ò Ciues, quæ tanta licentia ferri
Gentibus inuiſis Latium præbere cruorem?
Cumque ſuperba foret Babylon ſpolianda trophæis
Auſonijs, vmbraque erraret Craſſus inulta
Bella geri placuit nullos habitura triumphos.

Non facilè occinitur victoria, aut triumphus ijs, qui patriorum bonorum direptiones ſpectant in proprio loco graſſantes. Potiùs hæc iactura eſt, quam victoria. Cæſar Pompeium reprehendit quod intra fines ſuos hoſtes expectauerit. Sibi, & patriæ hoſtis euadit, qui vbi fieri poteſt, hoſtilem non auertit incurſum. Magis terrorem incutit (inquit Thucydides) qui inuadere volenti prior occurrit, quam qui

ſe

ſe repugnaturum ſignificat. Qui prius ſtrinxerit ferrum, eius victoria eſt (ſubdit Liuius.) Deſperare de victoria videtur, qui non aggredi cupit, ſed ſe tantum tueri. Primus ad victoriam gradus eſt, hoſtem terrere, ſecundus aggredi. Qui veſpas exſcindere cupiunt, non è nidis ſuis prouolantes expectant, quas tunc ſuſtinere vix poſſunt, ſed ijs intrà nidos concluſis ignem admouent, & interitum. Agathocles Syracuſanorum Rex tùm à ſe, & à Sicilia bellum auertit, cùm illud in Africam tranſtulit. Cato ipſe ad Duces Romanos præceptum tulit, Miles ſi ſtrenuus eſt, ex hoſtico alatur; ſi ignauus, indignus nomine Romano eſt.

LEX SEPTVAGESIMA V.

Bellorum cauſæ non facile a Senatu admittendæ.

NOn temerè aut cæco quodam impetu bellorum cauſæ, quæ deferuntur Senatui, ab ipſo Sena-

na-

natu ſuſcipiendæ ſunt, aut cogitandæ. Bellorum cauſas tardo prius conſilio ſcutari oportet, quam armis experiri. Senatorum animi, ſi fieri poteſt, prius in pacem ferendi ſunt, quam in bella aut excitanda, aut exercenda. Ab armis abſtinendum Senatui quovſque alio iure agi poteſt; nec vis armorum tuta eſt ſemper ad ſua tuenda, aut repetenda. Symbolum illud Martiani Cæſaris Senatui inſcriptum commendatur (Pax bello melior) Cuius pacis omen cum Septimio Seuero Imperatori placeret, aiebat crebrò, potiùs in pace laborandum, quam inter arma otiosè aut voluptuosè agendum. Herodotus refert Cræſum debello temerè ſuſcepto apud Cyrum ſe excuſantem ea ratione, qua Pax ſemper bello eſt præferenda.

Non propter vim aut militum numerum, quem ſæpè poteſt oſtetare Senatus, debet facilè in bella corruere. Notum eſt ſatis illud poetæ.

Non uis aut numerus, tandem bona cauſa triumphat.

Sunt quidam qui facilè arma proponunt Senatui aut ad honores aut ad diuitias conquirendas. Sunt ali

qui-

quibus nocendi cupiditas, aut imperandi propoſita eſt. Horum ſuaſionibus difficilè adhærendum eſt. Non ſunt arma, ex leuibus cauſis induenda, neq; ab Aeduis, aut ab Arcadibus exempla ſumenda, qui diù bella geſſere propter Apri caput. Non commendantur Pyrri, & Scoti pugnantes propter canes ereptos, neque alijs propter mulierculas abductas. Meliùs eſt (aiebant Lucullus, & Scipio) vnum ſeruare ciuem, quam mille hoſtes occidere.

Nullum bellum, aiebat Tullius, ab optima ciuitate ſuſcipi debet, niſi aut pro fide, aut pro ſubditorum ſalute. Bella quæ pro Aris & focis, pro patria, pro tuendis finibus ac libertate ſeruanda ſuſcipiuntur, ea tantummodo iuſta ſunt; eaq; debet Senatus non refugere pro viribus. Inditum eſt à natura ius illud, quo

Non ſolum Taurus ferit uincis cornibus hoſtem,
Verum etiam inſtanti læſa repugnat ouis.

Senatui Romano diù perſuaſum eſt à Fabio Maximo Prouincias, & Regna potiùs pacis Iuſtrumẽtis, quam armorum exercitationibus eſſe reſtauranda.

LEX

LEX SEPTVAGESIMA VI.

Bella non ſuſcipienda à Senatu ſola augendæ ditionis cauſa.

EXitium ſæpè tulit Senatui atque Reipublicæ nimia augendæ ditionis cupido; & vbi facilè ſuadetur raptus alienorum, deperdita ingemuntur propria. Ab honeſtate, & iuſtitia longè aberrat illud Tiridatis, priuatæ rei eſſe ſua tantum retinere. Rei verò publicæ etiam de alienis certare. Nefas eſt Senatui iura belli in armis tantum reponere, maléque audit illud Senecæ in Hercule

Ius eſt in armis, opprimit leges timor.

Romanos arguit Ammianus Marcellinus, qui Cyprum inſulam auidè potius inuaſere, quam iuſtè; Nec laudantur Galli apud Liuium aientes, ſe in armis ius ferre, & omnia fortium virorum eſſe. Lyricus quo-

que

que illam improbat poteſtatem, quæ

Iura negat ſibi nata, nihil non arrogat armis.

Aliena rapere & occupare ad protendendos fines imperij non ius eſt, aut æquum, ſed nefas, & execrandum; non eſt bellum, ſed latrocium. Aequè impium eſt fraude & Marte regnum augere, vbi ius abſit dominij. Pulchrum eſt (inquit Plutarchus in Numa) Regnum ſibi Iuſtitia comparaſſe, pulchrius Iuſtitiam Regno prætuliſſe.

Non minor eſt virtus, quam quærere, parta tueri

ait vates; cui ſubdit Claudianus

——— ——— *plus eſt ſeruaſſe repertum*
Quam quæſiſſe nouum.

Reipublicę potentia tuta eſt, cum viribus modum imponit, nec aliena quærit aut rapit. Vulgare adagium eſt, Camelus deſiderans cornua, amiſit aures. Fabula eſt apud Poetas de Camelis, qui cum á Ioue per Oratorem poſtulaſſent cornua, ille ſtulta offenſus poſtulatione etiam aures reſecuit.

Ageſilaus apud Plutarchũ repetit ſæpè, fines Reipublicæ benè conſti-

tu-

tutæ non gladijs, ſed iuſtitia benè terminari; eratque frequens dictum Hannibalis ad Scipionem, eam fuiſſe populis à Dijs datam mentem, vt ſuis finibus contenti eſſent. Pompeius Parthorum Regi poſtulanti, vt Euphratem Romanæ ditionis terminum eſſe vellet, reſpondit, illud magis poſtulandum eſſe, vt Romanorum fides à Parthorum Regno iuſtitia diſcernat. Apud Perſas regnante Cyro oſtenſum eſt ſatis in temporis momenta dumtaxat durabilem eſſere illam regnorum acquiſitionem, quæ ab æquitate & Iuſtitia ſecreta eſt.

L E X
SEPTVAGESIMA VII.
Bellornm Duces à Senatu non ſine conſilio eligendi.

MVltum omninò refert, quis in bellorum, & exercituum Ducem eligatur à Se-

Senatu, cum in Ducis prudentia, conſilio,& virtute ſalus Reip.poſita ſit. Quanti ſit æſtimandus Dux belli,Senatui Athenienſi patefecit Gobrias ductor exercitus, cum dixit, magis timendum eſſe Ceruorum exercitum, cui præ ſit Leo, quam Leonum, qui ducem habeat ceruum. Iulius Cæſar in Hiſpaniam proficiſcens contra Petreum Senatum Romanum eo ſolatus eſt,quod res gerenda eſſet cum exercitu ſine Duce.

Duce rerum militarium imperito nihil ineptius eſt inter bellorum anfractus. Vtilis eſt Reip.ille exercitus ductor,quem & aduerſa fortuna exacuit,& ſecunda non deſtituit. Nec ſemper proſperæ nauigationi fidẽdum Duci,nec ſemper in aduerſa formidandum, aut deſperandum. In illo inſperato tempeſtatum tumultu reprehenditur deprehenſus Æneas,cum ait

Et me quem dudum non vlla iniecta mouebant
Tela, neque aduerſo glometari ex agmine Graij,
Nunc omnes terrent auræ, ſonus excitat omnis

Su-

Suſpenſum & pariter comitique oneriqne timentem.

Perijt prorsùs militare ſtudium, concidit Imperatoria Maieſtas (ait Xenophon) ſi præficiatur bello, Dux meticuloſus, Dux nimis audax, Dux euentuum deſperans atque imperitus. Inepti Ducis Imperio ſubijci vix eſt, qui velit; Illum hoſtis deſpicit, ipſi nolunt obtemperare ſocij, ſub eius ſignis milites eſſe dedignantur. Iure Agrippa apudDionem loquitur ad Senatum, ſi parui precij Ducibus Reſp. committatur, citò clades, & exitium patietur. Romani vincere, & vinci ſueti Annibali collum non ſubmiſere vtraque tempeſtate per Duces peritos nauigare Docti.

Diligentia & labor præter virtutem præfulgidum eſt Ducis bellorum ornamentum. Nunquam primus ſectetur otium, ſed ad labores alacriter ſuſcipiendos ſit exemplū. Iulius Cæſar (Suetonio teſtante) laboris vltra fidem patiens erat, & in agmine equo nonnunquam, ſæpius pedibus anteibat.

——— *Tum promptius ibunt*
Te ſocio, cum conſpicuus gratuſque

gere-

geretur
Sub te teſte labor.
Scribit Claudianus ad Honorium. Tacitus ipſe de Tito Veſpaſiano ſcribit, fuiſſe plerumque in opere, in agmine gregario militi permixtum, incorrupto ſemper Ducis honore.

LEX SEPTVAGESIMA VIII.

Alienæ ditiones non ſine cauſa a ſenatu inuadendæ.

INter cauſas, quæ euertendis ſæpè Rebuſp. imminet, illegitima Imperij adnumeratur extenſio, monſtrum eſt, quod ſuaui adblanditur ſpecie dominij ſtudium, quo putant Principes cum venia peccare, cum tamen inde vt plurimum Regnis exitium accerſant. Domus altius elata, quam ferendo eſt fundamentum, & alia ſuper alia contignatione onerata, quo magis in faſti-

ſtigium euehitur, in ruinam properatur. Corpora vaſta membrorum mole, aut adhærente adipe turgida, & ad propriam inepta ſunt tutelá, & ictibus telorum in vulnera patent, & aeris intemperiei ſunt obnoxia. Reip. corpus vbi nimia mole excreſcit, tantum á firmitate abeſt, quantum á fundamenti ſui complexu recedit.

Sparta quamdiù intrá terminos á Lycurgo præſcrptos ſe continebat, pluſquam vlla ciuitas Græciæ, & viribus, & exiſtimatione florebat; Verùm vbi Imperij protulit fines, ſubiectis Græciæ ciuitatibus, & Aſiæ regnis, retrò labebatur. Quæ ante Ageſilaum numquam viderat fumum, nondum hoſtium arma, poſtquam debellauerat Athenienſes, Aſiamque vaſtauerat, Ciues ſuos in fugam conuerſos vidit á Thebanis. Romani domitis Carthaginenſibus Numantinos viginti quatuor annorum ſpatio expauerunt, victis tot Regibus, ſubiugatis tot prouincijs cæſi ſunt á Viriato in Hiſpania, a Sertorio exule in Luſitania, á Spartaco in Italia.

Non eſt Superorum decreto itá

k Pro-

Promiſum,vt quæ noſtra ſunt, tutò poſſideamus, dum aliena inuadimus ſine ratione. Non eſt hic illud Senecæ aptandum

Quidquid agimus mortale genus.
Quidquid patimur venit ab alio.

Ab alto non venit quod malum eſt, neque quod iniquum eſt, ſupremum agnoſcit authorem. Cælitus tantum bona dantur, eaque quæ vitijs non facint homines irretitos. Verſum eſt illud Tragicum Senecæ in Elegiachum diſtichum à Cyriaco Lentulo

Quidquid agunt homines, quidquid patiantur, ab alto
Manat, hic eſt omnis fons & origo boni.

Nauigia alienorum raptibus graueſcentia ſecum cum rapina naufragium ferunt, & quæ ab inferis ſuſcitantur mala, ad infernas partes facile vergũtur. Maioribus inſidijs maior exponitur Imperij ſedes, & quo immenſior eſt Regio remotiſſimis finibus circumducta, eo impuniores patitur hoſtium, & populorum incurſus. Catilina ad ſpem improbam trucidandi Senatus, vrbiſque diripiendæ illectus eſt, cum Italia omni

exer-

exercitu deſtituta in extremis terris gereret bellum. Ideo Auguſtus imperandi callentiſſimus Conſilium Romanis coercendi intra terminos Imperij dederat apud Tacitum.

LEX
SPETVAGESIMA IX.
Inita fædera ſenatui quam maxime ſeruanda.

IMpium eſt quorundam politicorum dogma, fas eſſe quandoque iuratam in fœderibus fidem violare. Periculoſum, eſt (iuquiunt) inter tot errorum procellas ſola innocentia viuere ſine fraude, quæ nomen obtineat Prudentiæ. Maieſtas imperij ſine perfidia non retinetur diù; fraus & mendacium Imperantium ſæpè fit commodum ſubditorum (aiebat Plato.) De Parthis (ſcribit Iuſtinus) Fides dictis, promiſſiſque nulla, niſi quatenus expedit. Decipere pro moribus temporum prudentia eſt (ait Plinius)
—— *nunc qui fædera rumpit*

K 2 *Di-*

Ditatur, qui ſeruat, eget. canit Claudianus. Dolos quotidiè meditabatur Vlyſſes; quos Græcorum Sena tui ſuggereret ad augendum imperium. Seneca in Agamemnone

Non intrat vnquam Regium limen fides,

Idemque in Tyeſte

Vbicunque tantum honeſta dominanti licent,
Precariò regnatur.

Pericles Senatum docebat Athenienſem ſubditos æquè, & exteros eſſe fraudibus, & dolis circumuenuiendos, dummodo publica ſubſit vtilitas.

Aſt hæc ſunt deterrimæ mentis deliramẽta, errataque politicorum pluſquam Palmaria, cum fides ſeruatumque fędus ſit imperiorum baſis, & certiſſimum humanæ ſalutis pignus. Iuſtitiam omnem oppugnant, ſummam propugnant iniquitatem, qui fidem delent, qui fædera facilè rumpenda docent. Maieſtati quæ dominatur (aiebat Ageſilaus) non fraudis dominium conuenit, ſed datæ fidei Patrociniũ; Idcircò nõ ſuaſit Alexandro Parmenio aliquid

facere quod eſſet alienum à fide. Auguſtus Cæſar cum publica præconius voce promiſiſſet ei plura aureorum millia: qui ſibi ſiſteret Crocotam latrocinijs inſignem, ipſi Crocotæ pretium dedit, qui ſponte venit, ne fidem violaret. Terrarum orbem dominati ſunt Romani (inquit Valerius Maximus) quia nemini fregerunt fidem, inita fœdera cum nemine violarunt. Impotens eſt illa Reſpub. & viribus deſtituta, quæ nequit ſe tueri abſque fœderis fractione. Id imbecillitatis argumentum obiecere Arabes Bizantinus, cum fœderis tabulas ex haſta ſuſpēſas ad eoſdem detulerunt. Turpiſſimum Senatui fidem fallere eſt, nec eſt Senatus ſanctus, qui fide exuit Sanctitatem.

LEX OCTVAGESIMA.

Non facile a Senatu cum omni gente fœdera ineunda.

PLura ſunt ſpectanda Senatui, atq; accuratè diſcipienda antequam cum exteris gentibus, Principibus, Rebusq; publicis ineat fœdus. Prima fœderis ratio, Religio eſt, Iuſtitia, Pietas, Fides. Iuuare impios, atq; ab ijs opem expectare quoddam impietatis argumentum eſt. Potior impio propria ſemper fuit vtilitas, quam fides, atq; fœderis initi obſeruantia. Vix, vbi ſumma cogit neceſſitas, vbi nullum imminet Religioni periculum, vbi iuſta belli cenſetur cauſa, vbi omnino ſine fœdere ceſſat pax & commercium etiam cum impijs fœdera iniri poſse conceditur. Fuit fœdus Abrahami cum Abimelech

non

non vt alicui noceret, ſed vt pacem haberet. Fuit Iudæis fœdus cum Spartanis non ad belli ſocietatem, ſed ad fouendam generis propagationem. Eadem fuere fædera Iſraelitarum cum Aegyptijs, Ioſue cum Gabaonitis, Machabæorum cum Romanis. Quandoque neceſſitati parendum, vt ius naturæ ſeruetur, vt Patriæ ſalus non pereat. Extra neceſſitatem ſemper probroſum eſt Senatui cum impijs inire fædus.

Nec facilè ferenda ſunt fædera cum gentibus valdè remotis. Prouerbium eſt

Longinqui non ſunt Amici

præſtatq; magis Amicum habere vicinum, quam fratrem abſentem. Aqua quæ nimis diſtat, vicinum nunquam extinguet incendium. Expedit tamen quandoque potius ad honorem, & apud Principes æſtimationem, quam ad vtilitatem etiam cum longè diſſitis nationibus fædus percutere.

Aſt nulla ratione poteſt laudari fædus, quod cum miſeris & afflictis initur. Ijs qui aſſiduo rerum diſcrimine laborant, & periclitantur, non ſuppetunt vires quibus ſæderati ali-

qua tempeſtate iuuentur. Qui hoc faciunt (inquit Lucanus)

——— *quærunt*

Cum qua gente cadant.

Non oportet in parietem caducum inclinare (aiebat Adrianus Imperator) & qui felices ſunt, ſoli à principibus colendi ſunt. Honeſtum tamen ſemper erit Senatui, aut Reip. abſque inito fœdere egentibus opem præſtare, atque in periculis verſantibus ſuccurrere.

LEX OCTVAGESIMA I.

Dominij æſtus & dominantis autoritas a Senatu in ciuibus coercenda.

Exijs quæ intus Reſpub. perducunt ad interitum, ciueſque ad facinus inuadendæ libertatis, arcem occupat quaſi Tyrannus Dominij æſtus, atque inter cæteros eminendi ſtudium. Hoc ſpecie blandiens monſtrum, cum interiori ſcateat immanitate, cum ve-

nia peccare, atque vltro laudem ſibi depoſcere audet. Arcus Triumphales, Imperatorium nomen, prætorianæ cohortes, cætera ſubſidia Dominationi opitulantia Cęſari facem ad ciuile incendium prætulere, eiuſque animum altè nimis ſuccinctum ad Tyrrannidem erexere. Perpauci ſunt, qui ſi diademata regia in triuio inuenirent ne ſubleuanda quidem putarent. Cęleſtis is eſt afflatus, quem vix vni impertiuntur Superi.

Vſque adeò res hnmanas vis abdita quædam
Obierit, & pulchros faſces, ſæuaſque ſecures
Proculcare, ac ludibrio ſibi habere videtur.

canit Lucrecius. Sit honor ciuis à Senatu collatus velut lumen facis quod corriuet à flamma, nec ſplendeat ſine ipſa. Quaſi lumen de ſuo lumine Senatus accendat in ciue, vt loquitur Ennius; aut, vt inquit Tullius, ius tantum dominij tribuet, quantum iure dominanti non noceat. Tyrannidis quoddam genus eſt, ſi quis in Rep. authoritate perpolleat, aut inter

æquales nimio excellat honor. Vbi vnus nimis effertur deijciuntur plurimi,& vbi impares faciunt palu-damenta cuidam ſemper oblata,offenduntur omnes. Etiam in Liuia matre noluit Tiberius admittere peculiaria honorum ſigna, quæ Senatus ei parabat. Anxius inuidia (inquit Tacitus) & muliebre faſtigium in diminutionem ſui accipiēs, ne lictorem quidem ei decerni paſſus eſt. Idem tulit ægerrime eaſdem pro Nerone, & Druſo preces publicas,& ſupplicationes fieri, quæ pro ipſo fuerant factæ,tametſi filij eſsēt, atque in Imperio ſucceſſores. Vaneſcit Principum honor (ſubdit Tacitus)ſi promiſcuis adulationibus vulgatur. Perijt Romana Reſp. quia ciuium Romanorum ambitus neque coercitus eſt,neque repreſſus; Ijdem ferè ſemper in præturis,ac Conſulatibus conſtituti, & fautorum ſequelam,& Tyrannidem pepererūt. Iam vetuſtate collapſum eſt monitum illud ad Ciues Rep.

Virtute ambire oportet, non fautoribus;
Sat habet fautorum ſemper, rectè qui facit.

LEX

LEX OCTVAGESIMA II.

Legationis munus a Senatu ſolum Præſtantibus viris demandandum.

CVm pendeat, vt plurimum, à Legationibus Reipublicæ ſalus, prudens quoque Legatorum habenda eſt in Senatu delectio. Legati munus non in delecto ſolum, ſed in diligente quoque ſummam diligentiam expoſcit. Deſcribitur Legatus à Paſchalio is, qui publicum negotium, non militari manu, ſed eloquio peragit & viribus ingenij. Oculos & aures principium Legatos vocant minus hiſtorici, quam Poetæ.

——Vox Regnum, lingua ſalutis
Fæderis orator, pacis via, terminus iræ;
Semen amicitiæ, belli fuga, litibus hoſtis

dicitur Legatus. Ideò Cyrus apud Xenophōtem præcipit inter primos educandum, ſanioribuſque politiæ inſtitutis informandum eum eſſe, quem præficere Legationis muneri oportet. Claudum pedibus facit, qui mittit verba per Nuncium imprudentem, & ſtultum (aiebat Salomon) Ingenium adeò præſtans exquiritur in Legato, vt in rebus ſubitis nō deſit, in tardis celeres habeat motus, & in cæteris ſolerti agat iudicio.

Firmum quoque ita debet Legatus præſeferre animi robur, vt pectus gerat aduerſus vim omnem & euentum imperteritum; nam benè inquit Seneca ad rem in Hippolito

Docet negare, qui rogat timidè.

Popilius Romanus Legatus miſſus ad Antiochum, vt exercitum abduceret ex Aegypto, Regem diſpiciens non cito deliberantem, confidenti auſu circulum virga ſua circa Regem delineauit, coegitque antequā inde abſcenderet, deliberare an bellum vel pacem cum Romanis amaret.

Sint etiam Legati Xenocratis imitatores, qui Athenienſium Legatus apud Antipatrum nihil prius guſtare

re voluit, quam Legationem expoſuiſſet de redimendis captiuis Regique ad cœnam inuitandi hæc carmina recitauit

Qui cupiat Circe prudens, vel ſanior vnquam
Suſtineat bibere, atque cibum guſtare priuſquam
Soluantur ſocij, mihi vel reddantur ad vnum?

Nec deſit Legatis Elegantia Morum, Nobilitas,& Maieſtas, Negarunt Romani pacem ob hoc, quia parum dignitatis in legatione fuerat, vt habet Liuius, qui teſtatur ſæpenumero Legatos indignos fuiſſe remiſſos. Auguſtus quoque (teſte Suetonio) Legatis eſſe in Orcheſtra locum vetuit, cum quoſdam etiam Libertini generis mitti deprehendiſſet.

LEX

OCTVAGESIMA III.

Vectigalia leuiori modo a Senatu imponenda.

Vectigalium tanta in Republica neceſſitas eſt, vt impoſſibile prorſus autumant Politici ſine ijs Rempublicam conſeruari, Senatus Maieſtatem & potentiam retineri. Neque enim (inquit Tacitus) quies gentium ſine armis, neque arma ſine ſtipendijs, neque ſtipendia ſine tributis haberi queunt. Auguſtus Cæſar (Suetonio teſte) vt ſumptus ſuppeterent ad tuendos & proſequẽdos milites emeritos, ærarium militare cum nouis vectigalibus conſtituit. Romani Senatores

pa-

non immeritò reprehenderunt Neronem Imperatorem initio principatus ſui, quod vectigalia negligeret; Dicebant Imperij diſſolutionem eſſe, ſi fructus, quibus Reſp. ſuſtinetur, diminuerunt Cuiuſq; ciuitatis libertas (ait Thucydides) firmè retinetur, ſi adſit potentia, quæ hoſtibus, finitimiſque populis reſiſtere poſſit.

Senatus tamen, qui ſolus in Republica de ratione conficiendæ pecuniæ, deque vectigalibus imponendis eſt acturus, cognoſcere debet ſubditorum opes & facultates, ne nimis vectigalium excedat aut grauefcat onus. Detrahendus eſt ramus, non arbor radicitus euellenda, nec tantum inſpiciendum, quid Senatus authoritas, quam quid ſubditi poſſint. Inſana eſt illa principatus cupiditas, quæ ſolo luxu, ac lubito vectigalia metitur. Tondere oues, non deglubere, boni paſtoris eſt, ſcribebat Tiberius Cæſar ad Æmilium Ægypti Prętorem. Detracta pelle examinantur oues, aiebat Cyrus ad rem apud Xenophontem.

Mulgere, & hircos ſi velit, pater poteſt

Pho-

Sed ſanguis pro lacte ſaliens fluet, ait Nazianzenus.

Phocilides vetat omnes vna pullos ex nido auferri, nulla aue cum matre relicta. Neque laudandus (ait Cicero ad Atticum) Princeps, qui pennas ſubditis ita incidit vt eaſdem renaſci. Cadit illa Reſp. (loquitur Plinius) cui ærarium eſt ſpoliatium ciuium, & cruentarum prædarum receptaculum. Ariſtoteles dicebat Alexandro, optimum eſſe Principis theſaurum ſubditorum opes, & ſubditos locupletes eſſe veluti puteos, qui, cum pleni, ſunt facilè hauriuntur; eſſe velut radices, quæ leuiter exſectæ nouos ſemper emergunt in fructus.

Onera ſunt importabilia vectigalia, ni modos à Senatu ſtatuatur pro rerum copia, & inopia. Qui molli potentiæ manu ſubditos tractat, lætos habet, & obſequentes; qui fortiter premit, ingratos, & rebelles. Caueat etiam Senatus, ne vectigalia ſint noua & crebra, quæ ad opprimendos inducta ſubditos cenſentur; vt imponantur æqualitate ſeruata, nam onus, quod æquè pendet aliis humeris ferentium leuius ſolet eſſe

eſſe malum, vetatque ne inde in diſpari dolore obrepat populorum liuor ad perturbandam Rempublicam

Ferre quam ſortem patiuntur omnes
Nemo recuſat.

aptè Seneca. Denique vt exigantur ſine tumultu, & ceſſante neceſſitate remittantur; ne id contingat quod accidit Senatui Romano, qui deſertus eſt à populo Romano obſequium exuente & fidem, cum nunquam tributa remitti videret.

L E X
OCTVAGESIMA IV.
Cura Senatus ne deſtituatur ærarium.

Potior Reipublicæ vis, tum ad gerenda bella, tum ad procuranda pacis ornamenta in ærario ſita eſt. Nunquam benè à Senatu Reipublicæ conſulitur, ſi illius patrimonium deſit, & ſubſidium.

Non

Non laudatur Lycurgus, qui Lacedæmonios ærarium habere noluit, quos meritò pauperies appellat Plutarchus, vel ipſa patrimonij ope deſtitutos. Potiùs probro quam laudi vertitur Athenienſibus quod tempore Themiſtoclis ærarium caruerint. Expedit ærarium in quacunq; Republica eſſe, cuius manutenendi, & augendi ratio ſpectat ad Senatum.

Abſint tamen à Senatu artes augendi ærarijs indecoræ. Pręſtat Rempublicam inopem habere (aiebat Pertinax Imperator) quam ad diuitiarum cumulum per indecora veſtigia peruenire. Liuius ipſe teſtatur, omnem quæſtum ad augendum ærarium partibus conſcriptis indecorum viſum eſſe. Probatiſſimum eſt illud ærarij genus, quod bellis non deficit temerè ſuſceptis, quod non profunditur in Scurres, Lenones, Mimos, Scorta, & eiuſmodi plura publicarum virtutum dehoneſtamenta.

Magnæ opes non multa capiendo, ſed multa non perdendo quæruntur. Vbi nullus errogandi modus eſt, ibi perditio eſt; nec dedecet Senatum ſuæ Reipublicæ vires metiri; vt ex-

pen-

penſæ reditus non excedant.

Ea eſt tuta ærarij conſeruatio (aiebat Antoninus Pius Imperator) qua ærario ipſo parcè vtuntur principes, nihil inutiliter expendant, nihil perire permittant. Nihil ſtolidius eſt, quam ſi Rempublicam arrodant ij, qui nihil in eam ſuo labore contulere. Eo Septimius Seuerus ærarium Romanum longè ditiſſimum reliquit.

Non permittat Senatus ærarij incrementa per Alchimiam parari. Ars eſt, quæ ampla fert damna, nullam expenſarum reſtaurationem. In hanc iure iactantur rithmi.

Ars eſt ſine arte
Cuius pars ſine parte
Cuius mater otiari
Cuius votum denigrari
Cuius labor eſt inflare
Cuius finis deſperare
Cuius pæna eſt perire
Cuius fructus mendicare
Cuius merces nuſquam ſtare
Et in Cruce interire.

Optimum Senatui Alchimiæ genus eſt (inquit Hippias Athenienſis) non aurum ex fæno & herbis affectare, non rudiora pro argento liquare,

me-

metalla, ſed vti poſtulet egeſtas præfæcturas quaſdas, honores & dignitates vendere, atque in nummos cõmutare. Laudabile fecit Chartaginenſibus Ariſtoteles etiam Magiſtratus venales habere, vbi de inopia Reipublicæ periclitantis ageretur. Etiam in Senatum Romanum quoſdam lectos eſſe ſolo pecuniæ merito ad publicam ferendam opem teſtantur Spartianus, & Lampridius. Quod fieri contingit ſine decore, ſæpè cohoneſtat egeſtas, ait Tullius.

LEX OCTVAGESIMA V.

Annona nunquam negligenda Senatui.

NVlla re magis infirmatur Reipublicæ robur, quam annonæ detractione, ac defectu; nulla vi magis roboratur Reſpub. quam annona, qua bello, & pace iuuatur. Non ſit hæc vilior Senatus cura, á qua ſæpè pendet Reipublicæ ſalus. Ciuibus, & populis viuere

re neceſſe eſt, & vltimum humanorum ſupplicium eſt fames, qua mori miſerrimum eſt.

Monet Plato in ſuis legibus, vt primæ ferantur leges in Senatu de copia, & ratione ſubuehendę, habendęvè annonæ.

Exemplum præbet Senatus Romanus, cui ſumma, & ſeuera annonæ cura ſemper fuit. Ità ex Africa, & Ægypto frumento ad alimenta ciuium, & populorum delato, impetus omnes, & ſeditiones, quę facilè erumpunt ex annonæ defectu ſapientiſſimè cohibebantur. Nihil periculoſius (ait kechermanus) famelico populo, quem non arma, non magiſtratus, non iura diuina, aut humana, non pudor aliquis coercere valet.

Neſ it plebis ieiuna timere

canit Claudianus; ſicut contrà eodem annuente

—— Summa fauoris
Annonæ momenta trahi.

Iulius Cæſar bellis licet inuolutus ac penè merſus Germanicis, ne populus fame laboraret, Romam reuerſus eſt.

Ijs verò, qui Annonam flagellant, à Senatu non leues irrogandæ

486

X

IMA VI-
s à Sena-
in Rem-
ucen-

lutem Ciuium,
eipublicæ in-
mitatem, ad
itatem cunctis
parandam cō-
tur leges. Ad
ſuas quoque
gulator Deus,
abolere, muta-
od Iuſtum, aut
dem eſt, nec Iu-
nditus circum-
ec nouandæ le-
anda iura, quæ
ſeçernatur ab

Iniuſti ſateare

Tem-

Tempora ſi,faſtoſque voles euoluere
mundi
Nec Natura poteſt Iuſto ſecernere
iniquum
Diuidit vt bona diuerſis, fugienda
petendis

canit Horatius.

Maxima vis eſt legis vetuſtas in Republica, & grauiſſimum eſt feneſcentis conſuetudinis imperium. Deſueſcere ijs, quæ longo roborata ſunt vſu, ijſque aſſueſcere, quæ vſui incognita ſunt, admodum difficilè eſt. Chara vetuſtatis ſpecies ſe ipſam facilè abſque noua lege tuetur, nouitas vix vlla præmiorum ſpe, metuque pœnarum, aut Magiſtratuum officijs conſiſtit, vix in extremis morbis noua quæ ſunt extrema remedia tentanda ſunt. Lucrenſes Legumlatores non niſi immiſſo in laqueum collo nouas ferebant leges. Exitij periculum nouitas prælefert præcepti. Ipſa mutatio (inquit D. Auguſt.) conſuetudinis, quę adiuuat vtilitate, nouitate perturbat.

Licurgus iuramēto adſtrinxit Lacedæmonios, ne aliquid ſuis in legibus mutarent, donec rediret; Abijt animo non redeundi. Ariſtoteles docuit

cuit melius eſſe legum, & magiſtratuum imperfectionem tolerare, quã mutando Reip. ſtatum euertere. Interrogatus Pauſanias qnam ob rem apud Spartanos nefas eſſet mutare legem, quia (inquit) leges ſupra homines ſunt, non homines ſupra leges. Apud Aeginetas cautum erat, vt qui nouæ condendę legis occaſionem daret, inuiſus fieret, & execrabilis omnibus.

Legum nouitatem non facilè Senatus inducat in Rempublicam, inducat tamen, vbi fuerit opus, præſertim ad corrigendos mores, ne clamet Plautus in Trinummo.

Nunc mores nihili faciunt, quod licet, niſi quod habet,
Ambitio iam more ſancta eſt, libera eſt à legibus,
Petere honorem pro flagitio, more fit
Mores leges perduxerunt in poteſtatem ſuam.

Si mutandæ leges, aut nouandæ (ait Liuius) id agendum, aut morũ, aut temporum intuitu: Ob id Ariſtoteles leges comparat menſuris, Solon monetis, quæ vbique & omni tempore non ſunt eædem. Semper

L bo-

bona legum mutatio, ſi fiat in melius, & finis mutationis obtineatur.

LEX OCTVAGESIMA VII.

Magiſtratus plures non facile à Senatu vni committendi.

LIcet ea ſit humani ingenij vis, & natura, vt ſæpè in diuerſa conatus intendat ſuos, expeditior tamen longè eſt humanę mentis vſus, ſi vna vni negotio peragendo ſe ſe deuoueat. Non eadem arte mens exercetur, & corpus. Cytharædus benè poteſt memoriæ ſimul, vocis ſono, digitorum flexibus varijs inſeruire, Alios dextra percurrit neruos, alios læua trahit, nec pes otioſus certam legem temporum ſeruat; hæc omnia vna poteſt. Agricola arua ſimul, & vineta, alueas, & arbuſta coli, & pratis, pecoribus, hortis, al-

alucaribus curam accomodat; Aſt hæc ſunt vnius mentis vnicum opificium multiformi exercitatione diſcretum. Vnum officium, ſi non leue; vnus Magiſtratus ſi rei ſit, non nominis tantũ, totam occupat mentem, reliquis adimit locum.

Etiam naturæ conditio talis, vt non vni omnia, ſed ſingulis diſtincta det officia, Soli vt liceat, Igni, vt ardeat, Aquæ vt humectet, & ſi alia præbet ſimul munera, acceſſoria ſunt, principem haudquaquam locum tenentia. Qui ad plura ſimul feſtinat munera obeunda, aut nullum ritè peragit, aut citò cadit ſub pondere. Tritum eſt illud

Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus.

Iuſtiniani lege vetabatur, ne quis auderet, vno eodemque tempore Aduocatione vti, & Conſiliarij munere. De Metiocho quodam omnia in Rep. agere volenti circumferebatur (vt teſtis eſt Plutarchus) Athenis Metiochus exercitum ducit, Athenis Metiochus vias curat, Metiochus farinam tractat, Cunctis præeſt, Metiochus itaque plorabit, plorabunt Athenæ. Plurima ſanè oriuntur in-

commoda publica vbi plura in eumdem conferuntur officia;Idque ſæpè numero contingit; vt nimium vno magiſtratuum cumulo creſcente protinus iura dominationis occupet in Rep. quod fuit Monitum Marci Rutilij Cenſorini, cum bis ad cenſoriam eueheretur dignitatem. Superbiunt Ciues honorum multiplicitate (ait Tacitus) & inde cætera quæ non obtinent, audent pertentare. Ob id in Senatu Romano fuit Aſinij Galli ſententia in ſingulos annos duodecim Candidatos eſſe nominandos. Ea ratione Laconicam reprehendit Ariſtoteles Rempubl. quod plures vni adijcerentur Magiſtratus, quo conſilio ſuperbia, & animi ferocia excitaretur. Hi ſunt præpotentes illi, qui maximè cauendi ſunt in Republ. ne vnquam dicere poſſint:

In manibus noſtris Regnum eſt: ea quippe poteſtas
Ad nos more ſuo ſemper viduata recurrit.

LEX
OCTVAGESIMA VIII.
Exteri, & peregrini à Senatu non facile ad Magiſtratus aduocandi.

NEque omninò exteros, & peregrinos à magiſtratibus arcere, neque facilè aduocandos, ſanius eſt politicorũ conſilium. Ciuium domicilium quandoque rimari fas eſt, plerumque etiam virtutem ſine domicilio. Non minus rectè tractare Remp. poſſunt exteri, quam ciues, & indigenæ. Vtrinque poteſt æquitas, fides, probitas corriuare. Queunt peccare exteri, ſed etiam ciues, ſi negligentia præſint, aut priuatis ducantur affectibus.

Conſultiùs tamen eſt Ciuibus, & indigenis Magiſtratus committi, quam

metalla,ſed vti poſtulet egeſtas præfæcturas quaſdas, honores & dignitates vendere,atque in nummos eōmutare. Laudabile fecit Chartaginenſibus Ariſtoteles etiamMagiſtratus venales habere, vbi de inopia Reipublicæ periclitantis ageretur. Etiam in Senatum Romanum quoſdam lectos eſſe ſolo pecuniæ merito ad publicam ferendam opem teſtantur Spartianus,& Lampridius.Quod fieri contingit ſine decore, ſæpè cohoneſtat egeſtas,ait Tullius.

LEX OCTVAGESIMA V.

Annona nunquam negligenda Senatui.

NVlla re magis infirmatur Reipublicæ robur, quam annonæ detractione, ac defectu; nulla vi magis roboratur Reſpub.quam annona,qua bello,& pace iuuatur. Non ſit hæc vilior Senatus cura, à qua ſæpè pendet Reipublicæ ſalus. Ciuibus,& populis viuere

re neceſſe eſt, & vltimum humanorum ſupplicium eſt fames, qua mori miſerrimum eſt.

Monet Plato in ſuis legibus, vt primæ ferantur leges in Senatu de copia, & ratione ſubuehendę, habendęvè annonæ.

Exemplum præbet Senatus Romanus, cui ſumma, & ſeuera annonæ cura ſemper fuit. Ità ex Africa, & Ægypto frumento ad alimenta ciuium, & populorum delato, impetus omnes, & ſeditiones, quę facilè erumpunt ex annonæ defectu ſapientiſſimè cohibebantur. Nihil periculoſius (ait kechermanus) famelico populo, quem non arma, non magiſtratus, non iura diuina, aut humana, non pudor aliquis coercere valet.

Neſ it plebis ieiuna timere

canit Claudianus; ſicut contrà eodem annuente

—— Summa fauoris
Annonæ momenta trabi.

Iulius Cæſar bellis licet inuolutus ac penè merſus Germanicis, ne populus fame laboraret, Romam reuerſus eſt.

Iis verò, qui Annonam flagellant, à Senatu non leues irrogandæ

dæ ſunt pænæ. Præcipitur á Valente, & Valentiniano Imperatoribus Anthemio Præſidi, vt omnem in hac muneris functionem exuat humanitatem. Ob id apud Priſcos Sitones, fori curatores, & Cereales conſtituebantur. Iuuat quidem, vt fecit Aeacus accepto reſponſo ab oraculo Delphico in montem conſcendere, ibique ſublatis in cœlum manibus Numen exorare, vt Græciæ fameſcenti ſuccurrat; Aſt non eſt hoc vnum Senatus onus. Id ſane, inquit Tacitus, primum caritatis remedium, quo Roma Claudio imperante liberata eſt, ſed non eſt ſolum. Ad hoc datus eſt à Deo in Republ. Senatus, non vt tantum populos præſideat, ſed etiam, vt prouideat.

LEX

LEX OCTVAGESIMA VI.

Legum nouitas à Senatu non facile in Rempubl. inducenda.

AD ſalutem Ciuium, ad Reipublicæ incolumitatem, ad beatitatem cunctis comparandam cōduntur leges. Ad hoc ſuas quoque tulit leges ſummus legūlator Deus, ſemelque latas neſcit abolere, mutare, aut innouare. Quod Iuſtum, aut iniquum eſt, ſemper idem eſt, nec Iuſtitiæ, aut impietati inditus circumuertitur ordo: Ideô nec nouandæ leges, aut facilè immutanda iura, quæ data ſunt, vt Iuſtum ſecernatur ab iniquo

Iura inuenta meta Iniuſti fateare neceſſe eſt,

X 2 *Tem-*

Tempora ſi,faſtoſque voles euoluere mundi
Nec Natura poteſt Iuſto ſecernere iniquum
Diuidit vt bona diuerſis, fugienda petendis

canit Horatius.

Maxima vis eſt legis vetuſtas in Republica, & grauiſſimum eſt ſeneſcentis conſuetudinis imperium. Deſueſcere ijs,quæ longo roborata ſunt vſu, ijſque aſſueſcere, quæ vſui incognita ſunt, admodum difficilè eſt. Chara vetuſtatis ſpecies ſe ipſam facilè abſque noua lege tuetur,nouitas vix vlla præmiorum ſpe, metuque pœnarum,autMagiſtratuum officijs conſiſtit, vix in extremis morbis noua quæ ſunt extrema remedia tentanda ſunt.Lucrenſes Legumlatores non niſi immiſſo in laqueum collo nouas ferebant leges. Exitij periculum nouitas præfert præcepti. Ipſa mutatio (inquit D. Auguſt.) conſuetudinis,quę adiuuat vtilitate,nouitate perturbat.

Licurgus iuraméto adſtrinxit Lacedæmonios, ne aliquid ſuis in legibus mutarent,donec rediret;Abijt animo non redeundi.Ariſtoteles docuit

cuit melius eſſe legum, & magiſtratuum imperfectionem tolerare, quã mutando Reip. ſtatum euertere. Interrogatus Pauſanias qnam ob rem apud Spartanos nefas eſſet mutare legem, quia (inquit) leges ſupra homines ſunt, non homines ſupra leges. Apud Aeginetas cautum erat, vt qui nouæ condendę legis occaſionem daret, inuiſus fieret, & execrabilis omnibus.

Legum nouitatem non facilè Senatus inducat in Rempublicam, inducat tamen, vbi fuerit opus, præſertim ad corrigendos mores, ne clamet Plautus in Trinummo

Nunc mores nihili faciunt, quod licet, niſi quod habet,
Ambitio iam more ſancta eſt, libera eſt à legibus,
Petere honorem pro flagitio, more fit
Mores leges perduxerunt in poteſtatem ſuam.

Si mutandæ leges, aut nouandæ (ait Liuius) id agendum, aut morũ, aut temporum intuitu: Ob id Ariſtoteles leges comparat menſuris, Solon monetis, quæ vbique & omni tempore non ſunt eædem. Semper

bona legum mutatio, ſi fiat in melius, & finis mutationis obtineatur.

LEX OCTVAGESIMA VII.

Magiſtratus plures non facile à Senatu vni committendi.

LIcet ea ſit humani ingenij vis, & natura, vt ſæpè in diuerſa conatus intendat ſuos, expeditior tamen longè eſt humanę mentis vſus, ſi vna vni negotio peragendo ſe ſe deuoueat. Non eadem arte mens exercetur, & corpus. Cytharædus benè poteſt memoriæ ſimul, vocis ſono, digitorum flexibus variis inſeruire, Alios dextra percurrit neruos, alios læua trahit, nec pes otioſus certam legem temporum ſeruat; hæc omnia vna poteſt. Agricola arua ſimul, & vineta, aleas, & arbuſta colit; pratis, pecoribus, hortis,

aluearibus curam accomodat; Aſt hæc ſunt vnius mentis vnicum opificium multiformi exercitatione diſcretum. Vnum officium, ſi non leue; vnus Magiſtratus ſi rei ſit, non nominis tantũ, totam occupat mentem, reliquis adimit locum.

Etiam naturæ conditio talis, vt non vni omnia, ſed ſingulis diſtincta det officia, Soli vt liceat, Igni, vt ardeat, Aquæ vt humectet, & ſi alia præbet ſimul munera, acceſſoria ſunt, principem haudquaquam locum tenentia. Qui ad plura ſimul feſtinat munera obeunda, aut nullum ritè peragit, aut citò cadit ſub pondere. Tritum eſt illud

Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus.

Iuſtiniani lege vetabatur, ne quis auderet, vno eodemque tempore Aduocatione vti, & Conſiliarij munere. De Metiocho quodam omnia in Rep. agere volenti circumferebatur (vt teſtis eſt Plutarchus) Athenis Metiochus exercitum ducit, Athenis Metiochus vias curat, Metiochus farinam tractat, Cunctis præeſt, Metiochus itaque plorabit, plorabunt Athenæ. Plurima ſanè oriuntur in-

commoda publica vbi plura in eumdem conferuntur officia;Idque ſæpè numero contingit; vt nimium vno magiſtratuum cumulo creſcente protinus iura dominationis occupet in Rep. quod fuit Monitum Marci Rutilij Cenſorini, cum bis ad cenſoriam eueheretur dignitatem. Superbiunt Ciues honorum multiplicitate (ait Tacitus) & inde cætera quæ non obtinent, audent pertentare. Ob id in Senatu Romano fuit Aſinij Galli ſententia in ſingulos annos duodecim Candidatos eſſe nominandos. Ea ratione Laconicam reprehendit Ariſtoteles Rempubl. quod plures vni adijcerentur Magiſtratus, quo conſilio ſuperbia, & animi ferocia excitaretur. Hi ſunt præpotentes illi, qui maximè cauendi ſunt in Republ. ne vnquam dicere poſſint

In manibus noſtris Regnum eſt: ea
quippe poteſtas
Ad nos more ſuo ſemper viduata
recurrit.

LEX

LEX
OCTVAGESIMA VIII.
Exteri, & peregrini à Senatu non facile ad Magiſtratus aduocandi.

NEque omninò exteros, & peregrinos à magiſtratibus arcere, neque facilè aduocandos, ſanius eſt politicorũ conſilium. Ciuium domicilium quandoque rimari fas eſt, plerumque etiam virtutem ſine domicilio. Non minus rectè tractare Remp. poſſunt exteri, quam ciues, & indigenæ. Vtrinque poteſt æquitas, fides, probitas corriuare. Queunt peccare exteri, ſed etiam ciues, ſi negligentia præſint, aut priuatis ducantur affectibus.

Conſultiùs tamen eſt Ciuibus, & indigenis Magiſtratus committi,

quam exteris,& alienigenis. Gente diſpares (inquit Thucydides) nihil in communem Reip. ſalutem conſulunt, ſed vel ſuo quique commodo vacant, vel quod agendum pro communi ſalute eſt, abſque matura deliberatione decernunt. Romani veteres (vt teſtis eſt Liuius) ne quidem Socios in Senatum admittebant. Magnus Alexander cum Perſas in conſilium adhibuit, malè audire cæpit. Labantis Reip. ſignum eſt (ait Lipſius,) cum ad ipſam fulciendam accedunt peregrini; veniunt vt Veſpillones proximum funus præſignantes. Cyrus moriturus monebat filium, vt non ex alienigenis, ſed ex conterraneis,& ciuibus ſibi conſiliarios adſciſceret.

Fit ſæpè vt exteri in Ciuium conſortium admiſſi, rerumque publicarum participes Ciuitatis quietem turbent, diffidia foueant, ſeditiones excitent. Omnes homines eadem natura fecit, at non omnes iiſdem affectibus copulauit Achæi Trœzenios, Thurij Sibaritas, Samij Zancleos, Chalcidenſes Amphipolitas eiecerunt. Occupant interdum Peregrini.

Et

Et Sellam Regni, trabeamque inſignia noſtri.

Ratio itaque indigenarum, ac ciuium in mandandis honoribus, & magiſtratibus habenda eſt; aſt non omninò ab iiſdem arcendi exteri, & peregrini. Romæ præcipuæ familiæ conſulares è peregrinis ortæ ſunt; neque exactis Regibus clauſi ſunt Magiſtratus peregrinæ virtuti. Numa Pompilius non modo non Patricius, ſed ne Ciuis quidem Romanus ex agro Sabino authoribus Patribus Romæ regnauit. M. Perpenna Græcus natione Conſul factus eſt. Traianus licet Hiſpanus factus eſt Romanorum Imperator; hæcque ea ratione facta ſunt, quod Gentis virtus non Patria æſtimanda eſt in Magiſtratibus, ac dignitatibus conferendis.

L E X
OCTAGESIMA IX.
Magiſtratus perpetui nuſquam à Senatu conſtituendi.

SEnatus, Ciuitas, Regnum, & Reſpub. abſq; Magiſtratibus eſſe non poſſunt, Id fatentur apertè Plato, Ariſtoteles, & Tullius, de Magiſtratu ea ſacri oraculi intelligenda ſunt, vbi non eſt gubernator, populus corruit. Sola Magiſtratuum deſcriptione Rerumpub. moderationes contineri vel ipſe tradidit Lucretius non ſolum naturæ, ſed etiam politiæ ſcrutator

Res itaque ad ſummam fæcem, turbaſque redibat,
Imperium ſibi cum ac ſummatum quiſque petebat;
Inde Magiſtratum partim docuere creare,
Duraque conſtituere, vt vellent legibus vti.

Ma-

Magiſtratus verò non eſſe perpetuos, id ſanè expedit in quacumq; Republica, quod ab ipſo Magiſtratus nomine clarè deductum eſt: Magiſtri enim ijdem non ſemper habentur in Scholis. Vbi multi ſunt natura, & virtute pares, ibi multi debent magiſtratuum eſſe participes, ne ſtatus tranquillitas æmulationis ſtimulis conuellatur. Diuturna imperia multos ad faſtum, reſq; nouas intentandas extollunt. Cæſarem Imperij conſuetudine captum rapuiſſe Dominationem ſcribit Suetonius. Miltiades multis in Imperijs magiſtratibuſque verſatus non videbatur poſſe eſſe priuatus ex Æmilio Probo. Themiſtocles ex diuturno imperio maiores concepit animos, quàm vt Democratiæ expediret. Rebus pub. prorſus exitiale eſt, ſi quidam eodem magiſtratu & Imperio ſemper emineant. Hermodurum Epheſij ciuitate ſua expulerunt cum hoc elogio, nemo de nobis vnus ſemper excellat, ſed ſi quis extiterit alio in loco, & apud alios ſit.

Imperandi & parendi viciſſitudo ciuium animos non corrumpit, in-

genia reprimit faſtuoſa, neque nimia inebriari licentia ſinit. Athenienſes Magiſtratus ſuos annuos habebant. Senatus Romanus cenſuit Magiſtratus continuari rem eſſe cōtra Rempub. nam Magiſtratuum perpetuitate creſcit auaritia, fouetur ambitio. Paucis æuiterno honorum orbe circumlatis illæ adaptantur Claudiani Laudes in Stiliconem effuſæ

Ac primùm ſcelerum matrem, quæ ſemper habendo
Plus ſitiens patulis rimatur faucibus aurum,
Trudis Auaritiam: cuius fædiſſima nutrix
Ambitio, quæ veſtibulis, foribuſque potentum
Excubat & precijs commercia poſcit honorum,
Pulſæ ſimul.

Vnus æuo memorandus Fabius Maximus, qui cum à ſe quinquies, à parentibus ac maioribus ſæpè geſtus conſulatus etiam filio mandaretur, deprecatus eſt vt vacationem honoris huius Familiæ Fabiæ concederent, ne maximum Imperium in vna familia continuaretur.

LEX

L E X
NONAGESIMA.
Nullus venalis magiſtratus à Senatu inſtituendus.

ABiecta nimis eſſet illius Senatus maieſtas, quæ Magiſtratus ſoli virtuti decernendos, faceret venales, ac pretio ſubiectos. Magiſtratus ac dignitates venditare, idem prorſus eſt, ac meriti iura violare, virtutem ipſam auro pretioſiorem auro ſubijcere. Eo Ariſtoteles Senatum Carthaginenſem ſua vocat indignum maieſtate, quod venalia effecerit officia. Infamia quædam Senatus eſt ab ijs pecuniam accipere, à quibus conſilia libera atque incontaminata acceptutus eſt. Officiorum nundinationes eo ſemper prohibuit Alexander Seuerus, quod aduerteret, neceſſe eſſe Iuſtitiam ementem, Iuſtitiam

vendere. Non eſt Reſp. Auaritiæ mancipanda, neque animo ſordeſcentem maculandus eſt Senatus
Patricius Conſul maculat, quos vendit honores
in Eutropium canit Claudianus.

Reipublicæ malè conſtitutæ, ac citò interituræ argumentum eſt, cum Magiſtratus venales fiunt, eſt hoc Platonis oraculum. Ex quo pecunia in honore eſſe cæpit (inquit Seneca) verus rerum concidit honor, ijque qui poteſtatum mercatores facti ſunt, quærunt non quale ſit quicquid, ſed quanti. Quin ad ipſius Magiſtratus contemptum res hæc facit quandoquidem pretium, quod habetur, hoc ipſo vileſcit, vt inquit Quintilianus.

Nero cum optimæ ſpei adhuc Iuuenis eſſet promiſit Senatui nil ſuis in penatibus venale ſe ſe permiſſurum. Id quondam decus erat Romani Senatus nullum vendere magiſtratum, ac delectu ex optimis habito gratuitò mandaturum. Inde ſanctiſſima dicta eſt lex Iulia ab Auguſto lata, qua largitiones vetabantur ad petendos magiſtratus, ijque qui pecunia dignitates obtinuiſſent,

quinquennio vacarent.

Ærarium, quod ementium Magiſtratus largitate repletur, eorundem ambitione citiſſimè exhauritur; facilè nimis obtenti magiſtratus authorita te repetitur, quod ſola datum eſt ambientis animi coactione; nec fit ideo beata Reſp. ſicut illa, de cuius ciuibus Horatius

Priuatus illis cenſus erat breuis
Commune magnum.

Beatam potius efficiũt Rempub. ciues illi, qui nulla congeſta ad captandos honores pecunia, ſpreto omni cenſus ſplendore ſola radiante virtute fugant abiecti ſtatus tenebras, ſolo merito magiſtratus, & dignitates capeſſentes. Proſtant exẽpla Epaminondæ in Thebanorum Rep. Ariſtidis in Athenienſi, Curij, Fabricij, & aliorum in Romana, de quibus iactatum

Pauper erat Curius, Reges cum vinceret armis:
Pauper Fabricius, Pyrrhi, cum ſperneret aurum.

LEX

LEX NONAGESIMA I.

Nemini ſubito à Senatu primæ dignitates decernendæ.

DIſcat in hac re à Natura Senatus, quæ non illicò perfectum quicquam producit, ſed pedetentim ab imperfectioribus ad perfectiora progreditur: Leges ipſæ ciuiles iubent, vt gradatim promerentibus deferantur honores. In re nautica non bene perampla regit nauigia, qui ante remos non duxerit, aut ſe exercuerit in celocibus, lembis, & cymbis. Romæ ſingularia fuere quorumdam exempla, qui ſine gradibus in primas proceſſere dignitates. Abortus is Flaminio contigit, Scipioni Africano, Metello, & Auguſto, quem tamen inſecuti ſunt Tribnni plebis Fuluius, & Manlius declamantes apud Plutarchum, nullum eſſe no-

cent ina Reip. malum, quam ciues ad ſummos honores ſtatim emergere. Senſim ac gradatim aſcenderunt apud Athenienſes, Ariſtides & Phocion, Ageſilaus apud Spartanos, Cato apud Romanos, qui cæteris melius Remp. adminiſtrarunt, Peſtis Reip. à Tullio vocatur Inuidia, quam præcox aduerſus ciuem concitat dignitas. De hac re cecinit vates ille

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit
Tum ſuus ex merito quemque tuetur honos.

Ex eo Titus Quintius cæpit odio habere Philophæmenem Achæorum Ducem, Antonius Auguſtum, Traianum Adrianus, Pompeium Marcellinus. Perturbatur Reſp. tota, cum quis aſſidet clauo repente, antequam prima didicerit eiuſdem Reipub. adminiſtrandæ rudimenta. Clarorum virorum tormentum eſt in Rep. alicuius ſubita elatio; quæ etiam ipſi extra ordinem euecto ſæpe caſum parat Platanus arbor elata eſt Ciuis ſubita dignitate clareſcens, ad quam cælo pluente confugiunt omnes, ſereno verò eandem lapi-

lapidibus petunt ac fuſtibus. Summus honor, ſummum onus; ad imperitum abſque bonorum experimento ſublatum, iactatum eſt. Coguntur eiuſmodi Reip. infantes ſubito adulti dolentiùs cõqueri quam illi apud Sophoclem Paſtores, qui dicebant, ſeruimus armentis licet domini ſumus; eorumq; incommoda ſuſtinemus. De Samijs dicebat Pericles eo laborantes morbo, ſimiles eſſe infantibus, qui ſine mora, dum pultem pro lacte capiunt a matribus & nutricibus, plorare interim non deſinunt.

LEX
NONAGESIMA II.
Enixe ambientibus primæ Dignitates a Senatu inhibendæ.

QVi digniora, vt vulgo dicitur, per fas & nefas, affectant in Rep. ſubſellia, qui de primis capeſſendis honoribus nimium

mium ſolliciti anxiè laborant, vt immoderatæ cupidinis metam aſſequantur hi ſanè à Senatu præ alijs ab ijſdem arcendi ſunt. Adagium eſt omni poſteritati à veteribus commendatum, Publico laborantem fumo ſolitum eſſe in alios expuere miſerias. Hiſtriores ſunt, qui dum ad Theatrum vt cæteris præfulgeāt, extra Scenam merguntur in tenebris, atq; in miſeram ruunt ſeruitute ixiones ſunt qui cum nebula pro Iunone concumbunt, atq; ita Centauros procreant; dum enim primas impenſè venantur ſedes in Rep. facinora emittunt adulterina, quibus ſæpè Reip. paratur excidium. Monſtroſos ſemper ac centauricos habent impetus, qui imperandi cupiditate detinentur; ſemperq; iniuſta agunt, vt imperent. Aliorum vitiorum nutrix, quæ potentum veſtibulis excubat dicta eſt ambitio

Trudis Auaritiam, cuius fœdiſſima nutrix
Ambito, quæ veſtibulis, foribuſque potentum
Excubat.

At vbi regnum poſſident Vitia, omne exulat Reip. bonum. Nimis

proie-

proiecti ſunt horum ambientium mores, nec facile inueniuntur Lepidi, qui ſocordem leuitatem cognominis Triumuiri honeſta morum temperie ſuperet. Nihil vtilius Modeſtia Ciuium ad tuendas Reſp. Ideò grauiſſimè tulit Senatus Romanus, quod Iulius Cæſar Senatoribus ingredientibus Senatum non aſſurgeret; Idque habuit amiſſæ libertatis inditium ex ſola regnandi cupiditate.

Non tibi regnandi veniat tam dira cupido

latum eſt monitum à Virgilio ad Ciuem, qui velit optimus eſſe. Agût quæ ſua ſunt eiuſmodi ambientes viri, non quæ Reip. cunctaque pertrahunt vota in obſequium ſui, non in commodum commune.

Rari ſunt Piſone, qui ambitum ſapienter moderentur, primaſque Reip. inſulas ſpernentes, Patriæ ſemper vindicent libertatem. Saluius Otho nimijs honoribus cumulatus, vrbe egreſſus, in caſtra raptus, copias omnes Gallæ extorſit & breui, vrbe ipſa potit us eſt; quam ob rem, ne crebrius id accideret, cautum à Senatu eſt, vt ne quidem Senatori, non

non impetrata venia, vrbe abeſſe liceret.

LEX NONAGESIMA III.

Nimia alicuius poteſtas, à Senatu potius minuenda, quam augenda.

ID præcipuum in Rep. à Senatu curandum eſt, vt nemo poteſtate nimium excreſcente ſpem capiat occupandæ dominationis. Obtruditur in exemplum à Suetonio Cæſar, qui ſolus omnia & ad arbitrium adminiſtrare connitebatur. Etiam Brutus recte increpat Ciceronem, quod nimijs efferendo honoribus adoleſcentem Octauium aduerſus Remp. armaſſet. Idem prorſus eſt, quempiam nimia fretum regnandi potentia ad ſuprema honorum faſtigia iugiter admoueri, ac per ipſum ordinem Reip. euerti. Diademata ſperant, altiſſimos gerunt ſpiritus, qui culmina petunt, alioſque

attol-

attollere poſſunt. Tiberius Germanico Conſulatum obtulit, cuius munia præſens obiret, quo eum à curſu victoriarum abſtraheret. Dictaturam apud Romanos vltrà ſex mēſes nemo poterat retinere, teſte Pomponio, idque factum eſt, ne quis nimia creſceret poteſtate.

Capitur hominum vulgus, facilèque mouetur externa rerum ſeù honorum præcellentia, nec ſequitur inuitè Ciuem, quem deſpicit, ſiue merito, ſiue vſurpata dignitate ſpræminere. Petit enixè Iuno à Ioue apud Poetam, vt exteriora dignitatis argumenta retineantur à Lanitis, quibus præ cæteris colebatur; rogat ſupplex

Ne velit Indigenas nomen mutare Latinos
Heù Troas fieri iubeat, Teucroſque vocari
Ac vocem mutare viros, aut verbere veſtes.

Auguſtus ne odia ardentiùs concitare, faces & titulos Imperij ſæpè deponebat; Meminerat honorum enormitates eſſe ſerta quædam victimæ mactationi deſtinata. Contra mactatur Cæſar, mactatur ipſa Reſp.

Reſp. cum vnus in eadem Imperatoris ſuſcipit nomen, cum ipſo regias ſtatuas in foro, ſuggeſtum in Orcheſtra, ſedem auream in curia, templa, aras, & ſimulachra inter Deos.

Nec Regna ſacium ferre, nec Tedæ queunt

ait Seneca. Societas pacem excipit in ciuibus poteſtatem, omnemque in vno dominatum exhorreſcit. Solus eſſe vult, qui extra Societatem & pares affectat imperium. Frangendæ ſunt eius vires, qui vel propter res geſtas, vel propter collegarum negligentiam nimio excreſcit robore in Rep.

LEX

NONAGESIMA IV.

Priuilegijs & honoribus præ cæteris à Senatu cumulanda nobilitas.

EXcellum & ſingulare omnis Reipubl. decus eſt nobilitas, cuius di-

dignitas non tãtum à genere, quam virtute accerſenda eſt. Is ordo præ-cæteris à Senatu colendus indultis fauoribus, ac priuilegiis cumulandus. Imagines olim, columnæ, ſtatuæ, & reliqua inſignia gentilitia Nobilibus decernebantur, vt animo excelſiore raperentur ad augendam factis Reip. gloriam. Ancus Martius (ait Liuius) Nobilis vna imagine Numæ. Obrepſiſſe ad honores (ſcribit Tullius de Piſone) commendatione fumoſarum imaginum. Omnis benè conſtituta Reſp. honorarias Nobilitati conſtituit præ cæteris dignitates. Aegyptij, Perſæ, Macedones, & alij ſelectum hunc ordinem habuere, quem tamen ſemper exoſum habuere Tyranni, quorum vetus eſt preceptum, obtruncandas eſſe eminentes ſpicas.

Facilè periclitatur & cadit illa Reſp. cui deeſt Nobilium ſuſtentaculum. Non tandiu ſtetiſſet Macedonum Regnum, ni tot habuiſſet Nobiles, præpotentes, ac ferè Alexandros. Perſicum Imperium concidit ſtatim occiſo Dario, atque extincta Regni Nobilitate. Macchiauellus ipſe Nobilitatis oſor & ho-

hoſtis fatetur occiſo, Turcarum Imperatore neminem eſſe timendum, quia nemo ſupereſt Nobilis. Deiectus animus cum abiecto genere enutritur, & qui generis claritate deſtituitur, ad nihil præclarum poteſt aſſurgere

Fortes creantur fortibus & bonis
—— nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ columbam.

Eorum Nobilium priuilegia ſint, quibus lex eſt impoſita, vt preclaris Maiorum inhæreant veſtigijs, perque ardnam, præruptamque virtutis ſemitam ad gloriam contendãt. Non eſt ſatis ortum ſplendidum cõtraxiſſe, ſi vita in gloria deuoluatur in tenebras. Dehoneſtantur Nobiles, qui ſine virtute, aut merito honoribus cohoneſtantur.

Pulchriùs multò parari, quam creari
Nobilem

canit Auſonius ad Solonis ſententiam. Nobilitas, quæ eſt Virtutis indicium, non debet eſſe nequitiæ pallium. Fuiſſet Themiſthoclis probrũ iure vulgatum à Tymodemo, ſi ſolo patriæ ſplendore ad honorum faſtigia euectus eſſet.

ſi

ibi præceps ruina conſtituitur
Tradere turpi faſces populus
Gaudet, eoſque colit atque odit
de vulgo fatur Seneca in Hippolito. Contra verò Nobilium animus nobilitatis ingenitæ ſtimulis excitatus ea ſolet faſtigia capeſſere, vbi cum virtute moratur gloria. Spectant Nobiles ſuorum Maiorum Imagines velut virtutis incitamenta, quibus paternas & auitas virtutes nouis ſemper cumulant meritis. Hi ſunt, qui pro patriæ tranquillitate, ac decore facilè vitam & fortunas effundunt, & detentò Nobilitatis fundamento, quod virtus eſt, ad nullum deſciſcunt ſcelus, aut Reip. maleficium. Non cenſetur Nobilis aut generoſus ciuis ille apud Iuuenalē, qui ſolo Nobilitatis gaudet nomine ſeruilibus, ac plebeijs conſpurcatus operibus

—— *Quis enim generoſum dixerit hunc, qui*
Indignus genere & præclaro nomine tantum
Inſignis?

Sparta æquiſſimis populo legibus, adminiſtratione Ephororum, & Optimatum diutiſſimè libertatem

tutata eſt. Athenæ populi arbitrio quondam gubernatæ Iuſtitia in ſubtrahendis honorib. magnis viris violata, ſtatum ſuum & ſi Spartanis potentia, & opibus ſuperiores nequaquam diù ſeruarunt. De plebe malè apta regimini (inquit Tacitus) priuata cuique ſtimulatio, & vile decus publicum. Idque eſt, quod in hiſtoria belli ciuilis Vitelliani recenſetur, quecumque ex populo in arduis negotijs ad ſua opificia, & negotiationes dilapſum, rem communem neglexiſſe.

In ordine Nobilium, qui plebeio nũquam poſt habendus eſt, ij etiam Nobiles collocandi ſunt, qui non generis modo vetuſtate, ſed virtute & rebus geſtis illuſtres ſunt. Auguſtus M. Agrippam nullarum hominem imaginum, ſed perſpectæ in re militari prudentiæ, fidei, fortitudinis extulit ſuper omnes, potentia & authoritate, tantum non ſibi adæquatum fecit.

LEX NONAGESIMA VI.

Nobilibus & plebeijs meritorum iura æquè ſeruanda.

REmp. benè conſtitutam ſeruatis ſumma æquitatè meritorum vicibus diutiſſimè cō-tineri, docuit Solon Athenienſis. Sæpè Nobiles non ſegregat à Plebeijs benè merendi ratio, hæcque ſuos in vtroque ordine poſcit honores, aduocat premia æquo iure diſtribuenda. Vtrobique virtus ſibi eſt pulcherima merces. Id æquum eſt (ait Plato in legibus ſuis) quo cernitur, vnicuique prodeſſe & proficere laborem ſuum: Reip. potentia tum augetur cum prẹmia, honoreſq; ſuos conſequuntur benè meriti omnes ſiuè infimæ ſint & abiectæ, ſiuè prænobilis genituræ. Nihil non aggre-

diuntur homines quicumque (inquit Liuius) ſi magnis conatibus magna præmia proponuntur; Magnis honoribus magni animi fiunt.

Ipſe decor recti facti, ſi præmia deſint
Non mouet, & gratis pænitet eſſe probum.

canit Iuuenalis. Stimulus virtutis eſt honos, & præmium ipſi virtuti collatum, hæcque genus non reſpicit, ſed panditur ex opere. Intereunt Reſp.(ait Euripides)cum viri fortes & ſtrenui nihil deterioribus plus afferunt; & nihil iniquius eſt, quam vno eodemque loco haberi, præmijſque æqualibus ornari Nobilem ignauum, & plebeijum fortem. Licet ſplendidum ſit virtutis nomen, eò ſolo non eſt contentus vir abiecti generis,qui benè de Rep. eſt promeritus

—— Inuenies multis de millibus vnum
Virtutem pretium, qui putet, eſſe ſui.

Non ſunt tamen honoribus & præmijs decoranda in Rep.merita quæcumq; at prudenti diſcrimine pendenda ſunt. Non eſt aurea decernẽda

da corona ei, qui feſtis Bacchi diebus cæteros, ſuperet bibendo, vt olim factum eſt Athenis. Malè Xerſes premia proponebat illis, qui nouum voluptatis genus inueniſſent. Non eſt lutum manibus, pedibus verò farina tractanda; id agunt qui præmijs dignos negligunt, ornant, vel potiùs onerant indignos. In nullo eſt virtus contemnenda, & Philoſophi ipſi qui gloriam virtutis contemnendam docent, nomẽ ſuum libelis & doctrinæ inſcribunt, quo gloriam aucupentur.

LEX NONAGESIMA VII.

Popularis ordo a Senatu non contemnendus.

EO ſanè maximè diradiat Reipub. ſplendor, ac Maieſtas, cum ad gubernacula Nobiles ſedent, clauumq; regiminis tenent. Magiſtratus quæ ſunt dignitatis ſubſellia, viros generes claros,

niæ pro ordine ſpopulari non perpendiſſet.

Ab ordine populari quæcumque famulitia in ciuitate parantur, ſine quibus Ciues vitam benè tranſigere non valerent. Apud populum Ciuium victus eſt, veſtis, medicina, opificium. Plautus in Aulolaria ex hoc coquos commendat, licet vile eſſet apud Spartanos eorum artificium.

Poſtquam obſonauit herus, & conduxit coquos
Tibicinaſque haſce apud forum.

Suetonius collaudatum ſuo æuo dicit Auguſtum, quod ſingulari ſtudio agricolas, & negotiatores complecteretur. Deus ipſe qui in altis habitat, humilia reſpicit, ſuſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem.

Nil melius de populo poteſt cogitare Senatus, quam ipſius inopiã & anguſtias ſubleuare; Nil melius conceditur quam labor, & negotium, quo otium exturbetur. Hoc erat Conſilium Appij Claudij dicentis, melius plebi Romanæ negotium concedi quam otium. Demetrius, & ipſe in conficiendis machinis belli-

cis excellens, eiuſmodi opifices diligebat, iugiter exercebat in Aſiæ tutelam. Nero Pictores amabat, Alij Principes dolatores, alij Agricolas & Tonſores habebant in pretio. Nulla ſtat ciuitas aut Reſp. ſine armis quæ tractant milites, ſine ſacris quorum cura Sacerdotibus mandatur, ſine Iudicijs quæ pertinent ad Magiſtratus, ſine alimentis quibus inſeruiunt Agricolæ, denique ſine inſtrumentis varijs, varijſque artibus quibus pollent opifices.

LEX NONAGESIMA VIII.

Mercatorum conuentus a Senatu non interdicendus.

CIuitas quæcumque quæ ſine dandi & accipiendi communicatione deficeret, libera mercatorum cõmercia æquis ex legibus flagitat. Sunt mercatores in Reip. (inquit Tholoſanus) velut pedes in corpore humano, qui reli-

reliquis membris neceſſaria transferunt. Vita dicitur & ſanguis Reip. negotiatio, per quam neruus belli & pacis pecunia nunquam deeſt. Bollabentes citò ſpectaremus florentiſſimas ciuitates, ni ſuſtineret illas mercatura. Nè dum vixerè diù, ſed etiam celebres factæ ſunt vrbes plures Emporijs & mercimonijs. Lycurgus & Romulus qui primi è ciuitatibus ſuis mercatores excluſere ab initio, eoſdem poſtmodum in ciuium numerum recepere. Solon, vt eam ciuibus ſuis neceſſariam ſuaderet, ante omnes illam dicitur exercuiſſe non lucri cupiditate detentus, ſed colluſtrandi terrarum orbis ſtimulo compulſus. Hac de cauſa etiam Equites Romanos negotiatores deſcribit Tullius in Verrem. Eo etiam vlyſſi Græcorum celeberrimo viro Mercatoris nomen inditum eſt.

Qui mores hominum multorum vidit & vrbes
Multa quoque, & ponto paſſus.

Deus ipſe in Leuitico exigens in ciuitate ſtateram iuſtam, æqua pondera, ſextarium non deficiens, Mercaturam, & negotiationem probat,

à Cicerone, quod ex iis Mercatores Græciam impleuerint auaritia, atque inexplebili cupiditate. Ij quoque mercatores à Senatu perſtringendi qui merces inuehunt damnoſas; nihilque opitulantes vitæ atque egeſtati, luxui tantum fauent, fuco, ludis, mollitiei, voluptatibus; qui immenſa pecunia quotannis prouincias ſpoliant, & regna, qui bonos mores vitijs peregrinis corrumpũt, qui denique ſublato patrio ritu, sẽper externis nouiſque ſtudentes rebus, perditiſſimis populos implicãt conſuetudinibus.

LEX NONAGESIMA IX.

Studium Pacis ſit Senatorum ſtudium.

OMnia pacem expetunt pro ſuo quęque captu. Primum Rebuſp. fælicitatis genus eſt diuturna, conſtantique pace potiri. Spatta Græcis, Roma Latinis exẽplo eſſe poſſunt, vbi qui ſapien-

tiùs egere, nihil pace ſpecioſiùs, nihil vtiliùs cogitarunt. Pugnatorum fælicitas, quæ modica eſt, & abſque vlla ſecuritate facilè extinguitur, extinctis ante quam in incendium deuolutis bellorum molitoribus. Vt à bello deterreantur ad bella propè niſi hæc de bello prodit Lucanus

Nobilitas cum plebe perit, latèque vagatur
Enſis, & à nullo reuocatum eſt pectore ferrum
Stat cruor in templis, multaque rubentia cæde
Lubrica ſaxa madent, nulli ſua profuit ætas.

At contra vbi pacis colitur inſtitutum, omnia cedunt in Reip. commodum eiuſq; fit numquam interitura fælicitas. Fælix & diuturnum Auguſti factum eſt Imperium clauſo Iani templo, pace terra marique conciliata. Pereant, melius eſt, illa duo infauſta pronomina, meum, ac tuum, quam pereat vnicum pacis nomen

Si duo de noſtris tollas pronomina rebus
Prelia ceſſarent, pax ſine lite foret.

Res eſt immaniſſima bellum, quæ ſe-

eritatem inuehit, & necem in Remſpb. res eſt inſana, quæ bellantibus furorem immittit, peſtilens eſt, quæ luem & exterminium inducit. Sola pace hæc male vltantur, curantur. Arma eò dumtaxat ſumenda ſunt, vt fiat ex bello pax; idque eſt quod tangit Lipſius cum ait, ſub Clypeo melius ſuccedere negotium pacis, ſubdente Lucano

——— arma tenente

Omnia dat qui iuſta negat.

Liuius ipſe docuit ſæpe tutiorem eſſe certam pacem bene conſtitutæ Reipub. quam ſperatam victoriam, cum illa in noſtra, hæc in Deorum manu ſita ſit. Tullius in oratione pro Marcello monet Iulium Cæſarem, ne aliquid victoria ſe feciſſe putet, niſi Remp. pace componat.

LEX

LEX CENTESIMA.

Nihil ſit Seuatori beatius, quam occumbere in optimo ſue Reip. ſtatu.

IVcundiſſimum eſt optimo ciui ſolatium mortis, cum illam aut ſuſcipit, aut ſatagit oppetere, rebus omnibus, & euntis Remp. ſuam fortunantibus. Beata mors idcircò Cæſaris & Marcelli à nonnullis dicta eſt, quæ contigit cũ Reip. Romaaæ felicitate. Ipſi quoque inter fauſta, tametſi occumbentes infauſtè inter Heroes feliceſque viros cælo dignos adſcripti ſunt.

Creſcit occulto velut arbor æuo
Eama Marcelli, micat inter omnes
Iulium ſydus velut inter ignes
Luna minores.

de

de iiſdem canit Venuſinus

Ioſiæ Regi manæ à Deo loco gratiæ datum eſt, quod pace & quiete publica caſurus eſſet, nec euerſionē populi ſui viſurus. Contrà infelix Heli Sacerdos & Iudex populi Hebræi, cuius regimine Arca capta, flos populi cæſus in prælio. Humanitatem abiecerunt Ciues illi, qui ſuæ tantum rei non negligentes, publicam ſalutem profunda transmittunt in curia; feri & immanes, qui priuati interitus ſolatium ruina publica emendicant; & ſuæ turpitudini in occiduam obtendunt infamiā, qui cum illo hominum portento verſiculum illum aut habent in ore, aut in votis

Me mortuo terram vapor flammæ voret

Me vel vidente.

Paternum animum gerunt, qui vt liberorum, ita ciuium ſuorum florentem ſtatum moribundi exoptāt; ferinum, qui quas laniare oues nequeunt, extremo voto iugulant. Epaminondam optimum Thebanum Ducem, ac ciuem beato animo obiiſse ferunt, audita ſuorum victoria, & Clypei ſui incolumi-

tā-

tate; Turni autem vita
— Cum gemitu fugit indignata ſub vmbras
cum ſpectaret in alienos pertranſiſſe ditiones & propriam ſponſam & gloriam; cum videret in regnum receptum profugam, admiſſos in dominium Troianos, qui ſua domi tutari non poterant.

F I N I S.

504

INDEX RERVM,
Ex Legibus Prudentiæ Ciuilis.

A

Adulatio.

Non oblectant tantum adulantium voces, ſed & ſibi conſtantem mentem infringunt. leg.44

Vaneſcit principum honor ſi promiſcuis adulationibus vulgatur. l.81.

Arrogantia.

Extinguit lumen prudentiæ. leg.58.

B

Bellum.

Innumera illud comitantur pericula; leg.25.

Prius in pacem quam in bella ſenatorum animi ferendi ſunt ſi fieri poteſt. leg.75.

Non propter vim, aut militum nume- rum

rum, ſenatus debet facilè in bella corruere.ibi.
Nullum bellum ſuſcipi debet niſi, aut pro fide, aut ſubditorum ſalute.ib.
Neſas ſenatui iura belli in armis tantum reponere.leg.76.
In ducis bellorum conſilio prudentia virtute, ſalus Reipub. poſita eſt.l.77
Inter bellorum anfractus nihil ineptius Duce rerum militarium imperito. ibid.
Diligentia, & labor præfulgidum eſt Ducis bellorum ornamentum. ib.
Ad gerenda bella potior Reip. vis ærarium eſt. leg.84.
Belli damna recenſentur.leg.99.

C

Celeritas.

Raro benè, & celeriter actum eſt. l.39.
Quod plerumque negant temporis anguſtiæ conſilij celeritate aſſequendum eſt.ibi.
Nil conſilijs tam inimicum quam celeritas.l.40.
Habet tamen, & conſilijs celeritas laudem.leg.41.
Celeritas ipſa in ſenatu debent eſſe matura.ib.

Concordia.

Nullæ vires concordem ciuium cœtum in-

infirmans poſſunt.leg.63.

Coniuratio

In ipſo vrbis ſinu hoſtes parit.leg.66

In coniuratione qui diſſimulat, ſe & patriam perdit.ib.

Coniuratorum ingenia fidem nunquam induere poſſunt.ib.

Conſcientia.

Lex intima eſt ſine qua nihil honeſtum meditatur homo,leg.19.

Bona conſcientia Reſpubl. ſolidantur. ibid.

Conſilium.

Vnius tantum haud probandum conſilium.leg.3.

Aetatis maturitate firmatum, florentem præſtat Reip. ſtatum, l.4.

Venetæ Reip. *felicitas à pacis conſilijs. leg.25.*

Media ſubire conſilia, ſæpè docent extremorum pericula, leg.28.

Omne conſilijs robur ſi prodeant ab amore patriæ.leg.29.

Ea ingenia ad conſilium deligenda ſunt, quæ negotijs paria non ſuperiora ſint.leg.30.

Conſilij gradum figere debet qui moderatur imperium.leg.34

Sine experimento laborant conſilia. leg.36.

Tota

Tota prudentia in conſiliorum cunctatione eſt.leg.39.
Nil conſilijs tam inimicum quam celeritas,leg.40.
Habet tamen,& conſilij celeritas laudem, leg.41.
Libertatem conſiliorum impediri idem eſt,ac Reipub. felicitatem periclitari,leg.42.
Remiſſus quandoque animus, at nunquam ſolutus prudentiora excitat conſilia,l.56.
Melius ea conſilium cuſtodit, quæ eripienda metuit.leg.57.
Conſilium omne à ſilendo ſiue à ſilentio dictum eſt,leg.61.
In Ducis bellorum conſilio ſalus Reip. poſita eſt,leg.77.

Conſtantia.

Plus conſtantia in ſperando valet, quam fortitudo in præliando,leg.14
Nihil magis Senatorem decet, quam conſtantiam ſeruare leg.34.
Grauiſſima quæque immobili conſtantia ferunt,quorum anni per calamitates tranſierunt.leg.33.

D

Dignitas.

Speciei decor dignitati congruens magnum eſt ornamentnm.leg.6.

Prodeſt collata ſapienti, nocet vero ſi ignorantia ſordeſcit.leg.7.
Sola virtus dignitatibus ornanda.l.17
Facilius eſt corporis, & ingenij digni-tatibus militiæ aſſidere clauo quam ciuilis gubernationis.leg.36.
Non ſunt aſſectandę dignitates ad tur-pitudinem imperij leg.47.
Vacare nota in ſummo dignitatis fa-ſtigio, maximum decus eſt,leg.48.
Eo ſenatorum dignitas ſublimior quò Senatus ex paucis, & ſelectioribus perficitur,leg.3.
Ab illo ſenatoria dignitas amouenda, cui graue eſt tacere. leg.61.
Quod Reip. vtile eſt reticere, ſenato-ris eſt deturpare dignitatem, leg. 62.
Ciuis ſubita dignitate clareſcens, Pla-tanus arbor eſt,leg.91.
Nobilitatis dignitas non tam à gene-re quam virtute accerſenda eſt. leg.94.
Omnis benè conſtituta Reſp.honorarias nobilitati præ cæteris conſtituit di-gnitates ibid.

Diſcordia.

Reipub. venenum,leg.63.
Armonicum ipſius cœli concentum in-terturbat. ibi.

Be-

Benè inſtituti regiminis numeros omnes obliterat.ib.

Æmulatricis gloriæ flammis ſuſcitata diſcordia haud odio habenda.ib.

Priuatis æmulantium diſcordijs publicæ vtilitates præferendæ.ib.

Doctrina.

Morum doctrina primum eſt ſtudium ſenatori quærendum,leg.8.

Doctrina ad altiora efferente perficiendus eſt regentis animus,leg.9.

E

Ærarium.

Potior eſt Reip. vis leg.84.

Abſint à Senatu artes illud augendi indecore ib.

Tuta ærarij conſeruatio eſt ipſo parcè vti,ib.

Ærarij incrementa per alchimiam haud paranda.ibi.

Ærarium quod ementium magiſtratus largitate repletur eorumdem ambitione ciriſſimè exhauritur.leg. 90.

Exemplum.

Ciues exemplo bonos efficere, decet ſenatorem,& Principem,leg.20.

Plura alenigenarum exemplo docentur,quæ nulla patria diſciplina traduntur.leg.27.

Bello-

Bellorum Dux ad labores alacriter ſuſcipiendos ſit exemplum, leg. 77.

Experimentum.

Si deſint, laborant conſilia, leg. 36.
Raro eximia virtus abſque experimento rerum reperitur, leg. 36.

F

Fama.

Bona fama Reſpublicæ ſolidantur, leg. 19.

Fides.

Fundamentum eſt ſocietatis humanæ, leg. 21.
Etiam hoſti ſeruanda. ib.
In malis promiſſis ſcindenda. ib.
Qui fidem contemnunt vltimam improbitatis lineam attingunt, leg. 23.
Quantum ſalutis generi humano bona fides præſtat, tantum incommodi perfidia. ib.
Facilè fidem vendunt proditorum ingenia. leg. 66.
Non eſt temerè fides delatoribus adhibenda, leg. 69.
Tutior eſt fides illa quæ patrio pugnat affectu, leg. 73.
Qui fidem delent, iuſtitiam omnem oppugnant. leg. 79.
Maieſtati, quæ dominatur fidei patroci-

ci-

cinium conuenit.ibid.
Prima ſœderis ratio fides eſt. leg.80.

Fœdus.

Summam propugnant iniquitatem, qui fœdera rumpenda docent, leg.79
Impotens eſt illa Reſpubl. quæ nequit ſe tueri ſine fœderis fractione. ib.
Prima ſœderis ratio, religio, iuſtitia, pietas, fides eſt.leg.80.
Vix vbi ſumma cogit neceſſitas cum impijs ſœdera iniri poſſe conceditur. leg.80.
Haud facile ferenda ſœdera cum gentibus valde remotis.ib.
Nequit laudari fœdus cum miſeris, & afflictis innitum. ib.

Fœlicitas.

Felicitati publicæ in ſummum prodeſt Religionis cultus leg.12.
Venetæ Reip. fœlicitas à pacis conſilijs, ibid.
Reip. fœlicitatem periclitari idem eſt, ac libertatem conſiliorum impediri.leg.42.
Primum Rebuſp.fœlicitatis genus diuturna pace potiri leg.99.
Pugnatorum fœlicitas facilè extinguitur.ib.

Mercator.

Mercatores in Repub.vt pedes in cor-

pore humano.leg.98.

Deus ipſe mercaturam probat ib.

Illi tantum mercatores interdicendi quorum quæus auaritia, aut vſura cordeſcunt.ib.

Illi quoque arcendi qui merces inuerint damnoſas. ibi

Fraus

Nec corruptiſſimi temporum mores prudentiæ nomen fraudi indere poſſunt.leg.22.

Solum cum publica ſuadet ſalus quandoque permittitur,ib.

Simulationis integumenta non ad fraudem adbibenda.leg.59.

Impium eſt fraude regnum augere.leg. 76.

Maieſtati quæ dominatur fraudis dominium non conuenit.leg.79.

G.

Gloria.

Vbi inanis glorię aucupium eſt ibi nulla virtus reperitur. leg.52.

Radix virtutis veram pro germinat gloriam.

Aemulatricis gloriæ flammis ſuſcitata diſcordia haud odio habenda.leg. 63.

H

Honeſtas.

Lex intima eſt ſine qua nihil honeſtum meditatur homo, leg. 19.
Aegreſſo honeſtatis limine iura poteſtatis exercere, res eſt viro cordato aliena, leg. 48.

Honor.

Solius virtutis debet eße merces, leg. 17.
Ciuium conatus ad augendum Reipub. decus extorquent bonores iuſtè collati. ib.
Periculis immoratur qui ſupremum bonoris apicem affectat, leg. 49.
Nihil graue moliri poteſt, qui priuatum, & inanem captat bonorem, leg. 52.
Quæ oſtentantur ſine virtute potius potius ignominiæ ſemina quam honoris, leg. 52
Sit honor ciui à Senatu collatus vt lumen facis, leg. 81.
Tyrannidis genus eſt ſi quis inter æquales nimio excedat honore. ib.
Vaneſcit Principum honor ſi promiſcuis adulationibus vulgatur. ibid.
Superbiunt ciues bonorem multiplicitate, leg. 87.
Haud omnino arcendi exteri ab honori-

ribus. leg.88.

Gradatim promerentibus deferendi honores. leg.91.

Qui de primis capeſſendis honoribus nimis ſollicitè laborant, à ſenatu arcendi ſunt, leg.92.

Capitur hominum vulgus, honorum præcellentia, leg.93.

Dehoneſtantur nobiles qui ſine virtute cohoneſtantur honoribus, leg.94.

Honores primi in ordine potius nobilium, quam plebeiorum præſtituendi ſunt. leg.95

Reip. potentia tum augetur cum præmia honoreſque ſuos conſequuntur benè meriti omnes, leg.96.

Stimulus virtutis eſt honos, ib.

Haud merita quæcumque honoribus decoranda. ib.

I

Ingenium.

Ingenia negotijs paria, non ſuperiora deligenda ſunt, leg.30.

Prægrandia ingenia etiam nolentia ſæpe Reipub. moliuntur exitium, ibid.

Diſſidia ex ingenij oſtentatione orta venena ſunt bonum regimen inficientia, leg.51.

Ingenij acumine facilius eſt militiæ aſſide-

ſidere clauo quam ciuilis gubernationis,leg.36.
Nihil clarius probat ſenatoris ingenium, quam in aduerſis inconcuſſa patientia.leg.33.
Crimen eſt ſenatorij muneris nobili fortunæ ingenio litare,leg.34.
Supremum regimen auuerſatur ingenium molle ad nihil aſſurgens difficile.leg.35.
Ingenij magnitudine quodlibet ponderoſum ſenatoribus fit. leg.35.
In mobili Reip. fortuna,ingenium mobile vtilius.leg.59
Proditorum ingenia facilè fidem vendunt.leg.66.
Ingenium præſtans exquiritur in Legatis.leg.82.

Iuſtitia.

Sublata legum iuſtitia imperia infirma ſunt.leg.10.
Iuſtitia ſolui quocumque nomine indignum eſt,ib.
Pereant ſtatus neceſſe eſt vbi deficit intaminata iuſtitia leg.16.
Quorum animus obſident lucra nequit occupare iuſtitia.ibi.
Iuſtitiæ vindicis eſt curare vt puniantur ſontes.leg.18.
Gubernatorum iuſtitia continentur

Re-

Reſpubl.leg.46.
Fines Reip. benè conſtituta,iuſtitia benè terminantur,leg.79.
Qui fidem delent, iuſtitiam omnem oppugnant,leg.79.
Prima fœderis ratio iuſtitia eſt,leg.80.

L

Labor.

Animum leui ſuccumbentem labori, horret ſupremum regimen,leg.35.
Labor præfulgidum eſt Ducis bellorum ornamentum,leg.77.
Nil melius conceditur quam labor quo otium exturbetur.leg.97.

Lex.

Sublata legum iuſtitia imperia infirma ſunt,leg.10.
Legibus ſolui quocumque nomine indignum eſt,ib.
Lex intima conſcientia eſt ſine qua nihil honeſtum meditatur homo, leg. 89.
Ad legum harmoniam perducendam ſemper valuit ſuauis iuſtitutio regiminis. leg.72.
Haud facile iunouanda ſunt leges.leg. 86. Legis vetuſtas maxima vis eſt in Rep. ibid.

Libertas.

Libertatem conſiliorum impediri, &

Reipub. felicitatem periclitari, idem eſt. leg. 42.
Deeſt ſenatui verum ſi liberum deſit Senatoribus in dicendo arbitrium. leg. 62.
Diſcordia, ira, &c. non eſt excitanda in ſenatu dicendi libertas. leg. 62.

Libido.

Deficiunt menti lumina dum libidini ſuppeditantur alimenta. leg. 54.
Animo per libidines corrupto, nihil honeſtum cernitur ineſſe. leg. 54.

Lis.

Ciuium lites facilè totum Reip. corpus perimunt. leg. 64.
Ibi iugiter pullulant Reipub. mala vbi ſunt in litibus diuerticula, ib.
Lis monſtrum eſt vorax. ib.

M

Magiſtratus.

Vnus Magiſtratus ſi non ſit tantum nominis totam occupat mentem, leg. 87.
Exteri à magiſtratibus haud omnino arcendi. leg. 88.
Conſultius ciuibus committantur. ib.
Ab ipſo magiſtratus nomine deducitur non debere eſſe perpetuos. leg. 89.
Magiſtratuum perpetuitate creſcit auaritia. ib.

Magiſtratus venditare eſt meriti iura violare.leg.90.

Magiſtratus viros genere claros virtute conſpicuos expoſcunt.leg.97.

Maieſtas.

Qui publicam maieſtatem contemnunt omne audent quo ipſam proſternant leg.68

Publica maieſtas contemnitur a nonnullis ſi nimis auſterè imperet.l.68.

Maieſtas Reip. ſplendeſcit diù ſi maleficorum caligine detergatur. leg.70.

Maieſtati quæ dominatur, fraudis dominium non conuenit ſed fidei patrocinium, leg.79.

Non deſit legatis Maieſtas.leg.82.

Sine vectigalibus Senatus Maieſtas retineri nequit.leg.83.

N

Natura.

Bonis internis ſupplet, quæ externis negauit.leg.6.

Quod ſola natura euocator ad lucem euaneſcit niſi præſto ſit ſapientiæ adiutorium.leg.9.

Naturales ſunt Rerump.conuerſiones & interitus. leg.57.

Quandoque neceſſitati parendum, vt ius naturæ ſeruetur.leg.80.

Naturæ conditio talis eſt; vt non vni

det omnia.leg.87.

Natura non illicò perfectum producit. leg.91.

A natura hauriunt nobiles cum ſanguine egregios ſpiritus.l.95.

Nobilitas.

Nobilitatis dignitas non tam a genere quam à virtute accerſenda eſt.l.94.

Omnis benè conſtituta Reſp.honorarias nobilitati præ cæteris conſtituit dignitates ib. & leg.97

Facile cadit illa Reſp. cui deeſt nobilium ſuſtentaculum.ib.

Dehoneſtantur nobiles, qui ſine virtute cohoneſtantur honoribus.ib.

A natura hauriunt nobiles cum ſanguine egregios ſpiritus.leg.95.

Detento nobilitatis fundamento ad nullum deſciſcunt nobiles ſcelus.ib.

Solis nobilibus non poteſt ciuitas benè conſtare.leg.97.

O.

Oſtentatio.

Diſſidia ex ingenij oſtentatione bonum regimen inficiunt.leg.51.

Verus ſenator eſt,qui nihil ad ſui oſtentationem refert.leg.52.

P

Patientia.

Nihil clarius probat ſenatoris ingenium

nium, quam in aduerſis inuicta patientia. leg. 33.

Mens quam patientia domuit aptior eſt grauioribus gerendis rebus.

Paupertas.

Onus graue, & morbus Reip. magnus eſt. leg. 17.

Pax.

Omnis ſecuritas eam comitatur. l. 25.

A pacis conſilijs Venetæ Reip. felicitas. ib.

Senatorũ animi ſi fieri poteſt prius in pacem ferẽdi ſunt quã in bella. l. 75

Aerarium potior Reip. vis ad procuranda pacis ornamenta. leg. 84.

Primum Rebuſp. felicitatis genus diuturna pace potiri. leg. 99.

Pœna.

Vna Senatorum manus præmia dare, alia pænas infigere debet, leg. 18.

In ferendis pænis nullo odio ducatur Senator. ib. & leg. 70.

Adhibendæ pænæ, vt tollantur mali. leg. 70.

Non leues irrogandæ pænæ ijs qui annonam flagellant. leg. 85

Pietas.

Vinculum quo omnis Reſpub. adhæret Deo. leg. 11

Non eſt à ratione ſtatus ſeparanda. ib.

Pietas,& religio bipartita pericli tantis Reip. anchora. ib.
Gubernatorum pietate continentur Reſp.leg.46.
*Prima fœderis ratio pietas eſt.leg.*80.

Poteſtas.

*In faſtigio poteſtatis ſuæ ita ſenatori hærendum, vt nequat cadendo deſcendere. leg.*47.
*Qui ſua poteſtati ita diffidit vt numquam eam ſine moderatione exerceat prudens eſt leg.*48.
Iura poteſtatis egreſſo honeſtatis limine exercere, res eſt viro cordato aliena.ib.

Princeps.

***Cæcutit illæ qui Senatorum non adhibet oculos ad Reip. pericula cauenda leg.*1.**
***Nullus eſt quem oporteat, vel plura, vel meliora ſcire quam Princeps. leg.*9.**
***Principem decet,ciues exemplo bonos efficere.leg.*20.**
***Principi nihil melius, & vtilius prudentia.leg.*31.**
***Non eſt Principis virtus in ſubditorũ ſuſpiciones corruere ſtatim leg.*69.**
***Metuuntur Principes cauti in regimine,ſolerterque prudentis leg.*71.**

Va-

Vaneſcit Principum honor ſi promiſcuis adulationibus vulgatur. l. 81.

Proditio.

In ipſo vrbis ſinu hoſtes parit. leg. 66.

In proditione qui diſſimulat ſe, & patriam perdit. ibi.

Proditorum ingenia fidem nunquam induere poſſunt. ib.

Prouidentia.

Vbi deeſt æterna Numinis prouidentia inanis eſt humana prudentia. leg. 13.

Prouidi eſt non vno ſemper gradu, & ſi vna via incedere. leg 59.

Prudentia.

Senatores haud ſapientes tantum ſed ex prudentia agentes eſſe debent. leg 8.

Inanis eſt humana prudentia vbi æterna Numinis prouidentia deeſt. l. 13.

Prudentiæ nomen, nec corruptiſſimi temporum mores fraudi indere poſſunt leg. 22.

Regentium prudentia in Dædali volatu adumbrata. leg. 28.

Principi nihil melius nihil vtilius prudentia. leg. 31.

Aduerſorum exercitatione prudentes efficiantur Reip. moderatores. l. 33.

Nullum prudentiæ fructum, qui animo-

inuicto curas refugit ſuſtinere. l.35.
Senatorum prudentiam probat ſilentium in rebus grauioribus.leg.37.
Tota prudentia in conſiliorum cunctatione eſt.leg.39.
Senatoriæ prudentiæ negotiationem, venationi ſimillimam.leg.40.
Qui ſuæ poteſtati ita diffidit, vt nunquam eam ſine moderatione exerceat prudens eſt.leg.48.
Remiſſus quandoque animus, at nuſquam ſolutus, prudentiora excitat conſilia.leg.56
Melius ea prudentia cuſtodit,quæ eripienda metuit,leg.57
Lumen prudentiæ extinguit arrogantia. leg.58.
Simulationis integumenta ad prudentiam adhibenda leg.59.
Non eſt Senatorum inuocata prudentia,in ſubditorum ſuſpiciones ſtatim corruere leg.69.
In Ducis bellorum prudentia ſalusReipub. poſita eſt,leg.77.

R

Regimen.

Tutius ſeniorum,leg.4
Reipub.rector nihil quod monſtroſum debet exhibere.leg.15.
Regentium prudentia,in Dædali volatu

tu adumbrata,leg.28.

Horret ſupremum regimen animum leui ſuccumbentem labori,leg.35.

Bonum regimen inficiunt diſſidia ex ingenij oſtentatione orta.leg.51.

Nihil tam ſanctum quod non violet mens infrata regimine,leg.58.

Benè inſtituti regiminis numeros omnes obliterat diſcordia.l.63.

Metuuntur Principes cauti in regimine,l.71.

Semper valuit ſuauis inſtitutio regiminis ad legum harmoniam,l.72

Religio.

Vinculum quo omnis reſpubl. adhæret Deo,l.11.

Non eſt à ratione ſtatus ſeparanda. ib.

Religio,& pietas bipartita periclitantis Reip. anchora,ib.

Non obſtat,quinimmò felicitati publicæ in ſummum prodeſt Religionis cultus.l 12

Prima fœderis ratio religio eſt,l. 80.

Reſpublica.

Cæcutit qui ſenatorum non adhibet oculos ad Reip. pericula cauenda.l.1.

Non ſtat reſp. ſi ſenatus à virtutum præſtantia deſciſcat.leg.2.

Conſilium ætatis maturitate firmatum florentem præſtat Reip.ſtatum l.4

Illa

Illa Reſpub. beata in qua ſenatum erudiunt philoſophi, ſenatores philoſophantur, leg. 7.
Pietas, & religio vinculum quo omnis Reſp. adhæret Deo. leg. 11.
Pietas, & religio bipartita periclitantis Reip. anchora. ib.
Reip. rector nihil quod monſtruoſum ſit debet exhibere. leg. 15.
Ciuium conatus ad augendum Reipub. decus extorquent honores iuſtè collati. leg. 17.
Onus graue, & morbus Reip. magnus paupertas ib.
Bona conſcientia, & fama Reſpublicæ ſolidantur. leg. 19.
In turpitudinem Reip. nocentem labitur Senator ab honeſtate, & publica vtilitate deflectens, leg. 24.
Venetæ Reip. fælicitas à pacis conſiliis leg. 25.
Reip. moderatores aduerſorum exercitatione prudentes efficiuntur. leg. 33.
Reip. fælicitatem periclitari idem eſt, ac libertatem conſiliorum impediri. leg. 42.
Prægrandia ingenia ſæpè etiam nolentia Reip. molliuntur exitium. leg. 30.

Anima

Anima Reip. moderatores ſunt. l. 51.
Naturales ſunt Rerump. conuerſiones & interitus leg. 57.
Nihil læthalius Reip. regentium ſuperbia leg 58.
In mobili Reip. fortuna, ingenium mobile vtilius. leg. 59.
Cum ærumnis quæ non omnibus patent affligatur Reſp. ſimulatio adhibenda eſt. leg. 59
Quod Reip. vtile eſt reticere, Senatoris eſt deturpare dignitatem leg. 62.
Reip. venenum diſcordia eſt. leg. 63
Ciuium lites facilè totum Reip. corpus perimunt. leg. 64.
Seditio ſubitò à Reip. eliminanda, l. 65.
Fines Reip. benè conſtitutæ, iuſtitia benè terminantur leg 76.
In Ducis bellorum prudentia, conſilio, & virtute Reip. ſalus poſita eſt. leg. 77.
Impotens eſt illa Reſp. quæ nequit ſe tueri ſine fœderis fractione. leg. 79.
Sine vectigalibus Reſp. conſeruari nequit, leg. 83.
Aerarium potior Reip. vis leg. 84.
Legis vetuſtas maxima vis eſt in Reſp. leg. 86.
Rebuſp. exitiale ſi quidam eodem magiſtratu ſemper emineat, leg. 89.

Vbi

Senatus.

Sapientiorum, & ſeniorum cætus dictus eſt Senatus, l. 1.

A Senatus à virtutum præſtantia deſciſcat, non ſtat Reſp. l. 2.

Optimi, & omni virtute ſplendentiſſimi ad Senatum viri promouendi. ib.

Non eſt moltitudinis in legendo Senatu habenda ratio, l. 3

Quò Senatus ex paucis, & ſelectioribus perficitur, eò ſenatorum dignitas ſublimior ib.

Non omnes iuuenes ſed tantum imperiti, improbi à Senatu arcendi, l. 5

Sat eſt pro Senatu mente ſeneſcere. ibi.

Illa Reſp. beata in qua Senatum erudiunt Philoſophi. leg. 7.

Non omne quod lutet Senatui fas eſt. leg. 11.

Celeritas ipſa in Senatu debet eſſe matura. l. 41

Nihil in Senatu execrabilius, quã iudiciũ ferre à veritate alienum. l. 60.

Omnia veritati in Senatu poſthabenda ib.

Neſciat Senatum qui neſcit tacere. leg. 61.

Deeſt Senatui verum ſi liberum deſit in dicendo arbitrium. leg. 62.

Diſcordia, ira &c. non eſt excitanda in ſe-

Senatu dicendi libertas, ib.
Non propter vim, aut militum numerum, facili debet ſenatus in bella corruere, leg. 75.
Nefas Senatui iura belli in armis tantum reponere, leg. 76.
Sit honor ciui à Senatu collatus, vt lumen facis. leg. 81.
Sine vectigalibus Senatus maieſtas retineri nequit. leg. 83.
Senatus ad imponenda vectigalia ſubditorum opes cognoſcore debet. ibid.
Abſint à Senatu artes augendi ærarij indecoræ. leg. 84.
Legum nouitatem haud facilè Senatus inducat in Remp. leg. 86.
Qui de primis capeſſendis honoribus nimium ſolliciti laborant, à ſenatu arcendi ſunt. leg. 92.

Senator.

Ad arduum Senatoriæ dignitatis culmen promouendi quos ſpectata commendat virtus, leg. 1.
Cecutit Princeps ille qui Senatorum non adhibet oculos. ib.
Eò ſenatorum dignitas ſublimior, quò ſenatus ex paucis, & ſelectioribus perficitur. leg. 3.
Speciei decor dignitati congruens, magnum eſt ſenatori ornamentum. l. 6.

In Senatore haud ſpectanda venuſtas. ibi.
Illa Reſp. beata in qua Senatores philoſophantur. leg. 7.
Senatores haud ſapientes tantũ, ſed ex prudentia agentes eſſe debent. leg. 8.
Iuriſprudentia, eloquentia, & hiſtoriarum cognitio Senatori congrua. le. 8.
Non omne quod lubet, ſenatoribus fas eſt. leg. 11.
Rara auis, ſenator incorruptus, leg. 16.
Senatorij muneris eſt, vt puniantur ſontes leg. 18.
In ferendis pœnis nullo odio ducatur Senator. ib.
Senatorem decet ciues exemplo bonos efficere. leg. 20.
Si ab honeſtate, & publica vtilitate deflectat in turpitudinem Reip. nocentem labitur. leg. 24.
Nihil magis ſenatorem decet quam conſtantiam ſeruare. leg. 34.
In rebus grauioribus ſilentium Senatorum probat prudentiam. leg. 37.
Senatoriæ prudentiæ negotiationem, venationi ſimillimam leg. 40.
Hærendum ita Senatori in faſtigio poteſtatis vt nequeat cadendo deſcendere. leg. 47.
Nihil clarius probat Senatoris ingenium

tiam, non ad fraudem adhibenda. ib.
Tunc maximè adhibenda cum ærumnis, quæ non omnibus patent affli-ctatur, Reſp. ibi.
In coniuratione, & proditione, qui ſimulat, ſe & patriam perdit, l. 66.

Superbia.

Nihil læthalius Reip. regentium ſuperbia leg. 58.
Superbus gubernator primùm à Deo deſeritur. ib.
Lumen prudentiæ extinguit. ib.
Superbiunt Ciues honorum multiplicitate, l. 87

V

Vectigal'.

Sine ijs Reſp. conſeruari nequit, l. 83.
Senatus ad imponenda vectigalia cognoſcere debet ſubditorum opes. ibi.
Onera ſunt importabilia ſi ſine modo vectigalia ſtatuantur. ib.
Ceſſante neceſſitate remitti debent. ibi.

Veritas.

Nihil in Senatu execrabiliùs quã iudicium ferre à veritate alienum. leg. 60.
Omnia veritati in ſenatu poſtbabenda. ibi.
Deeſt Senatui verũ, ſi liberum deſit ſenatorib. in dicendo arbitrium. l. 62.

Vin-

Vindicta.

Nulla Senatorem decet hoſtis priuata vindicta. leg.50.

In patriam exardet, qui ardore vindictæ ciuibus non parcit.ib.

Vindicta ferini eſt ingenij.ib.

Inferre ſontibus ſupplicia ex priuata vindicta, Senatori nefarium eſt. leg. 70.

Virtus.

Si ſenatus à virtutum præſtantia deſciſcat, non ſtat Reſp. leg. 2.

Omni virtute ſplendentiſſimi viri ad Senatum promouendi ib. & leg. 1.

Solius virtutis, honor eſt merces. l. 17.

Rarò eximia virtus abſq. experimento rerum inuenitur. l. 36.

Omne caducum eſt præter virtutem. leg. 47.

Nulla virtus eſt vbi inanis gloriæ aucupium eſt. leg. 52.

Radix virtutis veram progerminat gloriam. ib.

Simulatione virtutis ius violare ſemper nefas, leg. 59.

In Ducis bellorum virtute ſalus Reip. poſita eſt. leg. 77.

Nobilitatis dignitas non tantum à genere quam virtute accerſenda eſt. leg. 94.

De-

Dehoneſtantur nobiles, qui ſine virtute coboneſtantur honoribus. ib.
Stimulus virtutis eſt honor. leg. 96.
Solo virtutis nomine haud contentus vir abiecti nominis. ib.
In nullo eſt Virtus contemnenda. ib.
Magiſtratus viros virtute conſpicuos expoſcunt. leg 97

FINIS.

FINE

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

1971